

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2018 30 stp

Fakultet for landskap og samfunn (LANDSAM)

Hovedveileder: Einar Lillebye

Hverdagsfriluftslivet - hvordan tilrettelegge for økt deltakelse i en flerkulturell bydel

Recreation in everyday life - how to facilitate for
increased participation in a multicultural community

Kristina Hjøhlman Reed & Pia Sundsvold

Master i Landskapsarkitektur

Fakultet for landskap og samfunn

HVERDAGSFRILUFTSLIVET

Hvordan tilrettelegge for økt deltakelse i en flerkulturell bydel

Masteroppgave 2018
Kristina Hjøhlman Reed
Pia Sundsvold

Bibliotekside

Tittel:	Hverdagsfriluftslivet - hvordan tilrettelegge for økt deltakelse i en flerkulturell bydel
Title:	Outdoor recreation in everyday life - how to facilitate for increased participation in a multicultural community
Forfatter:	Kristina Hjøhlman Reed og Pia Sundsvold
Hovedveileder:	Einar Lillebye
Biveileder:	Marius Grønning
Format:	297mm x 297mm
Sideantall:	150
Opplag:	5
Studiepoeng:	30 stp
Emneord:	Flerkultur, grøntområder, friluftsliv, praksis og meningsinnhold, barrierer, Søndre Nordstrand
Keywords:	Multiculture, green areas, outdoor recreation, practice and meaning, barriers, Søndre Nordstrand
Kilder:	Kildeliste ligger vedlagt bakerst i oppgaven
Figurer:	Alle bilder og figurer uten figurnummer er produsert av forfattere

Forord:

Denne masteroppgaven betyr at vår femårige utdanning innen landskapsarkitektur ved NMBU går mot slutten.

Med denne oppgaven ønsker vi å rette oppmerksomhet mot det brede spekteret av folk, motivasjoner, bruk og gleder som finnes i landskapet.

Vi vil også vise et eksempel på hvorfor en sosiokulturell tilnærming er avgjørende for å kunne planlegge grønnstruktur i et flerkulturelt og stadig mer mangfoldig samfunn.

Sosiologiske og samfunnsgeografiske teorier har vekket et stort engasjement hos oss, og står derfor sentralt i denne oppgaven. Å jobbe i krysningspunktet til et nytt fagfelt har vært svært krevende, men vi sitter igjen med nyttige erfaringer som vi kan ta med oss videre.

Søndre Nordstrand ble valgt som fokusområde fordi vi hadde et ønske om å løfte fram de gode kvalitetene, folkene og mulighetene som finnes i bydelen. Søndre Nordstrand har også sosiale utfordringer og står derfor foran et statlig og kommunalt initiert områdeløft som skal forbedre levekår og bomiljøer i nærmiljøene. Vi håper oppgaven kan bidra til diskusjoner rundt den pågående prosessen for å skape gode møteplasser som fremmer inkludering og deltakelse.

God fornøyelse!

Kristina Hjohlman Reed & Pia Sundsvold

Takk til:

Vi vil rette en stor takk til hovedveileder Einar Lillebye og til biveileder Marius Grønning for gode råd.

Vi ønsker også å takke...

.. de flotte damene i trimgruppa, vi har sjeldent møtt en så imøtekommende gjeng som dere.

..Gro Koppen, som sendte oss doktorgraden sin i posten uten å blunke.

.. Inger Aguilar og Vegard Jensen i Oslo Sør-satsingen for en fin innføring i bydelens utfordringer og muligheter.

.. Aziz Rehman i Søndre Nordstrand Innvandrerforening for god hjelp og innsikt.

..Havva Cucurkaya for viktig kunnskap vedrørende innvandreres deltakelse i friluftslivet.

..Ida Hvoslef for informasjon om Ljanselva.

.. alle respondentene som tok seg tid til å svare på spørreundersøkelsen.

.. mammaer, pappaer og søster for korrekturlesing og gode råd.

.. tante Bente, for uvurderlig hjelp og innspill underveis.

..Mamma Vigdis for utmerket korrekturlesing.

..venner, kjæreste, familie for god støtte og oppmuntring når dagene ble lange.

Takk til:

Til slutt må vi si takk til våre medstudenter gjennom fem år, for å ha bidratt med latter, smil og glede også på lange dager og kvelder

Sammendrag:

Dagens samfunn blir stadig mer flerkulturelle, og dette gjør at forståelsen av naturens rolle i lokalsamfunnet må settes i en ny ramme. Med bakgrunn i et kunnskapshull om innvandreres forhold til og bruk av naturen, undersøker denne oppgaven hvordan man kan tilrettelegge grønnstrukturen for at flere skal ta del i friluftslivet i nærmiljøet. Det er avgjørende å forstå hvordan ulike kulturelle og etniske grupper bruker og forholder seg til grøntområder og rekreasjon. Søndre Nordstrand er brukt som empirisk casestudie for å belyse dette temaet. Det er en bydel i Oslo der 147 ulike nasjonaliteter er representert.

Opplevd tilgjengelighet er et viktig begrep i oppgaven. Dette omhandler i hvor stor grad en person opplever at et område er tilgjengelig. Opplevd tilgjengelighet avhenger av brukeren, og kan påvirkes av sosial og kulturell bakgrunn, alder, kjønn preferanser og mobilitet. Denne oppgaven vil forsøke å avdekke faktorer som begrenser den opplevde graden av tilgjengelighet basert på kulturell bakgrunn.

For å undersøke kunnskapshullet benytter oppgaven seg av en sosiokulturell tilnærming, gjennom intervju, spørreundersøkelse, workshop, litteratur- og dokumentstudie og fysiske registreringer. Funnene fra det metodiske tilnærmingene danner et grunnlag for utformingen av åtte prinsipper for hvordan grønnstrukturen i Søndre Nordstrand kan tilrettelegges for å fremme økt deltakelse i hverdagsfriluftslivet.

De foreslåtte prinsippene er stedstilørighet, kunnskapsformidling, mulighet for sosial interaksjon, trygghet, muligheter for å nyttiggjøre seg av naturen, god framkommelighet, målpunkt, og ulik grad av tilrettelegging i grøntområder. Ut fra disse er det laget 13 tiltak.

Prinsippene skal forstås i sammenheng med hverandre, og er vårt bidrag til diskusjon rundt bydelens framtidige utvikling. Prinsippene og tiltakene blir til slutt vist i form av en fysisk- og sosiokulturell strategi på Hauketo.

Abstract:

Societies are becoming increasingly multicultural. This means that the understanding of natures' role in the local community needs to be reframed. Based on the lack of knowledge considering immigrants' relation to- and use of nature, this thesis investigates how we can facilitate the green structure in a way that enables more people to participate in outdoor recreation. It is crucial to understand how different cultural and ethnic groups use and relate to green spaces and recreation. Søndre Nordstrand is used as an empirical case study to investigate this theme. It is a district in Oslo which represents more than 147 different nationalities.

Perceived accessibility is an important term in the thesis. This deals with the extent to which a person experiences that an area is available. Experienced accessibility depends on the user, and can be affected by social and cultural background, age, sex, preferences and mobility. This thesis will try to reveal factors that decrease the extent of perceived accessibility based on cultural background.

To explore the research gap, we have used a socio-cultural approach. We have used interviews, a questionnaire, workshops, literature- and document studies and physical registrations of the landscape. The findings from the methods mentioned above leads to eight principles for how the green structure in Søndre Nordstrand can be facilitated to promote increased participation in outdoor recreation.

The proposed principles are location, dissemination of knowledge, opportunity for social interaction, security, opportunities to make use of nature, good accessibility, goal, and different degree of facilitation of green spaces. Based on these principles, there are 13 measures.

The principles are understood in relation to each other, and are our contribution to the discussion of the further development in the area. The principles and measures are finally shown in the form of a physical and socio-cultural strategy at Hauketo.

Innholdsfortegnelse:

	Bibliotekside	
	Forord	
	Sammendrag/abstract	
	Innholdsfortegnelse	
	Begrepsavklaring	
1	INTRODUKSJON	
1.1.	Bakgrunn og avgrensning	9
1.2.	Problemstilling og mål	10
1.3.	Oppgavens oppbygning	11
2	FORSTÅELSE	
2.1.1	Drabantbyen	14-15
2.1.2	Grønnstrukturens potensiale	16-17
2.1.3	Grønnstrukturen i en flerkulturell bydel	18-19
2.1.4	Stedsteori	20-21
3	METODE	
3.1.	Faglig bakgrunn	24
3.2.	Sosiokulturell stedsanalyse	24
3.3.	Metodevalg	24-25
3.4.	Dokumentgjennomgang	26
3.5.	Fysisk stedsanalyse	26
3.6	Spørreundersøkelse	27
3.6.1.	Utvalg	28
3.7.	Workshop med fokusgruppe	29
3.7.1.	Utvalg	29
3.8.	Semi-strukturerte intervjuer	29
4	FØRINGER	
4.1.1.	Internasjonale føringer	31
4.1.2.	Nasjonale føringer	32
4.1.3.	Kommunale føringer	33
4.1.4.	Lokale føringer	34
5	EMPIRISK CASESTUDIE AV SØNDRE NORDSTRAND	
5.1.	Forståelse av bydelen	36-47
5.2.	Grønnstrukturen	48-59
5.3.	Innbyggernes forhold til grønnstrukturen	60-63
5.4.	Oppsummering av empirisk casestudie	64-65
6	EMPIRISK STUDIE AV FLERKULTURELLES FORHOLD TIL NATUR OG GRØNTOMRÅDER	
6.1.	Synliggjøre fortellinger av stedet	68
6.1.	Workshop med fokusgruppe	69-77
6.2.	Funn fra workshop og intervju	78-80
7	DRØFTING	
7.1.	Oppsummerende matrise	82
7.2.	Drøfting	83-84
7.3.	Prinsipper	84-85
7.4.	Realisering av prinsippene gjennom tiltak	86-96
8	LØSNINGSFORSLAG	
8.1.	Analysen og tiltak: Hauketo	98-113
8.2.	Strategi for Hauketo	114-131
9	AVSLUTNING	
9.1.	Konklusjon	133
9.2.	Refleksjon	134
	Kildeliste	
	Figurliste	
	Vedlegg	

Begrepsavklaring:

Friluftsliv

Friluftsliv defineres som ”Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse” (St.meld. 18, (2015-201)).

Hverdagsfriluftsliv

Hverdagsfriluftsliv defineres som ”å bruke og oppleve natur i det daglige” (Skår, 2011). Det handler altså om naturen i nærmiljøet.

Allemannsretten

Allemannsretten sikrer at alle, uavhengig av hvem som eier grunnen, kan ferdes fritt og oppholde seg der de ønsker i utmark. Den gir også rett til å høste fra naturen, enten det er bær, sopp, ville blomster eller saltvannsfisk man vil ha tak i (LOV-1957-06-28-16 1957).

Grønnstruktur

Grønnstruktur er ofte omtalt som ”veven av store og små naturpregede områder i byer og tettsteder” (Thorén & Nyhuus 1994). Disse blir ofte sett i sammenheng med de blå elementene (elver, bekker, dammer, tjern, sjøer og sjøfronter), og går under begrepet ”blågrønne strukturer” i dagens byplanlegging. Vi vil i denne oppgaven anvende grønnstruktur og blågrønne strukturer om hverandre.

Grøntområder

De grønntområdene som omtales i denne oppgaven vil være natur eller grønne områder som er offentlig tilgjengelige.

Sosiokulturelle forhold

Er i denne oppgaven brukt om ulike stedsbilder, bruk og stedsinteresser folk har til et sted.

Flerkulturelle samfunn

Flerkulturelle samfunn er samfunn som består av to eller flere grupper som betrakter seg selv, og anerkjennes av andre, som kulturelt forskjellige fra hverandre (Eriksen, 2015).

Innvandrere

Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre (Statistisk sentralbyrå, 2018)

Personer med innvandrerbakgrunn

Personer med innvandrerbakgrunn vil i denne oppgaven bli brukt som et samlebegrep for innvandrere (som beskrevet ovenfor) og personer født i Norge med en eller to foreldre som er født i et annet land.

Oslo Sør-satsingen

Oslo Sør-satsingen er Oslo kommunes og statens innsats for å skape varige forbedringer i utvalgte nærmiljøer og tjenester i Bydel Søndre Nordstrand (Oslo kommune, u.å.)

Tilgjengelighet

Handler om å skape en god brukeropplevelse for brukeren uansett hva slags forutsetninger han/hun har. Med tilgjengelighet vises det ofte til universell utforming når det gjelder byplanlegging og design.

Opplevd tilgjengelighet

I hvilken grad observatøren opplever at et område er tilgjengelig. (Basert på(Koppen, Tveit et al. 2014).

Tilrettelegging

Tilrettelegging vil i denne oppgaven bli brukt om å planlegge og utforme omgivelsene for menneskelig bruk. Tilrettelegging kan skje i ulik grad.

Medvirkning

Medvirkning defineres som ”Enkeltpersoners og gruppers rett til å kunne delta i, og påvirke offentlige utrednings- og beslutningsprosesser” (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014).

Prinsipp

Prinsipp vil i denne oppgaven bli brukt om forutsetninger som må ligge til grunn for å oppnå et mål.

KAPITTEL 1

Introduksjon

- 1.1. Bakgrunn og avgrensning
- 1.2. Problemstilling og mål
- 1.3. Oppgavens oppbygning

Kapitlet inneholder en introduksjon til oppgaven med informasjon om valg av tema og sted, oppgavens avgrensning, samt problemstilling og mål for oppgaven.

1.1. Bakgrunn og avgrensning

Det er en kjent og etablert tankegang at grøntområder er bra for folkehelsen. Mye forskning viser dette og det er en dominerende tanke innenfor byplanlegging. Vi finner blant annet forskning på at det å bo i nærheten til natur og grønne områder blant annet kan føre til mindre stress, lavere blodtrykk, økt sannsynlighet for å være fysisk aktiv, færre bekymringer og økt levealder (Miljødirektoratet, 2017b).

I følge regjeringen er aktivitetsnivået i befolkningen lav, sosialt skjevfordelt og viser en negativ utvikling (Helse og omsorgsdepartementet, 2013). I den forbindelse er det et nasjonalpolitisk mål å legge til rette for fysisk aktivitet og å skape gode sosiale møteplasser som kan fremme folkehelse. Et viktig satsningsområde innenfor folkehelsearbeidet er friluftslivet (St.meld. nr. 18 (2015–2016), s. 11). Dette fordi friluftsliv i nærmiljøet er den formen for fysisk aktivitet der sosiale forskjeller gjør seg minst gjeldende, det er et lavterskeltilbud som har potensiale til å henvende seg til alle lag av befolkningen (ibid.).

For å få så stor del av befolkningen som mulig til å delta i friluftslivet har det de siste årene vært et økende fokus på friluftsliv i nærmiljøet, også kalt hverdagsfriluftslivet. Det er som ordet tilsier, tett knyttet til folks hverdagsliv. Det er mye mer enn bare fysisk aktivitet; det handler også om å gi mening til nærmiljøet sitt, engasjere seg og samhandle med lokalsamfunnet. For hverdagsfriluftslivet er grønnstrukturen i nærmiljøet en viktig arena.

I denne oppgaven vil vi ta for oss Søndre Nordstrand for å utforske hvordan forholdene ligger til rette for hverdagsfriluftslivet der. Drabantbyene i Søndre Nordstrand ble i utgangspunktet planlagt etter idealet om at grønt er bra for folkehelsen (Myhre, 2017). Det skulle være lyst, luftig og inneholde store grøntområder, en motvekt til den tette byen. Bydelen har nest flest grøntområder i Oslo. Dette skulle tilsi at forholdene for hverdagsfriluftslivet og god folkehelse ligger godt

til rette i bydelen. Likevel viste en undersøkelse fra Søndre Nordstrand fra 2010 at 25% av deltakerne med innvandrerbakgrunn og 16% med norsk bakgrunn var plaget av angst og depresjon, sammenlignet mot landsgjennomsnittet som var på 10% (Oslo kommune, 2012). Det var også en høyere andel av befolkningen som led av kronisk smerte (ibid.).

Dette gjør at man kan stille spørsmål til om man kan trekke en direkte kobling mellom grønt og folkehelse. Forholdet til det grønne avhenger mye av ståsted og bakgrunn, og selv om det finnes mye grønt i et område vil ikke det si at naturen blir brukt av alle.

Befolkningen i Søndre Nordstrand er sammensatt av 147 ulike nasjonaliteter og omlag 51% av befolkningen har innvandrerbakgrunn (Statistisk sentralbyrå, 2015). Det er viktig å ta hensyn til dette i den videre utviklingen av stedet. Bruken av grøntområder og offentlige plasser er ikke bare avhengig av den fysiske tilstedeværelsen av et slikt område, det kommer også an på sosial og kulturell bakgrunn. Det er derfor viktig å kartlegge ulike oppfatninger av hva et attraktivt område er for å sørge for at alle har tilgang til et område de ønsker å oppholde seg på.

Gjennom en sosiokulturell tilnærming vil vi forsøke å belyse det store spekteret av motivasjoner og opplevelser som ligger bak bruken eller ikke-bruken av grøntområder i bydelen. Dette vil resultere i prinsipper for hvordan grønnstrukturen bør tilrettelegges og planlegges i Søndre Nordstrand for at den skal oppleves mer tilgjengelig for en større del av befolkningen. Videre vil vi vise prinsippene i en konseptuell fysisk og sosiokulturell strategi for et valgt område i bydelen. I stedet for å tegne en ferdig prosjektert plan, har vi fokusert på prosessen fram til resultatet. Strategiene er ikke ment som et endelig svar på design og form, men er et innspill til diskusjon og videre bearbeiding gjennom Oslo Sør-satsingens arbeid for å styrke nærmiljøene i bydelen.

Oppgaven er avgrenset til å gjelde grønnstrukturen og hvilken rolle den spiller for hverdagsfriluftslivet. Det er valgt et spesielt fokus på ikke-vestlige innvandreres bruk og forhold til grønnstrukturen da dette er en gruppe med lavere deltakelse i friluftsliv enn etnisk norske og vestlige innvandrere (St.meld. nr. 18 (2015–2016), s. 19).

Søndre Nordstrand er valgt som område på grunn av bydelens flerkulturelle befolkning og den store prosentandelen grøntareal. Bydelen har sosiale utfordringer og utfordringer knyttet til folkehelse (Oslo kommune, 2012). Dette gjør at oppgavens problemstilling er relevant for bydelen.

Oppgaven vil forholde seg på et overordnet nivå. Hovedfokuset er en analytisk tilnærming og utforskning av oppgavens problemstilling. Løsningsforslaget er derfor mindre vektlagt og vil holde seg på et konseptuelt nivå.

1.2. PROBLEMSTILLING

Hvordan kan grønnsstrukturen i Søndre Nordstrand tilrettelegges slik at deltakelse i hverdagsfriluftslivet kan skje på tvers av kulturell bakgrunn?

MÅL

1. Utforske forholdet mellom menneske og sted
2. Bli kjent med Søndre Nordstrand, bydelens grønnsstruktur og innbyggernes forhold til den
3. Belyse hvordan en flerkulturell gruppe kvinner opplever bydelens grønnsstruktur
4. Utforme prinsipper for å styrke hverdagsfriluftslivet i Søndre Nordstrand og anvende prinsippene på et avgrenset område i bydelen

1.3. OPPGAVENS OPPBYGNING

- 1 INTRODUKSJON
- 2 FORSTÅELSE
- 3 METODE
- 4 FØRINGER
- 5 EMPIRISK CASESTUDIE AV SØNDRE NORDSTRAND
- 6 EMPIRISK STUDIE AV FLERKULTURELLES FORHOLD TIL NATUR OG GRØNTOMRÅDER
- 7 DRØFTING
- 8 LØSNINGSFORSLAG
- 9 AVSLUTNING

KAPITTEL 2

Forståelse

- 2.1. Drabantbyen
- 2.2. Grønnstrukturens potensiale
- 2.3. Grønnstrukturen i en flerkulturell bydel
- 2.4. Stedsteori

Kapitlet presenterer teorigrunnet for oppgaven. Det gis en forståelse av drabantbyen og av grønnstrukturens sosiale verdier og funksjoner, samt hvordan dette må forstås i et flerkulturelt samfunn. Stedsteori presenteres for å belyse forholdet mellom menneske og sted.

2.1. Drabantbyen

DRABANTBYENS FREMVEKST

Drabantbyen vokste fram fra 1950-tallet (Myhre, 2017). Det var et resultat av en stadig økende befolkningsvekst i byene og bolignød etter krigen. Det var spesielt tre forhold som muliggjorde den økende byspredningen i Norge (Hansen 2007). Opphevingen av bilrasjoneringen i 1960 med påfølgende økt privatbilisme, gjorde at man kunne etablere boligområder i større geografisk avstand fra bykjernen enn tidligere. Flere kommunesammenslåinger på 1960-tallet gjorde at befolkningsveksten skjedde innenfor større kommuner. I tillegg kom byplanleggingen inn i en aktiv periode etter at planlovgivningen ble styrket. Dette gjorde at planleggere kunne videreutvikle den gamle bykjernen gjennom spredning av bebyggelse til de omkringliggende områdene (ibid.).

Drabantbyen løsrev seg fra den historiske byen og ble etablert i dens randzone, også kalt "mellomlandet" (Lillebye 2014). Drabantbyene ble planlagt som nærmest egne bysamfunn som skulle ha et komplett handel- og servicetilbud (ibid). De nye drabantbyene ble bygget etter hygienebevegelsens ideologi om sunne, halvt landlege boliger (Myhre 2017). Her var nærhet til naturen viktig, og dette resulterte i store grønne områder mellom bebyggelsene.

I Oslo ble nesten alle drabantbyene reist på ytre østkant (Myhre 2017), dvs. i nordøstlig og sørøstlig retning fra den historiske bykjernen. Dette kom av både tilgjengelig areal i nabokommunen Aker og lave tomtepriser der det fortsatt var landbruk. I vest var byspredningen allerede kommet langt, og det var for mange småhus til at det var plass for store drabantbyer (ibid.). Til tross for datidens positive syn på drabantbyer og annen blokkbebyggelse ble småhusbebyggelsen ansett som mer attraktiv. Boligene i drabantbyene var mindre, de hadde ikke hage, de lå ofte langt fra sentrum og nærme næringsarealer (ibid.).

DRABANTBYENS UTFORDRINGER

Drabantbyen ble reist under modernismens tidsalder. Idealene var åpne rom med mye lys, luft og grønt. Formene skulle være geometriske og stilrene og det dominerte et rasjonelt syn på mennesket og dets opptreden. Det var en streng prioritering av det nødvendige, og boligene som ble oppført på denne tiden var nøkterne (Hansen, 2006; Lillebye, 2014). Den tette byen med et nett av gater og plasser var ut, nå skulle det være frittstående bygninger med et nettverk av veier som forbant de ulike sonene. Dette førte til at utemiljøene i stadig mindre grad ble tilpasset menneskelige aktiviteter (Lillebye, 2014).

Til tross for at drabantbyene vokste fram med utgangspunkt i idealer om natur og landskapsverdier, er det de miljømessige utfordringene de er mest kjent for i dag. På grunn av manglende arbeidsmarked ble drabantbyene ofte til boligområder for folk som pendlet til arbeid i nærmeste tettsted eller by. Slik sett ble disse stedene utviklet som et sted på bilens og bykjernens premisser. Eksistensen til drabantbyene springer ut fra byen, men de er samtidig ikke en del av den og det kulturelle og sosiale livet som foregår der (Hansen, 2007).

Kritikere av den moderne byplanleggingen var blant annet Gordon Cullen, Jane Jacobs og Jan Gehl. De kritiserte de moderne forstedene for å være identitetsløse, kjedelige og en trussel mot det sosiale livet (Lillebye 2014). Mange reagerte på ovenfra-og-ned-planleggingen som var basert på universelle designprinsipper med lite rom for brukerinvolvering. De reagerte også på den storskala høyhusbebyggelsen som etterlot seg grønne ørkener mellom bygningene, med manglende miljømessig variasjon og visuell stimulering. Det ble argumentert for at dette hadde sosiale konsekvenser, spesielt for barna som vokste opp i disse områdene (Røe, 2012).

Qviström har sett på hvordan skygger fra fortidens planlegging ofte legger rammer for dagens diskurs i semi-urbane landskap, hvor drabantbyen gjerne er blitt etablert. (Qviström, 2013). Qviström argumenterer for at fortidens planlegging reflekterer visse måter å se på landskapet på, basert på en rural-urban inndeling (ibid). Det er gjerne et ønske om at slike områder skal beholde sine landlege kvaliteter og være en rural idyll for utendørsrekreasjon og et roligere liv nærme den travle byen. Nærheten til byen krever samtidig godt utviklet infrastruktur og veier med stor kapasitet for all trafikk som skal inn og ut av byen. Semi-urbane områder er blitt et offer for motsvarende interesser og identiteter (ibid.).

I følge Rørtveit (2011) er drabantbyene et av de mest kritiserte og stigmatiserte boligområdene vi har i Norge i dag. Selv om de er svært ulike, alt etter når de ble bygget, har de fått en felles merkelapp som problemområder hvor befolkningen scorer lavt på statistikken om levekårsforhold. Det negative omdømmet forsterkes ofte av media (ibid). I Oslokonteksten ser vi dette tydelig både i Groruddalen og i Søndre Nordstrand, som oftest havner i media i forbindelse med negative hendelser i nyhetsbildet.

DRABANTBYENS POTENSIALE

Drabantbyen ble i utgangspunktet planlagt etter idealet om at grønt er bra for folkehelsen og det mangler som regel ikke på grøntareal. Selv om grøntområdene kan oppfattes som grønne, tomme ørkener er det nettopp de store friområdene og nærheten til naturen som fremheves som positivt av mange som bor på disse stedene (Rørtveit, 2011).

Søndre Nordstrand har flere, større grøntområder, og vi tror at disse har et stort potensiale til å fungere som sosiale og helsefremmende arenaer for hverdagsfriluftslivet. Dette forutsetter at de planlegges for hele befolkningen.

Figur 1: Lambertseter (NTP Scanpix, 1956)

2.2. Grønnstrukturens potensiale

DEN FLERFUNKSJONELLE GRØNNSTRUKTUREN

Grønnstrukturen er en viktig arena for hverdagsfriluftslivet. Det består av mange ulike areal typer med varierende grad av tilrettelegging og tilgjengelighet for allmennheten. Dette kan eksempelvis være parker, kirkegårder, skogs- og naturområder, parsellhager, jordbruksområder og grønne bakgårder. Den strukturelle oppbyggingen av grøntområdene samt forbindelsen mellom disse har stor betydning fra en landskapsmessig, en rekreasjons- og helsefremmende og fra et økologisk perspektiv (Thorén & Nyhuus, 1994).

Thorén (2016) deler grønnstrukturens funksjoner inn i tre verdier og kategorier: tekniske funksjoner, økologiske verdier og funksjoner og sosiale verdier og funksjoner. Med tekniske funksjoner menes grønnstrukturens betydning for resirkulering, lokalklima og flom- og overvannshåndtering (Thorén & Nyhuus, 1994). De økologiske verdiene og funksjonene handler om at byer og tettsteder er en viktig del av økosystemet, og har stor betydning for biologisk produksjon og økologiske prosesser (ibid.). Den sosiale dimensjonen av den blågrønne strukturen omhandler blant annet helse, livskvalitet og pedagogikk (Thorén, 2016).

I denne oppgaven vil vi fokusere på de sosiale verdiene og funksjonene til grønnstrukturen, nærmere bestemt grønnstrukturen som arena for hverdagsfriluftslivet. Grønnstrukturen, som det finnes så mye av i drabantbyen, har store potensialer til å påvirke menneskers helse og trivsel på en positiv måte, og dette vil vi nå gå nærmere inn på.

DEN HELSEMESSIGE EFFEKTEN AV HVERDAGSFRILUFTSLIVET

Den helsemessige gevinsten av naturopplevelse og nærhet til natur er godt dokumentert i forskning. Kombinasjonen av fysisk aktivitet og naturopplevelser gjør at friluftsliv gir utslag på

menneskers fysiske og psykiske helse. Det inngår i en sammenheng med omgivelsene og er ikke bare fysisk aktivitet alene (St.meld. 18, (2015-2016).

I følge en dansk studie har de som bor mindre enn 300 meter fra grønne områder bedre helse på en rekke områder enn de som bor mer enn en kilometer fra et grønt område. De samme personene er også mer fysisk aktive, slankere, mindre stresset, er mindre smertepåvirket, sliter mindre med psykiske problemer og fungerer bedre sosialt (Stigsdotter, Ekholm et al. 2018). SINTEF konkluderte i 2009 med at kontakt med natur og utsikt til natur kan redusere stress, påvirke immunforsvaret positivt og til og med effektivisere prosessen med å bli frisk fra en sykdom (Kurtze, Eikemo et al. 2009).

Thorén og Nyhuus (1994) påpeker at avstand og tilgjengelighet til rekreasjonsområder oppleves forskjellig i forhold til livssituasjon og helse. Barn og eldre med nedsatt funksjonsevne forflytter seg saktere, og barrierer som trafikk og bratt terreng vil oppleves som et større hinder for disse gruppene. Det er derfor viktig å gi alle tilgang på nærrekreasjonsområder innenfor en gangavstand på 8-10 minutter (ibid.).

GRØNNSTRUKTURENS SOSIALE ROLLE

Grøntområder er viktige møteplasser på et sted og gjennom hverdagsfriluftslivet bygger man ikke bare opp et forhold til naturen, men også til lokalsamfunnet. Vi mennesker er sosiale vesen og i følge Gehl (1971) finnes det et fundamentalt behov for kontakt med andre mennesker. Behovet gjelder både tilstedeværelsen av og samvær med mennesker. Dette påvirker måten vi utvikler oss til å fungere som mennesker, men også hvordan vi fungerer i et samfunn. Gjennom kontakt med andre utvikler vi oss på et personlig plan, det gjelder også vårt følelsesliv og vår erfaringsverden. Nærmiljøet fungerer som en ramme for disse menneskelige interaksjonene, både gjennom å se, høre, oppleve og samhandle med andre mennesker (Gehl, 1971).

De sosiale funksjonene og verdiene til parker og grøntområder har stor verdi for det sosiale livet. Parker og grøntområder er ofte fylt med mennesker av alle aldre, kjønn og bakgrunner som er ute etter et avbrekk fra det urbane livet (University of Washington 2016). Offentlige grøntområder tiltrekker seg folk av ulike grunner: for å slappe av, trene, være sosiale med venner og familie. Et slikt rom er også gratis å oppholde seg i, og det krever ikke at man forplikter seg til noe. Det å oppholde seg i et slikt rom sammen med andre gjør at man ikke kan unngå å interagere med andre. Dette kan være alt fra et smil til en forbi passerende, uformelle diskusjoner, lek osv. Disse enkle sosiale interaksjonene kan kanskje virke banale og lite viktige, men det er denne interaksjonen som kan bidra til å bygge lokalsamfunn (ibid.).

Forskere har sett på sammenhengen mellom urbane grøntområder og styrking av lokalsamfunn (University of Washington 2016). Grøntområder er et av få offentlige rom som fungerer som en nøytral møteplass. En følelse av tilhørighet fostrer tillit og samarbeid mellom individer, som igjen kan lede til økt sosial kapital – spesielt om folk møtes over et felles prosjekt. Denne sosiale dynamikken promoterer gode lokalsamfunn og sosial samholdighet, som er viktige komponenter i et velfungerende samfunn (ibid.).

ULIKT INNHOLD DEKKER ULIKE BEHOV

I følge undersøkelser gjort av Grahn (1991) verdsetter og oppsøker mennesker områder med ulike egenskaper. De ulike områdenes egenskaper dekker ulike behov som mennesker kan ha. Disse egenskapene kan framelskes gjennom planmessige tiltak og skjøtsel. Grahn beskriver åtte områdekarakteristikker han mener oppmuntrer til opplevelse, kunnskap, nysgjerrighet og rekreasjon (ibid.).

Det ville

Trær og øvrig vegetasjon gir inntrykk av å ikke være menneskeskapt. Det ville skal tilfredsstillende behovet for å stimulere fantasien og behovet for å oppleve det ukjente. Viktige trekk ved denne typen landskap er ufrisert natur, vann, store steiner, slyngende stier og mystikk.

Det artsrike

Her finnes det et stort artsmangfold, og området skal tilfredsstillende behovet for å studere det levende livet i naturen. Slike områder finnes ofte i skogbryn. Viktige egenskaper med disse områdene er mangfold av vegetasjon, dyr og insekter, samt muligheter for å plukke blomster og bær.

Skogen

Det er her snakk om store skogsområder som gjerne er enhetlige, med små nyanser. Det er gjerne gode stier som kan brukes til mosjonering og spasing. Skogen bør føles endeløs og ikke inneholde for mye tilrettelegging.

Det rolige

Området gir inntrykk av total fred, harmoni og ro. Dette er kultiverte områder som er velkjøttet. Områdene skal tilfredsstillende menneskers behov for å tenke og reflektere over det som er skapt gjennom flere generasjoners arbeid. Store, velkjøttede, kulturpregede områder med historisk forankring og stillhet karakteriserer disse områdene.

Det festlige

Dette er områder med et tydelig kulturpreg, som grusanger, belysning og beplantning. Områdene skal invitere til folkeliv, fornøyelse og kveldsbruk gjennom for eksempel restauranter og underholdning. Dette skal dekke menneskers behov for å sosialisere seg og more seg sammen med andre.

Det lekevennlige

Området skal invitere til lek. Områdene bør være robuste og tåle forandring og påvirkning. De bør også være intime og beskyttet mot vind, samt adskilt fra biltrafikk. Behovet for å gjøre egne

erfaringer skal tilfredsstillende her og nysgjerrigheten skal vekkes.

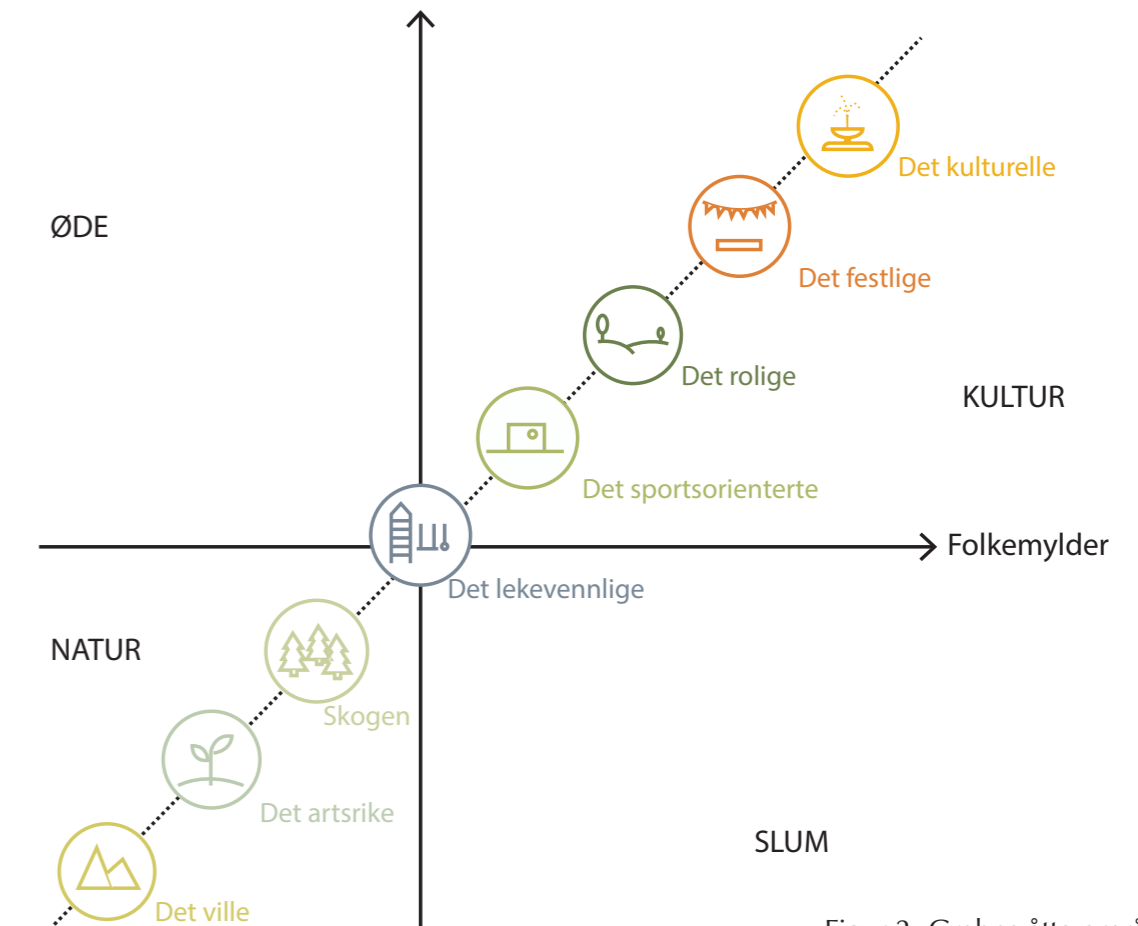
Det kulturelle

Her er kultursymbolikken viktig. Man finner slike områder der mennesker møtes, i nærheten av torg eller som plassdannelser midt i en større park. Statuer, fontener, blomsterarrangementer og minnesmerker er viktige elementer i slike områder.

Sletta

Store, åpne områder der folk kan drive med ballspill og annen fysisk aktivitet er typisk for disse områdene. Vegetasjonen som rammer inn området bør være variert, høy og skape le.

Gjengitt i Thorén & Nyhuus (1994, s. 24-25).

Grahn har også satt de åtte områdekarakteristikkene inn i en tabell som viser grad av menneskelig påvirkning og folkemylder. Vi kommer til å bruke disse måtene å dele inn grønnstrukturen på videre i oppgaven, blant annet i vår analyse av Søndre Nordstrands grønnstruktur.

Figur 2: Grahns åtte områdekarakteristikker. (Basert på Grahn, 1991)

2.3. Grønnstrukturen i en flerkulturell bydel

GRØNNSTRUKTUREN I EN STADIG MER SAMMENSATT BEFOLKNING

Skår har forsket mye på hverdagsfriluftslivet og kommet fram til at naturbruk og naturopplevelser i hverdagen er tett relatert til hvordan vi ellers lever våre liv (Skår, 2010). Aktiviteter og ulike gjøremål påvirker hvordan vi bruker og opplever naturen i hverdagen, samtidig som naturen i nærmiljøet har innflytelse på hvordan vi erfarer og opplever hverdagslivet vårt. Skår argumenterer derfor for at kunnskap om hverdagsfriluftsliv bør omfatte kunnskap om hvordan folk lever i landskapet (ibid).

Selv om mange har et forhold til naturen i sitt nærmiljø er måten man forholder seg til den svært varierende. Bruken av nærmiljøet reflekterer både kompleksiteten i hverdagslivet og i befolkningen, noen bruker den aktivt hver dag, mens andre nesten ikke tenker over den (Skår, 2010).

Forskning viser at ikke-europeiske innvandrere deltar sjeldnere i utendørs rekreasjon, og at deres måte å relatere til naturen skiller seg ut fra resten av majoritetsbefolkningen (Øian, Krange & Christensen, 2017).

I følge Jay & Schraml (2009) kan preferanser for grøntområder være kulturelt betinget. Eksempelvis ser det ut til at naturpreferansene til personer med afrikansk eller asiatisk opprinnelse er sterkere knyttet til funksjon enn estetikk (ibid). Personer fra disse kontinentene foretrekker ofte passive former for rekreasjon som piknik og avslapping (Özgüner, 2011). Forskning fra Nederland og Norge viser også at innvandrere ofte foretrekker kultiverte og tilrettelagte landskap framfor ville og urørte landskap (Bujis et al. 2009; Figari, Haaland & Krange, 2009). Et eksempel kan være at parker ofte foretrekkes som utendørs rekreasjon - gjerne i forbindelse med sosiale samlinger (Figari et al. 2009; Peters, 2010; Özgüner, 2011).

Uteområder og grøntområder er ofte utformet gjennom de dominerende praksiser og med

majoritetsbefolkningens behov i tankene (Øian et al. 2017). Grøntområder har potensiale til å fungere som en arena for sosial integrering (Jay & Schraml, 2014). I et stadig mer flerkulturelt samfunn finnes det derfor et stort behov for å designe urbane uteområder som adresserer spekteret av erfaringer og praksiser som finnes (ibid). Det er derfor avgjørende at forskning, planlegging og tilrettelegging av grøntområder gjenspeiler de kulturelle og sosiale variasjonene som finnes innad i befolkningen (Özgüner, 2011).

OPPLEVD TILGJENGELIGHET

I følge Koppen, Tveit, Sang og Dramstad (2014) har opplevd tilgjengelighet mye å si for bruken av grøntområder. Med opplevd tilgjengelighet menes det hvor tilgjengelig brukeren oppfatter at området er. Dette avhenger av observatøren og kan påvirkes av både fysiske dimensjoner ved landskapet og kulturelle, sosiale og sosiokulturelle dimensjoner. De understreker at vi må skille mellom en fysisk og en opplevd tilgjengelighet (Koppen, Tveit et al. 2014).

Fysiske dimensjoner kan være avstand til grøntområder, infrastrukturen i selve grøntområdet, vegetasjon og kollektiv transport til området (Koppen, Tveit et al. 2014). Sosiale, kulturelle og sosiokulturelle dimensjoner ved opplevd tilgjengelighet påvirkes av brukerens alder, kulturelle bakgrunn, mobilitet, personlige preferanser og kjønn. Det kan gå på følelse av trygghet til et rekreasjonsområde, folks tradisjoner for utendørs rekreasjon og tidligere erfaringer og kunnskap (ibid).

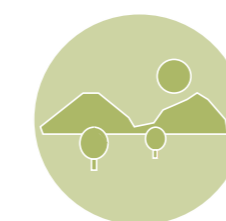
I følge Koppen har dagens planlegging av grøntområder fokus på å kartlegge og måle de fysiske dimensjonene som for eksempel avstand, tilgang og universell utforming. Det mangler derimot kunnskap om hvordan de sosiale, kulturelle og sosiokulturelle dimensjonene påvirker bruken (Koppen, 2014). Det har vært spesielt lite forskning

på hvordan innvandrere, særlig de med ikke-vestlig bakgrunn, tar i bruk nærområder og natur, og hvilken mening de legger i utendørs rekreasjon (Figari et al. 2009).

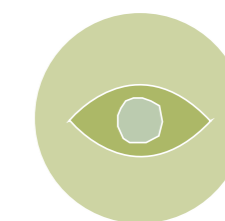
Naturen i Norden kan oppleves som både skummel, uforståelig og utilgjengelig. Årstidene skifter, og et landskap som tidligere var frodig og grønt dekkes av snø og blir ugjenkjennelig. Uavhengig av årstidene kan også landskapet oppfattes som fremmed for mange. I følge Rishbeth & Finney (2006) kan det være slik at mange med innvandrerbakgrunn oppfatter grønne områder som farlige på grunn av slanger, hunder, ånder eller voldelige mennesker. Kulturelle tradisjoner, sosiale normer og usikkerhet rundt hva som er lov å gjøre er også faktorer som kan være til hinder for utendørs rekreasjon (ibid)

I en studie av innvandrerkvinner i Groruddalens bruk av utendørsområder utforsker Figari et al. (2009) kvinnenes forhold til og bruk av det omkringliggende landskapet. For disse informantene er turgåing en svært viktig del av hverdagen, men for dem er IKEA et mer yndet turmål enn skogen. De ønsker seg et tydelig mål med turen og kjenner seg utrygge når de beveger seg i områder uten andre mennesker, som i skogsområder. De sier også at de mangler kunnskap i forhold til tur i og bruk av skogen. Dette utfordrer den norske ideen om det enkle friluftslivet i uberørte, naturlige omgivelser (Figari, Haaland et al. 2009).

Vi ser gjennom dette at mye tyder på at folk opplever naturen forskjellig og at dette utfordrer tradisjonelle måter å se på grønnstruktur og rekreasjon. For å utforske dette videre vil vi nå gå inn på stedsteori og forholdet mellom menneske og sted.

FYSISKE DIMENSJONER VED OPPLEVD TILGJENGELIGHET

SOSIALE, KULTURELLE OG SOSIOKULTURELLE DIMENSJONER VED OPPLEVD TILGJENGELIGHET

EKSTERNE DIMENSJONER

Nærhet
Tilstedeværelse av innganger
Offentlig transport

INTERNE DIMENSJONER

Topografi
Terrengoverflate
Vegetasjonsstruktur
Infrastruktur
Størrelse på området

Kulturell bakgrunn

Alder

Kjønn

Rekreasjonspreferanser

Mobilitet

Figur 3: Dimensjoner ved opplevd tilgjengelighet. (Basert på Koppen et al., 2014).

2.4. Stedsteori

NÅR ROM BLIR TIL STED

Hva et sted er, hvilken mening det har for de som bor der, hvordan det planlegges, og ikke minst hvem som faktisk påvirker denne utviklingen er viktige spørsmål knyttet til sted. Det finnes en rekke ulike forståelser og tilnærminger til stedsbegrepet, og forståelsen har i stor grad endret seg opp gjennom årene. Begrepet sted har gått fra å være et hverdagsbegrep; en passiv bakgrunnsramme for de sosiale prosessene som finner sted i samfunnet, til å anses som et sosialt fenomen (Førde et al. 2013).

Den franske filosofen og sosiologen Henri Lefebvre ser på rom (e. space) som et sosialt produkt. Han mener at forståelsen av rom må sees i lys av tre ulike drivkrefter som påvirker hverandre, nemlig conceived space, perceived space og lived space (Lefebvre, 1991). Vi har oversatt begrepene til 'det planlagte rom', 'det opplevde rom' og 'det levde rom' ut i fra vår tolkning av teorien.

Den første drivkraften kalles for 'conceived space' (det planlagte rom). Dette omhandler de materielle strukturene, men også føringer som påvirker stedet. Det planlagte rom kan blant annet komme til uttrykk gjennom bilder, kart, arkitektur eller planer og er på mange måter maktens og ideologiens representasjoner av rom (Simonsen, 2005). Det planlagte rom legger føringer for hvordan områder er ment å brukes, og styrer på denne måten de sosiale aktivitetene. En kommuneplan er et eksempel på dette.

Den andre drivkraften kalles 'perceived space' (det opplevde rom) og handler om hvordan vi opplever og oppfatter omgivelsene våre (Simonsen, 2005). Dette er forholdet mellom institusjonaliserte praksiser og de daglige opplevelsene og rutinene (ibid.).

'Lived space' (det levde rom) er den siste drivkraften. Dette rommet produseres gjennom folks erfaringer og hverdagslige praksis (ibid.).

De tre romlige forståelsene gir til sammen uttrykk for den totale romlighet som produseres gjennom

sosial praksis.

Ser vi på dette i lys av en skog kan trærne, stiene, rasteplassene, geografisk avgrensning og andre fysiske forhold utgjøre det planlagte rommet. Stiene er planlagte for å gå på, og den geografiske avgrensningen til skogen er blant annet bestemt av reguleringsplaner.

Opplevelsen av skogen kommer an på personen som ser den. Noen kan oppleve skogen som lett tilgjengelig og som et fint sted å gå på tur. Andre kan oppleve skogen som truende og farlig, og vil derfor ikke oppleve at den er tilgjengelig.

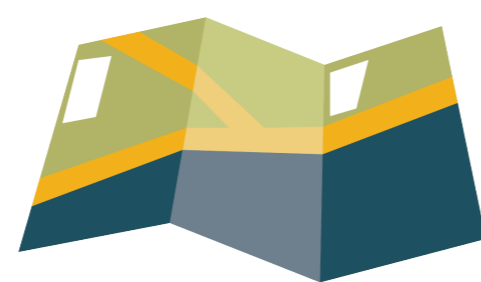
Det levde rommet påvirkes at de to første forståelsene av stedet. Opplever en person skogen som et godt sted for mosjon, vil han/hun mest sannsynlig gå på tur der. Er opplevelsen av skogen at den er farlig, vil personen kanskje holde seg unna å unngå å bruke den.

Denne sosioromlige forståelsen understreker nødvendigheten av å reflektere over sosiale og kulturelle faktorer i forbindelse med planlegging og design, nettopp fordi alt vi gjør som planleggere påvirker den romlige opplevelsen og hverdagslivet til mennesker.

Geografen Relph hevder at "rom blir til sted først når individer forbinder noe med det, har et forhold til det og tillegger det mening" (Førde et al. 2013, s 12). For at et sted skal være unikt og ha en identitet må disse tre elementene altså være tilstede (Relph, 1976). Som et eksempel kan naturen og grøntområdene på et sted kun være et identitetsgivende og sosialt element for de personene som bruker og tillegger det mening.

Arkitekten Norberg Schultz snakker om stedets identitet. I følge han er det viktig å se på stedets identitet ved planlegging og utforming (Skogheim og Vestby, 2010). Han mener at et sted vil ha én universell stedsidentitet, som blir formet og bestemt av visuelle kvaliteter som landskapet, bebyggelsen

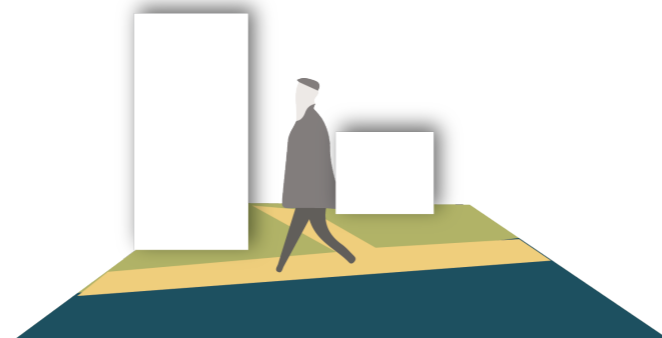
Det planlagte rommet

Det opplevde rommet

Det levde rommet

Figur 4: Romlig forståelse. Basert på (Lefebvre, 1991)

og av de fysiske kulturhistoriske elementene (ibid.). Dette stedets karakter eller særpreg er også kjent som stedets sjel ('genius loci'). Denne teorien har senere blitt kritisert for å ikke ta høyde for at folk opplever steder forskjellig, og at det derfor vil finnes like mange stedsidentiteter for et sted, som det finnes mennesker der (Førde et al. 2013).

STEDETS MENINGSINNHOOLD

Et sted kan ha ulikt meningsinnhold for forskjellige personer. Den franske etnologen, samfunnsviteren og filosofen Michel de Certeau argumenterer i "The practice of everyday life" for at oppfattelsen av et sted eller landskap avhenger av individets ståsted og bakgrunn (Certeau 1984). De Certeau mener at steder ofte er planlagt og utformet for en viss bruk. De fysiske omgivelsene gjenspeiler en slags påtvunget orden som forteller hva landskapet er og hva det skal brukes til (Figari et al, 2009). Videre understreker han at vanlige folk ikke er passive mottagere som nødvendigvis følger disse planene for stedet; heller er de aktive deltakere gjennom bruken av stedet. Gjennom denne bruken, altså hverdagspraksisen, gir de stedet et eget meningsinnhold som ikke nødvendigvis følger de tiltenkte planene for stedet (ibid.). Et eksempel på dette kan være hvordan betongbenker som er planlagte for å sitte på kan få en helt annen mening når skatere begynner å bruke dem til å skate på.

I følge Øian et al. (2017) har synet på utendørs rekreasjon i Norge lenge fulgt en hegemonisk tankegang som begrenser friluftslivet til tradisjonelle aktiviteter som finner sted i skogsområder og på fjellet. I følge Flemsæther referert i Øian et al (2017, s. 69) gjenspeiles denne tradisjonelle tankegangen i planlegging, fasilitering og oppfordring til utendørs aktivitet. I et stadig mer flerkulturelt samfunn blir mangfoldet i hverdagsbruken av nærmiljønaturen enda større. Dette utfordrer den hegemoniske tankegangen når det gjelder planlegging og bruk av grøntområder.

Vi tar med oss De Certeaus teori om hverdagslivets praksis videre i oppgaven som et teoretisk rammeverk for å forstå viktigheten av hvordan hverdagslivets praksis bør påvirke analyser og planlegging. Dette viser også viktigheten av at alle får ta i bruk offentlige områder for gjennom denne hverdagspraksisen å tillegge det mening.

At steder produseres gjennom menneskelig interaksjon og samhandling finner vi igjen i Lefebvres teori om "The right to the city". Lefebvre ser på byen som et sosialt produkt, et "oeuvre". Dette verket, som han betrakter byen som, er et resultat av at alle innbyggerne må samarbeide og kjempe med og mot hverandre om tilgangen til offentlige steder og retten til borgerskap og over hvilken form byen skal ta (Mitchell, 2003). I en rettferdig by deltar alle på likt grunnlag. På denne måten kommer det fram nye måter å bo og leve på, og byen er i stadig forandring. Lefebvre mente at samfunnsmessige endringer og endringer i sosiale relasjoner må gjenspeiles i endringen av stedet for å stimulere til sosialt liv og relasjonsbygging (Skår, 2010b). Denne retten til byen bør være en overlegen form for rettigheter til frihet, individualisering og sosialisering. Og det er ikke markedskreftene alene som skal rå over utviklingen av et sted (Mitchell, 2003).

Lefebvres teori om retten til byen danner et teoretisk rammeverk for å utforske vår etiske rolle som planleggere i et stadig mer mangfoldig og sammensatt samfunn. Det er viktig å sørge for at alle får være med på å skape byen slik at de samfunnsmessige endringene gjenspeiles i det fysiske rommet. Det er viktig å være klar over at det tradisjonelle synet på naturen i byen ikke lenger er det endelige svaret på hvordan det skal være, men at endringen i befolknings sammensetningen også må vises i planleggingen av grøntområder.

KAPITTEL 3

Metode

- 3.1. Faglig bakgrunn
- 3.2. Sosiokulturell stedsanalyse
- 3.3. Metodevalg
- 3.4. Dokumentgjennomgang
- 3.5. Fysisk stedsanalyse
- 3.6. Spørreundersøkelse
- 3.6.1. Utvalg
- 3.7. Workshop/fokusgruppe
- 3.7.1. Utvalg
- 3.8. Semi-strukturerte intervjuer

Kapitlet presenterer kort utgangspunktet for valg av metode, innføring i metodene som er brukt og hvordan disse er brukt for å svare på oppgavens problemstilling.

3.1 FAGLIG BAKGRUNN

Vårt faglige utgangspunkt er en femårig utdannelse i landskapsarkitektur. Dette betyr at vi mangler et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om hvordan man anvender samfunnsvitenskapelig metode. Dette gjør at anvendelsen av metodene, samt forståelsen og tolkningen av teori og empiri vil være farget av vår faglige bakgrunn. Oppgaven har et sosiokulturelt fokus sett fra et planleggingsperspektiv.

3.2 SOSIOKULTURELL STEDSANALYSE

Hvordan teori danner grunnlaget for metoden

Teoriene vi har gått gjennom reiser viktige spørsmål knyttet til planlegging. Hvem har innflytelse over planleggingen, og hvilke muligheter har lokalbefolkningen til å gi omgivelsene mening? Hva betyr de fysiske omgivelsene for bruken av et sted?

Sosiale og kulturelle prosesser former steder og stedsoppfatninger (Røe, 2002). For å kunne forstå et sted er det derfor viktig å forstå menneskene som bor der. En sosiokulturell stedsanalyse tar sikte på å synliggjøre hvordan ulike grupper bruker og opplever stedet, de ulike interessene som finnes, og hvordan dette påvirker oppfatningen av hvordan stedet bør utvikles videre (ibid.).

En sosiokulturell stedsanalyse tar utgangspunkt i at steder er konstruerte av ulike sosiale praksiser (Røe & Vestby, 2013). På grunn av dette vil ikke et sted ha en universell mening eller stedsidentitet ("genius loci") slik for eksempel modernismens byplanleggere hevdet (Røe & Vestby, 2013). En sosiokulturell stedsanalyse forsøker derfor å bryte ned og dekonstruere de dominerende representasjonene ved et sted for å få fram de ulike, og ofte glemte fortellingene om stedet.

Hverdagsfriluftslivet utspiller seg i folks nærmiljø og er derfor tett knyttet til hvordan folk lever i hverdagen. Vi har derfor gjort en sosiokulturell, metodisk tilnærming for å besvare oppgavens problemstilling. En kombinasjon av metoder er viktig for å kunne gi en så fylldig analyse som mulig.

3.3 METODEVALG

Diagrammet er en oppsummering av metodene brukt for å svare på oppgavens problemstilling som er "Hvordan kan grønnsstrukturen i Søndre Nordstrand tilrettelegges slik at deltakelse i hverdagsfriluftslivet kan skje på tvers av kulturell bakgrunn?"

Basert på Lefebvres teori om at det finnes tre drivkrefter som til sammen utgjør forståelsen av et sted, har vi tatt utgangspunkt i at grønnsstrukturens betydning for hverdagsfriluftslivet må forstås ut fra det planlagte stedet, opplevelsen av stedet og det levde stedet.

DET PLANLAGTE STEDET

For å tilegne oss kunnskap om Søndre Nordstrand som planlagt sted vil vi se på fysiske forhold. Dette gjør vi gjennom en dokumentgjennomgang av politiske føringer og kartlegging av fysiske og funksjonelle strukturer i bydelen. Vi har i tillegg gjennomført et semi-strukturert intervju med prosjektleder i Oslo Sør-satsingen Inger Aguilar.

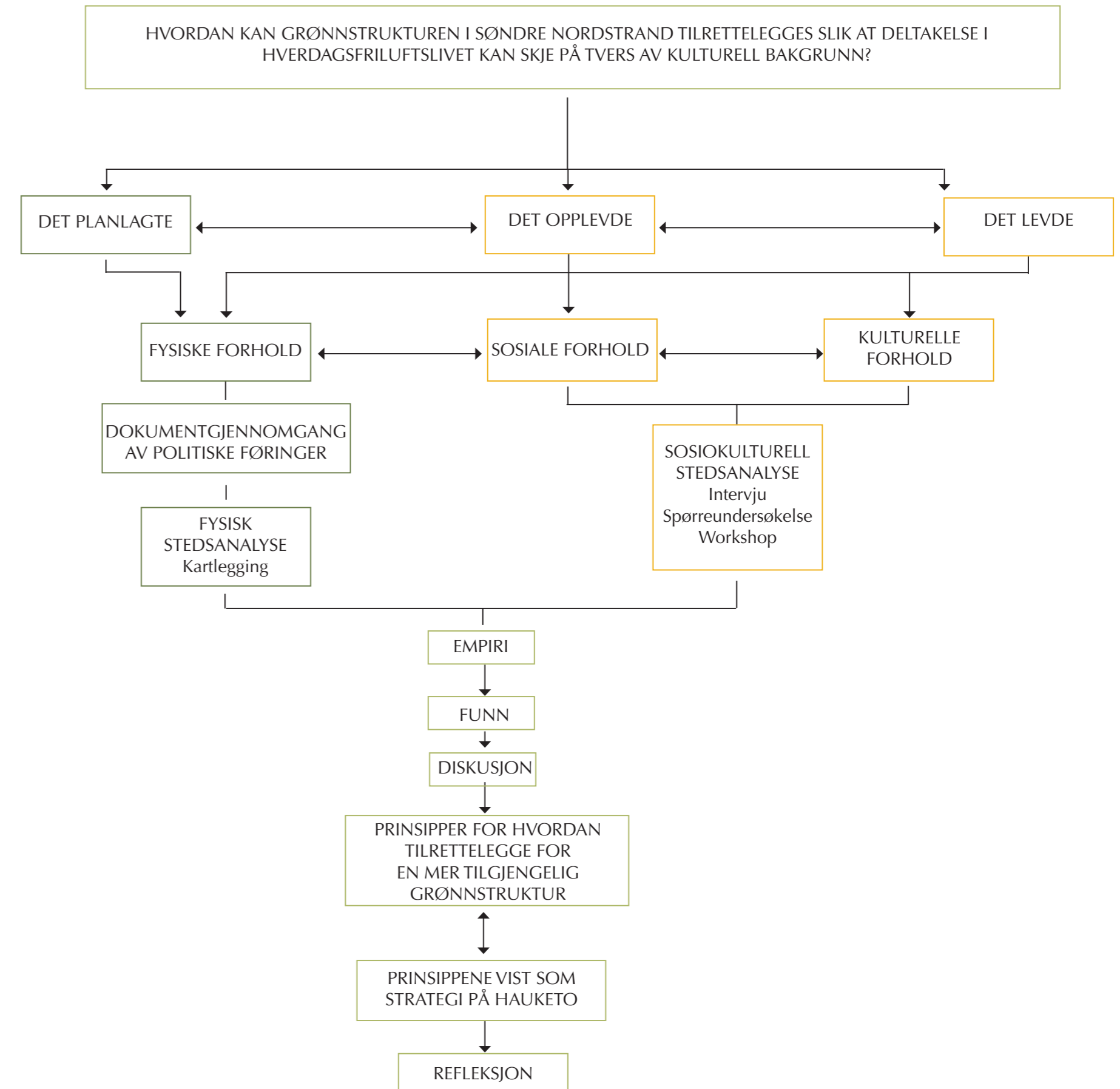
DET OPPLEVDE OG LEVDE STEDET

For å tilegne oss kunnskap om Søndre Nordstrand som opplevd og levd sted vil vi se på sosiale- og kulturelle forhold. Dette gjør vi gjennom en sosiokulturell stedsanalyse bestående av en spørreundersøkelse, workshoper med en fokusgruppe og semistrukturerte intervjuer.

UTFORMING AV PRINSIPP

Gjennom metodene tilegner vi oss kunnskap som danner grunnlaget for en diskusjon som leder fram til prinsipper som svarer på problemstillingen.

Disse prinsippene vil vi igjen vise i form av en strategi på et utvalgt område i bydelen, nemlig Hauketo.

3.4 DOKUMENTGJENNOMGANG AV POLITISKE FØRINGER

Det planlagte stedet

Dokumentgjennomgangen er en metode for å forstå det planlagte stedet. Vi har valgt denne metodiske tilnærmingen for å forstå hvordan lovverk og føringer setter rammene for planleggingen og tilretteleggingen av hverdagsfriluftslivet. Ut i fra dette har vi valgt å se på føringer for planlegging av grønnsstruktur, friluftsliv, brukermedvirkning i planlegging, og folkehelse. Føringerne vi har gjennomgått er på både internasjonalt, nasjonalt, kommunalt og lokalt nivå. Den politiske forankringen som vi presenterer i oppgaven gir ikke en oversikt over alle planer og føringer som finnes, men er et utvalg gjort ut i fra egne vurderingen av relevans for oppgavens problemstilling. Vi har derfor utelatt eller lagt mindre vekt på noen punkter ved føringerne. Metodens svakhet ligger i at planene er tolket av oss, noe som betyr at det kan være rom for feiltolkning.

Relevansen fra dokumentgjennomgangen tar vi med oss videre inn i diskusjonen av problemstillingen som leder fram til prinsippene.

3.5 FYSISK STEDSANALYSE

Det planlagte stedet

Den fysiske stedsanalysen er en metode for å forstå det planlagte stedet. Den fysiske stedsanalysen består av fysiske registreringer av bydel Søndre Nordstrand og er valgt for å forstå hvilke rammer det fysiske landskapet setter for hverdagsfriluftslivet. Registreringene består av fysiske og funksjonelle forhold, samt framtidige planer for bydelen. Registreringene er gjort gjennom befaringer på stedet og informasjon hentet fra karttjenester på internett, som GIS og Google Maps. Det kan forekomme feilkilder dersom karttjenester vi har benyttet ikke har vært oppdaterte.

For å oppnå en større forståelse har vi besøkt bydelen flere ganger, både på sommer- og vintertid. Vi har også innhentet generell informasjon om stedet gjennom et intervju med prosjektleder og

plankonsulent i Oslo Sør-satsningen.

Relevansen fra den fysiske stedsanalysen tar vi med oss videre inn i diskusjonen av problemstillingen som leder fram til prinsippene.

3.6 SPØRREUNDERSØKELSE

Det opplevde og det levde stedet

En spørreundersøkelse er en metode for å avdekke stedsinteresser, stedsbilder og bruk av steder (Ruud et al. 2007). Vi bruker metoden for å få en forståelse av Søndre Nordstrand gjennom det opplevde og det levde stedet.

Det vil kunne finnes like mange stedsoppfatninger som det finner mennesker på et sted (Ruud et al, 2007). Dette kan ta årevis å kartlegge, og idéelt sett burde det ha blitt gjort både dybdeintervjuer og kvalitative spørreundersøkelser. På grunn av et ønske om å nå ut til så mange som mulig, samt tidsbegrensninger knyttet til oppgavens omfang, valgte vi å lage en kvantitativ spørreundersøkelse med kvalitative elementer i form av åpne spørsmål. Undersøkelsen bestod av 34 spørsmål og var beregnet å ta 10-12 min. Spørsmålene var delt inn i syv kategorier: Fysisk kartlegging, natur og friluftsliv, stedsidentitet, sosialt nettverk, Hauketos framtidige utvikling, historie og kulturminner og bakgrunnsinformasjon. Spørreskjemaet i sin helhet ligger vedlagt bakerst i denne oppgaven.

Undersøkelsen var elektronisk og ble distribuert via Facebook-grupper til diverse lokale organisasjoner som Folkeaksjon for områdeløft, Oslo Sør-satsingen, Tauheed Moské, Søndre Nordstrand Innvandrerforening og diverse velforeninger. Spørreundersøkelsen ble også distribuert i lokalavisen "Nordstrands Blad", og det ble hengt opp flyers ved butikker, buss- og togstopp. For å øke validiteten tilbragte vi i tillegg en dag på Holmlia bibliotek for å nå ut til en del av befolkningen som ikke deltok på nett, blant annet personer med innvandrerbakgrunn.

Spørreundersøkelsen rettet seg mot bosatte og de som bruker områdene i Søndre Nordstrand jevnlig. Svarene fra spørreundersøkelsen er ikke representative nok til å kunne generalisere eller trekke konklusjoner. De kan derimot bidra til å vise tendenser i befolkningen. Materialet fungerer som et bidrag i å belyse spekteret av meninger og bruk av grøntområder hos lokalbefolkningen i Søndre Nordstrand.

NATUREN SOM FELLES MØTESTED

Hjelp oss å bli kjent med Søndre Nordstrand
og delta i vår spørreundersøkelse

Bor du i Søndre Nordstrand? Vi skriver maststeroppgave i landskapsarkitektur ved NMBU og trenger hjelp av deg til å lære mer om Søndre Nordstrand og ditt forhold til stedet og naturen. Det tar rundt 10 min å svare på spørreundersøkelsen.
Vi setter utrolig stor pris på din hjelp!

SCAN KODEN ELLER FØLG LENKEN FOR Å DELTA

<https://goo.gl/forms/aOw7eHkkKI7pDDbq2>

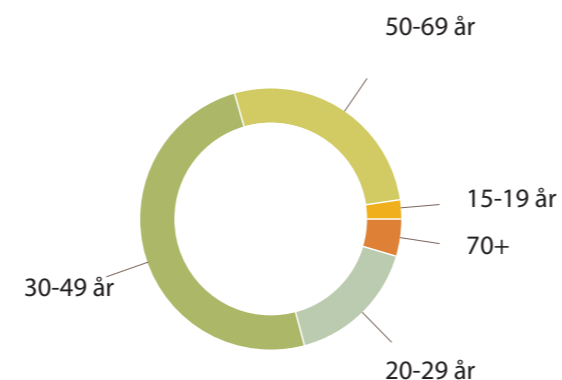
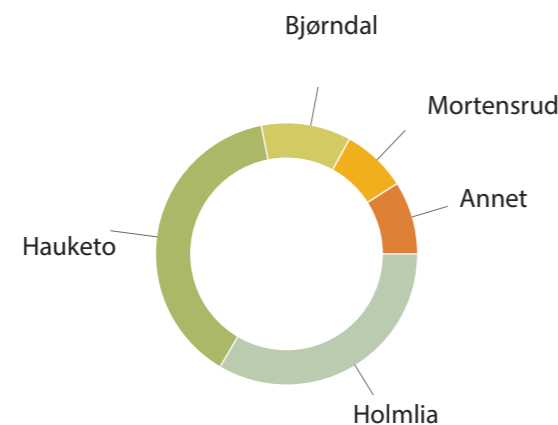
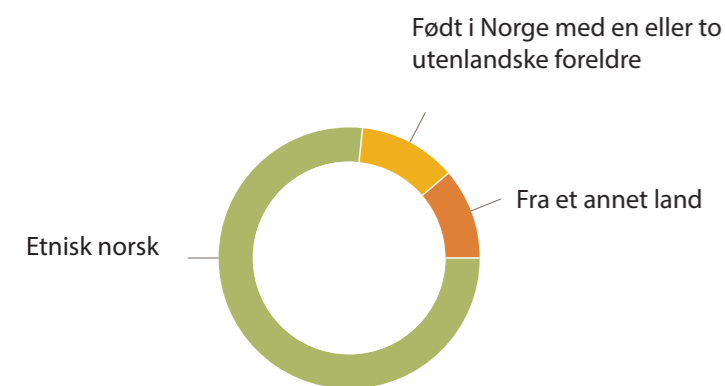
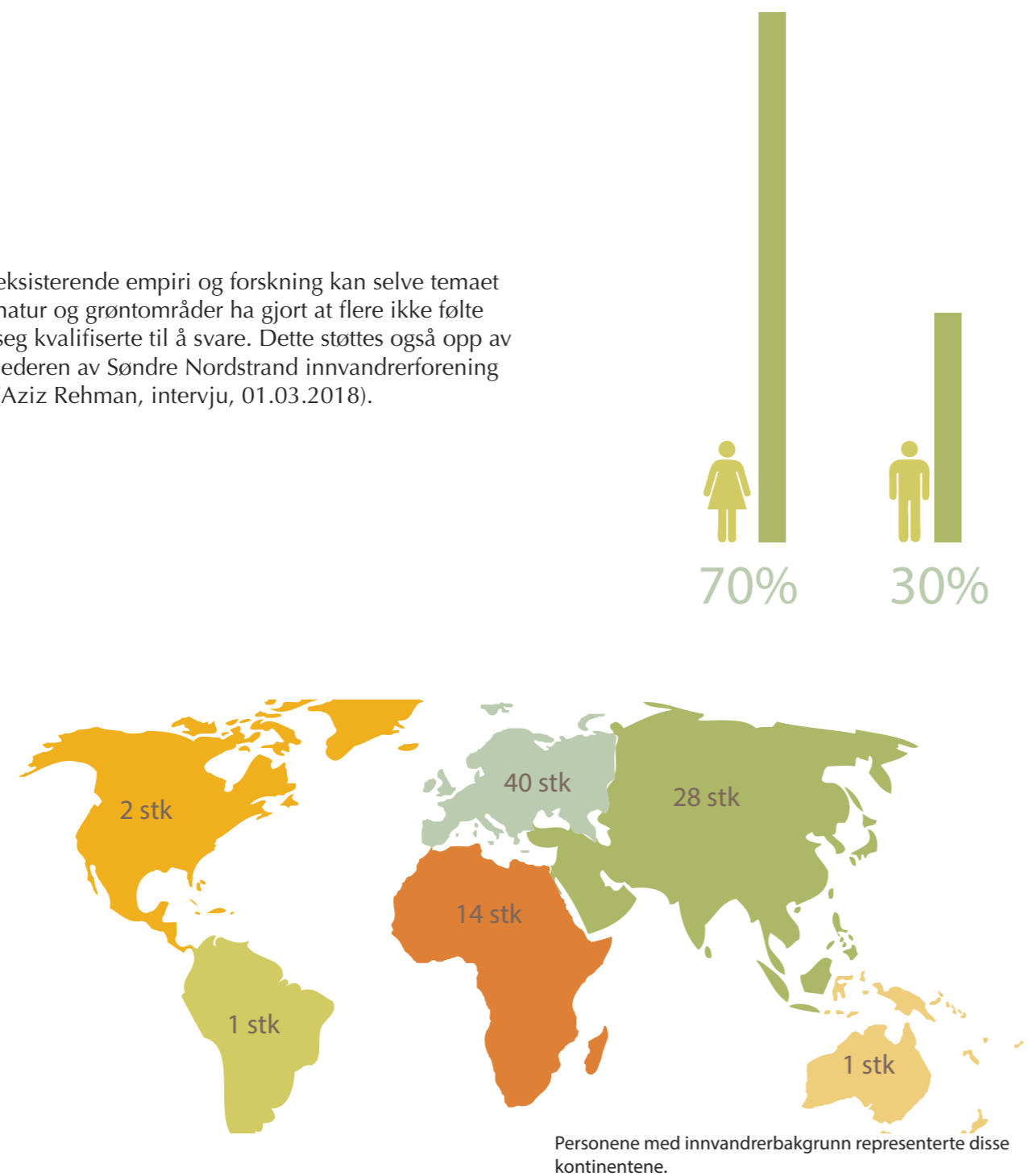
3.6.1. UTVALG

Spørreundersøkelsen var åpen fra 26.02.18 til 21.03.18. Vi mottok totalt 337 svar. Fordelingen mellom de ulike bostedene var ujevn med klart høyest svarprosent på 38,6% fra Hauketo/Prinsdal og 33,2% fra Holmlia. Det er naturlig å tro at svarprosenten var såpass høy på Hauketo på grunn av at fokusområdet befinner seg der. Det er en høyere representasjon av personer med høy utdanning med en arbeidssituasjon som fulltidsansatt. Det er også en høyere svarprosent blant kvinner enn menn.

Vi ser at svarprosenten er lav hos den eldste delen av befolkningen. Dette kan komme av at det bor få eldre i bydelen, men også av at spørreundersøkelsen krever tilgang til data og internett, samt kunnskapen for å bruke den. Den yngste delen av befolkningen er også underrepresentert. Av personvern hensyn måtte alle respondentene være over 16 år. På grunn av dette har vi bevisst holdt oss unna å distribuere spørreundersøkelsen til skoler og lignende. Manglende interesse for temaet kan også være en grunn.

Datamaterialet inneholder en overrepresentasjon av etnisk norske personer, selv om det ble gjort en innsats for å nå den flerkulturelle delen av befolkningen. Vi fikk 77 svar fra personer med flerkulturell bakgrunn. Denne underrepresentasjonen av flerkulturelle kan blant annet komme av språklige barrierer. I retrospekt ser vi at vi burde ha formulert spørsmålene på en enklere måte og kuttet noen spørsmål for at flere skulle svart. Dersom vi skal følge tankegangen fra

eksisterende empiri og forskning kan selve temaet natur og grøntområder ha gjort at flere ikke følte seg kvalifiserte til å svare. Dette støttes også opp av lederen av Søndre Nordstrand innvandrerforening (Aziz Rehman, intervju, 01.03.2018).

3.7 WORKSHOP MED FOKUSGRUPPE

For å undersøke kunnskapshullet om innvandreres bruk og forhold til natur og grøntområder valgte vi å samle en fokusgruppe bestående av innvandrerkvinner. Fokusgruppe er egnet som metode når man vil danne seg et generelt bilde av en gruppe aktørers erfaringer og oppfatninger (Ruud et al. 2007). Vi har brukt metoden for å danne oss et bilde av hvordan det opplevde og levde stedet erfares av innvandrerkvinner.

I følge NINA (Figari et al. 2009) er innvandrerkvinner viktige representanter for hverdagsfriluftslivet, da de ofte tilbringer mye av tiden sin i hjemmet og i nærområder. Dette er grunnen til at vi valgte en fokusgruppe bestående av innvandrerkvinner.

For å unngå at språk skulle være en barriere valgte vi å gjennomføre praktiske øvelser som ikke nødvendigvis krevde avanserte norskkunnskaper eller skriving. Vi benyttet oss blant annet av tegneøvelser som gjorde at vi hadde noe å snakke rundt. Da fokusgruppe-intervjuene var av en praktisk art vil vi framover referere til øvelsene som workshoper. Vi opplevde disse øvelsene som hensiktsmessige og som en kilde til gode diskusjoner.

Vi fikk kontakt med gruppa gjennom Søndre Nordstrand Innvandrerforening, og har til sammen holdt fem workshoper fordelt på fem uker. Planleggingen av workshopene valgte vi å gjøre fra gang til gang. Dette gjorde at vi fikk muligheten til å tolke og vurdere hver workshop i etterkant og bruke det til å planlegge neste, noe vi opplevde som svært nyttig.

Det er viktig å understreke at våre funn ikke er representative nok til å generalisere og trekke konklusjoner, men at det kan bidra til å vise tendenser. Vi ønsker også å være tydelige på at gruppen mennesker med innvandrerbakgrunn er en svært mangfoldig gruppe og det ville ikke være riktig å generalisere og skjære alle over én kam. Noen vil kjenne seg igjen i våre funn, andre ikke.

3.8 SEMISTRUKTURERTE INTERVJUER

For å supplere funnene fra fokusgruppen valgte vi å utføre semistrukturerte intervjuer med lederen for Søndre Nordstrand Innvandrerforening. Vi har også intervjuet en sentral person i Den Norske Turistforeningen (DNT) om sitt arbeid for å rekruttere den flerkulturelle delen av befolkningen til friluftslivet. Disse ble valgt på grunn av deres erfaringer og kunnskaper vedrørende innvandreres bruk av natur og grøntområder.

I semistrukturerte intervju er spørsmålene formulert i form av stikkord som intervjueren tar utgangspunkt i når spørsmålene stilles (Dahlum, 2015). Dette gir en mer uformell samtale som tilpasser samtalen etter intervjuobjektet og gjør at det kan komme fram nyttig informasjon som intervjuer ikke kunne forutsett.

Poenget med dette er heller ikke å finne svar på hvordan visse grupper sitt forhold til grøntområder er, men heller å vise at det finnes et mangfold av meninger og bruk som det er viktig å belyse i forbindelse med planlegging av grønnstruktur.

3.7.1. UTVALG

Det ble i forkant opplyst at trimgruppa ville bestå av 20-25 stk. Ved oppstart viste det seg å kun være 10-12 personer. Kvinnene representerte nasjonaliteter som Sri Lanka, Tyrkia, Somalia, Marokko og Iran. Gruppa viste seg å være overrepresentert av kvinner fra Sri Lanka. Ideelt sett skulle det vært en mer variert gruppe, og gjerne noen fra Pakistan, da dette er den største innvandrergruppen i Søndre Nordstrand.

Kvinnenes alder spente fra 25 til 50 år. De fleste av dem hadde barn. Språkkunnskapene varierte fra svært gode til noen vansker for å uttrykke seg muntlig.

Foredel med å utføre workshopen med en trimgruppa var at de allerede brukte grøntområdene i Søndre Nordstrand flittig. Dette gjorde at vi kunne utforske hvordan det var å bli introdusert til friluftslivet i Norge og hvilke hindringer de eventuelt hadde møtt på veien. Ulempene var at vi ikke fikk snakket med folk som absolutt ikke bruker grøntområder i bydelen. Dette kunne vært svært relevant for å avdekke mulige barrierer.

KAPITTEL 4

Føringer og lovverk

- 4.1. Internasjonale føringer
- 4.2. Nasjonale føringer
- 4.3. Kommunale føringer
- 4.4. Lokale føringer

Dette kapitlet vil gi en innføring i politiske føringer som anses som relevante for oppgavens problemstilling.

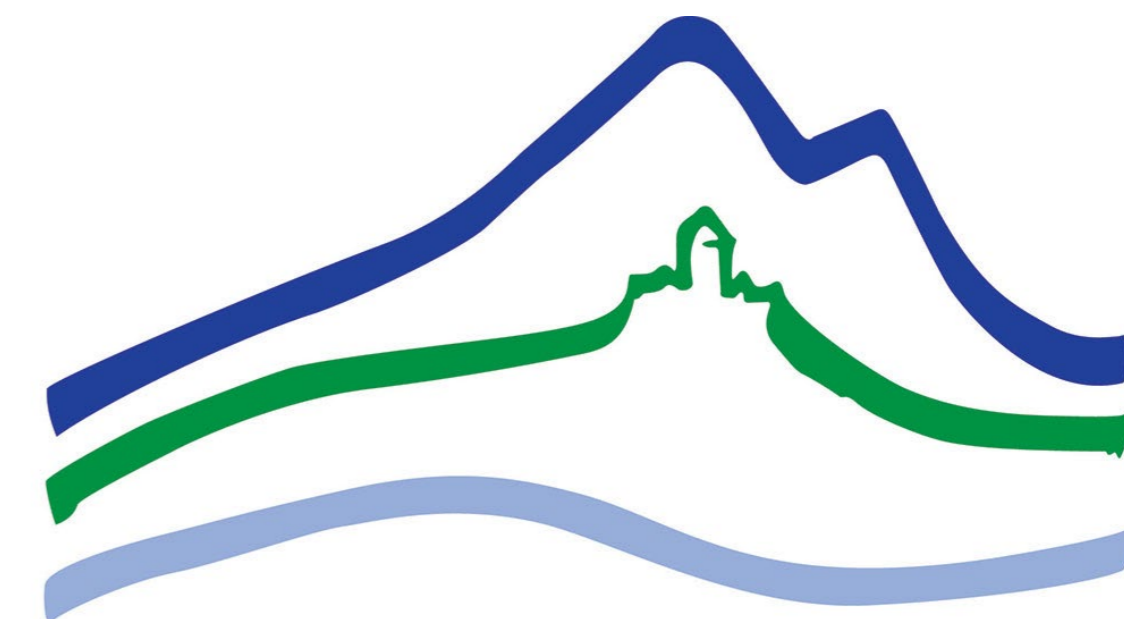

4.1. Internasjonale føringer

DEN EUROPEISKE LANDSKAPSKONVENSJONEN

Norge vedtok konvensjonen som førstemann ut i 2001. Konvensjonen springer ut av det faktum at omgivelsene rundt oss endres i et stadig raskere tempo. Endringene er ofte fragmenterte og bunner i enkeltaktørers personlige prioriteringer. Mange opplever at stedet de bor eller ferdes i, utvikles uten en helhetlig, forutsigbar og langsiktig plan, noe som kan bidra til en forringelse av folks livskvalitet (Miljøverndepartementet, 2009).

Konvensjonen handler om alle typer landskap men fokuserer på hverdagslandskapene, om områdene der folk bor og ferdes. Landskapet består av både natur og kultur. Landskapet er personlig og inkluderende fordi hver enkelt persons minner, kunnskap, assosiasjoner og bruk danner grunnlaget for oppfatningen av landskapet. Det er nettopp disse erfaringene som gir landskapet dets sosiale og kulturelle verdier. Det viktigste målet med konvensjonen er derfor å styrke enkeltmenneskets og lokalsamfunnets medvirkning i planleggingen av folks landskap og nærmiljø (ibid.). Dette vil videre sørge for å ivareta menneskerettigheter, demokrati og sosial samhörighet. Konvensjonen sikter mot å være en plattform for utveksling av kunnskap og erfaringer mellom europeiske land (ibid.).

EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION
CONVENTION EUROPÉENNE DU PAYSAGE
COUNCIL OF EUROPE/CONSEIL DE L'EUROPE

Figur 5: (Floridi, u.å.)

4.2. Nasjonale føringer

<p>FOLKEHELSELOVEN</p>

Lovens formål er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og sørger for utjevning av sosiale helseforskjeller (Folkehelseloven, 2011, §1). I følge §4 har kommunene et ansvar for å fremme folkehelsearbeid gjennom planlegging, forvaltning og tjenesteyting. Med dette menes forhold som helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold, og omfatter altså både forhold for fysisk og psykisk helse (Folkehelseloven, 2011, §4).

Utjevning av de sosiale helseforskjellene bør gjøres gjennom lokal planlegging, forvaltning og medvirkning. § 7 fremmer at kommunen har ansvar for å sette inn tiltak som er nødvendige for å møte helseutfordringene. Dette kan omfatte tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, fysiske og sosiale miljøer, fysisk aktivitet mm.

ST. MELD 18 (2015-2016) – REGJERINGEN, VEILEDER FOR FRILUFTSLIV

Hovedmålet i veilederen er å tilrettelegge for økt bruk og deltakelse i friluftsliv. Friluftsliv er en av hjørnesteinene i norsk kulturarv og den nasjonale identiteten. Det er også en viktig kilde til livskvalitet og god folkehelse. Friluftsliv er den vanligste formen for utendørs fysisk aktivitet i Norge, og det er også en aktivitet som har potensiale til å henvende seg til alle sosiale lag i befolkningen. Derfor står friluftsliv sterkt i regjeringens arbeid for folkehelse (St.meld nr. 18 (2015-2016).

Endringer i samfunnet og i befolkningssammensetningen har ført til at det har vokst fram nye former for friluftsliv de siste årene, og regjeringen ser derfor behovet for en gjennomgang av friluftspolitikken. Dette er nødvendig for å tilpasse en planlegging og tilrettelegging av friluftslivet som speiler dagens samfunn. Regjeringen oppfordrer kommunene til å tilrettelegge markaområder ved å dele inn områder ut i fra ulike formål og med ulik grad av tilrettelegging (ibid.).

Et viktig mål er altså å stimulere til økt

friluftslivsaktivitet for alle. For å få flere til å delta i friluftslivet beskrives ivaretagelse av areal til friluftsliv i og ved byer og tettsteder som det viktigste tiltaket for å øke friluftslivsaktiviteten. Selvorganiserte aktiviteter i nærmiljøet har stort potensiale til å få folk til å bli mer fysisk aktive. Dette fremmer friluftsliv som en lavterskelaktivitet. Veilederen beskriver videre at godt samarbeid mellom det offentlige og frivillige organisasjoner og interkommunale friluftsråd er viktige i friluftslivsarbeidet om helsefremmende nærmiljøer (ibid.).

I veilederen står det beskrevet at synet på friluftsliv har endret seg i takt med at stadig flere flytter inn til byer og tettsteder. Tradisjonelt sett ble ikke opphold og ferdsel i grøntområdene inne i byer og tettsteder sett på som friluftsliv, men nå er disse områdene blitt en viktig arena for dette. Regjeringen understreker derfor viktigheten av å bevare og utvikle parker, grønnstruktur og grønne områder for å nå regjeringens mål (ibid.).

Veilederen framhever viktigheten av å ivareta grønnstrukturen i utvikling og fortetting av byer og tettsteder og sier at dette må være et premiss i arbeid med utvikling av nye områder og annen utbygging. Å etablere, opprettholde eller forbedre turveier, passasjer og sammenhenger bør i følge regjeringen vurderes ved all fortetting og utbygging (ibid.).

Veilederen utdyper at befolkningen med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn har lavere deltakelse i friluftsliv enn etnisk norske og vestlige innvandrere. Disse gruppene benytter seg ofte av parker og tilrettelagte grøntområder i nærmiljøet og søker i mindre grad til mindre tilrettelagte naturområder. I følge veilederen etterspør de særlig sosiale møteplasser som parker og trygge, opplyste ferdselsårer nær bebyggelse (ibid.).

I tillegg til ivaretagelse og tilrettelegging av arealer, nevnes også opplæring og stimulering til friluftsliv som avgjørende for å kunne bidra til å nå

målsetningen om at enda flere skal utøve friluftsliv jevnlig. Dette innebærer tiltak og føringer innenfor mange fagområder, der de fleste departementers ansvarsområder berøres (ibid.).

I følge veilederen må friluftsområder ligge innenfor en avstand på 50-1000 meter fra der folk bor dersom disse skal brukes aktivt (ibid.).

PLAN- OG BYGNINGSLOVEN; MEDVIRKNING I PLANLEGGING

Lovens formål er å fremme bærekraftig utvikling som gagnar enkeltindividet, samfunnet og framtidige generasjoners interesser. Loven fremmer at de som blir berørt av planlegging skal møtes med åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning (Plan- og bygningsloven, 2008, § 1-1).

Plan- og bygningslovens § 5-1 sier at ”enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning” (2008, § 5-1) Det er kommunens jobb å påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private aktører. Kommunene har altså et lovfestet ansvar for å sikre medvirkning i planleggingssaker. Kommunen har også et ”særlig ansvar” for å sikre at barn og unge også blir hørt i medvirkningsprosessene (ibid). Lovens § 5-2 fremmer at planforslag som skal ut på høring og offentlig ettersyn skal være ”lett tilgjengelig for alle”, slik at ”enhver” kan sette seg inn i det (Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-2) .

<p>PLANLEGGING AV GRØNNSTRUKTUR I BYER OG TETTSTEDER, 2014</p>

I Plan- og Bygningsloven av 2008 har grønnstrukturen fått en viktigere plass enn i versjonen fra 1965 (Miljødirektoratet, 2014). Grønnstruktur er her definert som et hovedformål og stiller altså på lik linje med annen overordnet infrastruktur som samferdselsanlegg, teknisk infrastruktur, bebyggelse og anlegg. Grønnstruktur defineres også som et hensyn som skal ivaretas uavhengig av arealformålet i arealplanene. Formålet med denne endringen er å sikre en ”bedre juridisk rettighet og gjennomslagskraft for grønnstrukturen i kommunal arealplanlegging” (Miljødirektoratet 2014) .

Veilederen nevner flere tiltak for å oppnå gode forhold for friluftsliv og fysisk aktivitet. Blant annet skal grønnstrukturen i byggesonen bestå av arealer med en variasjon av innhold, kvaliteter og utforming for på den måte å invitere og inspirere flere til å komme seg ut. Videre bør et sammenhengende turveinett binde sammen områder av ulik størrelse og karakter gjennom boligområder og bydeler for å oppnå en sammenhengende grønnstruktur. Tilgjengelighet til grøntområder nevnes kun i forbindelse med universell utforming (ibid.).

<p>OSLO KOMMUNEPLAN 2030</p>

En kommuneplan er et overordnet, strategisk styringsdokument som alle sektorer i kommunen skal forholde seg til. ”Oslo mot 2030 – smart, trygg, grønn” presenterer strategien for utviklingen av Oslo kommune fram mot 2030.

Oslo og Osloregionen er i sterk vekst i form av befolkningstall og mangfold i befolkningssammensetning. Hovedtemaet for kommuneplanen er hvilke muligheter og utfordringer denne veksten gir, og hvordan man kan takle dette. Byutviklingsstrategien er delt inn i tre hoveddeler; Smart, trygg, grønn. Et av målene for ”trygg” er at ”innbyggere i alle aldre skal kunne delta i byens utvikling”. Dette skal sikres gjennom høringsprosesser, folkemøter, work-shops, sosiale medier og nettbaserte løsninger som retter seg mot innbyggerinvolvering (Oslo kommune, 2015). Lokalmiljøet og bydelene er viktige arenaer for deltakelse og medbestemmelse (ibid).

Et av målene for en grønn by er å ”styrke Oslos blågrønne preg”. Under dette målet kommer det flere strategier: ”Oslos biologiske mangfold skal forvaltes på en bærekraftig måte og kulturlandskap og kulturminner skal sikres for ettertiden ”. Strategien understreker viktigheten av å bevare og synliggjøre kulturminner for å videreformidle byens historie, fremme turisme og byens kvaliteter. Ved å ta godt vare på kulturminner kan man styrke byidentiteten. Dette gir også grunnlag for gode miljøer og opplevelser (Oslo kommune, 2015).

”Byens blågrønne struktur skal videreutvikles”. Den blågrønne strukturen må sees i en større sammenheng enn kun enkeltvis og oppstykket. For å oppnå dette må det sikres tverrgående grøntdrag i byggesoner. De grønne forbindelsene fra Marka, gjennom byen og til sjøen skal sikres gjennom å skape forbindelser der turveinettet i dag er avbrutt. Nye utbyggingsprosjekter skal sørge for gode grønt-områder. Det skal også sørges for at det tilrettelegges for sammenhengende turveier langs elver og sjøen. ”Det skal være god tilgang til

grøntområder og anlegg for idrett, rekreasjon og fysisk aktivitet”. Grøntområdene skal gi mulighet for et vidt spekter av fysisk aktivitet. Byrom, friluftsområder og idrettsanleggene må tilrettelegges for fysisk aktivitet som fremmer helse. I kommuneplanen legges det vekt på universell utforming og et variert innhold. Et mål er at alle skal ha tilgang til naturopplevelse, grønne områder, mulighet for lek, idrett og annen utendørs

<p>GRØNTPLAN FOR OSLO</p>

Grøntplanen følger de overordnede føringene fra Plan- og bygningsloven og veilederen for planlegging av grønnstruktur. Kommuneplanens arealdel er det viktigste plannivået for å bevare og videreutvikle den overordnede grønnstrukturen. Grøntplanen legger til grunn at grønnstruktur har en visuell, rekreativ, økologisk og kulturhistorisk verdi og er viktig for Oslos identitet (Plan- og bygningsetaten, 2010).

Grøntplanen skal sikre en struktur av parker, natur- og friområder, samt overordnet turveinett for Oslo. Planen sikrer eksisterende åpne strekninger av vann, elver, bekker, dammer og tjern. I tillegg foreslås det gjenåpning av enkelte vassdrag som er lukket i dag (ibid.).

Et av planens tre hovedmål er å bidra til å dekke befolkningens behov for grønne rekreasjonsområder. Dette skal blant annet gjøres ved å skape grøntområder som er varierte i opparbeiding, tilrettelegging og naturinnhold for å muliggjøre ulik bruk. Et annet viktig og langsiktig mål er at alle de åtte elvene som renner fra Marka til fjorden skal åpnes hele veien og kombineres med turveier. Strategien er delt inn i elver og bekker med førsteprioritet og andreprioritet. Ljanselva i Søndre Nordstrand er for eksempel prioritert i andre omgang av strategien (ibid.).

4.4. Lokale føringer

BYDEL SØNDRE NORDSTRAND, STRATEGISK PLAN 2012 – 2015 ”SAMMEN ER VI BEST”

Bydelen har ingen gjeldende strategisk plan. Vi har derfor valgt å se på den fra 2012-2015.

Etter gjennomgang av hovedutfordringene i bydelen ble det valgt ut 6 strategiske satsingsområder for perioden 2012 – 2015. De fleste av strategiene har utgangspunkt i de sosiale utfordringer bydelen hadde og fortsatt har, og landskapet nevnes sjeldent:

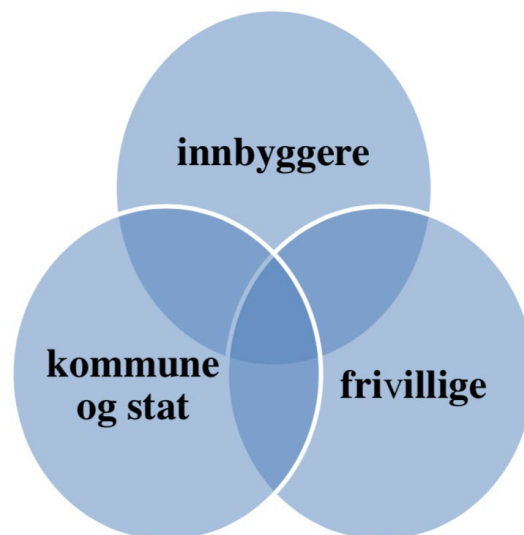
- 1: Arbeid, aktivitet og bolig
- 2: Folkehelse og primærhelsetjeneste
- 3: Rehabilitering og omsorg
- 4: Språk og læringsmiljø
- 5: Oppvekst
- 6: Kvalitetsutvikling

Planen gjelder for alle tjenester og aktiviteter i regi av bydelen, og henger nært sammen med bydelens styringssystem med økonomiplan, budsjett og økonomisk handlingsplan.

Relevante utfordringer og mål for bydelen er blant annet trivsel i nærmiljøet. Bydelen erkjenner at de har få møteplasser hvor voksne kan møtes på tvers av kulturer og språkgrupper. Bydelen vil også jobbe for at flere har gode bomiljøer, noe de mener kan bidra til at flere innbyggere føler tilhørighet til egen bydel. Et annet viktig aspekt er folkehelse. Planen trekker fram undersøkelser gjort av Folkehelseinstituttet i 2010. Disse viste at 25% av deltakerne med innvandrerbakgrunn og 16% av deltakerne med etnisk norsk bakgrunn var betydelig plaget av angst og depresjon, sammenlignet mot et landsgjennomsnitt på 10% (Oslo kommune, 2012).

Bydelen mener at idrettslagene har en viktig nøkkelrolle i det forebyggende helsearbeidet og vil legge til rette for og være pådriver for økt fysisk aktivitet blant befolkningen.

Møteplasser for ungdom er også viktig da mange har ulik kulturell bakgrunn. Mange unge lever et dobbeltliv med vanskelige oppvekstvilkår – manglende møteplasser kan føre til at de driver til sentrum eller andre bydeler. Unges bruk av sentrum er tett knyttet til økt fare for rusmiddelbruk og kriminell adferd. Det trengs trygge, rusfrie og aktivitetsbaserte tilbud i nærmiljøet. Altså, trengs det varierte aktivitetstilbud, god stedsutvikling og en god utnyttelse av bydelens friområder som møteplasser for barn og unge.

Figur 6: Sammen er vi best (Søndre Nordstrand, 2012)

OSLO SØR-SATSINGEN 2007-2017 OG 2018-2026

Oslo-Sør satsingen er en del av Oslos politiske tiltak for utsatte byområder (Oslo kommune, 2018). Oslo-Sør satsingen varte fra 2007-2017, og blir nå videreført i 2018-2026. Den første delen gav frivillige organisasjoner muligheten til å søke om midler og gjennomføre egne prosjekter i lokalmiljøet.

Den nye satsingen bygger på erfaringer fra Groruddalsatsingen, og det vil i første omgang gjennomføres områdeløft i to delbydeler. Områdeløftet gjelder i første runde kun for 2 av de seks administrative delområdene; Holmlia Syd og Bjørnerud (som omfatter deler av Hauketo, Bjørndal og Mortensrud). I følge Oslo kommune (2018) er Holmlia Syd valgt på grunn av høy andel kommunale boliger og høy andel ikke-vestlige innvandrere med kort botid i Norge. Bjørnerud er valgt på grunn av høy andel personer som leier bolig. Begge delbydelene mangler møteplasser og uteområdene er dårlig vedlikeholdt (ibid).

Byrådet har bevilget 30 millioner kroner til Oslo Sør-satsingen i 2018, mens staten har gått inn med 14 millioner kroner. Det skal drives medvirkningsprosesser og folkemøter, men det er fortsatt uklart hva områdeløftet faktisk kommer til å resultere i.

KAPITTEL 5

Empirisk casestudie av Søndre Nordstrand

- 5.1. Kontekst
- 5.2. Grønnstrukturen
- 5.3. Innbyggernes forhold til det grønne
- 5.4. Oppsummering

Kapitlet presenterer Søndre Nordstrand gjennom en fysisk og sosiokulturell stedsanalyse. Det er et spesielt fokus på grønnstrukturen. Det er valgt å presentere fysiske og sosiokulturelle forhold om hverandre, da disse er tett knyttet sammen. Analysene er basert på egne registreringer, kartprogram og spørreundersøkelsen.

5.1 Kontekst

SØNDRE NORDSTRAND I OSLO-KONTEKST

Bydel Søndre Nordstrand befinner seg lengst sør i Oslo kommune. I nord grenser bydelen til nabobydelene Nordstrand og Østensjø, i øst til Østmarka, til Bunnefjorden i vest, og i sør til kommunene Oppegård og Ski.

I 2016 hadde bydelen 38 405 innbyggere (Oslo kommune, 2017). Folketallet er altså på størrelse med en norsk by, fordelt utover 18,42km² (Tvedt, 2016). Botettheten er altså lavere enn generelt i Oslo.

Oslo er en av de raskest voksende regionene i Europa, og det er spådd at befolkningsantallet skal nå 1 million innen 2040. Størsteparten av veksten tas gjennom regionsentrene som bygges ut gjennom gjeldende knutepunktutvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Denne strategien gjør at byutviklingen hopper over drabantbyen, noe som gjør at den faller mellom to stoler. Samtidig som det har skjedd en rivende vekst i utbygging og byutvikling ellers i byen, har det mer eller mindre stått stille i Søndre Nordstrand. Bortsett fra utbygging av boliger har det skjedd fint lite de siste 40 årene. Bydelen har ikke noe eget sentrum, og kommunikasjonsmulighetene innad er få.

Befolknings sammensetning

Bydelen er ung i dobbel betydning. Mesteparten av bebyggelsen kom etter 1980, men dette er også bydelen som har høyest andel innbyggere under 16 år. 26% av befolkningen er under 16 år, til sammenligning er Oslogjennomsnittet på 17% (Oslo kommune, 2017). Andelen eldre over 67 år er også lavere enn Oslogjennomsnittet. Her er kun 6% over 67 år, mens Oslogjennomsnittet ligger på 10,6% (ibid.).

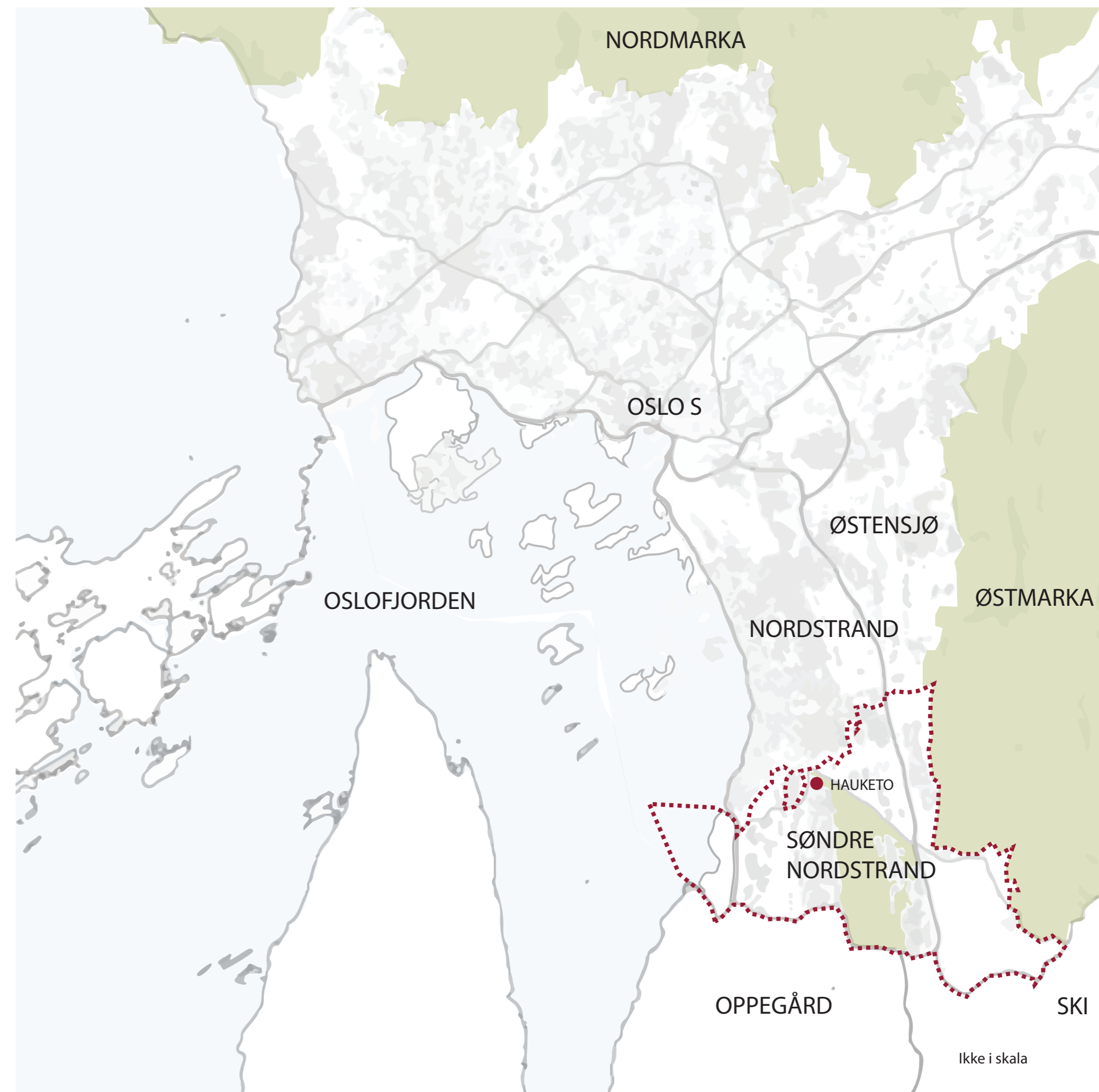
Befolkningen består av 35% med innvandrerbakgrunn, og 19% norskfødte med innvandrerbakgrunn. Disse representerer 147 ulike land. Mellom 2001 og 2016 økte antallet innvandrere og deres norskfødte barn med 3500 personer. I samme tidsrom flyttet det ut 1400 personer med etnisk norsk bakgrunn. Folketallet stiger altså sakte men sikkert, samtidig som vi ser en tendens til at nordmenn flytter ut av bydelen (Oslo kommune, 2017).

Bolig

Halvparten av befolkningen bor i enebolig, tomannsbolig eller rekkehus. 28,7% av befolkningen bor trangbodd sammenlignet med 21,7% av Oslos befolkning. (Statistisk sentralbyrå, 2015). I delbydelen Bjørnerud er tallet på hele 40% (ibid.).

I følge Oslo kommune er trangboddhet en indikator for økonomiske og materielle forutsetninger for gode levekår. (Oslo kommune, u.å.). Å bo trangt kan gjøre at man trives dårlig i egen bolig. (ibid.). Vi mener at gode uteområder og offentlige møteplasser derfor blir viktige faktorer for trivsel i nærmiljøet.

DELBYDELENE

I følge Oslo kommunes oversikt over delbydeler består Søndre Nordstrand av 6 delbydeler eller administrative enheter; Hauketo/Prinsdal, Bjørndal, Bjørnerud, Mortensrud, Holmlia nord og Holmlia syd. (Oslo kommune, 2017b)

Vi oppfatter derimot at innbyggerne ikke følger denne inndelingen, og vi har derfor valgt å presentere delbydelene på denne måten; Hauketo/Prinsdal, Bjørndal, Mortensrud og Holmlia.

Hauketo/Prinsdal

Hauketo/Prinsdal ligger i en dal mellom Grønliåsen og Holmlia. Delbydelen er et eldre småhusområde som ble bygget ut på kommunale festetomter etter kommunesammenslåingen mellom Oslo og Aker i 1948 (Guttu & Schmidt, 2010). Tidligere bestod området av gårder, hytter og småhus. På 1980-tallet kom det også noen blokker og rekkehusbebyggelse (ibid). Hauketo er forbundet til byen gjennom toget.

Holmlia

Holmlia ligger lengst vest i bydelen. Området ble planlagt etter datidens normer for god boligplanlegging og lokalsamfunnsutvikling med trafikkseparering og adskilte gang- og sykkelstier (Guttu & Schmidt, 2010). Mesteparten ble bygget ut på 1980-tallet, men det finnes også nyere bebyggelse f.eks på Rosenholm som ligger inntil kommunegrensa i sør. Holmlia er forbundet til byen gjennom toget.

De ulike boligområdene er adskilt av både terreng og vegetasjon. Store deler av bebyggelsen er plassert rundt bilfrie tun som innbyr til lek og opphold. Her finnes det også offentlige og private servicefunksjoner.

Mortensrud

Sammenlignet med resten av bydelen ligger Mortensrud og tilstøtende områder på en større høyde avgrenset av E6, Ljanselva og Gjersrudelva. Det er en høydeforskjell på nesten 100 m mellom Mortensrud og Hauketo stasjon, noe som skiller Mortensrudområdet fra resten av bydelen.

Området ble hovedsakelig bygget ut på 1980-tallet (Guttu & Schmidt), men det foregår fortsatt utbygging på toppen av høyden. Mortensrud er forbundet med Hauketo via Mortensrudveien, og med Bjørndal via en gangbro hvor også bussen kjører. Mortensrud er forbundet til byen gjennom t-banen.

Bjørndal

Bjørndal ligger også på en høyde, dog noe lavere enn Mortensrud. Området ligger mellom E6 og grøntområdet Grønliåsen, og oppleves derfor som adskilt fra resten av bydelen. Lokalsamfunnet her er beskrevet som sterkt. Området var det siste til å bli bygd ut (Guttu & Schmidt, 2010).

Spørreundersøkelsen indikerer at flere mener at bydelen er en kunstig administrativ enhet, og at personer fra f.eks Rosenholm, Holmlia og Prinsdal heller trekker ut av bydelen for handel, service og fritidsaktiviteter.

OSLOFJORDEN

NORDSTRAND

ØSTMARKA

E18

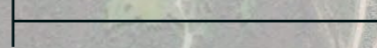
GRØNLIÅSEN

OPPEGÅRD

SKI

1000m

Hauketo/Prinsdal

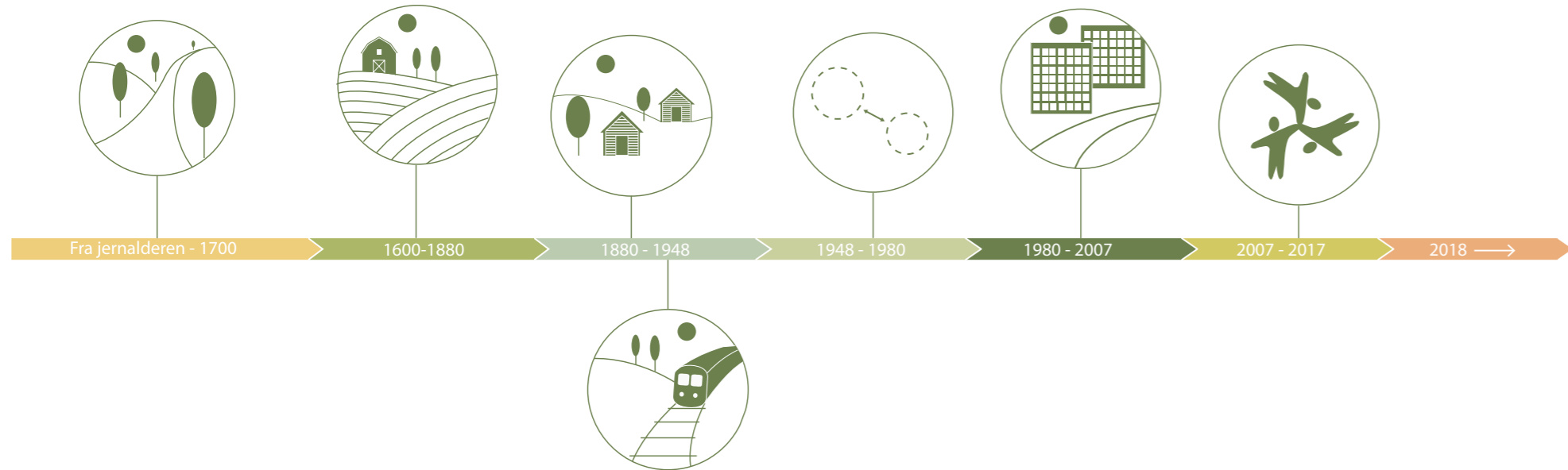
Mortensrud

Holmlia

Bjørndal

10min 20min

Framtidig delbydel

HISTORIE

Sammenlignet med resten av dagens Oslo lå Søndre Nordstrand nærmest "urørt" i lang tid. Mens villaer og småhus var oppført som perler på en snor i nabobydelen Nordstrand (se kart), var utbyggingen i Søndre Nordstrand begrenset til småhus og hytter i Prinsdalsområdet, samt 17 gårdsbruk jevnt fordelt utover dagens bydel. Bydelen tilhørte Aker fram til kommunesammenslåingen i 1948 (Tvedt, 2017).

Fra jernalderen - 1700: Vegfar

Det finnes få spor etter bosetning i oldtiden. Derimot har området vært et viktig vegfar helt siden jernalderen. Oldtidsveien forbandt Oslo med Østfold og Sverige. Veien fungerte som en ridevei fram til den ble lagt om for å tilpasses bruken av hest og kjerre. Dette skjedde på 1700-tallet og den nye veien het Den Frederikshaldske Kongevei. Med veifarende kom nyheter, varer og muligheter for å tjene penger på å selge varer og tjenester til de reisende. Vi ser spesielt kulturminner etter dette i krysset mellom Ljabru (i nabobydelen) og på Hauketo. Her fantes både skyssstasjon og mulighet for å få en matbit og en dram (Nygaard, 1990).

1600-1880: Gårdsdrift

Søndre Nordstrand tilhørte i middelalderen til "Rudin" som bestod av Søndre Nordstrand, Østre Oppegård, Østmarka, Sørmarka og deler av Nordstrandsplatået (Nygård, 1990). Navnet kommer av "rud" som betyr rydning, og her ble store områder ryddet for bosetting etter befolkningsveksten etter vikingtiden (ibid).

Etter at svartedauden la store områder øde ble områdene igjen ryddet på 1600-tallet (ibid), og området ble for det meste benyttet til skogs- og gårdsdrift.

Det er gårdene Hauketo, Prinsdal, Bjørndal, Mortensrud, Holm og Li som har gitt opphavet til navngivningen av delbydelene.

1880-1950: Hytte og natur

Mellom 1880 og 1950 fikk befolkningsveksten i Oslo bebyggelsen til å sprengre byens grenser, blant annet til Aker kommune. I områder med billige tomter, langt fra byen og nærmeste offentlige kommunikasjon, som Prinsdal, kjøpte eiendomsspekulanter grunn, utparsellerte tomter og solgte til svakt bemidlede folk. Dette startet ofte som hytter (Ljunggren, Myhre et al. 2017). Østfoldbanen ble lagt i nåværende trasé i 1925 (ibid.).

Før krigens slutt i 1945 bestod områdene stort sett av gårder, noen få villaer og et betydelig antall sommerhytter, spesielt i Prinsdalsområdet. Bydelen var altså lenge et eldorado av dyre- og fugleliv. Områdene bestod hovedsakelig av skogsområder med vann, tjern og bekker. Her fantes orrfugl, storfugl, rådyr og elg, og mange drev jakt. Det fantes også gode fiskemuligheter i Ljanselva for ørret. Abbor fikk man i Lusettjernet, eller i Prinsdalsbekken (Om Holmlia historie, 1990). At det har vært et rikt dyre- og fugleliv, ser vi i en rekke stedsnavn som Bjørndal, Rådylia, Grevlinglia, Rugdeberget, Hauketo, Ravnåsen og Elgråkket.

1948-1980: Kommunesammenslåingen

Etter kommunesammenslåingen mellom Oslo og Aker i 1948 skjøt utviklingen fart, og det ble bygget såkalte "svenskehus" i regi av OBOS og småhus i privat regi (Guttu & Schmidt, 2010).

1980-2007: Drabantbyen

Utbyggingen av rekkehus og boligblokker skjøt fart på 1980-tallet (SNL, 2015). Holmlia var først ut, deretter Hauketo/Prinsdal, Mortensrud og til slutt Bjørndal (Guttu & Schmidt, 2010).

2007-2017: Oslo Sør-satsingen

Bydelen har lenge hatt utfordringer knyttet til levekår. På bakgrunn av disse utfordringene initierte staten og kommunen Oslo Sør-satsingen i 2007 som skulle forsøke å møte de sosiale utfordringene til bydelen.

2018 +

Oslo Sør-satsingen videreføres fra 2018 til 2026.

Fig 7: Kart over Aker i 1938 (Oslo byarkiv, u.å.)

PLANER SOM PÅVIRKER BYDELEN

Det foreligger en rekke planer for Søndre Nordstrand. Dette vil påvirke bydelen i tiden framover. Dette kommer til å påvirke bydelens natur og befolkning. I den forbindelse mener vi det er viktig å se på grønstrukturens rolle i dette og hvordan den kan få en inkluderende rolle i den videre utviklingen.

Oslo Sør-satsingen 2018-2026

Oslo Sør-satsingen er et statlig og kommunalt samarbeid for å forbedre nærmiljøer og tjenester i bydelen. Mellom 2007-2017 var fokuset på tilskudd til frivillige organisasjoners arbeid i lokalmiljøet. Satsingen ble i 2018 videreført i form av et områdeløft som skal vare fra 2018-2026. I det pågående områdeløftet er Bjørnerud og Holmlia Syd pekt ut som satsingsområder. Dette vil medføre opprustninger i nærmiljøet (Oslo kommune, u.å).

I følge Inger Aguilar, prosjektleder i Oslo Sør-satsingen, er det bestemt at bydelen skal få et allbrukshus på Hauketo (Intervju, 24.01.2018)

Hauketo som kollektivknutepunkt

I Oslos kommuneplan er Hauketo utpekt som framtidig kollektivknutepunkt (Oslo kommune, 2015). Dagens stasjonsområde skal utvikles som kollektivknutepunkt med trikkeforlengelse fra Ljabru og hyppigere avganger på Østfoldbanen (ibid). Dette medfører også en høy arealutnyttelse ved fortetting og utvikling.

Utvikling

OBOS utvikler det nye Holmlia senter. Det bygges også stadig ut på Mortensrud og Bjørndal. Det er gjennomført et mulighetsstudie på Mortensrud, for å sikre en bedre sammenheng og gode nærmiljøer for innbyggerne.

Gjersrud/Stensrud skal bygges ut med 10 000 boliger. T-banen fra Mortensrud skal i den

forbindelse forlenges, og reisetiden til Oslo S vil ta 40 min. (Plan- og bygningsetaten, 2013).

Andre planer

Grønmo gjenvinningsstasjon legges ned, og skal dermed enten videreføres tilbake til Marka eller utvikles som et friområde for innbyggerne (Oslo kommune, 2015). Nytt beredskapssenter i Ski vil medføre helikopter og skytestøy i Grønliåsen og Marka, samt hos beboere på Bjørndal (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017). Flere av bydelens befolkning uttrykte en bekymring i spørreundersøkelsen om hvorvidt dette kommer til å forringe naturopplevelsene Grønliåsen og Marka gir.

1. Framtidig allbrukshus for bydelen
2. Hauketo blir kollektivknutepunkt
3. Områdeløft Holmlia Syd
4. Områdeløft Bjørnerud
5. Nytt Holmlia senter
6. Mulighetsstudie Mortensrud
7. Grønmo legges ned
8. Ny framtidig delbydel
9. Beredskapssenter i Ski

DE STORE LANDSKAPSFORMENE

For å planlegge for en grønnstruktur som bygger opp under byen eller tettstedets identitet er det viktig å se på de overordnede romdannelsene som er gitt ut i fra terrenget og store vegetasjonsbelter, viktige grønne silhuetter på både overordnet og detaljert nivå (Thorén & Nyhuus, 1994).

Høydeforskjellene mellom Nordstrandplataet i nord som er forbundet via Ljabruveien ved Hauketo gjør at bydelen oppleves som svært adskilt fra nabobydelen Nordstrand. Deler av Nordstrand, altså Ljabru, ligger rett ved Hauketo stasjon. Her er avgrensingen heller uklar, og for den som ikke har et kart i hånda vil området mellom Ljabru og Hauketo stasjon kunne oppfattes som det samme området. Nord-sørgående åsrygger skiller bydelen i flere deler, og har lagt grunnlaget for infrastruktur som tog, bane og veier.

Mortensrudplataet er et større og flatere område som ligger 100m høyere enn lavbrekket Hauketo. Høydeforskjeller finnes også ellers i bydelen, men med færre høydemeter. Dette skaper små

og store landskapsrom, barrierer, men også fine utsiktspunkter på de høyere partiene. Infrastrukturen forholder seg naturlig nok til topografien og hovedveiene Mosseveien, E6 og Nedre Prinsdalsvei, samt toglinja og t-banelinja følger denne nord-sørgående retningen. Det finnes tre større tverrgående forbindelser; Ljabrudiagonalen, Ljabruveien og Mortensrudveien, samt mindre veier som forbinder nabolag med større veier. Vi ser her at Hauketo fungerer som trafikknutepunktet som forbinder de ulike hovedveiene i bydelen.

E6 og Mosseveien har høy ÅDT, henholdsvis 67454 og 17602 (Statens vegvesen, u.å.). Dette deler bydelen i tre deler; Bjørndals bebyggelse avskjæres fra Gjersrud/Stensrud og Marka i øst på grunn av E6 som ligger i en veiskjæring. E18 har lavere fartsgrense og flere overganger og er ikke en like stor barriere som E6, som er helt lukket.

Det finnes togstasjon på Holmlia, Rosenholm og Hauketo, og t-banestasjon på Mortensrud. Resten

Topografien gjør det vanskelig å bevege seg øst-vest. Dette forsterkes av vei og jernbane som og skaper barrierer for kryssing i den retningen.

- Mann, 30-49 år

av bydelen betjenes med buss.

Det har kommet fram av spørreundersøkelsen at folk er svært misfornøyd med kollektivtilbudet i bydelen. Tverrforbindelsene i øst-vestgående retning er svært dårlige, og småstedene utenom delbydelssentraene blir ikke betjent av buss.

Det er god grunn til å tro at topografien preger kontakten mellom de ulike delbydelene. Lange avstander, og mange høydemeter bidrar til at det er komplisert å komme seg rundt i bydelen. Spørreundersøkelsen avslørte at flere mener at dette gjør at bydelen oppleves som en kunstig administrativ enhet.

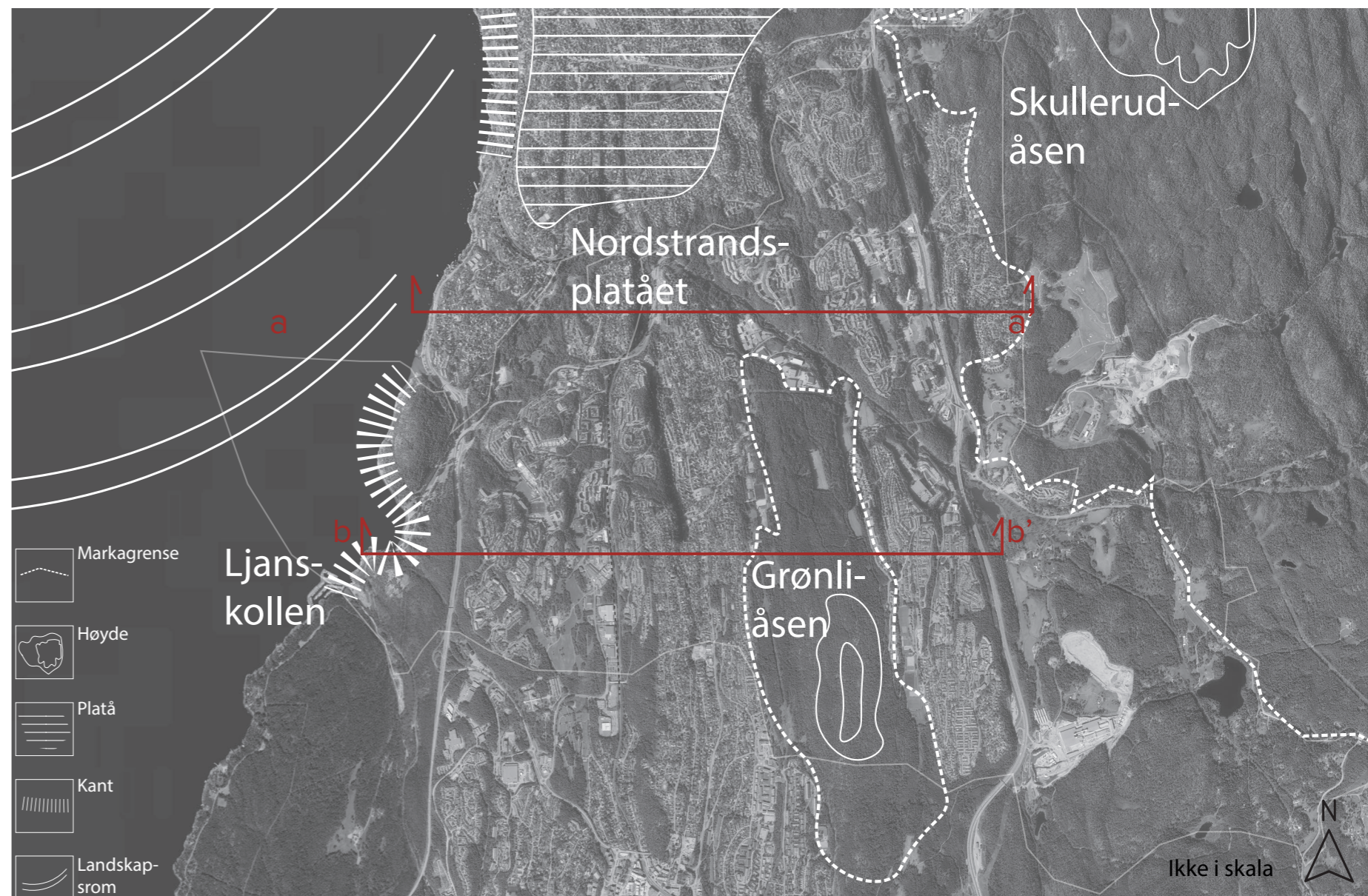
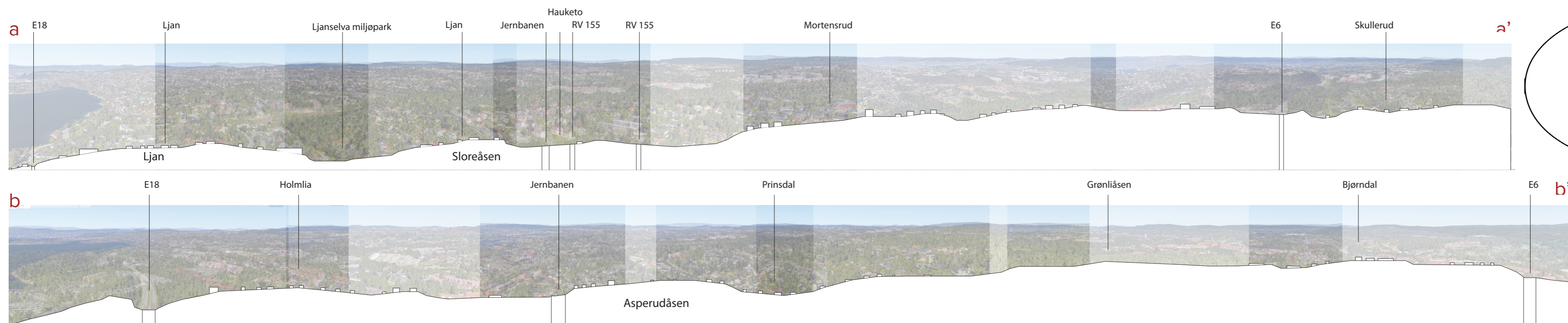

Fig 8

Siste buss hjem fra Grønliåsen går kl. 20:11. Til andre områder i marka er det ikke kollektivtilbud, og vi har ikke bil. Det blir et tiltak å dra til marka når vi må gå 20 min for å komme til nærmeste inngang til marka.

- Dame, 20-29 år

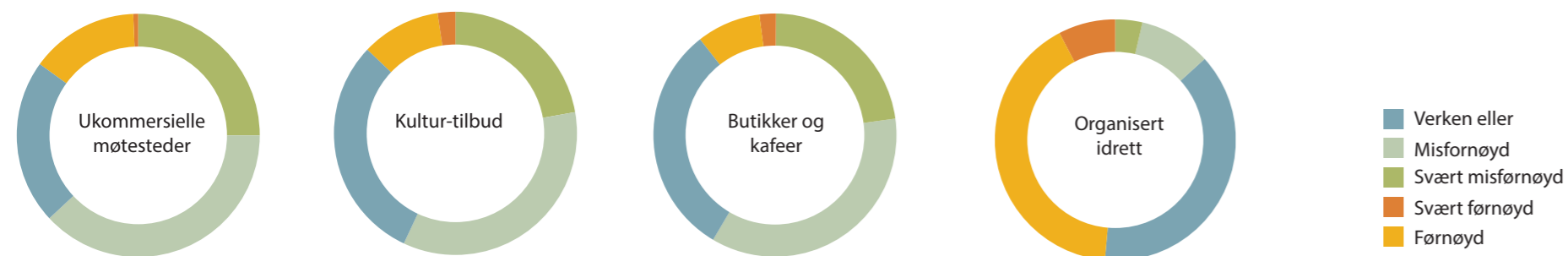
MØTESTEDER I BYDELEN

I 2010 kartla NIBR møtestedene i bydelen i samarbeid med lokale informanter og folkemøter. Dette var i forbindelse med Oslo-Sør satsingen, og målet var å kartlegge potensialet hos eksisterende møteplasser og behovet for nye (Guttu & Schmidt, 2010). Vi har tatt utgangspunkt i denne rapporten i utformingen av kartet til høyre, og har lagt til egne registreringer.

Det finnes ikke noe bydelssentrum for bydelen, men hver delbydel har mer eller mindre sitt eget nærssenter i form av et par matbutikker og service. Senter Syd på Mortensrud er det desidert største med to små kjøpesentre med ulike handels- og servicefunksjoner som matbutikk, frisør, vinmonopol og caféer. Disse sentrene fungerer som møtesteder for lokalbefolkningen.

Det finnes svært få kulturtilbud i bydelen. Flere av funksjonene er ment å dekke hele bydelens behov. Dette gjelder blant annet Senter Syd, bibliotekene på Bjørndal og Holmlia, samt svømmehallen på Holmlia. Leder for Oslo Sør-satsingen forteller oss at mange av disse funksjonene likevel ikke brukes av andre enn innbyggerne i den spesifikke delbydelen der funksjonene er lokalisert (Intervju, 24.01.2018). Mange søker heller ut av bydelen, for eksempel til Ski, Kolbotn, Lambertseter, Nordstrand eller til Oslo sentrum.

"Hvor fornøyd er du med følgende tilbud i bydelen?"

Over halvparten av svarene fra spørreundersøkelsen uttrykker en misnøye over tilbudet av ukommersielle møteplasser, kulturtilbud, butikker og kaféer. Det er langt flere som er fornøyd med tilbudene knyttet til organisert idrett. Ungdomsklubbene lider av ustabil drift (Guttu & Schmidt, 2010), og det finnes få uformelle møteplasser for alle aldre.

Frivillige organisasjoner

I 2011 gav NIBR ut en rapport på oppdrag fra Oslo Sør-satsingen som hadde som mål å få mer kunnskap om involvering, og om bydelen gjennom sine metoder bidrar til å skape involvering (Ruud & Vestby, 2011). Rapporten viser at det er opprettet et bredt spekter av foreninger, aktiviteter og tiltak i bydel Søndre Nordstrand. Disse retter seg i stor grad både mot barn og ungdom og etniske minoritetsgrupper, og viser seg å fremme integrering og inkludering blant bydelens innbyggere. Man finner mye deltakelse i form av medvirkning og frivillighet i bydelen. Når det er sagt, gjør det brede spekteret av organisasjoner og foreninger at den økonomiske støtten fra Oslo-sør satsingen har blitt spredt bredt utover, og rapporten stiller spørsmål om man videre bør satse mer på færre, men større tiltak som kan gi tydeligere resultat (ibid.).

Da det har vist seg at små lokale lavterskeltilbud gjør terskelen for å delta lavere og er spesielt viktig

for personer med minoritetsbakgrunn understreker studien at disse tiltakene bør vedvare, men at en framover må tenke nytt. Mange foreninger har fortalt at de ikke vet om hverandre og at de oppdager at det finnes lignende foreninger ved tilfeldigheter. Dette kan blant annet skyldes det sterke geografiske skillet på grunn av topografi, avstand og infrastruktur.

Det virker som det er et behov for en felles arena der erfaringer og kunnskaper fra de ulike delbydelene kan deles (ibid).

Samhold og engasjement

Det er et sterkt samhold og engasjement i befolkningen. Det virker likevel som om dette samholdet først og fremst holder seg innenfor de fire delbydelene og at det er lite kontakt på tvers av disse, bortsett fra hos ungdommen som ser ut til å bevege seg mer fritt over grensene. Å skape et større fellesskap i hele bydelen, nevnes som et viktig moment i forhold til bydelens omdømme utad og blant annet for boligpriser (Ruud & Vestby, 2011).

Spørreundersøkelsen forteller oss at 36% ikke har deltatt på et sosialt arrangement i bydelen de siste 6 månedene. Mangelen på sosiale møteplasser i bydelen kan være en mulig årsak for dette. Ukommersielle møtesteder, kulturtilbud og kafeer er viktig for det sosiale livet.

"Jeg har deltatt på et sosialt arrangement i bydelen de siste 6 månedene."

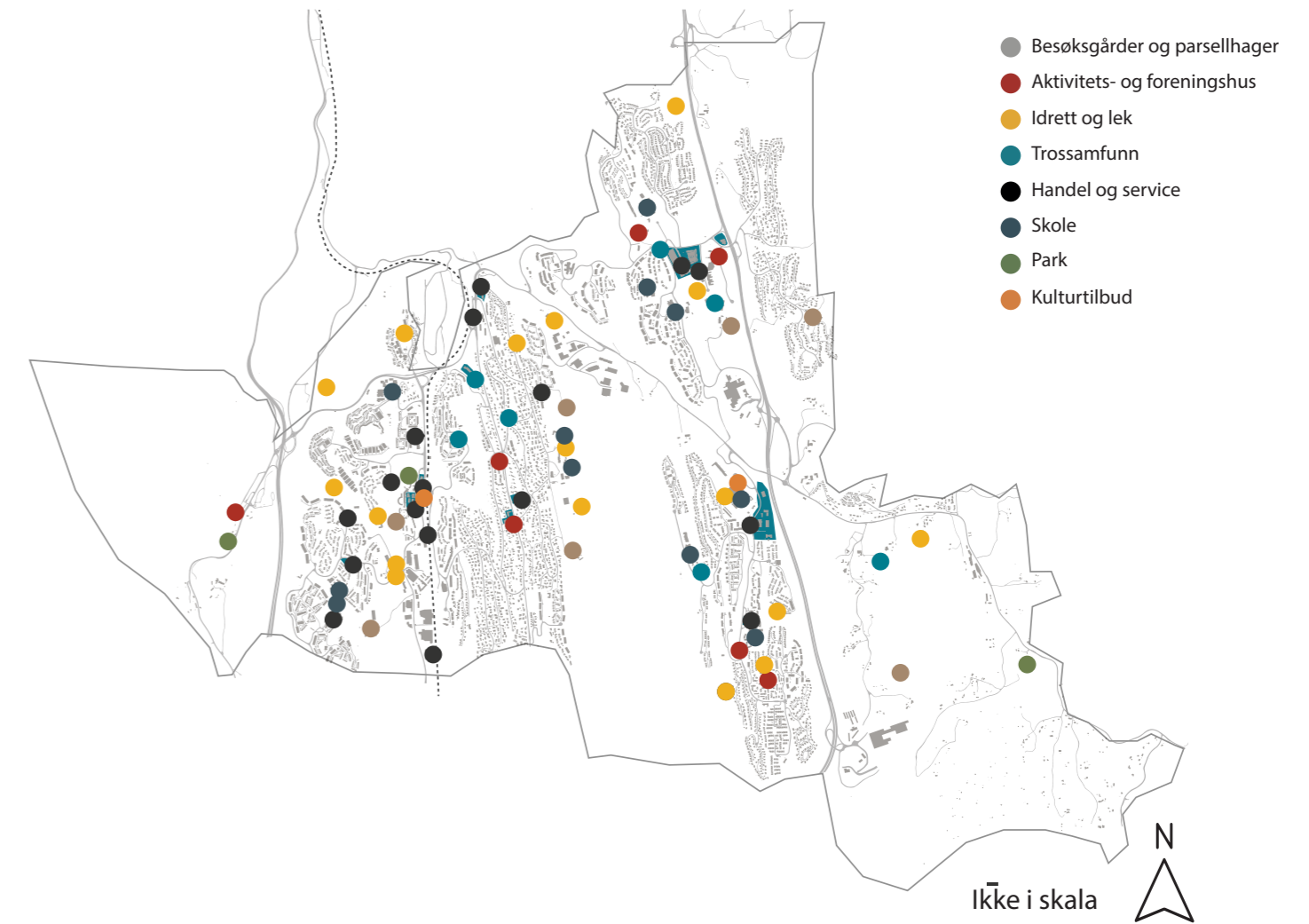
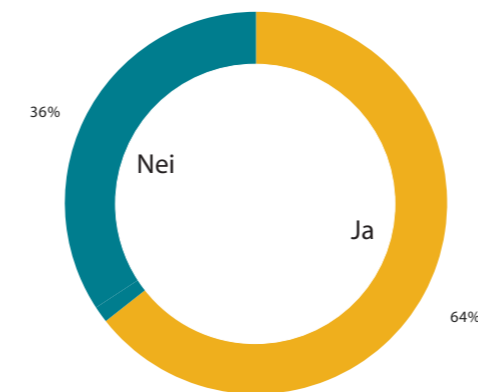
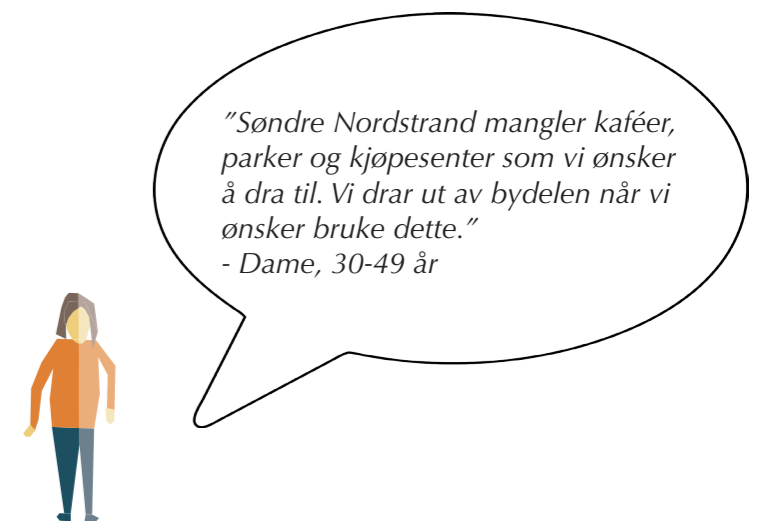

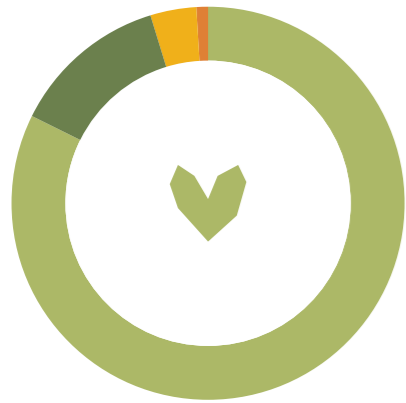
Fig 9

5.2 Grønnstrukturen

Med sine skogkledde åser, strender og elver er Søndre Nordstrand den bydelen i Oslo, etter Nordstrand, med høyest andel grøntareal (Tvedt, 2016). Det er en sentral del av bydelen, og i vår spørreundersøkelse svarte 82% at naturen i og rundt Søndre Nordstrand er viktig for bydelens identitet.

"Naturen i og rundt Søndre Nordstrand er viktig for bydelens identitet"

- Helt enig
- Delvis enig
- Verken eller
- Delvis uenig
- Helt uenig

Kartet til høyre viser den overordnede grønnstrukturen i bydelen. Den største delen av Søndre Nordstrands grønnstruktur består av tettvokst skog (mørkegrønt). De lyse feltene viser åpen fastmark, men det er bare et fåtall av disse som er tilrettelagt for bruk.

De oransje feltene er idrettsanlegg. I følge Aguilar har de fleste opprustningene som har skjedd de siste årene vært i forbindelse med idrettsanlegg, lekeplasser og utendørs trimutstyr (Intervju, 24.jan 2018).

Søndre Nordstrand inneholder tre parselhager. En på Holmlia, en ovenfor Hauketo og den siste på Mortensrud. Dette er viktige sosiale møteplasser og er et viktig bidrag til nærmiljøet. Holmlia

parselhage bestod i 2017 av 28 nasjonaliteter (Haavie, u.å).

Oslo kommune har opprettet 14 stille områder i kommunen med mål om å gi Oslos befolkning noen fristeder vekk fra byens støy og larm. To av disse stille områdene ligger i Søndre Nordstrand, nemlig Hvervenbukta og langs Ljanselva. Oslo kommune definerer stille områder på denne måten: "Et stille område tilbyr verdifulle kvaliteter for rekreasjon, friluftsliv og/eller kulturaktiviteter i omgivelser skjermet eller i god avstand fra dominerende støykilder." (Bymiljøetaten, 2013). Det understrekes at "de stille områdene ble valgt med fokus på at et flertall av befolkningen har enkel tilgang" (Bymiljøetaten, 2013).

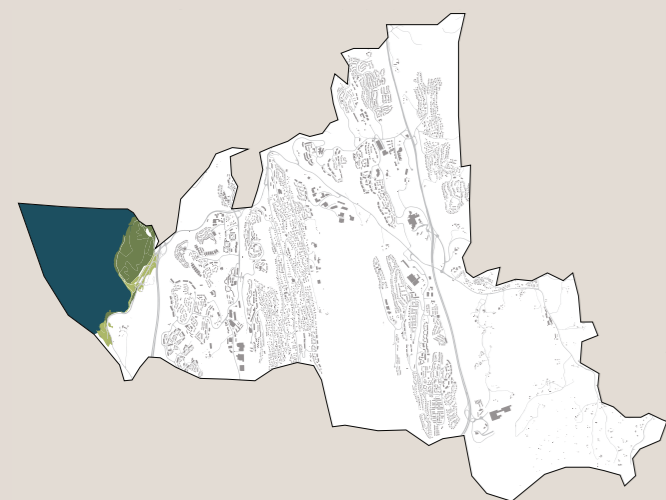
Vi vil nå gå mer detaljert inn på de største grøntområdene i bydelen, Hvervenbukta, Grønliåsen, Ljanselva miljøpark, Østmarka, idrettsparkene, Stensrud tjern. Dette for å se hva de tilbyr bydelens befolkning. Vi vil gi en kort beskrivelse av de enkelte og se på bruken av dem. Vi vil plassere grøntområdene under Grahn's åtte landskapstyper:

Figur 10: Grahn's åtte områdekarakteristikker. (Basert på Grahn, 1991)

HVERVENBUKTA

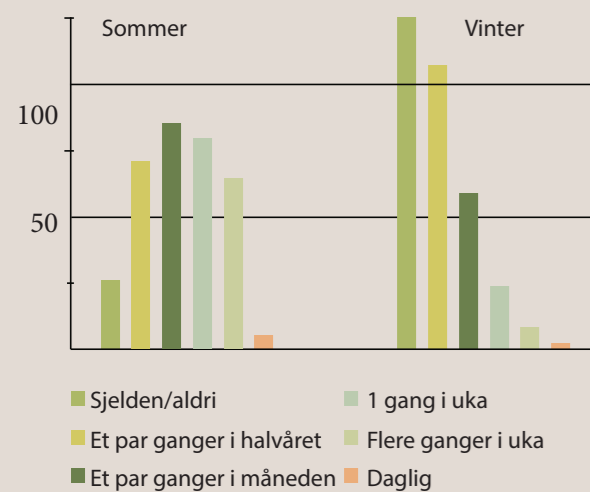
Hvervenbukta er et grøntområde lengst vest i Søndre Nordstrand. Det ligger langs fjorden, og inneholder strender, turløyper og flere kulturminner. På sommerstid er det et populært område både for innbyggerene i bydelen og for folk utenfra. Da er gressplenene fulle av folk som soler seg, bader, griller og leker. På vinterstid er det ikke like mye brukt, men noen sier at de bruker turløypene også på denne tiden av året. Det finnes to kaféer på området, og et galleri.

Det er flere som har nevnt at det ikke er belysning i Hvervenbukta og at dette er noe de savner. Det ønskes hyppigere avganger med kollektivtransport fra de ulike delbydelene i Søndre Nordstrand, også på vinteren. Videre sies det at det er svært kronglete

Landskapstype

Bruk

å komme seg til området til fots.

Hvervenbukta er blitt utpekt som et av 14 stilleområder i Oslo kommune (Bymiljøetaten, 2013). Dette området kan plasseres under det rolige landskapet, samt det festlige. Her samles det mange folk om sommeren. Det er et gammelt kulturlandskap med historisk forankring.

Jeg liker veldig godt den oppgraderingen som har vært i Hvervenbukta, med sanitæranlegg som fungerer, badeanlegg, infotavler om historiske forhold, og ikke minst en veldig bra kafé.
- Mann, 30-49 år

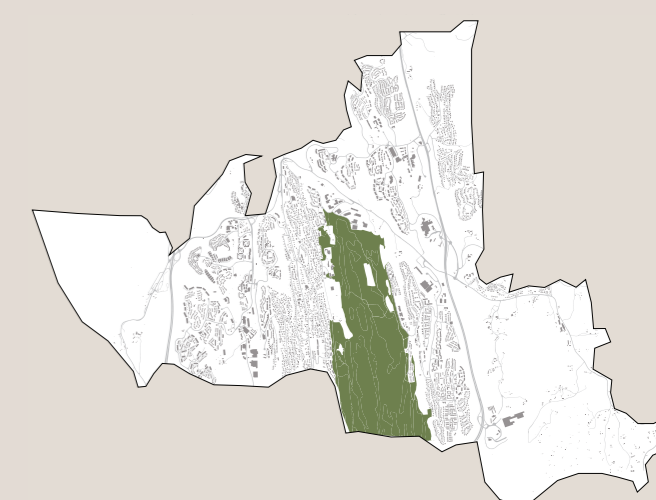
Ikke belysning når det er mørkt: et stort savn!
- Dame, 50-69 år

Vinter er det ikke tilrettelagt turgåing i Grønliåsen, ski tar over.
- Dame, 30-49 år

Svært dårlig kommunikasjon. For eksempel ikke mulig å komme seg fra Holmlia til Grønliåsen med kollektivtransport.
- Mann, 30-49 år

GRØNLIÅSEN

både rådyr, rev og elg, og fuglelivet er rikt spesielt av flaggspett, svartspett og grønnspett (Jensen, u.å.).

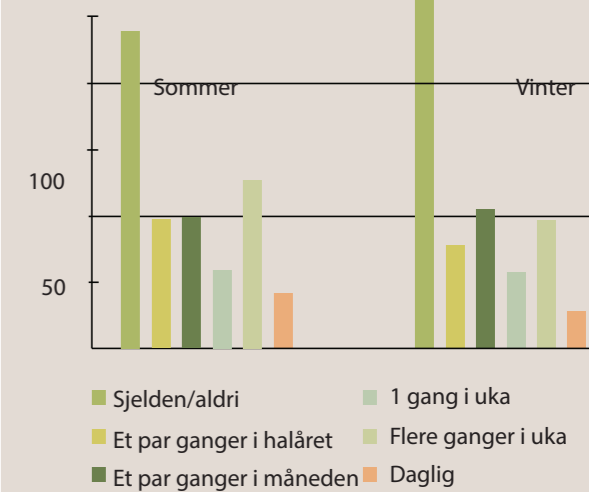
Vi ser at søylen for de som aldri eller sjelden bruker Grønliåsen er høy. Samtidig er det en god del som bruker skogen flere ganger i uka. Dette kan ha noe med at det først og fremst er de som bor nærmest (Hauketo, Prinsdal og Bjørndal) som ser ut til å bruke skogen, mens de som bor lenger unna gjerne ikke bruker den i det hele tatt. Dårlig kollektivtransport fra de andre delbydelene har vært nevnt som en grunn til dette. Det er også dårlig skilting til området.

Grønliåsen kan plasseres under landskapstypen skog.

Landskapstype

Bruk

LJANSELVA MILJØPARK

På nordsiden av Søndre Nordstrand og på grensen mot Nordstrand renner Ljanselva gjennom grønne omgivelser. Der er det blitt etablert en elvepark som kalles Ljanselva miljøpark. Den består av en tursti langs elva og diverse skilting som beskriver arter man kan finne langs ruten. En finner kulturminner lang store deler av den 15 km lange elva og området er rikt på biologisk mangfold (Oslo elveforum et al, u.å.b). Terrenget er varierende og til tider nokså bratt. Stiene varierer også noe i kvalitet, fra gode, brede stier med belysning til mer krevende stier gjennom tett skog.

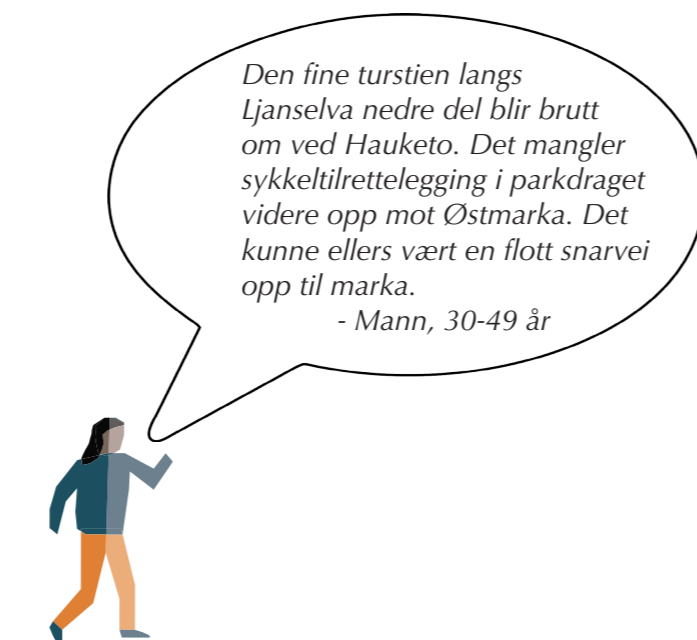
Oslo bystyre vedtok i 2013 å verne et 100 meter bredt belte på begge sider av elva fra Østmarka til fjorden. Området er beskrevet som dels friområde, dels naturvernområde (Oslo elveforum et al, u.å.b). Ljanselva er blitt utpekt som et av 14 stilleområder i Oslo kommune (Bymiljøetaten 2013).

På kartet til venstre kan det se ut som om denne grønne åren går sammenhengende fra Hvervenbukta og opp til Østmarka. Dette er ikke tilfellet, da den blir avbrutt flere plasser. Hauketo er et punkt som gjør parken fragmentert. Her må en krysse både den trafikkerte fylkesveg 155 og togbanen. Når en kommer ned til dette området er det vanskelig å skjønne hvor en skal gå for å komme seg videre. Her er det også en terrengstigning før stien fortsetter på vestsiden av Hauketo, der en blir gående i et boligområde. Mellom elveparken og Hvervenbukta må E18 krysses. Dette er dog over en bro, og oppleves ikke like tydelig som en hindring. Opp mot Østmarka kuttet parken av et boligområde.

Elvekorridoren er også et viktig habitat for dyr, og det er observert en rekke viktige fuglearter i området. Det er observert 65 fuglearter, 15 pattedyrarter og flere amfibiearter her (Levende vassdrag, u.å.). Det finnes særlig spurv og hakkespett. Er du heldig kan du også se flaggermus. I elva finnes det ørret. På grunn av en sårbar bestand er fiske kun lov mellom 1 til 30.august. (Oslo elveforum, 2014)

Dette området plasseres vi under det artsrike.

Søndre Nordstrand grenser mot Østmarka i øst. Østmarka er vernet gjennom markaloven. Målet med loven er å "fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner" (Markaloven, 2009, §1).

Østmarka består av et nettverk av mer eller mindre tilrettelagte turstier. Det er tett skog og mye gror igjen.

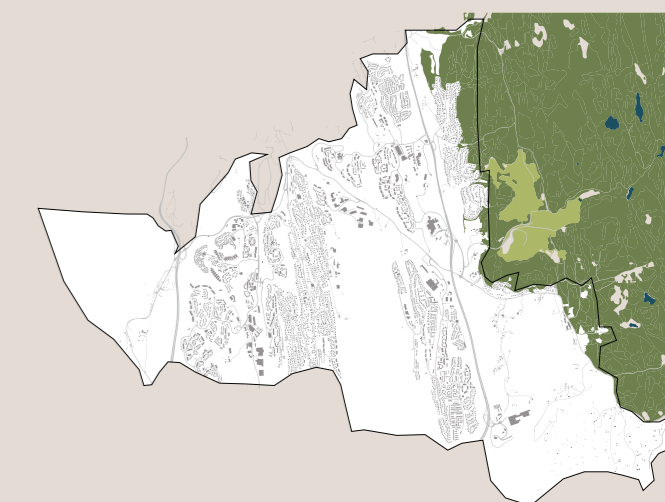
Blant Søndre Nordstrands befolkning er det flere som bruker Østmarka mer jevnlig på vinteren enn på sommeren. Det kommer nok

av at det er mange som bruker marka til å gå på ski. Noen klager over at det er vanskelig å bruke marka som fotgjenger på vinteren da mange av turveiene er forbeholdt skiløpere. Her oppstår det konflikter.

Området er i gjennomsnitt det som blir brukt minst av bydelens befolkning. Dette kan komme av at bruk av området kan kreve noe mer kunnskap og planlegging.

Området kan plasseres under det ville. Områder har et vilt preg, tett vegetasjon og slyngende stier.

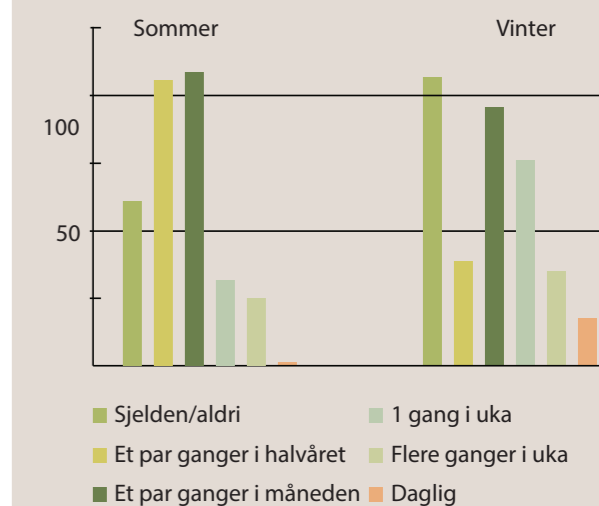
ØSTMARKA

Landskapstype

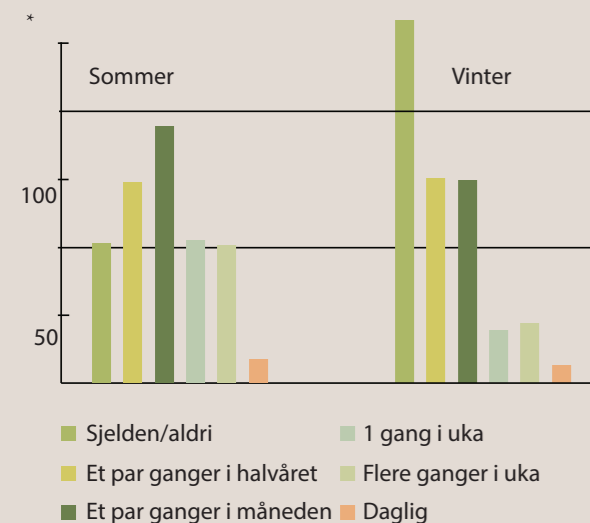
Bruk

Landskapstype

Bruk

* Her var spørsmålet "Hvor ofte bruker du stier langs elver og bekker?". Det var ikke direkte henvist til Ljanselva miljøpark og svarene kan være missvisende.

FIG 12: (Qvale, u.å.)

STENSRUD TJERN

Landskapstype

Stensrud tjern kan vel sies å være en gjemt perle for de fleste. Tjernet ligger lengst sørøst i bydelen og like rundt finnes både skogsområder og åpne grøntområder. Sammen med området rundt Hvervenbukta er kanskje dette området det som ligner mest på en park; i funksjon. Her kan mange sitte sammen på gressplenen og grille, samt se på barna som leker mens man selv slapper av.

Dette området har kun blitt nevnt et fåtall ganger, og vi tror dette kommer av både manglende kunnskap om at det finnes, og

lange avstander. De fleste som kommer hit bruker bil, men det er også mulig å ta bussen.

Dette området kom ikke med i spørreundersøkelsen vår, da vi ennå ikke kjente til det. Derfor er ikke bruken av området kartlagt.

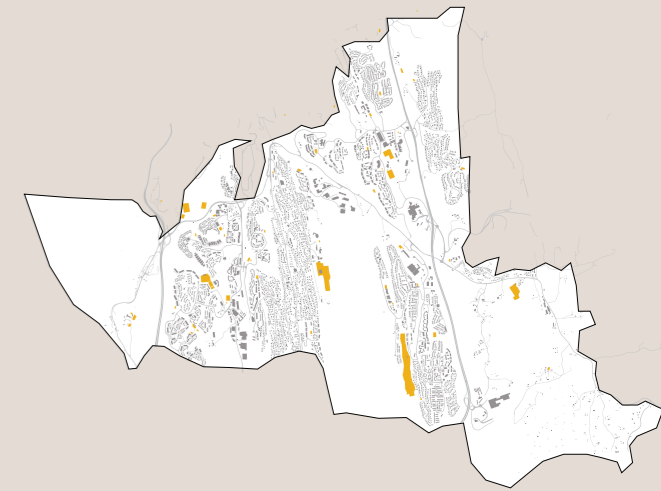
Området kan plasseres under det rolige landskapet. Det er åpent og gir et inntrykk av fred og harmoni.

Jeg er stolt over Søndre Nordstrands nærhet til naturen. Bademuligheter i salt- og ferskvann.
- Dame, 50-69 år

Fig 12: (Bymiljøetaten, u.å.)

IDRETTSANLEGG

Landskapstype

Bydelen har idrettsanlegg bestående av klubbhus og ulike tilbud for ballspill i hver delbydel.

Prinsdal idrettsanlegg inneholder blant annet fotballbaner, tennisbane, utendørs treningsapparater og innendørs idrettshall. Dette ligger i tilknytning til lysløypa i Grønliåsen. På Holmlia finnes det svømmehall, som er et tilbud ment for hele bydelen. De har også fotballbaner. Bjørndal har Meklenborg som huser en rekke tilbud, og Mortensrud har idrettshall med utendørs fotballanlegg. Her er det også planlagt cricketbane.

Spørreundersøkelsen uttrykte en generell tilfredshet med dagens tilbud for organisert idrett. Bydelens strategi fra 2015 sier at idrettsanlegg er veien å gå for å få flere i aktivitet (Oslo kommune, 2012).

Vi er enige i at organisert idrett er et flott tiltak for å aktivisere barn- og ungdom, men slike anlegg er ofte forbeholdt medlemmer av idrettslag og det krever i tillegg utstyr og ferdigheter knyttet til aktivitetene. I 2012 ble de fleste spillemidler i Norge investert i haller og idrettsbaner, selv om disse bare brukes av 10 % av befolkningen (Breivik og Rafoss 2012). Idrettsanlegg bør være et supplement til andre lavterskeltilbud.

“Ja til et bredere sportstilbud (ikke bare fotball).”

- Dame, 30-49 år

Bildet viser Prinsdal idrettsanlegg som ligger ved Grønliåsen

FRAMKOMMELIGHET TIL NATURPERLER OG KULTURMINNER

Bydelen har flere naturperler og kulturminner. Kulturminnene består for det meste av gamle gårder og spor etter tidligere ferdselsårer mellom Oslo og Sverige. Dette har nok en sammenheng med at mye ble ryddet i forbindelse med utbyggingen på 1980-tallet.

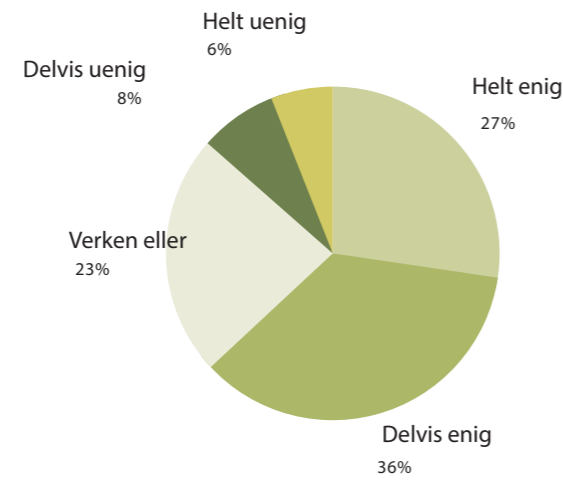
Naturperlene og kulturminnene har noe til felles. Det kreves god lokalkunnskap for å vite hvor du finner dem. Spesielt Ljanselva og Stensrudtjern framstår som "skjulte" perler i bydelen.

De fleste av kulturminnene er underformidlet eller utilgjengelige for folk flest. Det som er best tatt vare på i bydelen er gårdene. Flere er brukt som besøksgårder, mens andre huser frivillige organisasjoner. Selve historien til gården er riktignok lite synlige, dog varierer dette fra gård til gård.

Spørreundersøkelsen fortalte oss at en stor andel av de spurte skulle ønske at de hadde bedre kunnskap og kjennskap til kulturminnene i bydelen.

Videre viser analysen at framkommeligheten til naturperler og kulturminner er svært variert. Som syklist veksler veien fra gang- og sykkelveier til å sykle i trafikken. Som turgåer veksler det fra gangvei på asfalt til gruslagt gangvei og til mindre tilrettelagte stier. Det finnes få tverrforbindelser mellom delbydelene.

"Jeg skulle ønske jeg visste mer om kulturminner og historien til Søndre Nordstrand."

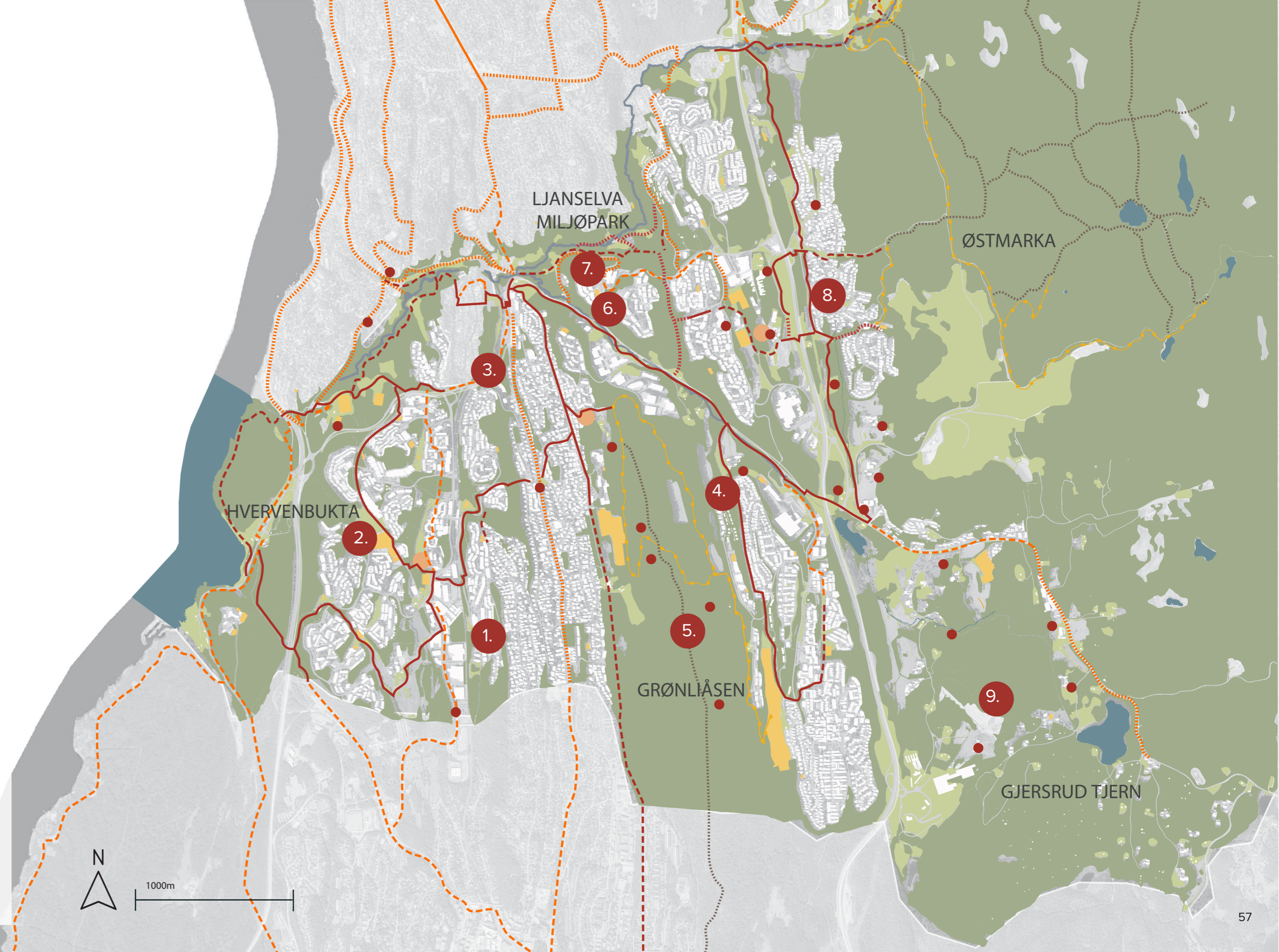
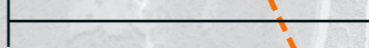

- Turvei på asfalt
- Turvei på grus
- Tursti
- Sykkelfelt
- Gang- og sykkelvei
- Sykling i veibanen
- Lysløype
- Turstier i Marka
- Kulturminner

FIG 13:

1000m

1. Søndre Ås gård

Søndre Ås gård er en melkegård fra 1860. Hovedbygningen er bygget i sveitserstil og ligger i et bevart jordbrukslandskap (Eriksen et al. 2014). I dag brukes den som miljøsender og besøksgård for folk i bydelen. I spørreundersøkelsen nevnes gården som noe mange innbyggere i bydelen er stolte av.

2. Stubljan (Hvervenbukta)

Hvervenbukta er bydelens samlingspunkt av flere grunner. Her finnes det strand, turløyper med universell utforming, kafé og kulturtilbud. Her finner vi også minner etter storgården Stubljan fra 1700-tallet. På sommerstid ble hovedhuset brukt til fester for Christianias elite som ble rodd over fra Christiania til Hvervenbukta (Eriksen et al. 2014). Paviljongen (se bilde) fungerte som lysthus, og her ble gjestene servert forfriskninger før festen fortsatte i hovedhuset. Hovedbygningen brant ned i 1913, men paviljongen og et par hus står fortsatt (ibid). I dag brukes de til kiosk og kafévirkomhet. Hvervenbukta er i spørreundersøkelsen hyppig nevnt som noe innbyggerne i bydelen er stolte av.

3. Smaalensbanen

Smaalensbanen ble bygget i 1874 og var jernbanen som forbandt Christiania med Østfold. Selv om den ikke stoppet i Søndre Nordstrand, trakk den allikevel folk dit. Smaalensbanen var nemlig en ingeniørbragd i form av Ljansviadukten som sikret passasjerene en trygg, men skremmende reise over Liadalen (Nygård, 1990). Det ble arrangert turer med dampskip på søndager, slik at byfolket kunne beundre brua (Eriksen et al. 2014). Etter at Østfoldbanen kom, ble Ljansviadukten sprengt (ibid). Man kan fortsatt se rester av det søndre brokaret (se bilde).

4. Oldtidsveien (Grønliåsen)

Oldtidsveien ligger godt bevart i Grønliåsen, og brukes i dag som turveg av mange. Spesielt godt bevart er kulturmiljøet og fornminnene der. Det er registrert 10 gravrøyser som er datert til jernalderen (Akershus fylkeskommune, 2015).

5. Kongeveien

Den Frederikshaldske Kongevei ble bygget som kjøreveg for hest og kjerre fra Oslo til Halden og videre gjennom Sverige og til København. Hovedveien hadde hittil vært en ridevei. På midten av 1700-tallet ble altså vegen utbedret. Postvesenet ble opprettet i 1647, og veien var landets første postvei mellom Oslo og København (Brimi, 2014).

Ljabru og Hauketo fungerte altså i lengere tid som et vegfar. Med veifarende kom nyheter, varer og muligheten til å tjene penger på å selge varer eller tjenester til de reisende. Det fantes derfor et par virksomheter langs veien (Eriksen et al. 2014). I krysset mellom Ljabru og Hauketo ligger den 200 år gamle steinbroa Ljabru (se bilde) som er en del av det kommunale veinettet (ibid).

6. Hauketo kulturmiljø

På toppen av en høyde finner vi Hauketo gård. Svalgangshuset ble oppført 1772 og ble brukt som hvile og overnattingssted for gjennomreisende. Hovedhuset ble oppført i 1892 i staselig sveitserstil. I dag er disse byggene omgjort til leiligheter og tunet er regulert til spesialområde bevaring (Sandvika advokat, u.å.). Munch-familien skal ha bodd på Hauketo Gård i 1889/1890. Det var her faren til Edvard Munch døde, og Edvard Munch skal ha malt et par bilder fra Hauketo (Pedersen, 2007)

I nærheten ligger det som var Hauketo Conditori, senere kro, og deretter landhandleri. Bygningen samlet forbireisende og lokale, men også fine herrer fra Nordstrand og Ljan (Nygård, 1990).

7. Maurtu gård

Maurtu som gårdssted kan dateres helt tilbake til 1340. Våningshuset er fra 1800-tallet (Urtehagen stiftelse, 2013). Det stod lenge og forfalt fram til Urtehagen stiftelse tok initiativ til å rehabilitere stedet. I dag drives gården som en besøksbondegård for barn, og her finner man fotballbane, grønnsakshage, og dyr som høner, harer, kaniner, katter, sauer, geiter og lamaer (ibid).

8. Ljabru kulturmiljø

Ljabru kulturmiljø ligger i nabobydelen Nordstrand, men det er uklare grenser mot Hauketo kulturmiljø. Det er derfor naturlig å ta med dette området, da Ljabru- og Hauketo kulturmiljø framstår som samme område. Den historiske forbindelsen mellom stedene har tidligere også vært svært sterk (Nygård, 1990).

Den fredede Ljabrubakken kommer ned til Ljabru bru, som for øvrig ligger på Hauketo. Her ligger Ljabru gård som drives som barnehage og gårdsdrift med sauer, høner, kaniner og to esler; Tussi og Mini (Olsen, 2014). Der hvor Ljanselva forsvinner inn i tunnel ligger Løkens smie fra 1914. Bygget er i dårlig forfatning, og området rundt er fullt av bygningsmateriale. I dette området går det også en tursti som avbrytes av toglinja.

9. Mortensrud gård

Mortensrud gård er fra slutten av 1800-tallet. Låven ble revet i 2002, etter en brann (Byantikvaren, u.å.). Våningshuset er utleid til Røde Kors ressurscenter som driver aktivitetssenter for ungdom i området. De tilbyr blant annet leksehjelp, internettkafé, konflikthåndtering og jentekveld (Røde Kors, u.å.).

FIG 14 (Visit Oslo, u.å.)

FIG 15 (Urtehagen stiftelse, u.å.)

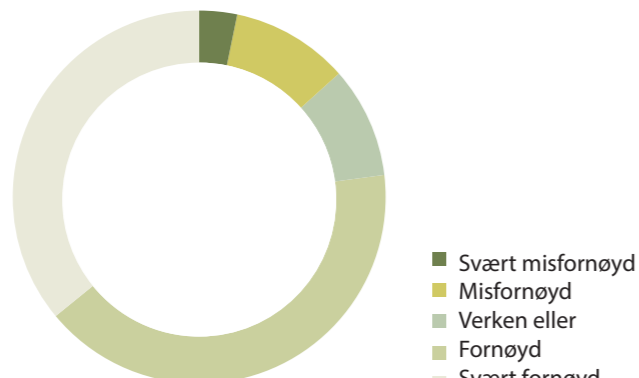
5.3 Innbyggernes forhold til det grønne

Som flere av teoriene vi har vært igjennom har påpekt, er rommet et sosialt produkt som påvirkes av menneskets væren i det. For å forstå mer av grønnstrukturen i Søndre Nordstrand er det avgjørende å se på innbyggernes forhold til og bruk av denne.

Svarene fra spørreundersøkelsen viser at innbyggerne generelt sett ser ut til å være fornøyd med grønnstrukturen i Søndre Nordstrand og hva den tilbyr. På spørsmål om hva de forbinder med bydelen var nærhet til natur, sjø og navnet på ulike grøntområder godt representert i svarene. Hvervenbukta og Grønliåsen ser ut til å være populære steder.

Hester introduserer fenomenet om kjære steder (sacred places) i sin bok om økologisk demokrati (Hester 2010). Kjære steder er steder i landskapet som betyr mye for innbyggerne, de blir behandlet med respekt og er verdt å kjempe for. De har stor verdi for menneskene som bruker dem, men er uavhengige av rasjonalitet og økonomi. Ved å kartlegge disse stedene får man et innblikk i viktige verdier i et samfunn (ibid.). Til høyre vises steder i Søndre Nordstrand som kom opp mange ganger i spørreundersøkelsen som noe deltakerne var stolte av. Disse kjære stedene er det viktig å ta vare på. Hvervenbukta var det stedet som ble hyppigst nevnt. Grønliåsen ble også nevnt av flere.

“Hvor fornøyd er du med grøntområdene i bydelen?”

“Hva forbinder du med Søndre Nordstrand? Dette kan være ting, personer, følelser, historie og steder. Skriv 3 eller flere stikkord.”

Samhold
Engasjement
Mangfold
Nærhet til natur og sjø
Menneskene

MOTIVASJON

Resultater fra spørreundersøkelsen viser at den høyeste motivasjonsfaktoren for å være ute blant de som svarte er mosjon og helse. Videre følger motivasjoner i form av mental restitusjon ved å nyte naturens stillhet, ro og estetikk. Dette er motivasjon som stort sett går på individuelle opplevelser. Tross noe lavere svarprosent, er det å tilbringe tid med venner og familie også en viktig motivasjon for bruk av utendørsområdene. Det som derimot kommer svakt ut er det å møte nye mennesker. Vi lurer på om dette kan ha en sammenheng med at det er få grøntområder i Søndre Nordstrand som legger til rette for nettopp dette, og at det derfor ikke blir sett på som en mulighet. De fleste grøntområdene oppfordrer til individuelle aktiviteter som mosjon og turgåing.

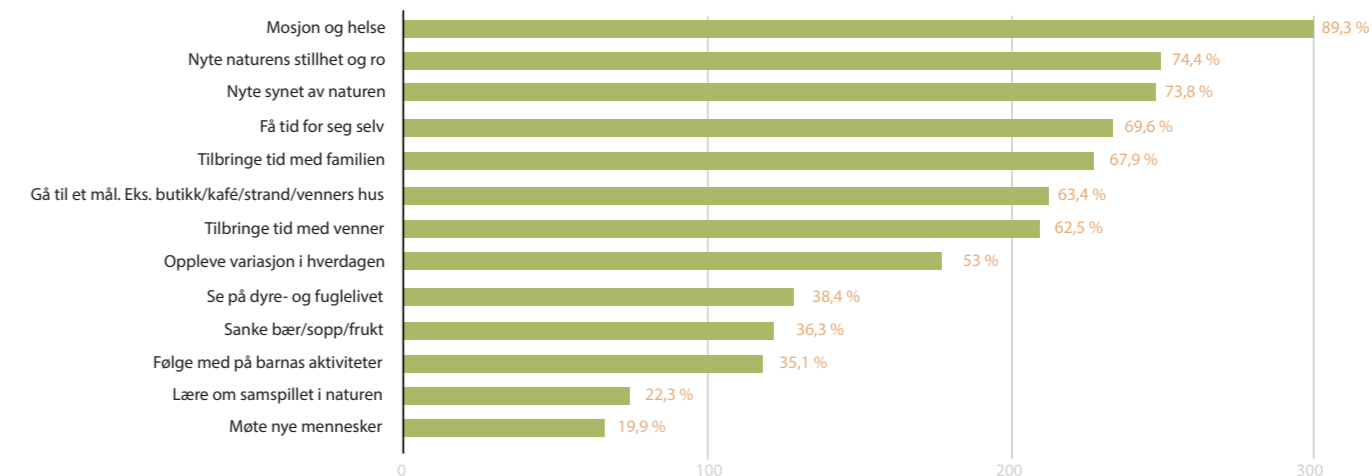
BRUK

Resultatene fra spørreundersøkelsen vår viste at fotturer i skogen og spaserturer i nærmiljøet er en populær aktivitet blant Søndre Nordstrands befolkning. Dette er det også gode muligheter for i bydelen. Bading, matlaging, sykkelturner og skitur er også noe mange liker å gjøre ute.

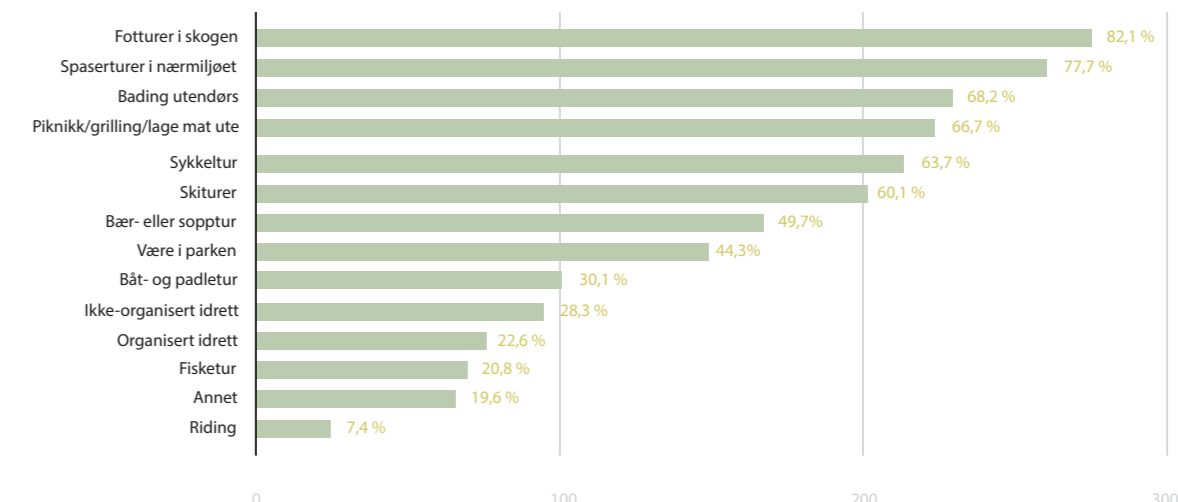
Kun 22,6% har sagt at de liker å drive med organisert idrett. Dette kan ha en sammenheng med at spørreundersøkelsen ikke nådde ut til ungdom. Vi stiller allikevel spørsmål ved bydelens strategiske plan fra 2012 - 2015 sin påstand om at idrettsanlegg har den viktigste rollen i helsearbeidet i bydelen. Søndre Nordstrand sitter på en grullgruve av naturopplevelser. Vi mener at dette bør være en like viktig satsing som det idretten er i dag.

“Hva er din motivasjon for å være ute?”

“Hva liker du å gjøre ute?”

FRILUFTSLIVET

Med sine mange grønne areal er Søndre Nordstrand en god arena for friluftslivet. Vi spurte innbyggerne om hva de legger i dette ordet. Det viser seg at folk legger mange ulike meninger i det, men at de gjennomgående har gode assosiasjoner med begrepet. Her er et utdrag fra svarene:

“Livskvalitet - positiv uteaktivitet for trivsel, velvære og helse, frisk luft, stillhet, vann, grønne omgivelser, trær, åpne sletter med blomster, bekkeklukking og fuglesang og skimuligheter om vinteren med mulighet for å tenne opp bål på rasteplass.” Dame, 50-69 år

“Gå turer, oppholde seg utendørs og muligheter til å bruke uteområdene på en hensiktsmessig måte” Dame, 20-29 år

“Frihet til å gå tur der man selv vil - ha nærheten til naturen - bo nære skogen, tilrettelagt i en viss grad med merka stier, enkel tilgang.” Dame, 50-69 år

“Å gå med sekk på ryggen, ta seg en god tur, i skog, li eller langs havet. Å være sammen med andre, ta en kopp sammen og fylle sinnet med frisk, ny kraft.” Dame, 30-49 år

“Å være ute.” Dame 30-49 år

“Mulighet til å bruke nærområder sammen med familie og venner, mulighet til å være ute uten å drive med idrett.” Dame 30-49 år

“Kunne gå, gå på ski, sykle og svømme uten å ha biltrafikk eller kommersielle virksomheter som «infiltrerer» opplevelsen.” Dame, 70+

“Gå til fots/på ski, eller sykle i naturen, på sti i skog/ved sjøen, eller på veg i rolige omgivelser. Gjerne med en tur innom en kafe/markastue.” Mann, 30-49 år

“Mulighet til å gjøre fysiske aktiviteter ute i naturen og ha følelsen av å ha forlatt byen.” Dame, 30-49 år

naturen.” Dame, 30-49 år

“Grilltur med familien. Tur i skogen. Skitur i Grønliåsen. Ro. Skogslyder. Ville dyr. Frisk luft.” Mann 30-49 år

“Det nødvendige behovet for å være nær natur i mine omgivelser og borte” Dame, 70+

ER DET NOE SOM HINDRER DEG I Å BRUKE VISSE GRØNTOMRÅDER?

Til tross for godt forhold til grøntområder og friluftslivet i Søndre Nordstrand, svarte en tredjedel at de mente at det er noen faktorer som hindrer dem i å bruke visse grøntområder i bydelen. Dårlig kollektivtilbud på tvers av bydelen, samt mangel på gang- og sykkelveier nevnes av flere som en barriere. Dette gjør det vanskelig å komme seg til grøntområder som ikke ligger i egen delbydel.

“Dårlig kollektivtrafikkdekning på tvers i bydelen har hindret meg i å benytte visse uteområder i andre delbydeler enn den delbydelen jeg tilhører. Mangel på dedikerte sykkelveier senker også sykkelattraktiviteten.” Mann, 20-29 år

“Trenger fortau og gangveier mellom steder. Veldig bra ned mot Holmlia og til Hvervenbukta. Lokalt på Hauketo er det veldig dårlig.” Dame, 30-49 år

Lite vedlikeholdte og gjengrodde grøntområder er også en faktor som hindrer folk i å bruke flere grønne områder. Det er flere som sier at dette gjør områdene mørke og lite tilgjengelige. Dette kombinert med dårlig belysning gjør at noen føler seg utrygge. *“Mye trær som gjør at jeg føler meg utrygg når jeg går alene. Pga av voldtokter og lumske aktiviteter er det utrygt.”* Dame, 50-69 år

“Grøntområder er lite vedlikeholdt og dårlig

utnyttet.” Dame, 30-49 år
“(…) Det er også lite belysning langs turstier f.eks. langs Ljanselva, som gjør det ubehagelig nattestid.” Mann, 20-29

Flere nevner at de savner et attraktivt mål å gå til.

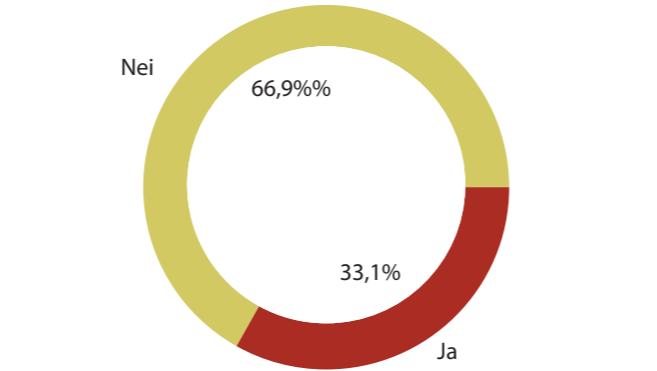
“Det er ikke noe attraktivt mål (for eksempel cafe, runde, utsiktspunkt, etc.)” Dame, 30-49 år

“Det bør tilrettelegges for flere gangveier, parker. Dette kan gjerne gjøres i kombinasjon med cafeer, spisesteder, butikker.” Mann, 30-49 år

Bratt terreng og manglende universell utforming gjør det spesielt vanskelig for eldre og folk med nedsatt mobilitet å bevege seg rundt i noen grøntområder.

“Vi er mange rullestolbrukere i området, ikke glem oss i undersøkelser og planlegging. En liten asfaltkant er nok til å gjøre store områder utilgjengelige. Klassisk felle : det går an å krysse Ljabruveien ved Mortensrudveien på vei fra Holmlia, bare en dump ned, men det går ikke an å komme motsatt vei. Der sitter man i rullestol i veien, bare å bestille drosje hjem.” Mann, 70+

“Opplever du at noe hindrer deg i å bruke visse uteområder i Søndre Nordstrand?”

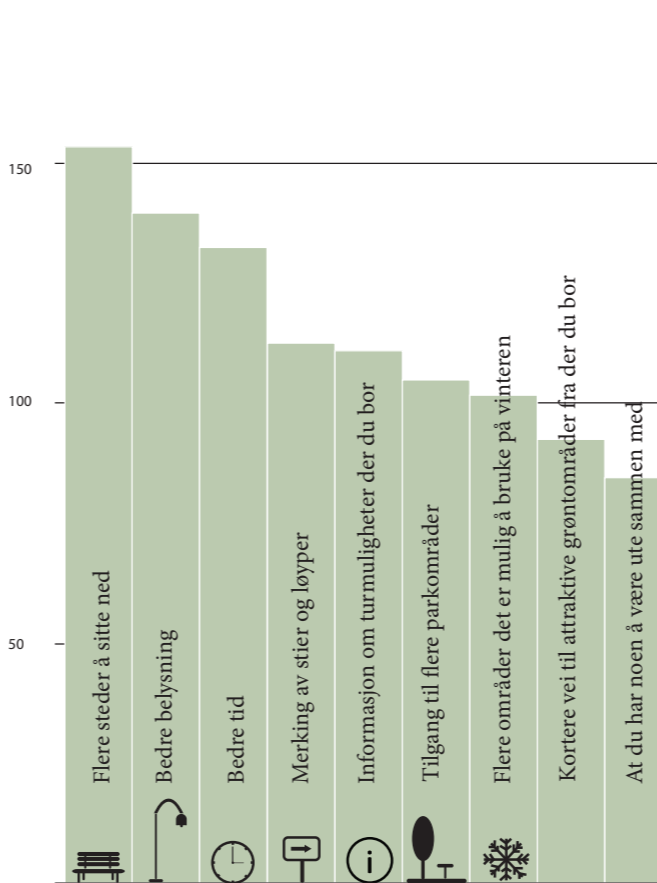
HVA SKAL TIL FOR AT DU VIL VÆRE MER UTE?

Diagrammet under viser svar på spørsmålet om hva som skal til for at deltakerne i spørreundersøkelsen vil være mer ute.

Svarene viser at både fysiske og sosiokulturelle tiltak vil gjøre at folk tar mer i bruk uteområder. De mest valgte alternativenes handler om å forbedre eksisterende grøntområder. Flere steder å sitte ned, bedre belysning, merking av stier og informasjon er blant tiltakene som ble plukket ut av flest.

Tilgang til flere parkområder og og flere områder som kan brukes på vinteren krever større endringer.

Flere av svarene går på sosiokulturelle forhold som bedre tid og å ha noen å være ute sammen

med. Grafen skiller seg i noen grad fra grafen over motivasjoner, der de mer individuelle aktivitetene pekte seg ut som den største motivasjonsfaktoren. Denne grafen viser at mange ønsker seg noen å være ute sammen med og flere steder hvor det er plass til at mange kan møtes, i tillegg til flere parkområder.

5.4. Oppsummering

FYSISKE FORHOLD

E18, E6 og jernbanelinja går på langs og deler bydelen i tre deler. Topografi og manglende tverrforbindelser gjør at avstanden oppleves som en større barriere enn den trenger å være.

Bydelen har flere store grøntområder som fungerer som gode arenaer for hverdagsfriluftslivet. De har riktignok potensiale til å nå flere.

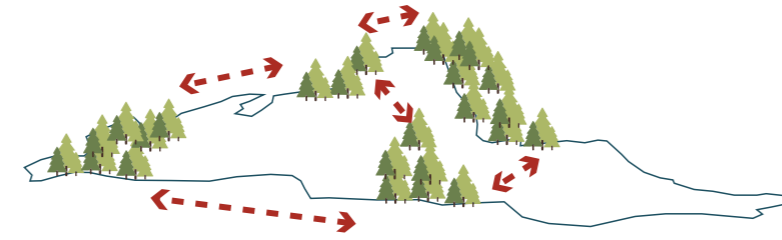
Ljanselva miljøpark strekker seg fra Marka og til Hvervenbukta, men er brutt litt nord for Hauketo stasjonsområde. Vi tror dette gjør at færre vet om at denne forbindelsen finnes.

Grønliåsen fungerer godt som nærturområde for både Hauketo og Prinsdal, og for Bjørndal. Her er stien bred og belyst. Hvervenbukta fungerer som bydelens samlingssted på sommerstid, men har dårlige kollektivforbindelser.

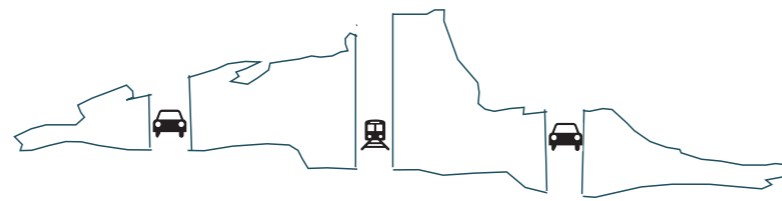
Stensrud tjern har et stort potensiale til å fungere som en sosial møteplass, men vi har inntrykk av at få vet om at tjernet overhodet finnes. Det går riktignok en helhetlig gang- og sykkelvei fra Hauketo stasjon og til tjernet. Denne er godt adskilt fra bilveien.

Østmarka blir lite brukt av innbyggerne. Om dette skyldes at de får dekket behovet gjennom de andre grønnstrukturene, eller mangel på kunnskap eller avstand, vet vi ikke.

Store deler av grønnstrukturen i Søndre Nordstrand består av tett skog med eller uten turstier og idrettsanlegg. Det er mye som legger til rette for fysisk aktivitet, men lite som oppfordrer til opphold og sosialisering. Det er lite som minner om festlige og kulturelle områder, slik Grahn beskriver disse områdekarakteristikkene. I en så variert befolkning vil det være svært mange behov og preferanser. Vi mener at grønnstrukturen slik den er i dag ikke legger til rette for et så bredt mangfold av aktiviteter som en så variert befolkning krever.

Fragmentert grønnstruktur

Barrierer i form av veg og jernbane

Ensformige grøntområder

SOSIOKULTURELLE FORHOLD

Bydelen har like mange innbyggere som en norsk småby. Disse er fra 150 forskjellige land. Dette skaper flere utfordringer, men er også en stor ressurs som gjør bydelen svært spennende. Det mangler møteplasser både innen- og utendørs, og flere av funksjonene som er ment for hele bydelen, brukes ikke av mange.

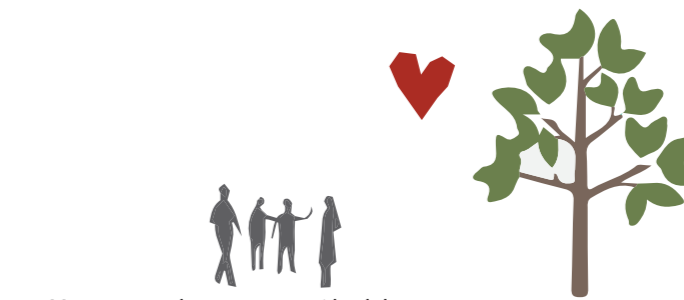
Folk flest er stolte over nærheten til naturen, men 1/3 oppgir at noe hindrer dem i å bruke visse grøntområder. Vi ser også at folk savner uformelle møteplasser hvor man kan sosialisere og treffe nye mennesker.

Vi har registrert et stort engasjement blant innbyggere fra hele bydelen, og de frivillige organisasjonene virker som bydelens svar på manglende møteplasser hvor folk fra ulike kulturer kan møtes og knytte bånd. Mange av disse organisasjonene har det samme målet, men vet ofte ikke om hverandre. Det bør opprettes felles sosiale arenaer hvor organisasjonene kan finne ut om hverandre og samarbeide mot felles målsetninger.

Det er flere som mener at bydelen er en kunstig administrativ enhet, mens andre er opptatt av å samle bydelen. Gjennom samtaler, spørreundersøkelser og intervjuer sitter vi igjen med en oppfattelse av at samholdet og "vi"-holdningen forholder seg innad i nabolag eller delbydeler, og vi lurar på om en mer tilgjengelig grønnstruktur kan bidra til en "vi"-holdning på bydelsnivå. Oslo Sør-satsingen og det framtidige områdeløftet er en stor ressurs som kan brukes til nettopp dette.

Godt samhold innad i nabolag og delbydeler, lite samhold på bydelsnivå

Mange er stolte av naturen i bydelen

1/3 opplever barrierer i forbindelse med bruk av grøntområder

KAPITTEL 6

Empirisk studie av flerkulturelles forhold til grøntområder

- 6.1. Synliggjøre fortellinger om stedet
- 6.2. Workshop
- 6.3. Funn fra workshop og intervju

Opgaven presenterer de praktiske øvelsene gjennomført med fokusgruppen og funnene fra disse. Avslutningsvis oppsummeres disse funnene sammen med funnene fra de semistrukturerte intervjuene.

6.1. Synliggjøre fortellinger av stedet

Flere av teoriene vi tidligere har vært innom beskriver byen som et sted formet av menneskene som bor i den. Det er et sosialt produkt som stadig er i endring. Retten til byen avhenger i følge den franske sosiologen Lefebvre av at alle får bidra som medskapere på lik linje slik at byen som sosialt produkt gjenspeiler befolkningen som lever i den (Mitchell, 2003). Da grøntområder er viktige offentlige plasser i byer og tettsteder, er det viktig at den representerer befolkningen.

Som tidligere forskning har vist har personer med ikke-vestlig bakgrunn en betydelig lavere deltakelse i friluftsliv enn den gjennomsnittlige nordmann. 44% driver med friluftsliv mindre enn én gang i måneden (Meld St. 18 (2015-2016)). Skal vi få flere til å benytte seg av grøntområder må vi finne ut hvordan vi kan tilrettelegge for at grønnstrukturen når flere. I dette kapittelet vil vi utforske hvordan kulturell bakgrunn kan påvirke bruken av og graden av opplevd tilgjengelighet til et grøntområde. Dette for å få en forståelse for hvordan vi kan tilrettelegge for en grønnstruktur som oppleves tilgjengelig for flere på tvers av kulturell bakgrunn. Vi har fått innblikk i dette gjennom workshopene og semistrukturerte intervju. Workshopene ble utført med en trimgruppe for innvandrerkvinner i Søndre Nordstrand. Informantene i de semistrukturerte intervjuene var leder av Søndre Nordstrand innvandrerforening og fagsjef for inkludering i DNT Drammen.

WORKSHOP

Vi vet at det kan være utfordrende å nå ut til visse grupper i forbindelse med planlegging. For å nå ut til innvandrerbefolkningen valgte vi å ha medvirkning i form av en fokusgruppe, som bestod av en trimgruppe for innvandrerkvinner. Vi hadde disse i forbindelse med trimtimene, en kjent arena for dem og dermed et sted de følte seg trygge. Vi opplevde at kvinnene var positive til å være med på workshopene. De delte villig sine erfaringer, tanker og ønsker og vi hadde mange gode diskusjoner. De fleste hadde et godt norskspråklig nivå.

I workshopen med innvandrerkvinnene hadde vi et todelt fokus. Vi ønsket både å bli kjent med dem som individer med en flerkulturell bakgrunn og som innbyggere i Søndre Nordstrand. På den måten har vi fått innblikk i deres personlige forhold til og bruk av naturen og grøntområder, samt hva det har å si i Søndre Nordstrands sammenheng.

SEMISTRUKTURERTE INTERVJU

De semistrukturerte intervjuene er brukt for å utforske videre det vi fant i workshopen. Informantene var Aziz Rehman og Havva Cukurkaya. De ble valgt på grunnlag av sine erfaringer vedrørende oppgavens problemstillingen Aziz Rehman er leder i Søndre Nordstrand innvandrerforening. Han har sittet 15 år i kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene, et regjeringsoppnevnt utvalg som ble avvirket i 2014. Utvalget gav myndighetene råd i saker som angår minoritetsbefolkningen og tilrettela for dialog mellom minoriteter og myndighetene (Aspøy 2014).

Søndre Nordstrand innvandrerforening er en svært aktiv forening. De arrangerer blant annet norskurs, spanskurs, datakurs, kvinne-, jente- og eldretreff, turer i samarbeid med DNT og trim for kvinner. De har også radiosendinger på mange ulike språk.

Havva Cukurkaya er fagsjef for inkludering i DNT Drammen og omegn. Hun har hatt stor suksess med å rekruttere flerkulturelle til turer og uteaktiviteter. Hun har selv følt seg fremmed i møte med den norske naturen, da hun opprinnelig er fra Tyrkia og har erfart hva som kan være utfordrende.

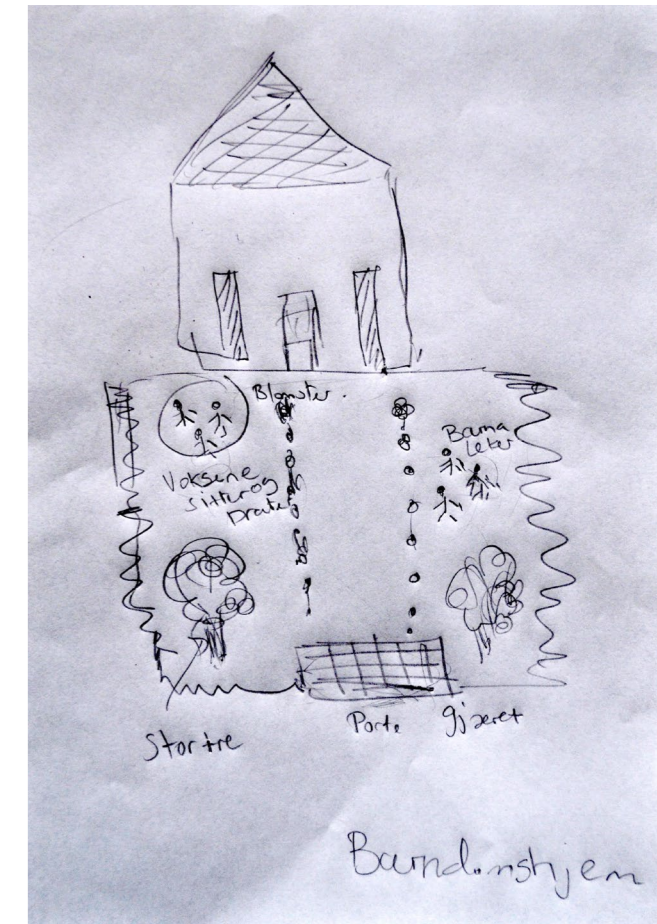
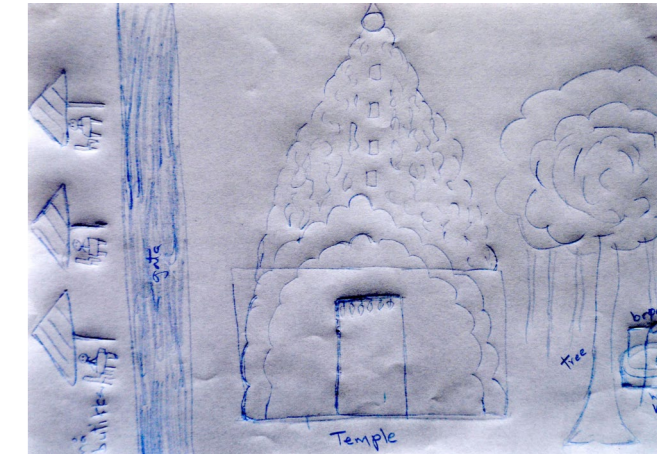
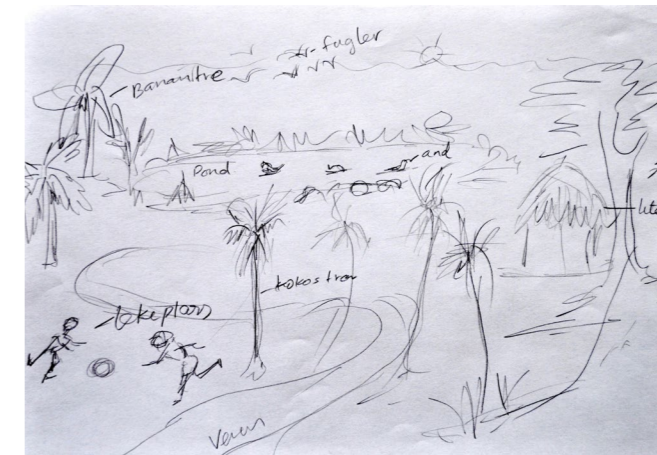
6.2 Workshop

DET GODE STED

Denne øvelsen ble brukt som en introduksjons- og bli-kjent-øvelse. Det var en god måte å starte samarbeidet med trimgruppen på. Det åpnet opp en tankeprosess og dialog om hva et godt sted kan være. Gjennom å relatere til et sted de kjenner godt og har gode minner fra, kan det være enklere å definere hva som gjør et sted til et godt sted å være.

I denne øvelsen bad vi deltakerne gå tilbake i tid, lete i minnene etter et sted fra barndommen som de satte pris på, et sted de likte å være. Utstrakt på gulvet og med øynene lukket fikk deltakerne ro og tid til å ta denne reisen tilbake i tid og til å konsentrere seg om minnene mens vi tok dem gjennom en tankeprosess. Vi ba dem se på omgivelsene plassen var en del av og hva de brukte å gjøre der. De fikk kjenne på materialene, luktene og følelsene. Etter denne tankeprosessen ba vi dem tegne ned plassen de hadde tenkt på, og gjerne skrive litt om den. Vi hadde mange gode samtaler rundt tegningene, og det var tydelig at disse stedene brakte fram gode minner.

Gjennomgående tegnet de fleste grønne områder, enten det var en hage, en park eller en skog. Flere viste tegninger av kokospalmer og ulike typer frukttrær og fortalte at de brukte å plukke denne frukten. Som regel var det andre mennesker med i beskrivelsen av stedet, familie eller venner. Det var tydelig at det sosiale var en viktig dimensjon med opplevelsen av stedet. Samtaler, lek og fruktplukking var aktiviteter som gikk igjen. Mange tegnet en tegning av et spesielt, stort tre som de brukte å sitte under, som gav ly og skygge. Vann i ulike former gikk også igjen som et viktig element, blant annet dam, brønn og hav.

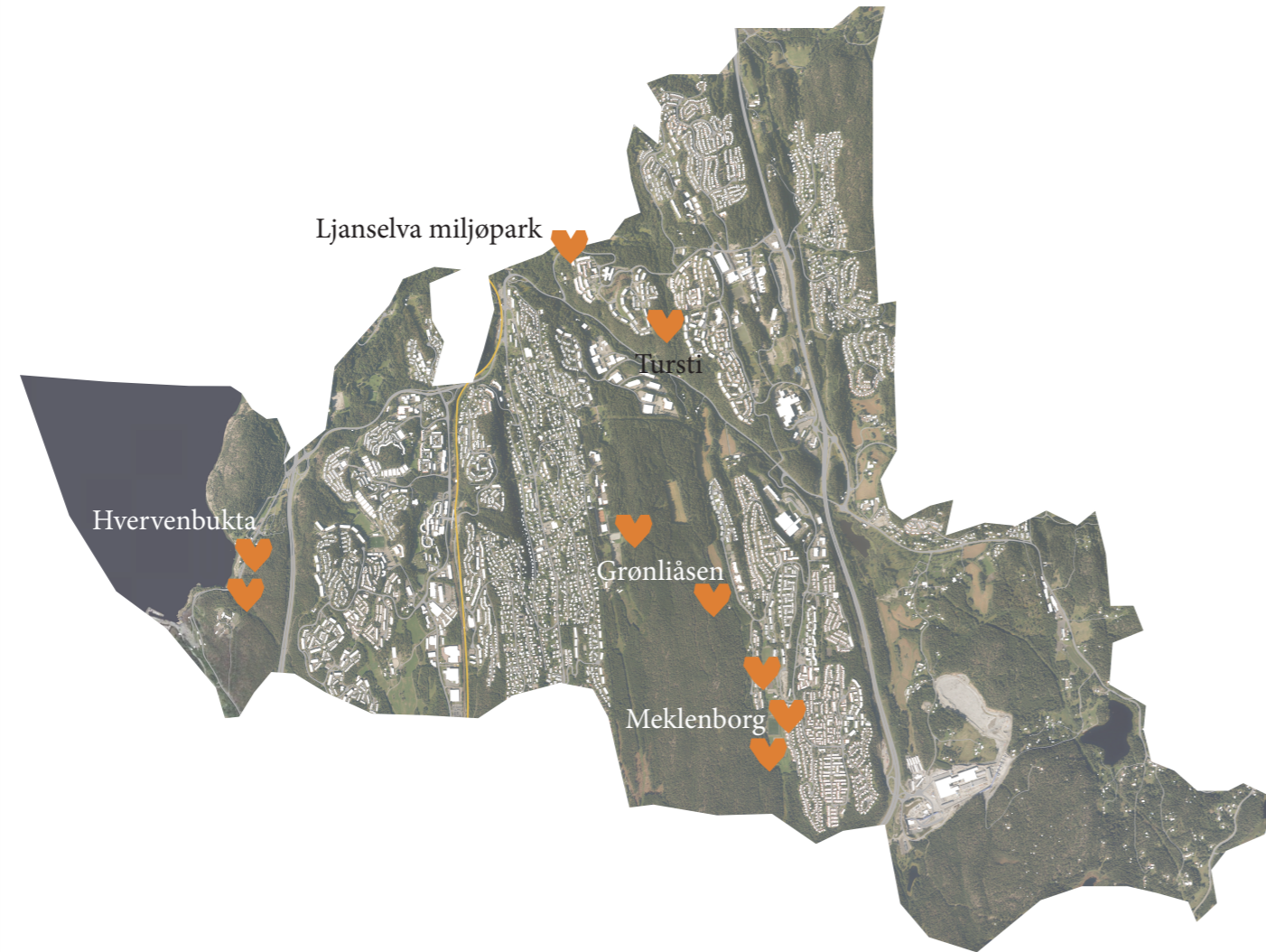
KJÆRE STEDER

Basert på Hesters konsept om kjære steder ønsket vi gjennom denne øvelsen å bli kjent med kvinnenes kjære steder i Søndre Nordstrand. Dette for å få en forståelse av deres bydel og for hvorfor akkurat disse stedene var kjære.

Øvelsen var relativt lik øvelse 1. Vi begynte med å ta deltakerne gjennom en tankeprosess som skulle få dem til å reflektere over et sted som var viktig for dem, og der de likte å oppholde seg. Forskjellen var at vi denne gangen ba dem om å se for seg et sted i Søndre Nordstrand.

Vi plasserte de kjære stedene på et kart over Søndre Nordstrand. Noe som gikk igjen hos alle deltakerne var at de viste til steder som er ute. Vi er usikre på om vi ubevisst kan ha oppfordret til dette, men vi prøvde å forklare dem at det kunne være steder inne så vel som ute. Flere nevnte et idrettsanlegg i Bjørndal ved navn Meklenborg der de drar med barna sine. Her finnes det fotballbaner, basketballbane, cricketpitcher, tennisbane, et klubbhus, benker og omkringliggende turområder. For kvinnene som tegnet Meklenborg stod barnas aktiviteter i sentrum. De var mer passive observatører av aktiviteten som utspilte seg der.

To av deltakerne hadde plukket ut Hvervenbukta som sitt favorittsted. Utsikten til vannet, den store gressplenen og turstiene rundt var kvaliteter ved stedet de nevnte. Blant aktiviteter de pekte på som viktige for stedet var lek i vannet, fiske, grillfester og sommertreff.

Tur i skogsområder var også noe som gikk igjen. For de to førstnevnte områdene stod familie og det å samles i store grupper i fokus. For de som tegnet et skogsområdet, var det flere som snakket om at det var en aktivitet de likte å gjøre med venninner, gjerne bare én annen. Her går de og prater, setter seg ned på benker og ser på naturlige skogsområder. Mental rekreasjon så ut til å være motivasjonen her.

Felles for de fleste var at de stort sett oppholdt seg på disse stedene om sommeren, i pent vær, bortsett fra en som brukte Meklenborg med barna om

vinteren til aking og skigåing. Det sosiale og barna var i mange tilfeller det som stod i fokus, og vi opplevde at det var en viktig grunn til at de brukte områdene.

PREFERANSER

Gjennom tidligere empiri er vi blitt kjent med at preferanser for grøntområder kan være kulturelt betinget. Forskning viser blant annet at ikke-europeiske innvandreres relasjon til naturen skiller seg ut fra resten av majoriteten i de nordiske landene (Øian et al. 2017).

Deltakerne fikk utdelt seks grønne prikker og seks røde prikker. De grønne skulle festes på bilder de likte, og de røde på bilder de ikke likte.

Bildet som fikk flest grønne prikker var et bilde av en privathage med mye blomster og en gressplen (figur 1). Kvaliteter de trakk fram med dette bildet var blomstene og at det var ryddig.

En bred parkvei med høye trær på hver side ble godt likt (figur 2). De mente det virket fint å være på tur i det området. Når vi spurte dem hvorfor de foretrakk denne veien framfor et bilde av en smalere sti i skogen, sa de at det var bedre å gå på den brede veien siden det ikke var så mange ujevnheter der.

En strand som kunne vært fra Oslofjordområdet var også et populært bilde (figur 3). På bildet var

det mennesker som solte seg og badet. Det å bade sammen og å se på dem som bader blei trukket fram som positive sider ved denne plassen. Vi hadde også med et bilde av en annen fjord, men med høyere fjell på den andre siden og uten sandstrand (figur 4). Mange av kvinnene likte også dette bildet, men her var det det estetiske ved utsikten de festet seg ved, og ikke det å bade.

Et bilde av et kulturlandskap i fjellområder fikk en del grønne prikker (figur 5). Her var det bilde av sauer og kuer. Kvinnene virker opptatt av dyr og det var tydelig at dette var noe av det mest positive ved dette bildet. Ellers nevnte de gress, natur, fjell og vann i forbindelse med dette landskapet.

Kvinnene var mindre aktive med de røde prikkene, og det var noen som ikke brukte dem i det hele tatt. Det som gikk igjen var at de bildene som ikke blei likt var bilder av mer urbane områder der det var mange bygninger og lite grønt. Vi er usikre på om de var påvirket av at vi har snakket mye om natur, og at de visste at vi var opptatt av grøntområder.

Det minst likte bildet var et bilde fra en bakgård

på Sørenga (figur 12). De mente det var for mye bygg og for tett. På et bilde av en stor og åpen gressplen fra Central Park fra New York mente en av kvinnene at det hadde vært mye bedre uten de høye blokkene i bakgrunnen.

Et bilde fra en brosteinsbelagt gågate med gammel arkitektur og uteservering fra en middelhavsby vekke ulike følelser hos kvinnene (figur 9). Flere av dem likte det ikke fordi de mente det var for mange bygninger og for lite natur. En annen likte det fordi det gav henne en følelse av ferie.

Noen bilder fikk ingen prikker. Det var blant annet et bilde fra en sti på fjellet over tregrensa. Vi lurer på om det kan ha noe med at de ikke har noe forhold til denne typen landskap. Vi hadde også bilde av en skog der det gikk en smal sti. Denne kan minne noe om skogen i Søndre Nordstrand og vi blei overrasket over at kvinnene ikke hadde noen meninger om bildet.

Figur 18.

Figur 19.

Figur 20.

Figur 21.

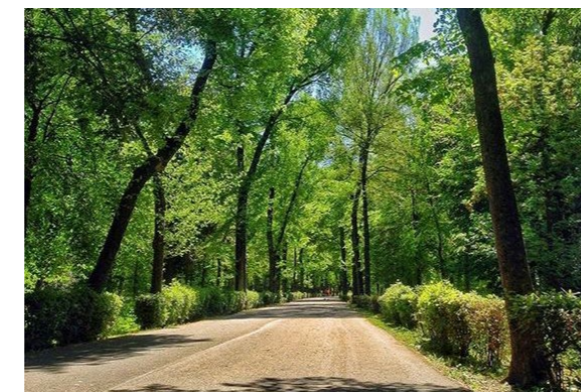
Figur 22.

Figur 23.

Figur 16.

Figur 17.

Figur 24.

Figur 25.

Figur 26.

- Liker
- Liker ikke

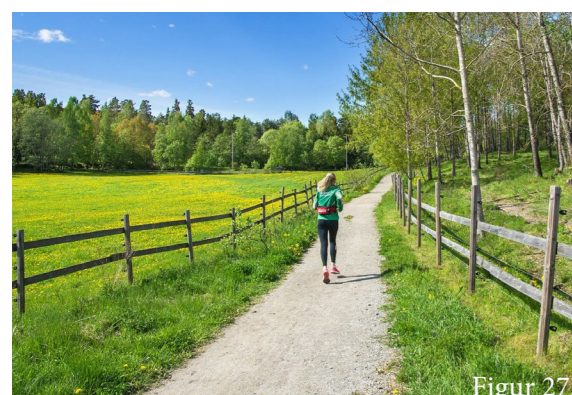
HVA MANGLER I BYDELEN?

Medvirkningsprosesser er avgjørende for å skape gode og inkluderende byrom og lokalsamfunn (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2014). Med denne øvelsen ønsket vi å få et innblikk i hva kvinnene oppfattet som konkrete mangler ved grønnstrukturen i Søndre Nordstrand. Ved å bruke bilder som viste ulike typer grøntområder og funksjoner ønsket vi å gi kvinnene ulike referanser

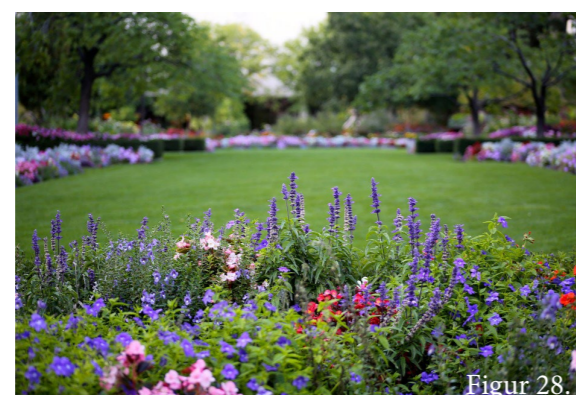
som de kunne reflektere rundt.

Vi hadde med en bunke bilder av ulike typer grøntområder. Vi delte kvinnene inn i to grupper og ba dem se på bildene og plukke ut de som representerte noe de savnet i Søndre Nordstrand. Kvinnene hadde mange ønsker som de begrunnet godt. Noe flere av kvinnene ikke ønsket seg var

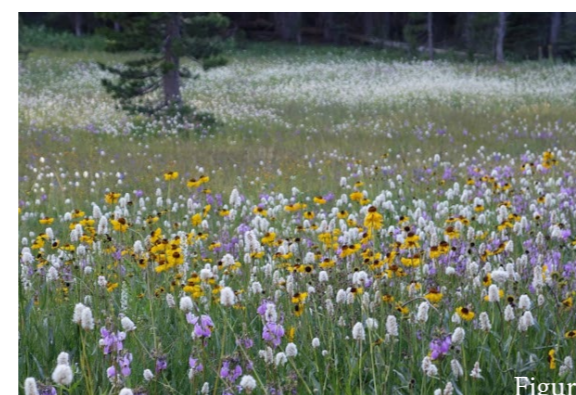
flere lekeplasser og fotballbaner. De var både stolte og fornøyde med Meklenborg, Prinsdal og idrettsanlegget på Mortensrud, men syntes det var nok fotballbaner i bydelen. "Vi har nok fotballbaner!!"

Flere mente at færre trær og mer åpne landskap var fint. De ønsket bedre tilrettelagte turstier for enkel framkommelighet med muligheter for å kunne sitte ned underveis.

Mange av kvinnene likte bildene med blomster godt, og fortalte at det ikke finnes blomster i Søndre Nordstrand – kun i private hager.

Flere uttrykte at de hadde vært stolte dersom de hadde hatt en park med fine blomster i. Lukten av blomster var viktig for noen av kvinnene.

Flere nevnte at langs elva kan man være sammen med hele familien og bli kjent med folk. Man kan fiske, noe som kan være en sosial begivenhet. "Oi, har du fått fisk?" Her uttrykte de at man kan vaske og rense seg.

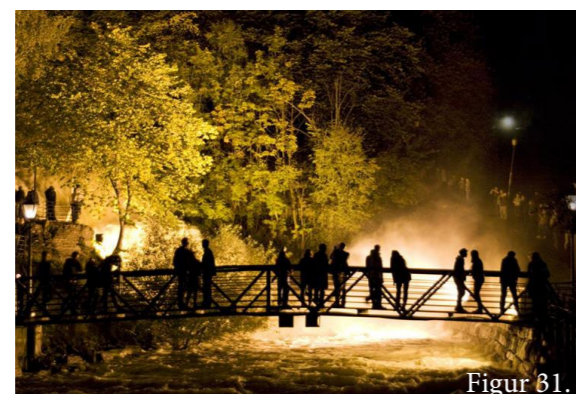
Mange har uttrykt flere ganger at de liker å plukke frukt, det kom også opp nå. En nevnte lurt at hun pleide å gå på epleslang i hagene til folk. De syntes det hadde vært fint med noen trær der alle kan plukke epler.

Flere av kvinnene kan ikke sykle, men uttrykte et ønske om å lære seg det. De mente det er fint med sykkelveger som ikke deler plassen med bilene.

Dette var det første bildet som ble plukket ut av begge gruppene. Det ble nevnt at det var fin utsikt og "fantastisk" med vann. Man har noe å snakke om, og man kan samle seg rundt vannet og fontenen og bli kjent med folk. En fontene eller vann var noe kvinnene hadde vært stolte av dersom de hadde hatt det i Søndre Nordstrand.

En av kvinnene fortalte at hun hadde vært med på Elvelangs både ved Akerselva og Hvervenbukta. Hun satte pris på at det var musikk, dans, sang, figurer, og at de sendte lyslykter ut på vannet. Ingen av de andre kvinnene hadde hørt om dette før, men virket veldig interesserte i delta da de hørte om det.

Park ble oppfattet som fint for å sitte sammen og passe barna som leker, mens de kan spise sammen. Her er det god plass til å gjøre det man har lyst til.

Plantekasser hvor man kan dyrke planter, grønnsaker, frukt og økologisk mat. Her kan man bli kjent med folk. Halvparten av kvinnene uttrykte et behov for å kunne dyrke maten selv – på denne måten slapp de å gå i butikken hele tiden, og de fikk en grunn til å møte nye og kjente folk. "Et sted å dyrke koriander".

Flere ga uttrykk for at det hadde vært fint med en matfestival hvor man kunne dele mat og blitt kjent med andre. De møteplassene de føler at de har er Mortensrudcenteret og T-banen på Mortensrud. De vil ha flere butikker. Gjerne et stort kjøpesenter.

Informasjonen om hvor man kan gå bør bli bedre enn det er i dag. En av kvinnene uttrykte at "vi går tur og plutselig skjønner vi ikke hvor vi er lenger".

6.3. Funn fra workshop og intervju

6.3.1. Funn fra intervju

Her følger funn fra workshopen og intervjuene med Havva Cukurkaya og Aziz Rehman. Det er viktig å understreke at våre funn ikke er representative nok til å generalisere og trekke konklusjoner, men at det kan bidra til å vise tendenser. Vi har valgt å dele funnene inn i motivasjon, preferanser og opplevd tilgjengelighet.

MOTIVASJON

Motivasjon for bruk av utendørsområder varierer mye fra person til person, noe som kan skyldes erfaringer og personlige preferanser. Det var likevel noen motivasjonsfaktorer som gikk igjen, både hos kvinnene fra workshopen og i intervjuene med Cukurkaya og Rehman.

Sosial motivasjon

En viktig motivasjonsfaktor for kvinnene fra workshopen var det sosiale. Det sosiale stod sentralt i flere av utendørsaktivitetene de likte å delta i, for eksempel grilling og bading. De savnet steder i bydelen der tilfeldige møter kunne oppstått og der de kunne bli kjent med folk fra andre kulturer. Cukurkaya har også erfart at det sosiale er en viktig motivasjonsfaktor for de hun har vært i kontakt med; “(...) det sosiale, å møte andre og være en del av et nettverk, utveksle informasjon, få kunnskap og få sosialt samvær”. Hun sier også at det å grille og tenne bål er en veldig viktig motivasjon.

Vi har tidligere vært innom grønnstrukturens rolle som en nøytral møteplass i samfunnet. Viktigheten av dette ble trukket fram av Cukurkaya. Hun mener det kan være en arena for bedre dialog og kulturforståelse.

”Kommer de seg ut, så kommer det kanskje en norsk familie og setter seg ved siden av, så blir det dialog så blir det en fin møteplass sånn helt uorganisert. Så begynner kanskje ungene å leke sammen. Jeg har veldig tro på sånne møteplasser for det har vi også i Drammen.(red anm. Hvor Cucurkaya jobber) Byparken kaller vi den, det har vært en stor satsning. Det kommer mange dit. Folk sitter sammen, ungene leker og de utveksler telefonnummer og møtes igjen.” - Cukurkaya

Kvinnene fra workshopen nevnte flere ganger et savn etter slike sosiale møteplasser i Søndre Nordstrand. Steder der det er ting som skjer, en aktivitet eller attraksjon som gjør at man har noe felles å samle seg rundt og på den måten kan starte en samtale. Det kunne for eksempel være fising, en fontene eller blomster. Parkområder kan være slike møteplasser, og kvinnene fortalte oss at de likte å kunne sette seg ned i store grupper mens de så på at ungene lekte.

Det å være en del av et fellesskap var også noe Rehman trakk fram da vi spurte ham om grunner til at noen folk med innvandrerbakgrunn ikke bruker grøntområder. Han mente et tiltak kunne være å arrangere sosiale sammenkomster for å gi folk muligheten til å bli kjent med hverandre, for så å ta i bruk grøntområder sammen.

Naturens nytteverdi

Gjennom samtalene våre med trimgruppa ble det tydelig at naturens nytteverdi var en klar motivasjonsfaktor for å bruke grøntområder. De fortalte flere ganger om alle nyttevekstene de brukte å plukke i hjemlandet sitt og at de savnet disse vekstene her i Norge. Det å kunne sanke ting fra naturen for så å grille det etterpå, var det stor interesse for. At det å sanke nyttevekster fra naturen er en viktig motivasjon for mange, fikk vi bekreftet av Cukurkaya.

”Så hvis det hadde vært sånne spiselige planter i parkene, eventuelt som kolonihager, sånn veldig små. Det trenger ikke å være snakk om så veldig store områder, der de kunne dyrke noe sånn salatblader og, ikke sånn veldig kompliserte greier. Men hvor de på en måte kunne hatt et lite sted hvor også de kunne dyrke. Det kan også få folk ut, spesielt damer som er mye inne på dagtid. Plutselig så blir det mer attraktivt å komme seg ut.” - Cukurkaya

Fising ble også nevnt som en attraktiv aktivitet, men på kvinnene fra workshopen virket det som om det var mennene som gjorde mest av det. Cukurkaya mener det er fint å bruke små innsjøer nært byen til opplæring og øvelse på fising.

Det å nyttiggjøre seg av naturen er noe som er vanlig over hele verden. Kvinnene fra workshopen nyttiggjorde seg blant annet av frukttrærne i sine hjemland. Det kan derfor være en kjent aktivitet som gjør det lettere å få en relasjon til en ukjent natur.

Turgåing

”Tur er ikke så vanlig. Trim er ikke så vanlig heller. (...) og i hvert fall ikke tur i skogen. Når man tenker på tur, så tenker man shoppingtur.” - Rehman

Det er flere land der det å gå tur for turens skyld ikke er vanlig. For mange er ikke turen en god nok motivasjon i seg selv. Rehman mener at det er mange som ikke er klar over den helsemessige effekten ved å være fysisk aktiv i grøntområder, og at det å spre kunnskap om dette kunne gjort at flere ble motivert for til å komme seg ut. Han tror det er mange som får vite for seint om de helsemessige effektene. I følge Cukurkaya kan det hjelpe mye på motivasjonen at det er et formål med turen. Dette kan være å plukke nyttevekster, gå til et mål som for eksempel en hytte eller en badeplass. I følge noen av kvinnene fra workshopen kunne butikken være et mål for turen. De gikk gjerne gjennom skogen for å komme til butikken.

For kvinnene fra workshopen var det å gå på tur blitt en viktig del av deres hverdag, selv om det ikke var noe de var vant til fra hjemlandet. Kvinnene gikk gjerne fotturer i skogen med noen få venninner, og for disse turene virket mental rekreasjon å være den viktigste motivasjonsfaktoren. Mennesker er dynamiske og nye motivasjoner kan dukke opp sammen med nye erfaringer. Dette har også Cukurkaya erfart, både hos seg selv og de hun jobber med.

”(...) mange er ensomme, de vil komme inn i et miljø, et nettverk hvor de kan få råd og veiledning og dele bekymringer. Etter hvert så ser du også hvor godt det er for helsa. Plutselig så blir du kanskje kvitt en del ryggproblemer fordi du har gått ganske mye på tur i det siste. For det opplever jeg også, at plutselig begynner du å gå ned noen kilo og det gjør at plutselig blir motivasjonen noe

helt annet. Selv om det kanskje var det sosiale i starten.” – Cukurkaya

”Gå på tur for treningens skyld, det må læres. For hvis de lærer seg det, når de ser den effekten det gir så vil de. Men det må på en måte læres og terskelen må være lav for at de kan gjøre det. (...) tilgang til nærhytter (..) gode turstier (..) hvor det er skiltet. God skilting og lysløyper og at det er belysning i mørket, alt dette gjør at folk føler seg trygge.” – Cukurkaya

PREFERANSER

Gjennom øvelsene med trimgruppa kom det fram at mange av kvinnene foretrekker ryddige og estetisk vakre grøntområder. Blomster, fontener og godt vedlikeholdte hager var elementer de satte pris på. Det er nok slike typer grøntområder som er mest sammenlignbare på tvers av landegrenser og kulturer. Et torg og en park varierer selvfølgelig noe fra land til land, men programmeringen og en del element er ofte de samme. Cukurkaya forklarer også at “(...) nærfriluftslivet i parker og sånn, det er noe de er vant med fra sine hjemland. Og kanskje de har et savn etter å finne sånne steder i Norge.”

Det er svært få parkområder i Søndre Nordstrand som er designede landskap og man kan spørre seg om noen slike mer tilrettelagte og estetiske steder kunne føre til en økt bruk.

OPPLEVD TILGJENGELIGHET

I følge Koppen et. al. (Koppen, Tveit et al. 2014) påvirker den opplevde tilgjengeligheten bruken av et grøntområde. Det er mange faktorer som kan spille inn og øke eller minske det opplevde tilgjengeligheten. Kulturell bakgrunn er en dimensjon.

Manglende kunnskap og erfaring

Gjennom samtaler med kvinnene fra workshopen kom det fram at mangel på kunnskap om naturen i Norge og bruken av den er noe som kan påvirke

den opplevde tilgjengeligheten. Det tok for eksempel tid før de oppdaget at de kunne gå på tur i skogen. Da de først kom til Norge visste de ikke at det var en mulighet, og gikk heller på tur langs veien. Usikkerheten rundt hva som er lov og ikke kan påvirke dette. Det har Cukurkaya erfart. Hun sier det er mange som tror at skogen er privat og at de ikke har lov til å gå der. Allemannsretten er et ukjent begrep for mange, og Cukurkaya tror det kan være svært nyttig med skilting ved innganger om hva som er lov og ikke. Usikkerhet rundt dette kan oppleves som en hindring i bruk av områdene.

Nytteverdien til naturen var som sagt viktig for kvinnene fra workshopen, men de plukker ikke frukt og bær her i like stor grad som i hjemlandet sitt. Dette kan komme av manglende kunnskap om hva som går an å plukke og ikke. I følge Cukurkaya finnes mange av nyttevekstene som moren hennes pleide å plukke i hjemlandet også i Norge. Andre ting må læres og erfares. Cukurkaya har god erfaring med foreninger som har holdt kurs vedrørende nyttevekster i naturen. ”Men de må få litt opplæring, sånn som blåbær, de tror at de ikke er spiselig for eksempel.” - Cukurkaya

Cucurkaya mener at det finnes flere med innvandrerbakgrunn som kunne vært interessert i å lære å stå på ski og sykle. Flere av kvinnene fra workshopen uttrykte også et ønske om å lære seg å sykle. Sykling og skigåing er ikke vanlige aktiviteter i mange land og for å lære seg det mener Cukurkaya det bør være et lavterskeltilbud som er lett tilgjengelig, et alternativ til skiløypene i skogen. Korte runder på godt tilrettelagte stier og muligheten for å leie utstyr.

”foreldrene vil egentlig lære ungene å gå på ski, men siden ikke de kan det selv, så er det ikke bare bare å ta med ungene ut på tur i skogen. (...) De har lært å gå på ski på sånne områder som kommunen har tilrettelagt. Veldig lavterskel, sånne runder med.. ja løyper som kan gjøres om til skiløyper på vinteren. Og det gjør terskelen mye lavere for å komme seg ut og prøve litt skigåing og jogging og den type ting.” - Cukurkaya

Dårlig erfaring med skogen

Ingen av kvinnene fra workshopen bruker Østmarka. Det er et område som kan virke lite tilgjengelig for personer som ikke har kunnskap om bruken. Dette kan komme av manglende erfaring i bruk av mindre tilrettelagte grøntområder, og ikke nødvendigvis av kulturell bakgrunn. Fra spørreundersøkelsen så vi at flertallet av de som svarte, både norske og innvandrere, ikke bruker Østmarka mer enn et par ganger i måneden.

En faktor som kan gjøre at skogen ikke oppleves tilgjengelig, er frykt. Ingen av kvinnene fra workshopen gikk for eksempel alene på tur i skogen, verken på dagtid eller kveldstid. De uttrykte at det kom av frykt for både dyr og mennesker. Som en kvinne fra Afrika fortalte oss, så har hun opplevd mye utrygt i hjemlandet sitt som hun måtte dra fra på grunn av krig. Hun sa at dette sitter igjen også her i Norge. Cukurkaya mener at det er mange som ikke er vant til den norske skogen kan tro at det finnes farlige dyr som bjørn, ulv og slanger i den tette skogen. Frykt for løshunder spiller også inn. I følge Cukurkaya er det i flere land mange løshunder i skogen som kan være aggressive og farlige. Mange føler derfor frykt når de møter på hunder uten bånd her i Norge,

Frykten for mennesker er som sagt også noe som kan hindre bruk av tette skogsområder. I følge Cukurkaya er det mange som har dårlige assosiasjoner til skogen fra hjemlandet.

”For i mange land så er det ikke lov å drikke øl eller noe med alkohol, og hva gjør folk. De oppsøker skogen for å drive med sånt. Jeg var på ferie i Tyrkia i fjor sommer og der så jeg et veldig fint naturområde, og tenkte at her vil jeg gå på tur. Så jeg kjørte med bilen min, stoppa opp på en parkeringsplass og så så jeg et skilt hvor det stod at å bevege seg i skogen kan være farlig og ikke er anbefalt.” - Cukurkaya

Denne utryggheten tegner seg nok som et større problem for kvinner enn menn og kan dermed også plasseres under hvordan kjønn kan påvirke den opplevde tilgjengeligheten. Cukurkaya mener

at æresbegrepet spiller en rolle. I tillegg til den reelle frykten for at noe skal skje finnes det også en frykt for å bli ansvarliggjort det som eventuelt kan skje.

”Æresbegrepet er veldig strengt i mange innvandrer miljøer. Hvis jeg er på tur i skogen og opplever å bli voldtatt for eksempel, så er det min skyld. Fordi jeg selv har valgt å gå på tur på et sted der jeg kan bli overfalt. Og konsekvensene kan bli veldig alvorlige for kvinnen. Hun kan risikere å miste familien, hun kan risikere å miste ekteskapet. - Cukurkaya

Cukurkaya mener det er viktig at kvinnene selv får erfare at det er trygt. Det er ikke noe man kan lese i en bok eller bli fortalt. Et viktig tiltak, mener hun, kan være at det står om friluftsliv i introduksjonsprogrammet innvandrere går gjennom.

Tidsbegrensninger

Aziz mener at aktiviteter på hjemmeplan ofte prioriteres framfor å være ute og drive med fysisk aktivitet. I rapporten om innvandrerkvinnens bruk av uteområdene i Groruddalen, skriver også Figari et.al. (2009) at de familiære forpliktelsene for noen kulturer kan være mer tidkrevende enn for den gjennomsnittlige nordmann. I deres undersøkelse kom det derfor fram at uteområdene i nabolaget/nærmiljøet var spesielt viktig, da dette var en pause de hadde tid til i mellom de andre hverdagslige pliktene (ibid). Blant kvinnene fra workshopen var det mange som nevnte at det å være med barna og følge med på deres aktiviteter var en viktig motivasjon for å være ute. Nærhet til grøntområder blir derfor avgjørende for å øke den opplevde tilgjengeligheten.

Privat

Vi opplevde at kvinnene fra Marokko var veldig påpasselige med å lukke alle gardinene mot innsyn før trimmen. De nevnte også at de aldri ville drevet med trim ute der alle kunne se dem. Dette kan være noe som gjør det vanskelig for dem å bruke områder der trim er en naturlig aktivitet, som idrettsanlegg og turløyper for mosjon. Cukurkaya nevnte også at det

å ha et sted å skifte ved badeplasser er viktige tiltak for å gjøre det mer anvendelig for flere.

”For de ville ikke skifte i offentlighet, men ha et sted hvor de kunne gå inn og skifte. Så ja, bade og ta på seg klærne igjen. (...) Sånne ting er veldig viktig.” – Cukurkaya

Økonomi

Økonomi er også en faktor som spiller inn og gjør at friluftslivet kan oppleves lite tilgjengelig. Det gjelder nok i større grad for det tradisjonelle friluftslivet, som lengre turer i skogen og på fjellet. Dette går mer på sosiale forhold enn på kulturelle.

”Økonomi er kanskje noe som er inne i bildet. For det fikk vi faktisk høre da vi tok barna ut på hyttetur. Da var det er del kvinner som fortalte at de har dårlig økonomi, at de ikke er vant til å ha råd til å være med.”
- Rehman

Cukurkaya sier også at i noen land blir friluftslivsaktiviteter sett på som noe som er for overklassen.

”Det er bare noe rike folk gjør. Overklassen på en måte da. Så det kjenner de ikke helt til heller. Det friluftslivet som det drives med i Norge, det er liksom fremmed for dem. De tror at man må ha god økonomi, godt utstyr og masse kunnskap for å drive med friluftsliv. Så der er terskelen litt høyere for å få dem med ut på lange turer.”- Cukurkaya

Likevel forteller Cukurkaya at mange ofte blir svært begeistret når de får opplæring om denne typen friluftsliv i Norge og får erfare at man kan telte hvor man vil og leie rimelige hytter fra blant annet Turistforeningen.

Søndre Nordstrand innvandrerforening har i samarbeid med DNT (Den Norske Turistforeningen) arrangert hytteturer for barn og foreldre. Rehman forteller oss at det har vært veldig populære arrangement der mange har vært interessert i å være med.

Klima

En siste faktor som kan gjøre at uteområder ikke oppleves tilgjengelig er klimaet, spesielt snø, is og mangel på sollys. Dette kom opp flere ganger i våre samtaler med trimgruppa. Dette er faktorer som kan gjøre at nordmenn også opplever at områder er mindre tilgjengelige, men det har nok større betydning for personer som ikke er vant til det norske klimaet.

Cukurkaya mener at et viktig tiltak for å gjøre grøntområder mer tilgjengelige også på dager uten fint vær er å ha grillplasser under tak. Hun mener at det kan gjøre at terskelen for å komme seg ut blir mindre. Har man først hatt en dårlig erfaring med dårlig vær og feil bekledning, så sitter det igjen og kan gjøre at motivasjonen for å komme seg ut når det er dårligere vær, minker.

KAPITTEL 7

Drøfting

- 7.1. Oppsummerende matrise
- 7.2. Drøfting
- 7.3. Prinsipper
- 7.4. Realisering av prinsippene gjennom tiltak

Kapitlet bygger på teori, dokumentgjennomgang, analyser av Søndre Nordstrand og funn fra fokusgruppe og semistrukturerte intervju. Dette drøftes kort og leder til utformingen av åtte prinsipper for en mer tilgjengelig grønnstruktur. Prinsippene leder så videre til 13 foreslåtte tiltak for realisering av prinsippene.

7.1 Oppsummerende matrise

	FYSISK	SOSIOKULTURELT
POLITISKE FØRINGER OG LOVVERK	<ul style="list-style-type: none"> Nærmiljøet er viktig i kommunenes lovpålagte arbeid mot sosiale helseforskjeller. Grønnstrukturen bør ha et variert innhold for favne om hele befolkningen. Alle skal ha tilgang på grøntområder innenfor rimelig avstand fra bolig. Bevaringsverdige bygg er viktige element i grønnstrukturen, og må tas vare på. 	<ul style="list-style-type: none"> Kommunene skal gjennomføre medvirkningsprosesser i forbindelse med planlegging for å identifisere ideer, behov og verdier i lokalsamfunnet. Friluftsliv bør tilrettelegges med mål om å nå hele befolkningen. Satsning på friluftsliv, spesielt i nærmiljøet, kan medføre at flere tar i bruk grønnstrukturen. Bydelen vil satse på folkehelse, trivsel og økt stolthet.
TEORI	<ul style="list-style-type: none"> Drabantbyen har ofte store grøntområder, men mangler sosiale møteplasser. Planleggingen av grønnstrukturer har lenge fulgt en hegemonisk tankegang. Ulik tilrettelegging av grøntområder dekker ulike typer behov. Planleggingen av et sted legger føringer for hva som skal skje der. 	<ul style="list-style-type: none"> Grønnstrukturen har potensiale til å motvirke sosial ulikhet og fremme folkehelse og sosialt liv. Opplevd tilgjengelighet kan påvirkes av sosial og kulturell bakgrunn. Steder må forstås ut i fra hvordan de er planlagt, hvordan de oppleves og hvordan de brukes. Meningsinnholdet og oppfattelsen av et sted er individuell . For å stimulere til sosialt liv må alle innbyggere få delta. Gjennom bruk tilegner mennesker mening til omgivelsene sine.
EMPIRI	<ul style="list-style-type: none"> Søndre Nordstrand har få uformelle møteplasser. Bydelens grøntområder og gang- og sykkelveier er usammenhengende og oppstykket. Det er dårlige tverrforbindelser i bydelen. Grøntområdene har relativt lik grad av tilrettelegging. Den festlige og kulturelle delen av grønnstrukturen mangler i bydelen. Grønnstrukturen bør ha sosiale møteplasser. Det bør legges til rette for å kunne benytte seg av naturens nytteverdi. Det er viktig at det finnes målpunkt langs turstien. 	<ul style="list-style-type: none"> Mange frivillige organisasjoner jobber mot samme mål, men vet ikke om hverandre. Det finnes et sterkt samhold innenfor delbydelene, men i mindre grad på tvers av dem. En tredjedel oppgir at noe hindrer dem i å bruke visse grøntområder. Mange nevner at de er stolte over naturen i bydelen og over å bo i en flerkulturell bydel. For flerkulturelle er ofte det sosiale samholdet, sanking av nyttevekster og mental rekreasjon viktige motivasjonsfaktorer for bruk av grøntområder. Motivasjon kan endres gjennom mer erfaring. Manglende kunnskap og erfaring, økonomi og familiære plikter kan gjøre det utfordrende å delta i friluftslivet. Tidligere negative erfaringer fra andre land kan gjøre seg gjeldende i det norske landskapet. Det savnes mer estetiske grøntområder.

7.2 Drøfting

Gjennom en sosiokulturell tilnærming hvor utgangspunktet er at steder er sosialt konstruerte har vi forsøkt å belyse forholdet mellom menneske og natur på tvers av kulturer. Dette for å kunne svare på oppgavens problemstilling som er å finne ut av hvordan grønnstrukturen kan tilrettelegges for at flere deltar i hverdagsfriluftslivet på tvers av kulturell bakgrunn. For å kunne svare på det må det åpnes opp for en bredere og mer nyansert tilnærming til forholdet mellom mennesker og natur.

Det sosiale har vist seg å være en viktig motivasjonsfaktor for innvandreres bruk av utendørsområder. Det å ta i bruk offentlige grøntområder kan være en måte å tilnærme seg samfunnet på og å føle seg som en del av et fellesskap. Som denne oppgaven har vært innom er grønnstrukturen et av få offentlige rom som kan fungerer som en nøytral møteplass der man kan samles på tvers av alder, kjønn og bakgrunn. For kvinnene fra workshopen var det tydelig at de savnet nettopp dette. I øvelsene kom det fram ønsker om å ha noe felles å samle om, som å fiske eller beundre en fontene. Dette kan være utgangspunktet for uformelle samtaler med nye mennesker. I svarene fra spørreundersøkelsen var det å møte nye mennesker noe færre pekte på som motivasjon for bruk av utendørsområder. Dette kan ha en sammenheng med at grønnstrukturen i Søndre Nordstrand i liten grad tilbyr slik aktivitet i dag, men også at flertallet av respondentene i spørreundersøkelsen hadde mosjon, helse og mental rekreasjon som øverste motivasjon. Dette kan tyde på at det knyttes ulike opplevelser og behov til grønnstruktur.

Vi har sett at å gå tur for turens skyld ikke er nok motivasjon i seg selv for alle. Mange ønsker seg et mål for turen, og som undersøkelsene våre, samt eksisterende empiri har vist kan målet være alt fra IKEA til et kulturminne. For å få flere ut blir det viktig med sammenhengende turstier og grøntområder, slik at flere mål blir tilgjengelige. I en travel hverdag fylt med familiære forpliktelser og arbeid kan målpunkt være steder knyttet til daglige gjøremål.

Vår oppsummering av føringene viser at det finnes et tydelig fokus på at sosial ulikhet i folkehelse skal bekjempes. Friluftslivet i nærmiljøet pekes ut som en god arena for å oppnå dette, i den forbindelse peker Regjeringens veileder for friluftsliv på parken som en mulig løsning for å få flere med innvandrerbakgrunn til å komme seg ut (St. Meld nr. 18, (2015-2016)). Dette sammenfaller med eksisterende empiri som snakker om ikke-vestlige personers landskapspreferanser, hvor stelte og skjøttede landskap foretrekkes framfor ville og urørte landskap (Jay & Schraml, 2009). Dette mer designpregede landskapet er kanskje det som er mest likt på tvers av landegrensene, og ser vi på parkene gjennom Grahn's plassering av ulike landskapskarakteristikker, er det også disse som gir mest folkeliv. Dette sammenfaller med funnene fra workshopen om sosial motivasjon og et mål for turen som en sterk faktor for å være ute. Innvandrerkvinnene i vår undersøkelse hadde et ønske om jevne, godt tilrettelagte veier eller stier, steder for opphold, men også at det skal være enkelt å finne fram. Alt dette kan vi si at parken ivaretar. Det er absolutt behov for grøntområder med mer parkmessig opparbeidelse. Dette ble det ytret ønsker om både i spørreundersøkelsen og workshopen. Vi mener derimot at det ikke er riktig å redusere det brede spekteret av preferanser, motivasjoner og behov til én universell løsning.

I workshopene erfarte vi at det er fullt mulig å bli glad i mindre tilrettelagte og mer ville naturområder, og at motivasjonen for bruk av grøntområder kan endres i takt med kunnskap og erfaring. Det å føle seg trygg er også en avgjørende faktor for å være ute. Dette avhenger av at personen får en mulighet til å bli introdusert til den norske naturen. Selv om naturalistiske landskap i utgangspunktet kan oppleves utilgjengelig for noen, kan relativt enkle tiltak bidra til å endre denne oppfatningen. En gradvis introduksjon gjennom kurs og fellesturer kan bidra til å endre oppfatningen av mindre tilrettelagte områder, og det kan samtidig gi kunnskap om hvilke nyttevekster som vokser der man går og hvordan det kan brukes. Naturområdene i Søndre Nordstrand har

et stort potensiale til å bli felles goder i stedet for å ekskludere visse grupper. Dette vil imidlertid ta tid og må skje gjennom en gradvis tilnærming, men også gjennom målrettet arbeid.

Undersøkelsene våre har vist at erfaring og kunnskap relatert til bruk av grøntområder er avgjørende for bruken. Dersom en skal følge den romlige teorien til Lefebvre ser man at omgivelsene påvirker hvordan en lever i landskapet. Man erfarer og opplever omgivelsene rundt seg på ulike måter, og dette påvirker også hvordan man bruker dem. I workshopen kom det fram at ingen av kvinnene går alene i skogen, på grunn av frykt for mennesker og dyr. For en person født og oppvokst i Norge, hvor det ikke finnes farlige dyr – kan det være vanskelig å sette seg inn i denne frykten. Men den er likefullt svært reell, og kan være basert på erfaringer eller bilder og representasjoner fra landskap i hjemlandet. For å få flere til å delta i hverdagsfriluftslivet må vi tilrettelegge for at folk føler seg trygge. Dette kan være tiltak av både en fysisk og sosiokulturell art. Det holder imidlertid ikke å si at skogen er trygg – dette må erfares selv.

Forholdet til naturen byr ikke bare på opplevelser, det er også knyttet til funksjon og nytteverdi. Dette forholdet til naturen sto sterkt hos innvandrerkvinnene. Det så ut til å være en sterk motivasjon for å bruke grøntområder, og dette var noe Cukurkaya bekreftet.

Spørreundersøkelsen og workshopene har belyst et bredt spekter av motivasjoner og behov knyttet til bruk av grønnstruktur. Ulike naturområder tilbyr ulike opplevelser, og for å sikre mangfoldet av behov og motivasjoner er det viktig at disse ivaretas. Et eventuelt konfliktområde ligger i bruk av skog og villmark. Noen ønsker brede og godt tilrettelagte, opplyste stier hvor man kan gå i bredden, mens andre mener at skogens kvalitet er å være urørt. Konflikter mellom gående og skifolket er også en gammel konflikt. Konflikten kan trolig best løses gjennom å bygge ut et mer variert tilbud, et mangfold, hvor det skiller mellom ulike naturtyper og funksjoner. Det bør også

7.3 Prinsipper

sikres god sammenheng mellom disse, slik at alle i utgangspunktet har lik tilgang fra der de bor. I Regjeringens veileder for friluftsliv ønsker man sonering, slik at man deler inn i områder ut fra ulike formål og ulik grad av tilrettelegging (St. Meld. 18, (2015-2016)). Ved å legge til rette for ulike aktiviteter sikrer man et mangfold av tilbud, og man kan også unngå konflikt.

Vår gjennomgang av de politiske føringene viser en bred politisk enighet om at grønnstrukturen er et viktig element i byplanlegging, og at den har helsefremmende effekter for både fysisk og psykisk helse. Det finnes også et krav om at alle skal ha tilgang til det grønne. Dersom man studerer grøntområdene i Søndre Nordstrand på et kart, oppfyller bydelen målet om dekning av grøntområder. Andelen grøntarealer er høy per innbygger, og avstanden til grøntområder fra boligene er tilgjengelige innen "rimelig gangavstand", slik som føringene sier (Oslo kommune, 2015). Ved nærmere undersøkelse ser man imidlertid at grønnstrukturen er relativt ensformig, bestående av ulike skogstyper og moderat tilrettelegging for bruk, og at den ikke tar hensyn til de ulike behovene, motivasjonene og erfaringene som befolkningen har. Den tette skogen legger til rette for å kunne mosjonere og lufte hunden, men skaper i mindre grad rom for sosial interaksjon og deltakelse i lokalsamfunnet. Planleggingen, eller fraværet av planlegging av grønnstrukturen i bydelen, har tatt lite hensyn til at befolkningssammensetningen har endret seg vesentlig de siste årene. Undersøkelsene gjort i denne oppgaven har vist at man ikke kan snakke om grønnstruktur som et universelt gode dersom planleggingen og tilretteleggingen av den ikke gjenspeiler befolkningens behov.

Hvis vi skal ta nasjonale mål om å fremme folkehelse gjennom friluftsliv i nærmiljøet på alvor, må menneskelige erfaringer og praksiser, positive og negative følelser for naturen og grøntområder, imøtekommes gjennom planleggingen av landskapet. Dette forutsetter at innbyggerne får være med i planleggingen, slik Lefebvre beskriver sitt idealistiske "oeuvre" (Mitchell, 2003).

Kommunenes lovfestede ansvar for medvirkning begrenser seg til medvirkning i forbindelse med planprosesser. Dette betyr at føringene for et område ofte allerede er lagt av planleggere før medvirkningsprosessene starter. Ofte begrenser denne medvirkningen seg til at man skriver en høringsuttalelse eller deltar på åpne folkemøter. For at hverdagsfriluftslivet skal integreres i planlegging er det derfor avgjørende å i større grad flytte fokuset fra informasjon og over på dialog.

Medvirkningsprosesser begrenser også seg gjerne til et geografisk avgrenset område, da de oftest er knyttet til planforslag. I Søndre Nordstrand ser vi et stort potensiale for endring nettopp i restarealer som står igjen etter at utbygging har funnet sted, samt i allerede eksisterende og "ferdige" grøntområder. Hvem har ansvar eller mulighet til å bidra til endringen av disse?

Også privatpersoner har et ansvar for sine nærområder, men spørsmålet kan ofte være om de i det hele tatt slipper til. Vi ser at det finnes vilje og engasjement for endring, men et problem kan være kunnskap om rettigheter og støtteordninger. Her kan Oslo Sør-satsingen bli en viktig aktør for å hjelpe til med hva som finnes av støtteordninger og hvordan man går fram for å søke økonomisk støtte. Med det pågående områdeløftet finnes det også midler og ressurser til å gjøre endringer i landskapet som ikke vil bli gjort på grunn av utbygging. Det å kunne få bidra både til å skape og delta i omgivelsene sine kan føre til at folk knytter følelser og mening til stedet. Dette er i tråd med Relphs syn for hvordan steder oppstår, nettopp i krysningspunktet mellom rom og at individet knytter følelser og mening til stedet (Førde et al, 2013). Dette kan også bidra til en større stedstilhørighet og stedsidentitet.

I denne oppgaven har vi kommet fram til 8 prinsipper for hvordan grønnstrukturen kan tilrettelegges for økt deltakelse innenfor hverdagsfriluftslivet på tvers av kulturell bakgrunn. Vi ser på disse som et innspill til hvordan det planlagte rommet kan tilnærme seg det levde rommet for på den måten skape en grønnstruktur som oppleves tilgjengelig for flere.

STEDSTILHØRLIGHET

Hverdagsfriluftslivet handler i stor grad om å gi mening til omgivelsene. Dette kan igjen bidra til at man føler en stedstilknytning eller tilhørighet til nærområdene. Det er derfor viktig at folk har mulighet til å ta dem i bruk og får bidra i utformingen av dem. Dette kan bidra til økt livskvalitet.

MULIGHETER FOR SOSIAL INTERAKSJON

Grøntområder har stor verdi for det sosiale livet. Det er en nøytral møteplass der man kan møtes på tvers av grupper. Søndre Nordstrand har få slike sosiale grøntområder på bydelsnivå.

GOD FRAMKOMMELIGHET

God framkommelighet og sammenheng i grøntområder er avgjørende for å skape gode forutsetninger for hverdagsfriluftslivet. Det er også viktig at grønnstrukturen er koblet til nabolag slik at alle har lett adgang til de ulike grøntområdene. Da bydelens grønnstruktur er fragmentert er det derfor viktig å sikre disse forbindelsene.

MÅLPUNKT

For å øke motivasjonen til å være ute er det viktig med attraktive mål langs turveinettet. I tillegg bør grønnstrukturen kobles til eksisterende funksjoner som kan fungere som målpunkt, for eksempel butikker, kafeer og skoler.

Hva som er et attraktivt mål kan variere mye fra person til person. For noen kan IKEA være et mål og for andre kan målet være en turishytte. Viktige målpunkt kan kartlegges ved hjelp av medvirkning.

Fysisk planlegging kan muliggjøre at uinteressante veistrekk gjøres om til positive stoppunkt.

ULIK GRAD AV TILRETTELEGGING I GRØNTOMRÅDENE

Naturen kan by på en rekke ulike opplevelser, og da vi vet at motivasjonen for å bruke slike områder er svært forskjellig fra person til person, er det viktig at grønnstrukturen byr på et mangfold av opplevelser. Dette kan gjøres gjennom tilrettelegging. Områder som Marka byr for eksempel på andre opplevelser enn en urban park gjør. Tilretteleggingen bør derfor skje deretter. I Søndre Nordstrand ser vi en mangel på mer tilrettelagte grøntområder.

MULIGHETER FOR Å NYTTIGGJØRE SEG AV NATUREN

Å kunne nyttiggjøre seg av naturen er for mange en viktig motivasjonsfaktor, og en god mulighet til å gi mening til omgivelsene sine.

Mange med flerkulturell bakgrunn er vant til å nyttiggjøre seg av naturen fra hjemlandet sitt, og dette er noe som kan skape tilhørighet til et nytt sted.

KUNNSKAPSFORMIDLING

Gjennom workshopen og intervjuer ble det tydelig at manglende erfaring og kunnskap vedrørende den norske naturen var et hinder for bruk av visse grøntområder. Å formidle kunnskap om dette vil derfor være viktig i arbeidet med å få flere ut i hverdagsfriluftslivet. Dette kan gjøres både ved hjelp av fysiske tiltak og ved hjelp av formidling gjennom kurs og arrangement.

TRYGGHET

Frykt er en reell barriere for mange når det gjelder bruk av grøntområder, spesielt i tett skog. Det bør derfor arbeides med å øke følelsen av trygghet ved hjelp av både fysiske og sosialkulturelle tiltak.

7.4 Realisering av prinsippene gjennom tiltak

Tiltak som her vil bli presentert, er en konsekvens av de foreslåtte prinsippene. De fungerer som et bidrag for å realisere prinsippene. Vi bruker Søndre Nordstrand som case, men forholdet mellom prinsipp og tiltak er overførbart til andre steder.

Vi har delt tiltakene inn i to grupper. Den ene gruppen av tiltak omhandler tiltak for å gjøre den allerede eksisterende grønnstrukturen i Søndre Nordstrand mer tilgjengelig. Vi mener dette er svært relevant, da det finnes en så stor andel grøntareal i bydelen. Selv om denne av ulike årsaker kan oppleves utilgjengelig for noen, er det mulig å gjennomføre tiltak slik at flere vil ønske å ta den i bruk.

Den andre gruppen går på etablering av nye områder som vil være et supplement til den eksisterende grønnstrukturen. Gjennom drøftingen og utformingen av prinsippene ble det tydelig for oss at dagens grønnstruktur i Søndre Nordstrand ikke inneholder det mangfoldet av områder og tilrettelegging som en inkluderende grønnstruktur krever. Det er blant annet få sosiale møteplasser i det grønne, samt få områder som er designede.

Noen av tiltakene vil være nye supplement, men samtidig vil de kunne bidra til at den eksisterende grønnstrukturen oppleves mer tilgjengelig. Når vi videre snakker om turveinettet, betyr det turveinettet som finnes i bydelen i dag, som presentert på side 57.

Medvirkningen faller under både tilgjengeliggjøring av eksisterende grønnstruktur og supplering. Dette vil være viktig i begge tilfeller.

TILTAK FOR Å ØKE DEN OPPLEVDE TILGJENGELIGHETEN TIL EKSISTERENDE GRØNNSTRUKTUR

- Medvirkning
- Tydeliggjøre innganger
- Orienterere
- Informere
- Belyse
- Opprette arena for erfaringsutveksling
- Opprette muligheter for opphold
- Restaurere og aktivisere kulturminner
- Skape sammenhengende turveinett
- Samle informasjon

SUPPLERING TIL DEN EKSISTERENDE GRØNNSTRUKTUREN

- Medvirkning
- Opparbeide delbydelsparker
- Opparbeide parsellhager

MEDVIRKNING

I arbeidet mot en grønnstruktur for alle er det avgjørende med flere medvirkningsprosesser på lokalt nivå. Her kan man gå mer detaljert inn på hvert enkelt grøntområde for å kartlegge hva som bør forbedres, samt få ideer til utforming av nye grøntområder. Kjære steder bør kartlegges slik at de kan løftes fram og bindes sammen med grønnstrukturen og turveinettet.

Vi har pratet med en gruppe innvandrerkvinner, samt fått svar på spørreskjema fra en relativt stor del av befolkningen. Andre grupper som kan falle utenfor og som det er viktig å inkludere i planleggingen, er barn og ungdom, eldre, personer med funksjonsnedsettelse og andre flerkulturelle grupper.

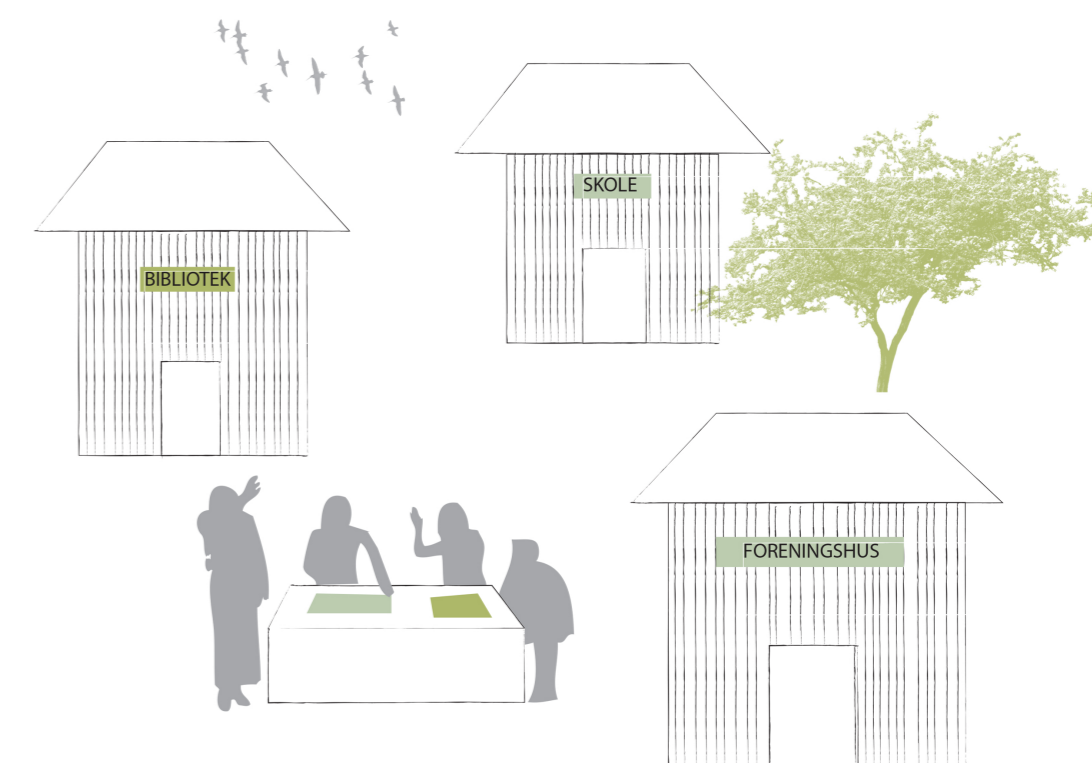
For å nå ut til så mange som mulig, bør de som skal utføre medvirkningen dra dit ulike grupper vanligvis oppholder seg og føler seg trygge. En kan ta kontakt med lokale organisasjoner og skoler for å finne ut hvor dette kan være. Biblioteket er en god arena, det er en nøytral møteplass som mange ulike grupper bruker. Flere minoritetsgrupper benytter biblioteket flittig. Det anbefales å drive medvirkningsprosesser med direkte kontakt og ikke via internettet, da mange vil falle utenfor på den måten.

For å hindre at språkbarrierer ekskluderer visse grupper fra medvirkningsprosessene, kan et godt tiltak være å utføre workshoper med praktiske øvelser. Å ha bilder og tegninger man kan snakke rundt, kan gjøre at det blir enklere å delta.

Medvirkningen bør komme inn tidlig i prosessen slik at lokalbefolkningen kan være med fra starten av et prosjekt for å påvirke utformingen av planer.

Å få informasjon om ferdige planer gir lite rom for påvirkning.

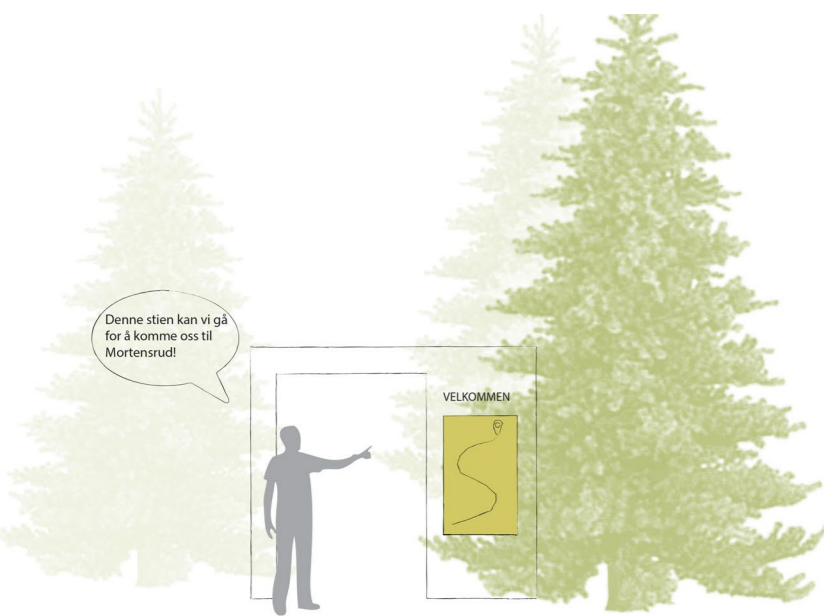
Medvirkningen trenger ikke å stoppe etter at planen er vedtatt. Å bidra i felles prosjekter rundt opprustningen av grøntområdene, vil øke følelsen av tilhørighet, både til området og til lokalsamfunnet.

TYDELIGGJØRE INNGANGER

Det kan være svært vanskelig å navigere seg rundt i Søndre Nordstrands grønnstruktur dersom man ikke kjenner området. Tettvokst skog, utdelige innganger og fragmenterte turveier kan minke den opplevde tilgjengeligheten til områdene. Et tiltak for å bedre dette kan være å tydeliggjøre inngangene til grøntområdene og starten på turstiene. Dette kan gjøres ved å tynne ut vegetasjonen rundt inngangen og oppføre skilt med opplysninger og kart over området. På dette skiltet kan også viktige målpunkt i området oppføres. Det vil være viktig med belysning for å synliggjøre inngangen også når det er mørkt. Det kan med fordel oppføres sykkelparkering ved inngangene slik at det øker tilgjengeligheten til dem.

ORIENTERE

Skilting i og mellom grøntområder er også viktig for å gjøre det bedre å ferdes i grønnstrukturen. Dette gjelder spesielt i uoversiktlige områder der mange veier og funksjoner møtes. I Søndre Nordstrand går eksempelvis turløyper ofte gjennom boligområder og her er det lett å miste oversikten. På skiltene bør det stå hvor lang tid det tar å gå til ulike områder og målpunkt. For å gjøre det mer forståelig kan avstanden i tillegg til km også beskrives i minutter.

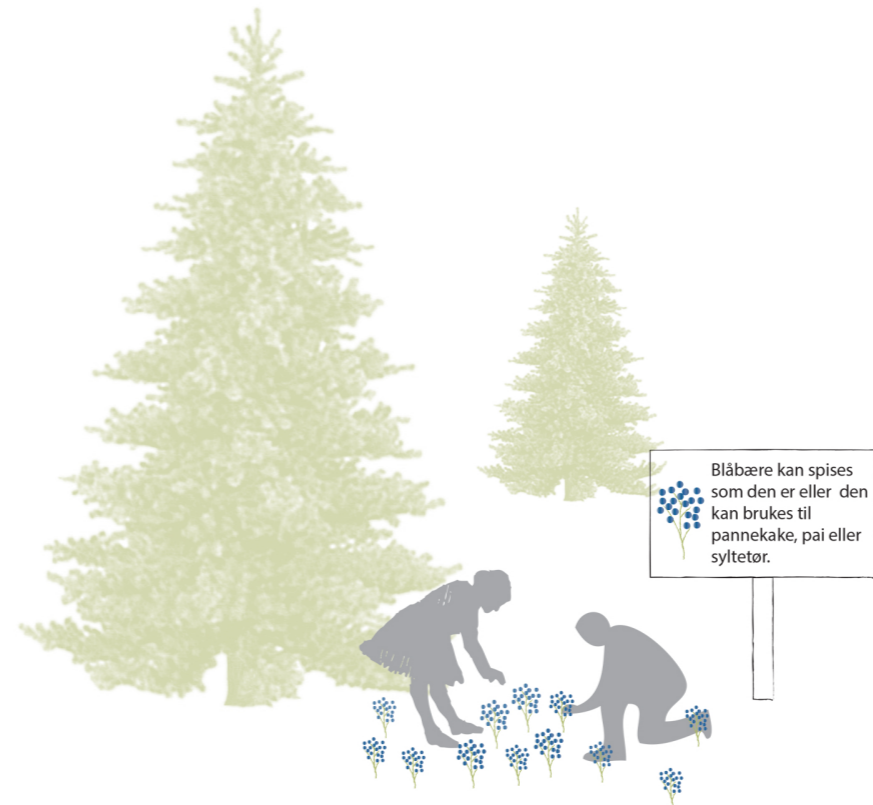

TILTAK FOR Å ØKE DEN OPPLEVDE TILGJENGELIGHETEN TIL EKSISTERENDE GRØNNSTRUKTUR

INFORMERE

Søndre Nordstrands grønnstruktur har mange kvaliteter, i form av blant annet spesielle naturtyper, kulturminner og nyttevekster. Dette er element som kan øke opplevelsverdien og dermed motivasjonen for å bruke grøntområdene. Det er derimot vanskelig å sette pris på det dersom man ikke vet at det finnes, eller mangler kunnskap om hva det er. For å spre kunnskap om dette bør det benyttes opplysningsskilt om hva man kan finne langs veien. Når det gjelder nyttevekster kan navnet og informasjon om arten oppføres på et opplysningsskilt, samt hva det kan brukes til. Det kan også opplyses om fredede arter for å oppfordre til respekt for artene.

BELYSE

Belysning er et viktig tiltak for å øke trykksfølelsen langs turstier og i grøntområder. Da vi i spørreundersøkelsen spurte om hva som kunne få folk til å være mer ute, var bedre belysning blant det som ble hyppigst nevnt. Det finnes flere sentrale grøntområder i Søndre Nordstrand som ikke har belysning, blant annet Hvervenbukta, øvre del av Ljanselva miljøpark og Stensrud tjern. Å belyse disse områdene kan være en god start.

Østmarka, som kan karakteriseres som det ville, i følge Grahns landskapskarakteristikker, bør unngå for mye tilrettelegging og belysning for å bevare verdiene til ville naturområder.

ARENA FOR ERFARINGSUTVEKSLING

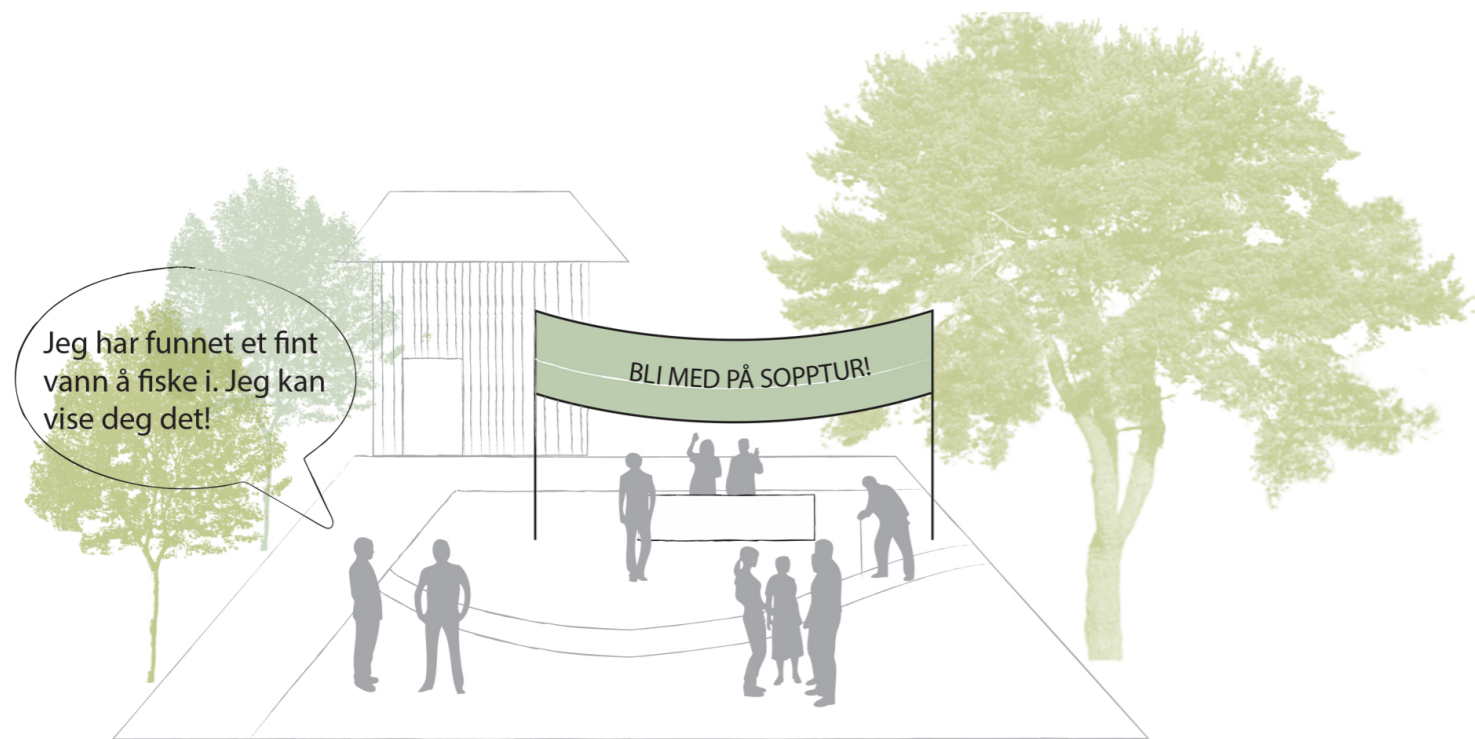
Arenaer for erfarings- og kunnskapsutveksling om friluftslivet og naturen i Norge er viktig for å gjøre grønnstrukturen mer tilgjengelig. Her kan det også informeres om turmuligheter og egenskaper ved grønnstrukturen i bydelen. Mer kunnskap om den norske naturen generelt og bydelens grøntområder, vil gjøre at grønnstrukturen oppleves mer tilgjengelig og tryggere. Kurs i ornitologi, botanikk og nyttevekster kan også arrangeres her.

Erfaringsarenaen kan være både ute og inne. Et kriterium er at det må være plass til å holde kurs for mange mennesker. Området må være lett tilgjengelig til fots, med sykkel og kollektivtransport og ligge i grønnstrukturen slik at praktisk

undervisning er mulig. Det er også en fordel om det er plass til oppbevaring av utstyr.

En slik arena kan knyttes til eksisterende bygninger og grøntområder. Det bør være en slik arena i hver delbydel.

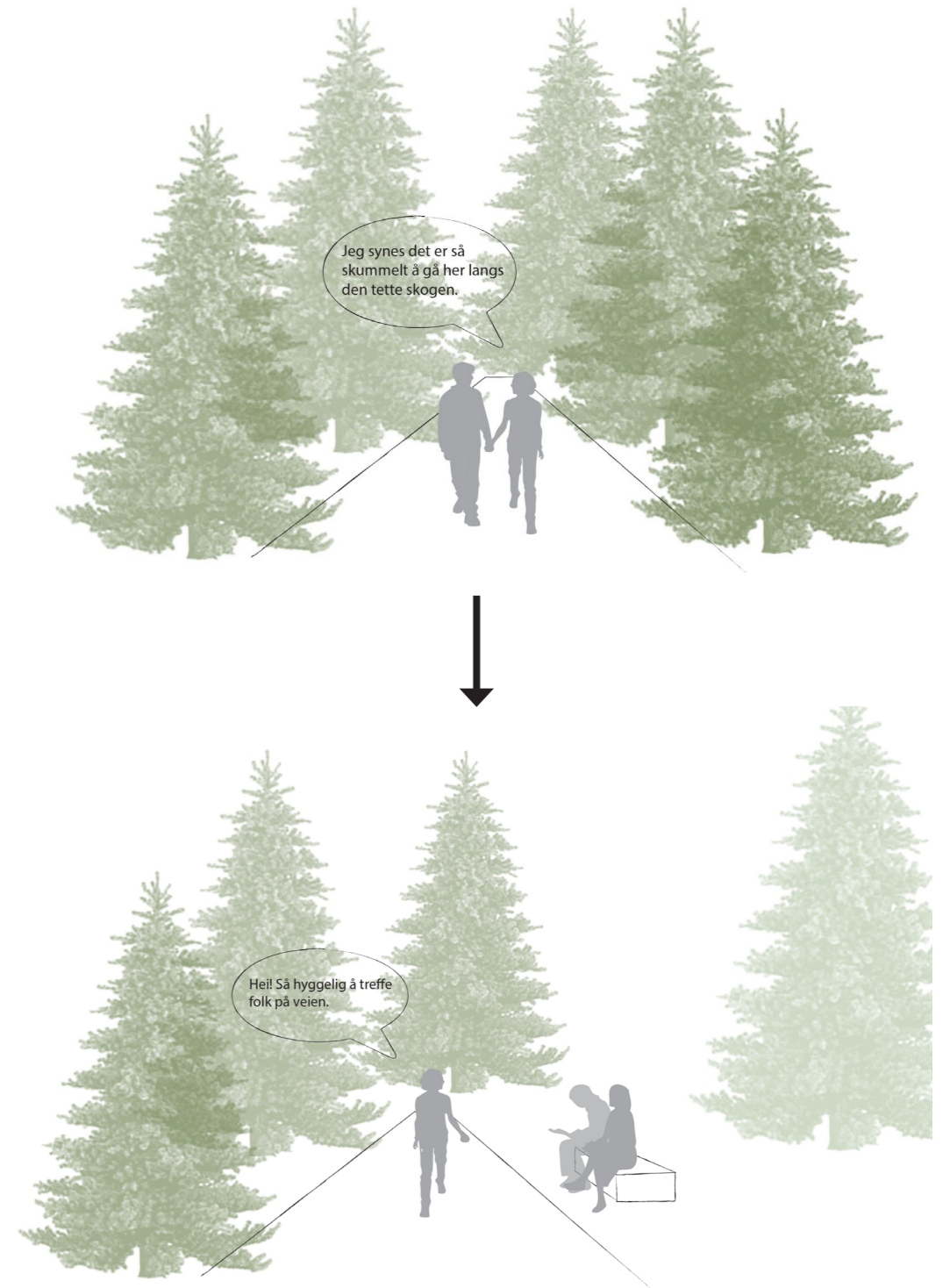
Et slikt tilbud vil ikke bare være nødvendig for nye landsmenn, dette er et generelt behov i befolkningen. Spørreundersøkelsen viste at informasjon om turmuligheter i nærområdet var viktig for at flere skulle være mer ute.

STEDER FOR OPPHOLD

Deler av grøntområdene i Søndre Nordstrand oppleves i dag som restarealer som gror igjen. Disse har store potensialer som oppholdssteder langs turstier. Ved å rydde dem for noe vegetasjon og plassere ulike funksjoner i dem, kan dette bidra til økt trykghetsfølelse langs veien heller enn en opplevelse av tette, mørke og farlige områder.

Slike oppholdssteder kan fungere som målpunkt og sosiale møteplasser og på den måten øke motivasjonen for å bruke turstiene. Stedene kan inneholde ulike funksjoner. Det kan blant annet være benker for å slappe av og nyte utsikten, lekeplasser eller bålplasser.

RESTAURERING OG AKTIVISERING AV KULTURMINNER

Det finnes mange kulturminner rundt i bydelen og mange av dem er lokaliserte langs turveinettet. Disse kan fungere som målpunkt på turen og bidra til økt motivasjon for å bruke stiene. Flere er i dag skjult og bør synliggjøres gjennom skilting, rydding og belysning. Av bygninger er det flere som i dag står tomme og er dårlig vedlikeholdte. Disse kan restaureres og aktiviseres gjennom å plassere funksjoner i dem. Det kan for eksempel være kafé, varmestue eller galleri.

Å lære mer om bydelens historie vil kunne bidra til at folk får en større tilhørighet til stedet.

SAMMENHENGENDE TURVEINETT

Turveinettet i Søndre Nordstrand er preget av fragmentering og ulike hindringer som trafikk og topografi. Dette er noe som oppleves som barrierer og som kom fram i spørreundersøkelsen. Så langt det lar seg gjøre bør turveinettet gjøres sammenhengende. Der det krysser veier må det være trygge overganger. I forbindelse med tung infrastruktur bør man se på muligheten for å opparbeide over- eller underganger i tilknytning til turveien, slik at det ikke er nødvendig å gå store omveier.

Det er viktig med gode, grønne områder i nabolagene som kan nås i løpet av kort tid

fra hjemmet. Disse områdene bør være godt koblet på et turveinett som leder videre til andre grøntområder. Det er mange av nabolagene i Søndre Nordstrand som har gode nabolagsparker, men forbindelsen til den overordnede grønnstrukturen må det flere steder jobbes mer med. Dette er det også viktig å ta hensyn til i utbyggingen av nye boligområder.

Et slikt sammenhengende turveinett kan styrke tverrforbindelsene i bydelen. Der turveinettet går langs bilveier vil det være viktig å opparbeide egne felt for gang og sykkel.

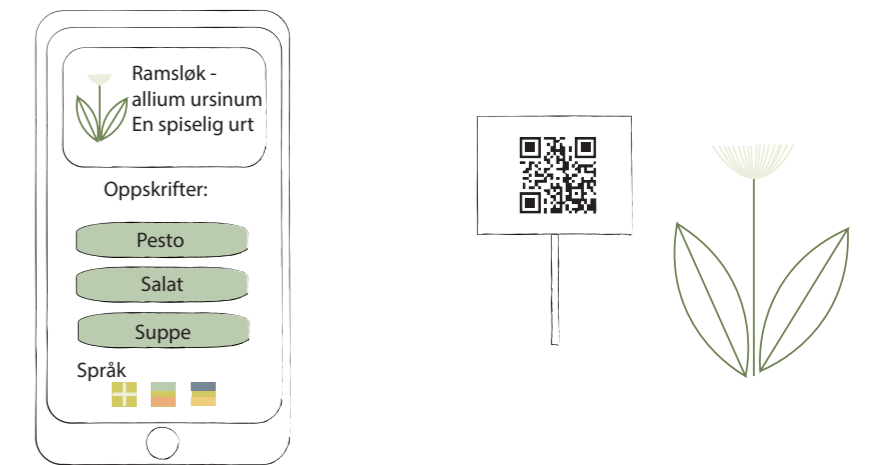
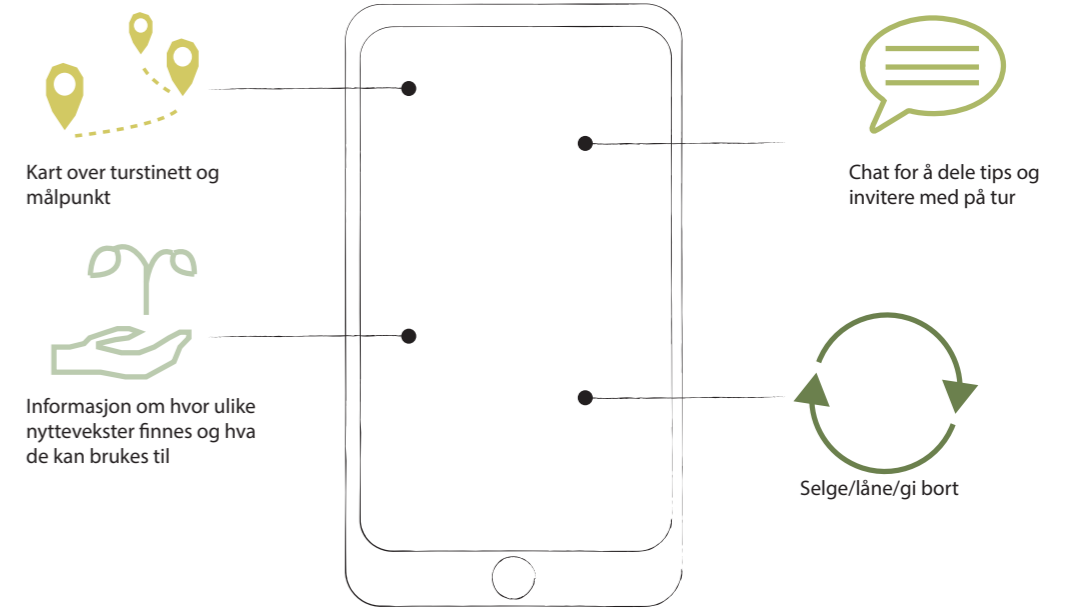
SAMLE INFORMASJON

Å utvikle en applikasjon over grøntområdene i bydelen kan bidra til å nå flere av de overordnede prinsippene. Denne kan inneholde et kart over grøntområdene og turveinettet, med lokalisering av målpunkt og andre viktige funksjoner.

Det kan være informasjon om hvor ulike nyttevekster kan finnes, samt inneholde oppskrifter for hvordan de kan tilberedes. Ved områder med nyttevekster, spesielle naturtyper og biotoper, kulturminner og andre kvaliteter kan det plasseres QR-kode som kan skannes med telefonen. Da kan man få opp informasjon om det som finnes der på mange ulike språk.

Her vil det være mulig å dele informasjon og tips dersom man har funnet en fiskedam, en fin sti eller andre kvaliteter. Det vil også være mulig å selge, gi bort eller låne ut turutstyr som man ikke lenger bruker. Applikasjonen kan også være en arena for å invitere med seg folk ut på tur.

Applikasjonen kan videreutvikles fra ut.no sin applikasjon, som inneholder turkart og turbeskrivelser.

DELBYDELSPARKER

Som vist i analysen finnes det svært få designede og parklignende grøntområder i Søndre Nordstrand. Det eneste som kan ligne er Hvervenbukta. Dersom man ser på Grahns (1991) landskapskarakteristikk mangler den festlige og kulturelle parken.

Den kulturelle og den festlige parken er viktige sosiale arenaer der man har muligheten til å føle seg som en del av et fellesskap, bli kjent med samfunnet og kulturen. For mange som ikke kjenner den norske naturen vil slike områder oppleves mer tilgjengelige enn skogen. Parken kan være et viktig sted for bygge opp lokalsamfunn da dette er en nøytral, offentlig møteplass.

Resultatene fra både spørreundersøkelsen og workshopen viser at park er et ønske fra en stor del av befolkningen.

Det foreslås å opparbeide parker i alle delbydelene. Disse bør ligge i sentrum av delbydelene i tilknytning til andre funksjoner slik at det bidrar til folkeliv og enkel adkomst. Parkene må ha gode muligheter for opphold og åpne rom med plass til

store grupper. Det anbefales at programmeringen av disse parkene gjøres åpen slik at alle føler seg velkommen uansett interesser. For å tilby noe annet enn det den eksisterende grønnstrukturen i Søndre Nordstrand gjør, kan parkene gjerne inneholde estetiske og designede element, samt være godt tilrettelagte for bruk.

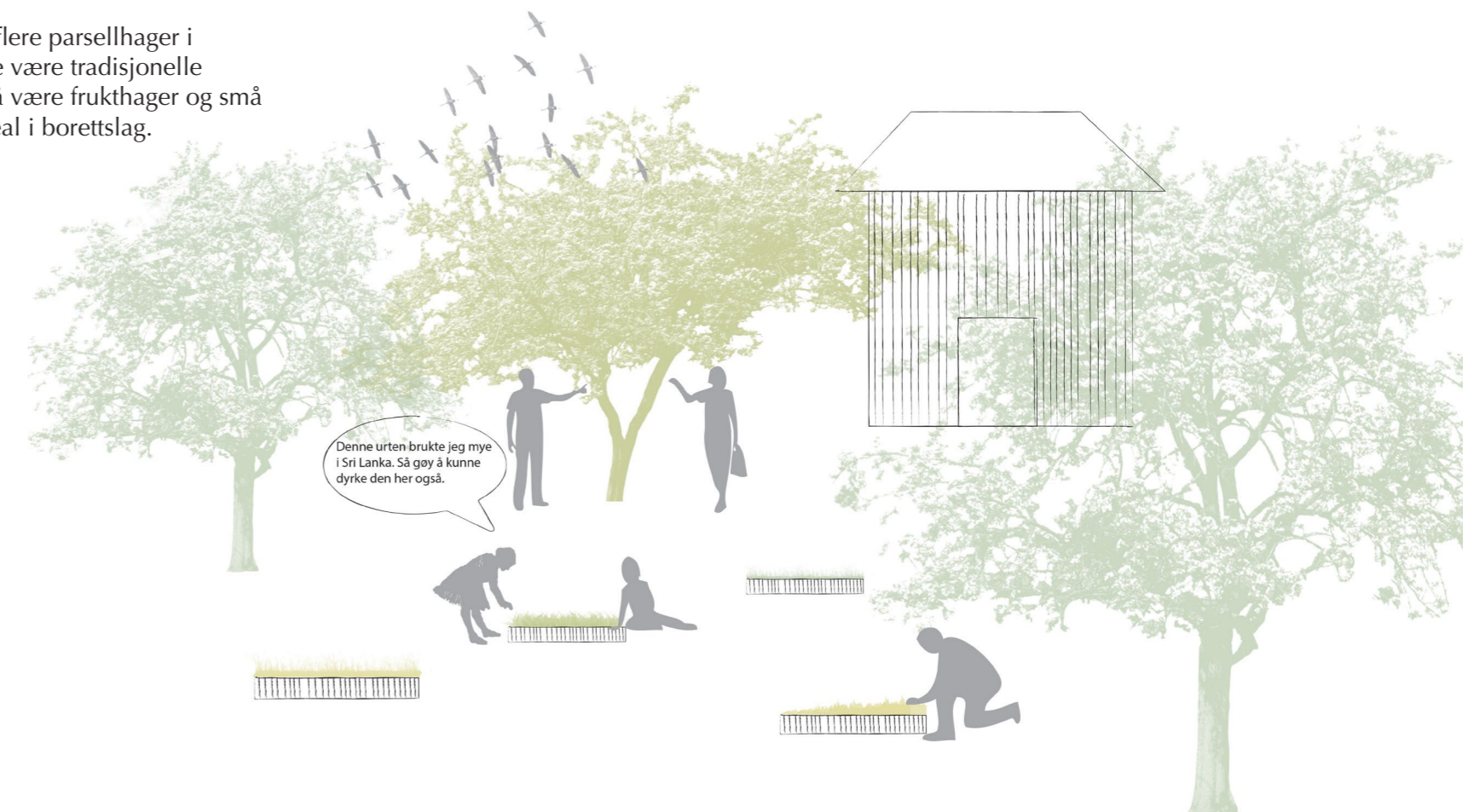
Parkene bør opparbeides i samarbeid med innbyggerne i hver bydel slik at de blir et identitetsskapende område som gjenspeiler lokale kvaliteter og ideer. Dette kan bli til noe innbyggerne kan samles om å være stolte over.

PARSELLHAGER

Bydelen har allerede tre parsellhager og disse har vist seg å være svært vellykkede i arbeidet med å knytte bånd mellom ulike kulturer. Det er en viktig sosial arena der brukerne kan føle seg som en del av et fellesskap. Det å nyttiggjøre seg av naturen var en viktig motivasjonsfaktor for kvinnene fra workshopen og dette kan være en måte å opparbeide seg et forhold til naturen på i et nytt og ukjent landskap.

Det foreslås å opparbeide flere parsellhager i bydelen. Dette trenger ikke være tradisjonelle parsellhager, men kan også være frukthager og små hager i parker og på uteareal i borettslag.

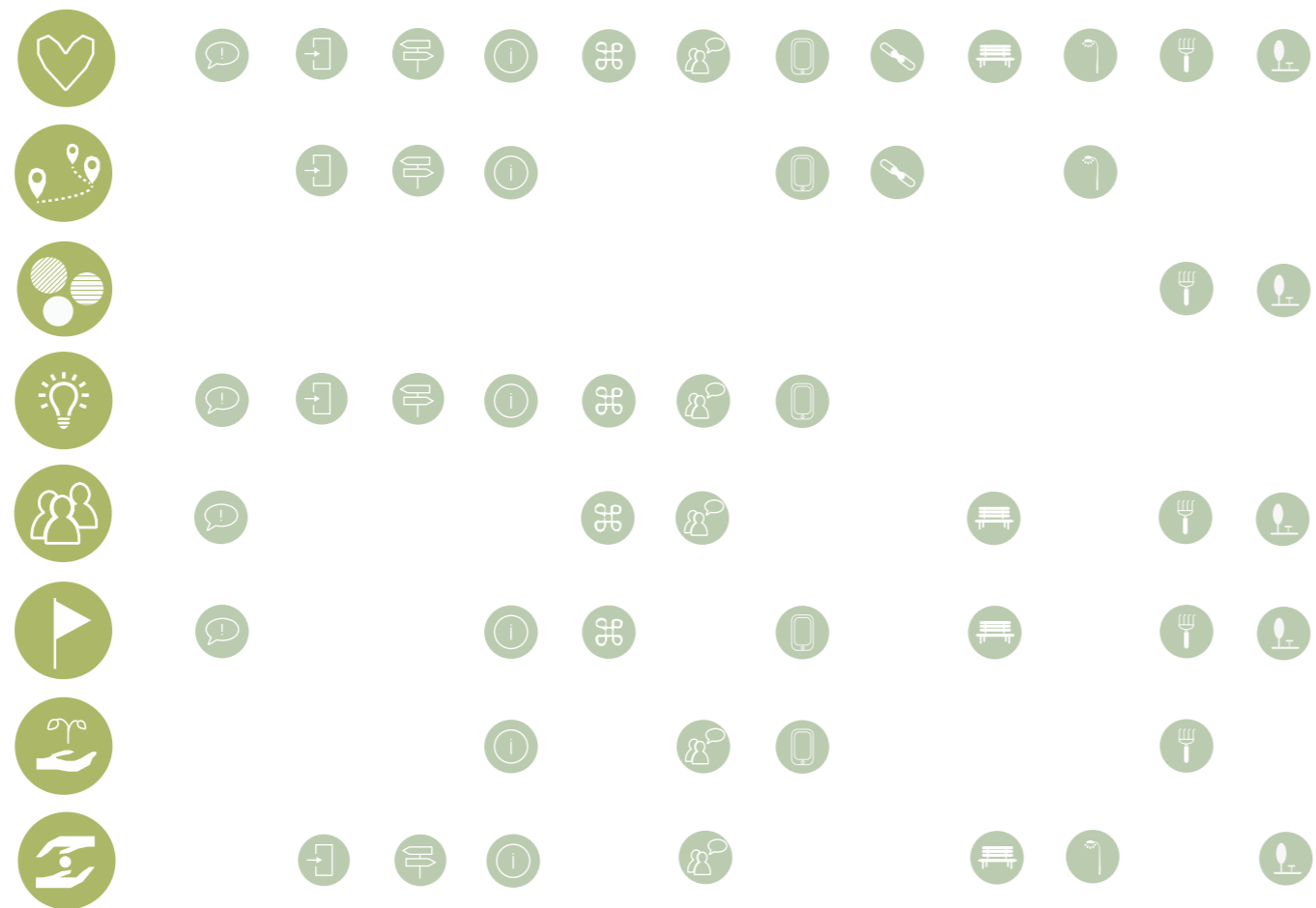

HVORDAN TILTAKENE SVARER PÅ PRINSIPPENE

Tiltakene er en konsekvens av prinsippene og ut av hvert prinsipp utledes det flere tiltak. Samme tiltak kan plasseres under flere prinsipp, og det må benyttes flere tiltak for å realisere ett prinsipp. For eksempel kan synliggjøring og aktivisering av kulturminner føre til at det dannes et målpunkt på turen, det kan bli et sted for sosial interaksjon, et sted for å tilegne seg kunnskap om historien til stedet, samt øke tilhørigheten til stedet.

Under stedstilhørighet er alle tiltakene plassert. Alle tiltakene har som mål å tilrettelegge for økt deltakelse i hverdagsfriluftslivet. Gjennom hverdagsfriluftslivet vil menneske få mulighet til å gi mening til omgivelsene og på den måten øke stedstilhørigheten.

Matrisen til høyre demonstrerer hvordan tiltakene svarer på prinsippene.

KAPITTEL 8

Løsningsforslag

- 8.1. Analyse av Hauketo
- 8.2. Strategi

Kapittelet tar for seg Hauketo som eksempelområde for å vise hvordan prinsippene kan realiseres gjennom de ulike tiltakene. Dette gjøres ved å utforme en strategi for Hauketo. En kort analyse av Hauketo basert på prinsippene, vil først bli presentert.

8.1 Analyser og tiltak: Hauketo

For å synliggjøre hvordan prinsippene kan realiseres gjennom de ulike tiltakene vil det nå bli utformet en strategi for Hauketo. Vi har valgt å avgrense oss til kun å vise hvordan tiltakene kan fungere på Hauketo. Dette både på grunn av tidsbegrensninger, men også fordi vi anser det som hensiktsmessig å vise hvordan prinsippene kan realiseres nettopp på Hauketo.

Gjennom analysene våre har vi sett at Hauketo er et viktig område for bydelens grønnstruktur. Det ligger midt i Ljanselva Miljøpark og deler i dag parken i to. Denne elveparken er en viktig forbindelse mellom fjorden og marka. Å forbedre forbindelsen gjennom Hauketo vil være viktig i forhold til Oslo kommuneplans mål om å sikre grønne forbindelser fra Marka, gjennom byen og til sjøen, samt målet om sammenhengende stier langs sjøer og elver (Oslo kommune, 2015). Fra Hauketo er det også mulig å skape gode forbindelser til andre viktige grøntområder i bydelen, som Grønliåsen og Stensrud tjern. Hauketo kan fungere som en inngangsport til de andre grøntområdene i bydelen og er et viktig område for hverdagsfriluftslivet.

Det foreligger mange planer både i og rundt Hauketo. Hauketo er blitt utpekt som nytt kollektivt knutepunkt og vil derfor gjennomgå en stor transformasjon i fremtiden (Oslo kommune, 2015). Som vist i analysefasen er Bjørnerud og Holmlia syd utpekt som satsningsområder i det pågående områdeløftet, og disse grenser til Hauketo. Bydelshuset, som skal fungere som et møtested for hele bydelen, ligger like ved. Hauketo blir et naturlig bindeledd mellom de ulike planene og et viktig moment i arbeidet med en helhetlig og sammenhengende plan. Vi mener at grønnstrukturen må få være en premissgiver i det som skal skje videre, slik at grønnstrukturen som en sammenhengende struktur blir tatt hensyn til og utviklet på en måte som gjør den tilgjengelig for hele befolkningen. Viktige verdier og funksjoner bør bli ivarettatt, samtidig som området har potensiale til å tilby noe som bydelens grønnstruktur i dag mangler.

Hauketo ligger i et veifar hvor veiene fra Mortensrud, Bjørndal, Ljabru, Prinsdal og Holmlia møtes. Selv om området består av flere grønne områder er det vegfarete som gir størst inntrykk. Undersøkelsene våre har vist at mange reiser forbi Hauketo i forbindelse med jobbreiser og andre kollektive reiser. Dette gjør området til en viktig del av folks hverdagsliv. Da det i tillegg vil bli et kollektivt knutepunkt, vil det bli en naturlig inngangsport til resten av bydelen og et viktig sted for å synliggjøre hva bydelen ellers har å by på.

Vi har valgt å se på tvers av bydelsgrensa og fokuserer derfor på Hauketo og deler av Ljabru som ligger i nabobydelen Nordstrand. På grunn av de topografiske forskjellene kan det aktuelle området oppfattes nettopp som Hauketo hvis man ikke vet bedre. I tillegg mener vi at man må se på mulighetene et område gir, heller enn begrensningene.

En analyse basert på prinsippene våre vil nå følge. Dette for å kartlegge hvordan de foreslåtte tiltakene bør implementeres i området.

FRAMKOMMELIGHET

Hauketo ligger som tidligere nevnt i et veikryss mellom veiene som forbinder bydelene og nabobydelen Nordstrand med Hauketo stasjonsområde. Det er mulig å komme seg hit via kollektivtransport fra hver delbydel.

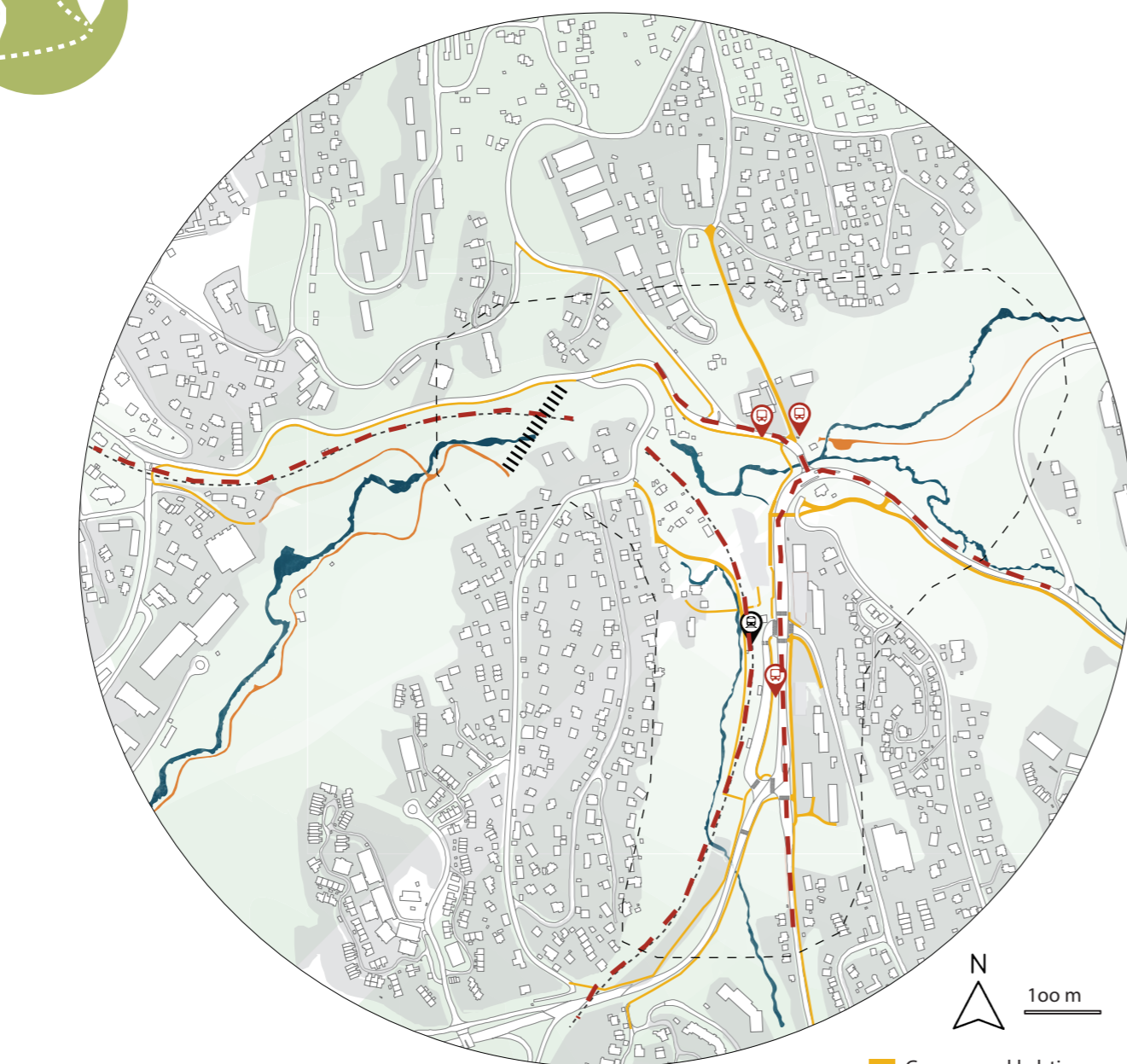
Området nord for stasjonsområdet er et viktig ledd i Ljanselva miljøpark som går fra Marka til fjorden og Hvervenbukta. På Hauketo blir dette grøntdraget og turstien stykket opp. For å fortsette vestover må man først følge Ljabruveien et godt stykke, for så å snu og gå tilbake i den retningen man kom. Dette oppleves som tungvint og kan gå ut over motivasjonen for å fortsette. Tidligere fantes en undergang vest for jernbanetunellen som gjorde denne forbindelsen bedre (Hvoslef, 2016).

Fra Hauketo går det gang- og sykkelvei til Mortensrud, Bjørndal, Stensrud tjern og Holmlia. Alle med relativt god standard. På Hauketo blir det mer oppstykket og usammenhengende. Her er det mange veier som møtes og det gjør at gang- og sykkelnettet uforståelig. Nedre Prinsdalsvei som går gjennom området har en ÅDT på 20 500 (Statens vegvesen, u.å.). Dette gjør at veien oppleves som en stor barriere og svekker framkommeligheten.

Østover mot Hauketo og Grønliåsen kan man kun gå på fortauet et par hundre meter før fortauet slutter og man blir tvunget til å dele veg med bilen.

Fra Hauketo er det svært dårlig skilting til omkringliggende grøntområder. Det finnes en inngang til Ljanselva miljøpark mot øst. Det er en god inngang med kart og informasjon over områder, men den er ikke synlig fra veien. Ønsker man å gå langs hele elveparken, er det vanskelig å navigere seg gjennom Hauketo, da det ikke finnes noen skilte som leder vei.

Det er også lite som indikerer at Grønliåsen bare ligger en 15 minutters gange fra stasjonen.

Bilveien oppleves som en stor barriere for framkommeligheten.

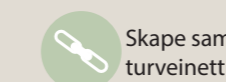

Et vanskelig landskap å orientere seg i.

Fortsettelsen av Ljanselva miljøpark sett fra veien. Det ser lite tilgjengelig ut, og inngangen med informasjon er ikke synlig.

TILTAK FOR Å BEDRE FRAMKOMMELIGHETEN

Skape sammenhengende turveinnett

Belyse

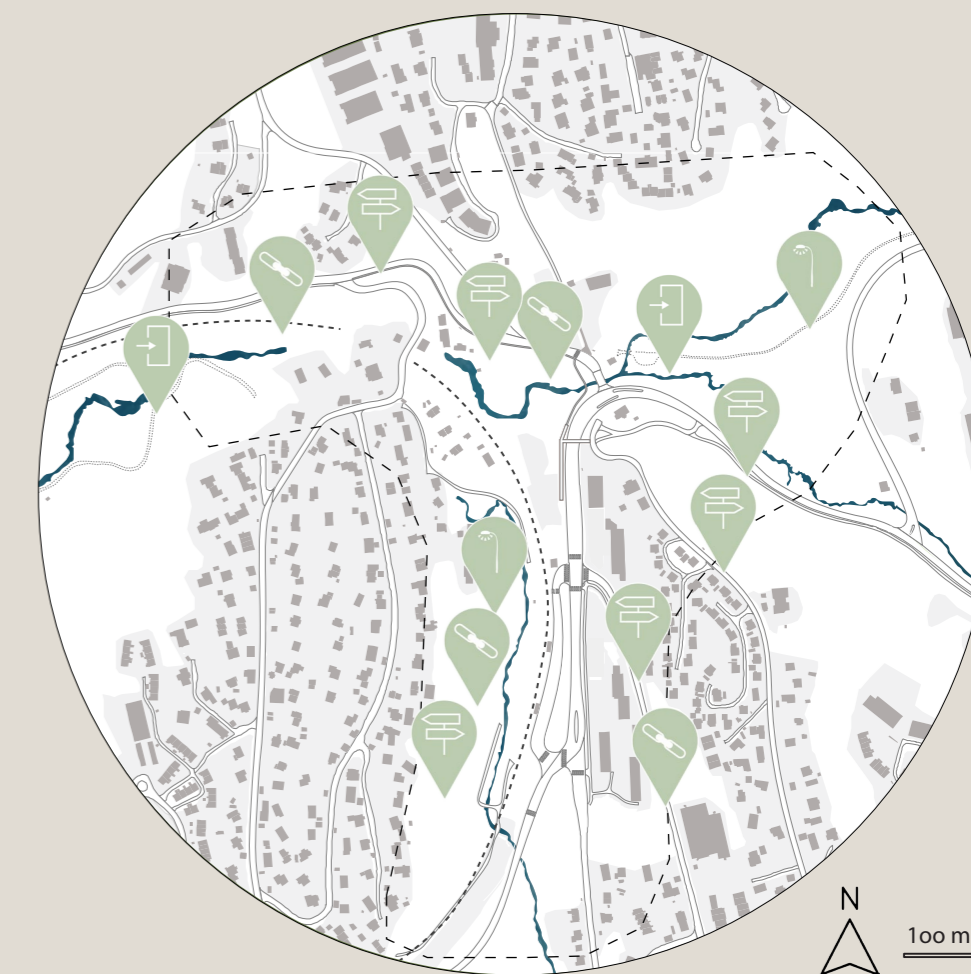
Samle informasjon

Orienterere

Tydeliggjøre innganger

Avgrensning

ULIK GRAD AV TILRETTELEGGING I GRØNTOMRÅDENE

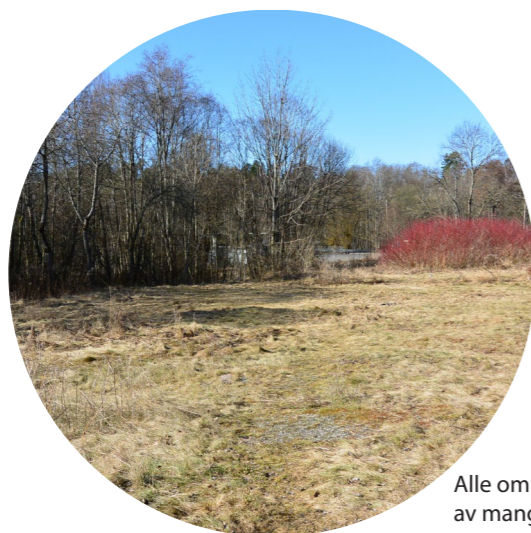
Grøntområdene på Hauketo består for det meste av frodig og gammel skog, og uskjøttet, åpen fastmark. Området er rikt på biologisk mangfold og det er viktige habitat for fugler og dyr.

Turdraget langs Ljanselva er det eneste skogsområdet som er tilrettelagt for aktivitet. Ved inngangen til turdraget finnes det et større område med uskjøttet plen. Området ligger delvis omkranset av trær, men har gode solforhold på grunn av størrelsen. Dette området inviterer ikke til opphold eller ferdsel i dag.

Området bak jernbanelinja er grønt og frodig på sommerstid. Her finnes det gråor/hegg og or/askeskog, bringebær og et yrende fugleliv. Prinsdalsbekken renner gjennom, og området består for det meste av myr/sumpjord (Asplan Viakn, 2016). I dag er ikke området tilgjengelig for verken opphold eller ferdsel.

Området rundt og ved den gamle butikken til smia har et enormt potensiale til å opparbeides til parkområde. I dag står smia og uteplassen og forfaller. Området inviterer ikke til opphold eller ferdsel. Grøntområdet består av uskjøttete plenområder, men også or/askeskog (Asplan Viak, 2016).

Alle områdene lider av samme grad av manglende tilrettelegging og vedlikehold.

Alle områdene lider av samme grad av manglende tilrettelegging.

TILTAK FOR MER VARIERT TILRETTELEGGING I GRØNNSTRUKTUREN

Opparbeide delbydelsparker

Opparbeide parselhager

Avgrensning

KUNNSKAPSFORDIDLING

Det finnes mange kvaliteter i grønrområdene ved Hauketo. Det er rike naturmiljøer som huser viktige biotoper. Her finnes blant annet edelløvsog, kalkskog og or-askeskog, og området har et rikt fugleliv (Asplan Viak, 2016). Det er også flere spiselige planter i området. For en forbigående er det svært vanskelig å få oversikt over disse kvalitetene og sette pris på dem, da områdene ved første øyekast kan se lite tilgjengelig ut på grunn av gjengroing. Kunnskap om de ulike elementene kan gi mer verdi til områdene og økt motivasjon for å bruke dem.

På Hauketo finnes det ingen arenaer for å dele erfaringer og kunnskap om grøntområdene og turmuligheter fra området.

Miljøprosjekt Ljanselva har gjort en god innsats for å spre kunnskap om Ljanselva miljøpark. Det er en frivillig organisasjon som drives av en gruppe i nær kontakt med bydelene Nordstrand, Søndre Nordstrand og Østensjø som elveparken går gjennom. Lokale kontakter og hjelpere i Miljøprosjekt Ljanselva er Nordstrand Rotaryklubb, Søndre Aker Historielag, Østmarkas Venner samt skoler og barnehager, velforeninger og borettslag langs Ljanselva (Oslo Elveforum, u.å.).

Gruppen har blant annet satt opp skilt langs elveparken med bilder og tekst om kulturminner, naturtyper og dyr. Dette kan brukes som inspirasjon.

Miljøprosjekt Ljanselva har også gjort en innsats for å få med flere på tur. De har blant annet arrangert opplæringsprosjekt for innvandrere i samarbeid med Skullerud Voksenopplæring. Målet med kursene har vært å gi nye landsmenn en innføring i norsk friluftskultur, i første omgang knyttet til områder rundt Ljanselva (Oslo Elveforum, 2014). Kurset bestod av både praktisk og teoretisk undervisning. Teoribiten ble holdt på Skullerud skole (ibid.). Hauketo som ligger midt i elveparken hadde vært en naturlig plass å holde et slikt kurs dersom det hadde vært en arena for det.

At området inneholder vernede naturtyper og mange kvaliteter er det vanskelig å ta inn over seg ved første øyekast.

Miljøprosjekt Ljanselva har ført opp flere slike skilt

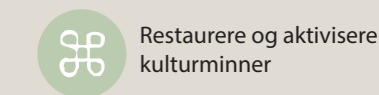
TILTAK FOR Å FORMIDLE KUNNSKAP

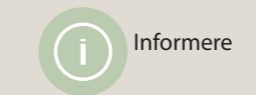
Medvirkning

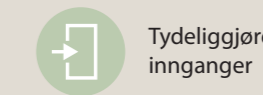
Opprette arena for erfaringsutveksling

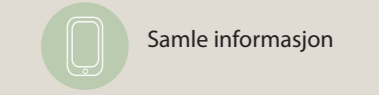
Restaurere og aktivisere kulturminner

Informere

Tydeliggjøre innganger

Samle informasjon

MULIGHETER FOR SOSIAL INTERAKSJON

I dag er det ingen av grøntområdene rundt Hauketo stasjon som oppfordrer til opphold og sosial interaksjon. Mange av dem er gjengrodde og utilgjengelige. Andre områder er åpne, og har store potensialer til å bli brukt som møteplasser. I dag finnes det ingenting som oppfordrer til bruk i disse. Områdene er også adskilte fra de funksjonene som finnes på Hauketo, og det gjør at det er adskilt fra hverdagslivet som ellers utspiller seg der.

De fleste av de nåværende møteplassene ligger i dag i forbindelse med butikker og gatekjøkkener.

Gårdstunet ved Hauketo gård blir brukt til sosiale arrangement en sjelden gang. Gården blir i dag brukt som privatboliger og oppleves som privat dersom det ikke er noe som arrangeres der.

Oslo Sør-huset er kjøpt av Oslo Sør-satsningen og skal i fremtiden fungere som et flerbrukshus for hele bydelen. Huset og området utenfor har potensiale til å bli en møteplass i fremtiden.

3. Oslo Sør-huset med omkringliggende grøntområder

4. Hauketo gård

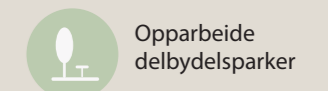
TILTAK FOR Å BEDRE MULIGHETENE FOR SOSIAL INTERAKSJON

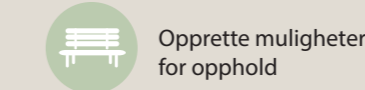
Medvirke

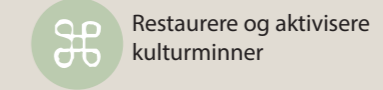
Opprette arena for erfaringsutveksling

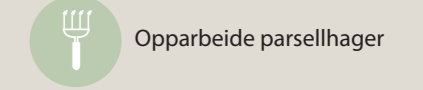
Opparbeide delbydelsparker

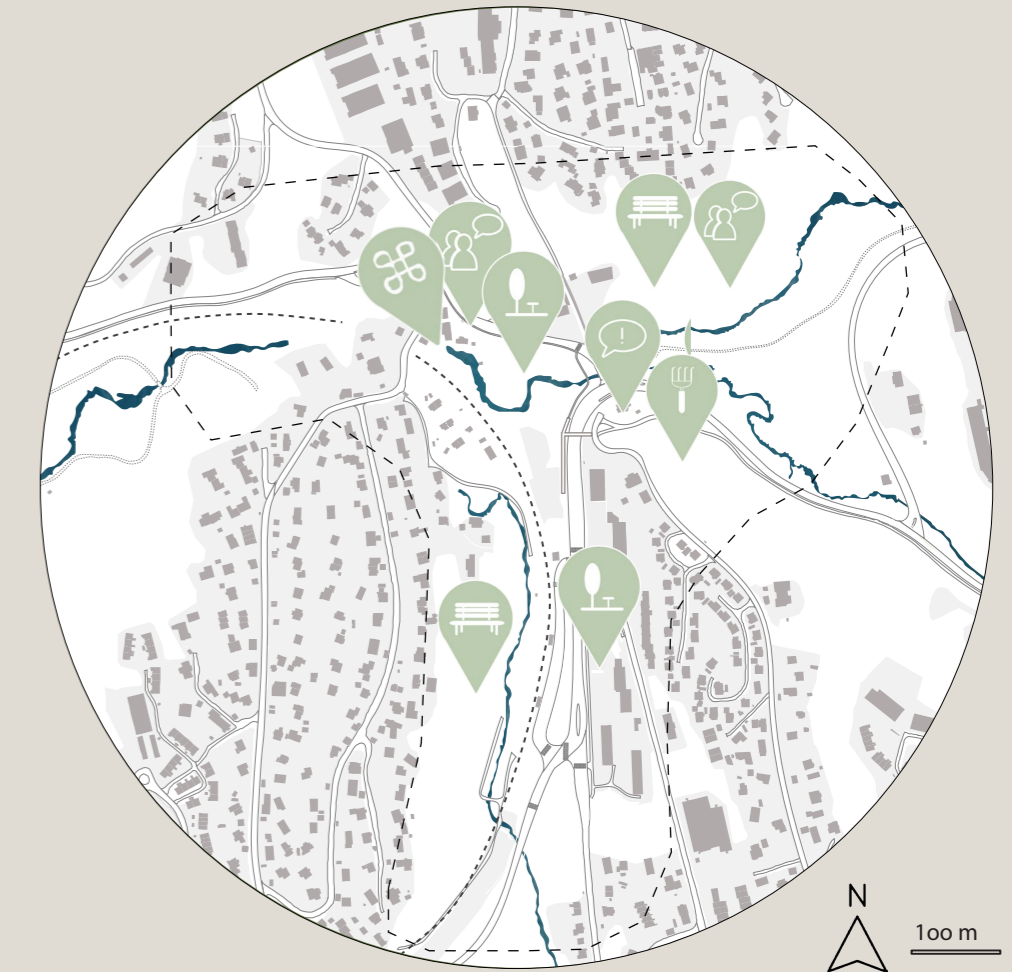
Opprette muligheter for opphold

Restaurere og aktivisere kulturminner

Opparbeide parsellhager

Avgrensning

1. Åpent grøntområde med potensiale

2. Åpent grøntområde med potensiale

MÅLPUNKT

I dag finnes det ikke mange grunner for å dra til stasjonsområdet ved Hauketo. Området fremstår som et trafikkert vegfar, og det er få ting her som kan oppleves som et målpunkt for en tur. Som vi har sett bruker mange området kun i forbindelse med kollektivtransport.

Istanbul grønsakshandel kan være et viktig målpunkt. Dette er et populært sted blant bydelens befolkning. Den kan dog få en tydeligere plass på Hauketo ved å løftes fram og kobles til grønnstrukturen.

Selv om det ikke finnes mange målpunkt i dag, er det flere steder som har store potensialer til å bli det. Det er flere kulturminner som i dag er lite tilgjengelige eller står og forfaller.

Hauketo kulturmiljø består av Hauketo gård som inkluderer tre bygninger. Gården brukes med jevne mellomrom til sosiale arrangementer, men er i utgangspunktet kun brukt til private boliger (Asplan Viak, 2016).

I Ljabru kulturmiljø finner vi Ljabru gård, en del av et kompleks og defor bestående av flere eiendommer. I dag er gården brukt som Steinerbarnehage og er delvis lukket bak støyskjermer. Her finnes blant annet esler og en kjøkkenhage. Barnehagen har uttalt at de ønsker å gjøre områder mer tilgjengelig for offentligheten (Olsen, 2014).

Steinhvelvbrua på Ljabru er fra ca. 1804. Brua er en del av det kommunale veinettet og er lite synlig i landskapet (Asplan Viak, 2016).

Ljabru smie ligger langs Ljanselva. Denne står i dag og forfaller, men er oppført på Byantikvarens gule liste. Dette betyr at den er kommunalt listeført.

I tillegg til disse gårdene finner vi Hauketo Conditori som skal omgjøres til allbrukshus. Restaurering og synliggjøring av disse stedene, samt å aktivisere dem kan øke motivasjonen for å gå til grøntområdene på Hauketo.

1. Dyrebutikk og fotograf

3. Ljabru gård

2. Ljabru smie

4. Ljabru steinhvelvbru

5. Oslo Sør-huset

7. Hauketo gård

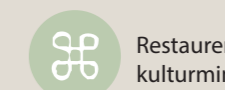

6. Istanbul grønsakshandel

TILTAK FOR Å GI MÅLPUNKT TIL HAUKETO

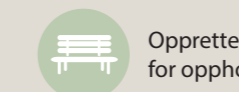
Medvirke

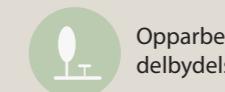
Restaurere og aktivisere kulturminner

Opparbeide parsellhager

Opprette muligheter for opphold

Opparbeide delbydelsparker

Avgrensning

MULIGHETER FOR Å NYTTIGGJØRE SEG AV NATUREN

Det finnes en rekke nyttevekster langs Ljanselva, og området har potensiale til å gi befolkningen en mulighet til å nyttiggjøre seg av naturen. Der finnes blant annet ramsløk, bjørnebær, blåbær, markjordbær, forskjellig sopp, bringebær og sisselrot. For personer som ikke kjenner området og vekstene vil det dog være svært vanskelig å finne dem og nyttiggjøre seg av dem. Det kan gjøres en innsats for at dette skal bli tilgjengelig for flere.

I elva finnes det sjørret og elva byr på flere fine fiskeplasser dersom dette blir formidlet til befolkningen.

TILTAK FOR Å FORBEDRE MULIGHETEN FOR Å NYTTIGGJØRE SEG AV NATUREN

Informere

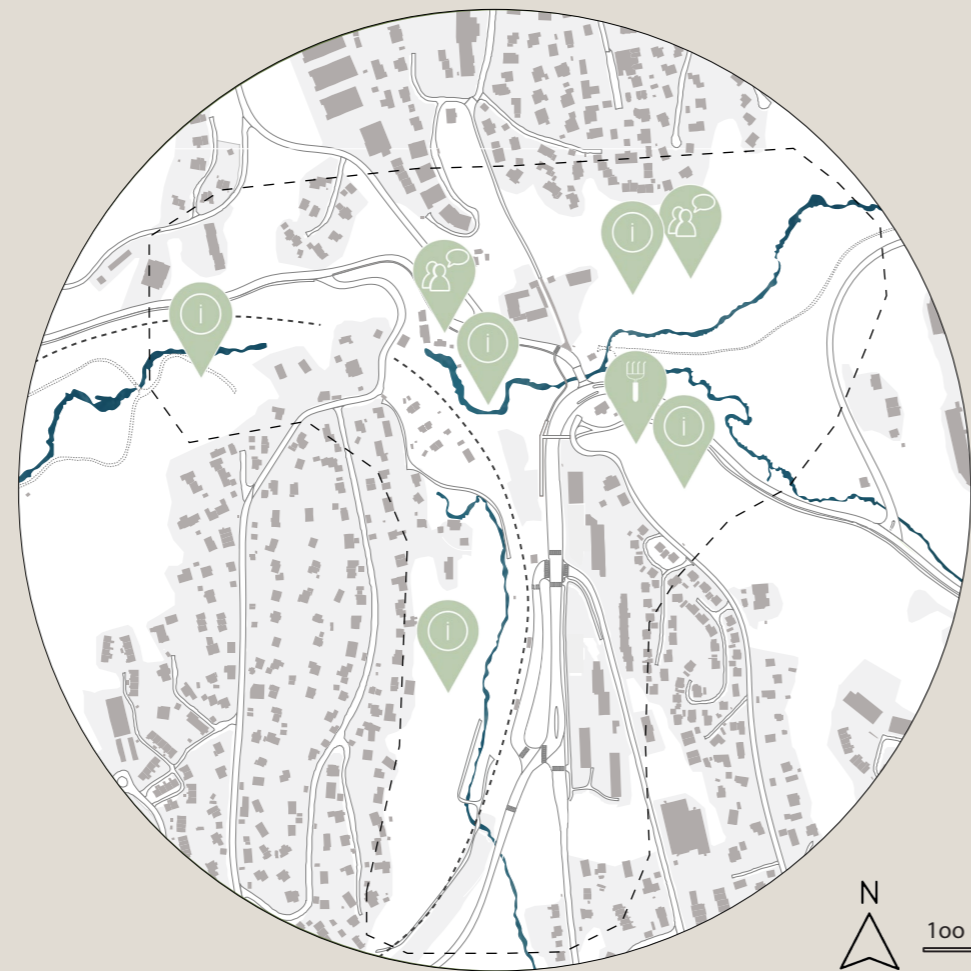
Opprette arena for
erfaringsutveksling

Opparbeide parsellhager

Samle informasjon

Avgrensing

TRYGGHET

I dag kan grøntområdene på Hauketo oppleves utrygge. De er gjengrodde og mørke, uten belysning. Det er tenkelig at de ikke bare kan oppleves som utrygge dersom du ferdes i dem, men at det også kan gjøre at folk opplever frykt ved å ferdes langs dem.

Ljanselva miljøpark som Hauketo ligger midt i, har belysning fra Hvervenbukta til Hauketo. Videre fra Hauketo og opp mot marka mangler det derimot belysning. Gjennom spørreundersøkelsen kom det fram at flere føler seg utrygge på den strekningen. Det er en viktig gangvei opp til Mortensrud og det er flere som bruker den i stedet for å gå langs bilveien. Da det er en viktig ferdselsåre, bør den være godt belyst.

Det er få områder på Hauketo som stimulerer til folkeliv. Det er derfor få mennesker som oppholder seg i området og det kan føre til at området kan oppleves som utrygt.

TILTAK FOR Å ØKE TRYGGHETSFØLELSEN

Opprette arena for
erfaringsutveksling

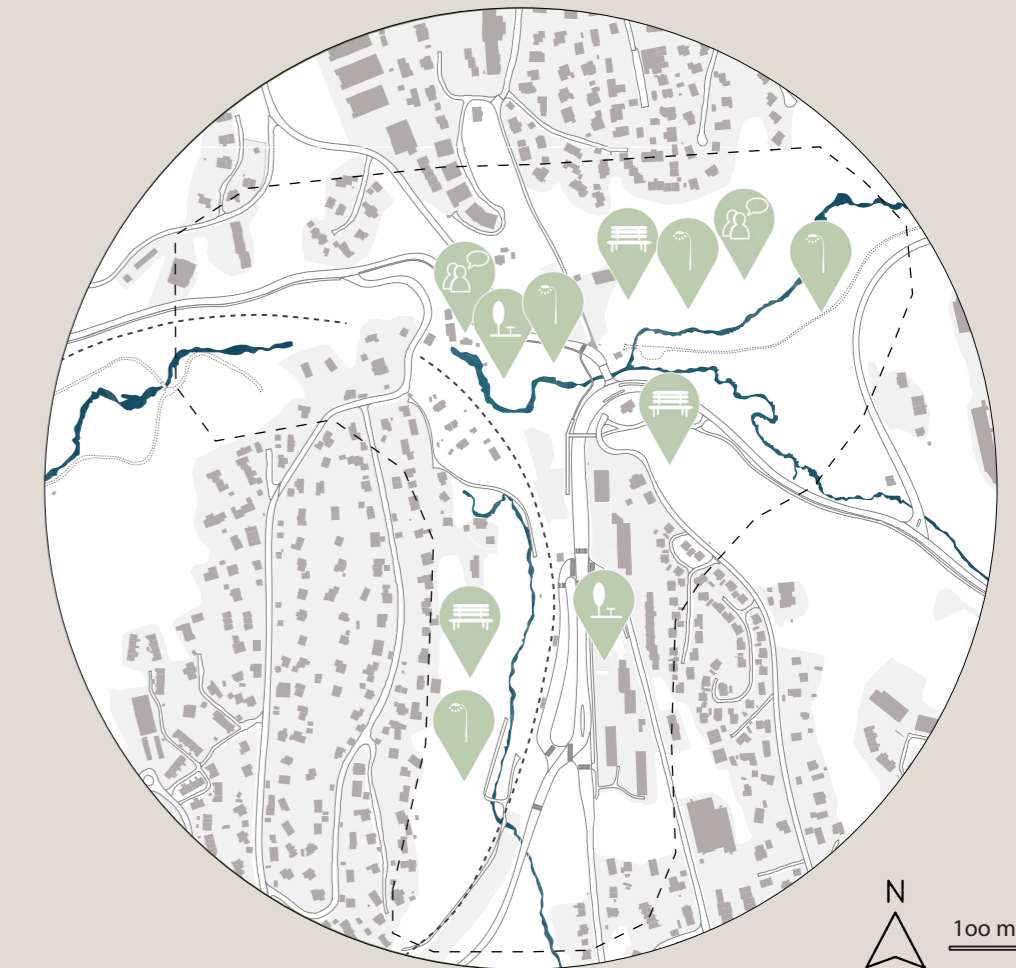
Belyse

Opprette muligheter
for opphold

Opparbeide
delbydelsparker

Avgrensing

FRAMTIDIG KOLLEKTIVKNUTEPUNKT

Hauketo er i kommuneplanen utpekt til å bli et framtidig kollektivknutepunkt (Oslo kommune, 2015). I den forbindelse lagde Asplan Viak en mulighetsstudie over stedet i 2016 (Asplan Viak, 2016). En mulighetsstudie gir ikke en endelig plan, men er en utredning som belyser potensialet for en eiendom eller et sted og bringer frem nye ideer (Multiconsult). Kartet til høyre er et resultat av mulighetsstudiet.

Med knutepunktutvikling følger fortetting og det er muligheter for at Hauketo vil bli et framtidig bydelscenter og handelssted for hele Sørkorridoren. Området kommer i så fall til å gjennomgå store transformasjoner.

Da fokuset i denne oppgaven er grønnstrukturen, vil ikke vi fokusere på fortetting og plassering av bygg. Derfor vil mulighetsstudiets plassering av bygg bli inkludert i vår strategi for grøntområdene.

I motsetning til mulighetsstudiet har vi valgt å forholde oss til dagens vegtrasé gjennom Ljabrukrysset. Dette er fordi vi mener at en omlegging fragmenterer grøntområdene ytterligere. Tilrettelegging for økt kapasitet for personbil, vil i tillegg bare oppfordre til mer biltrafikk (Tennøy, 2017).

Et krav i reguleringsplanen er at området skal ha et område avsatt til park (. Vi ser her at parken i mulighetsstudiet er plassert i skyggen av et fjell og er skissert som nok en mørk tursti i turstiordradet Søndre Nordstrand.

Vi er klare over at dette kun er et mulighetsstudie, men argumenterer for at grønnstrukturen i området bør utnyttes bedre enn mulighetsstudiet indikerer. Bydelen mangler uformelle møteplasser og det har grøntområdene på Hauketo en mulighet for å tilby.

Fig. 47: Mulighetsstudie Hauketo
(Asplan Viak, 2016)

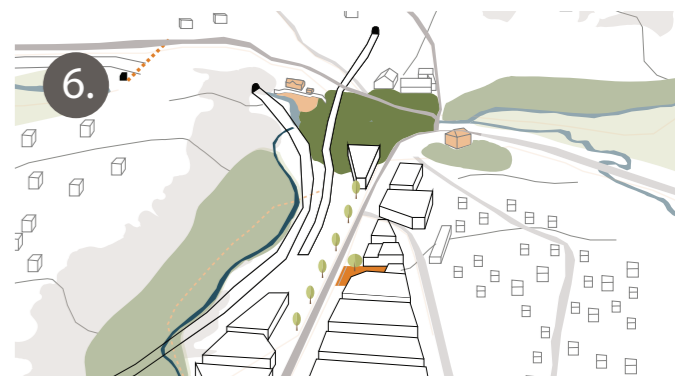
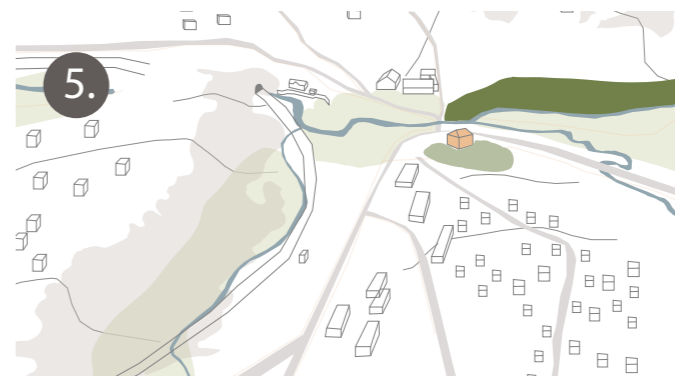
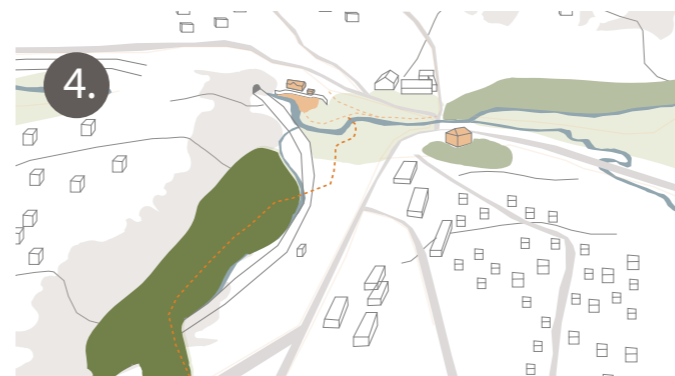
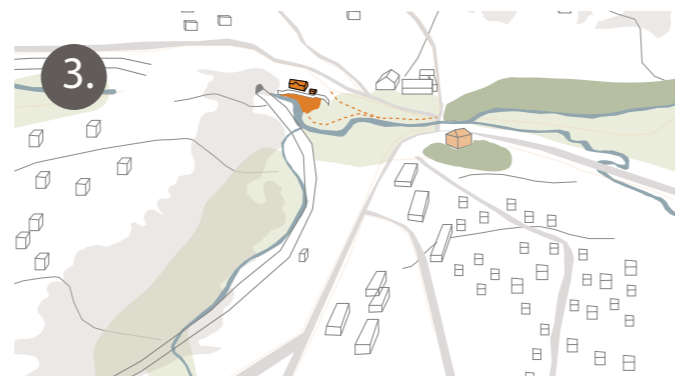
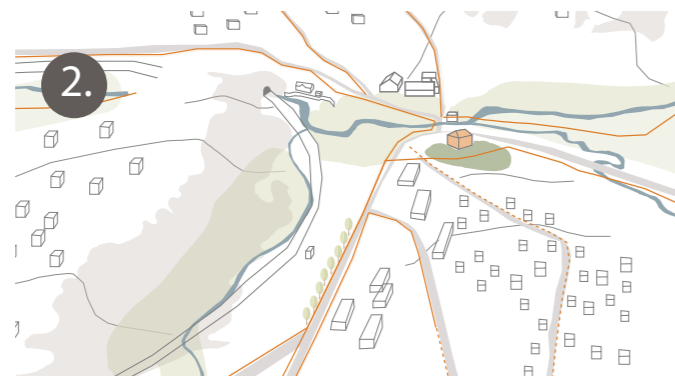
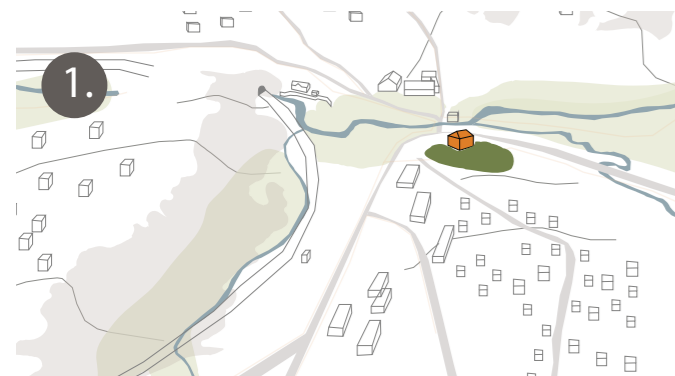
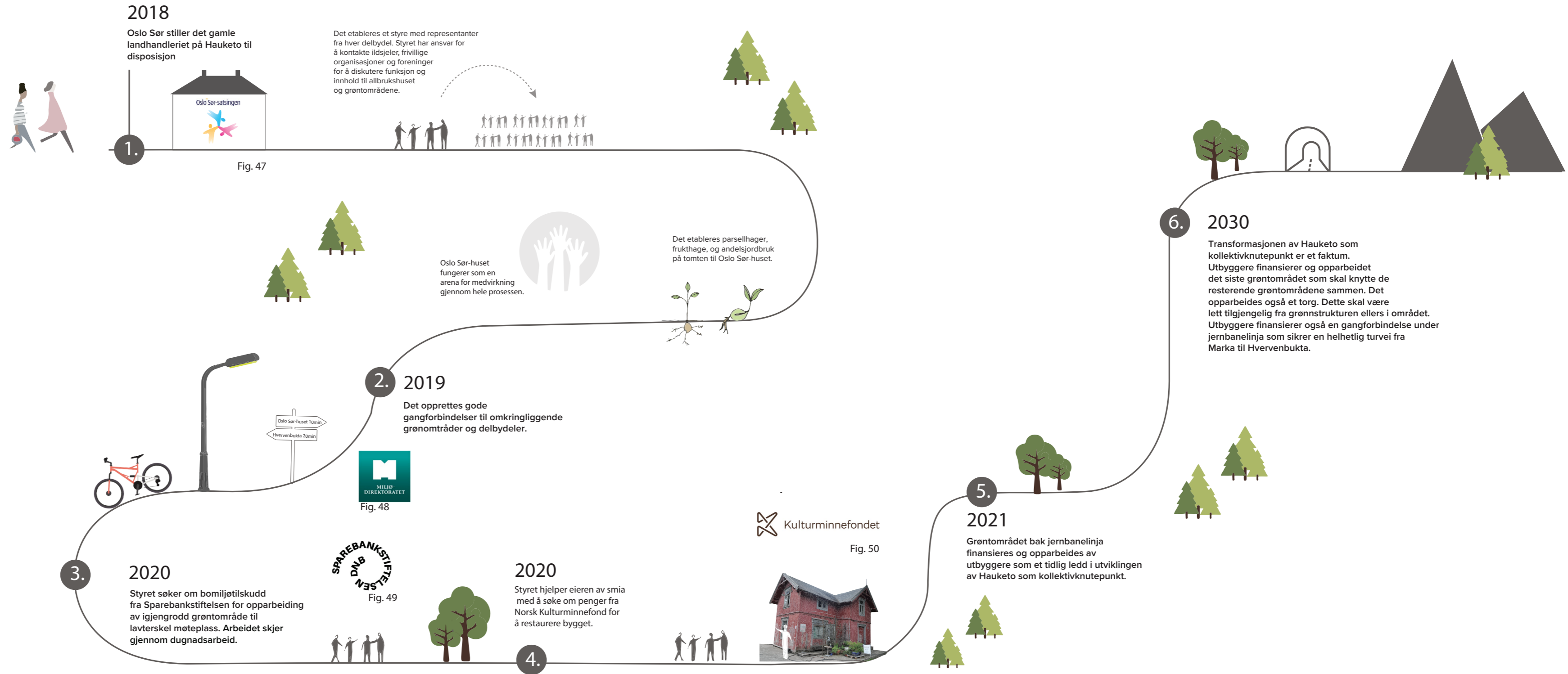
"Søndre Nordstrand scorer lavt på veldig mange statistikker, og jeg er opptatt av at bydelen har behov for gode, vakre og funksjonelle uterom som løfter inntrykket visuelt, og kan være med å løfte bydelens status. Det vil styrke identitetsfølelsen hos folk, tror jeg. Og øke trivselen."
- Mann, 30-49 år

8.2 Strategi for Hauketo

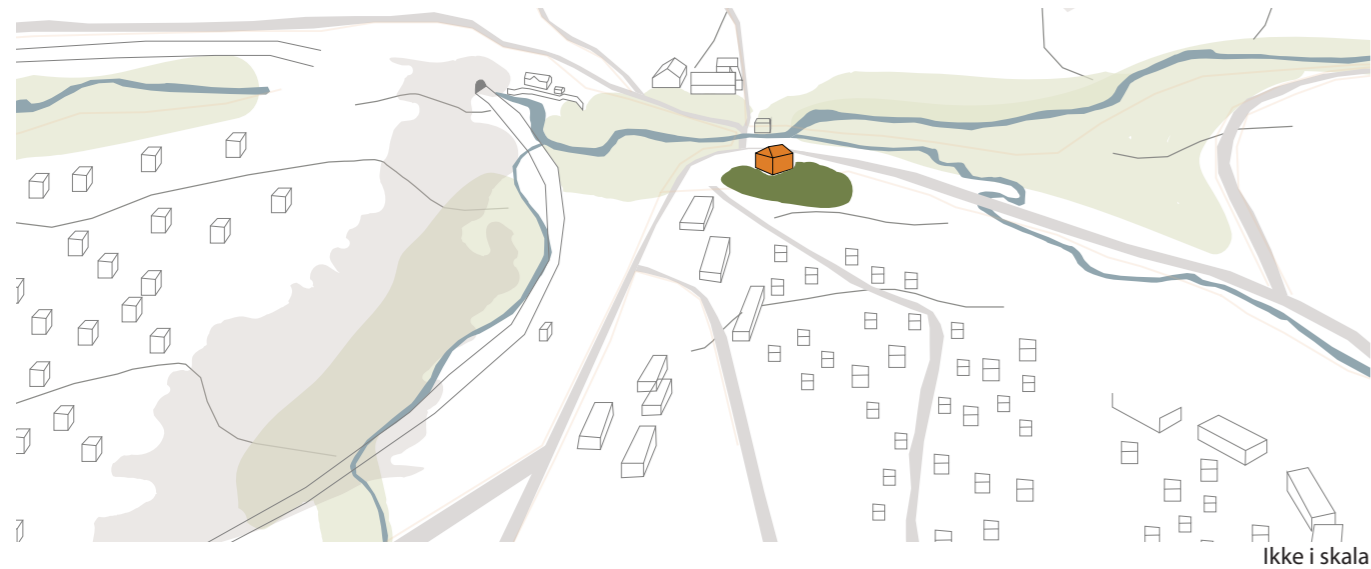
Strategien løper fra 2018 og til utbyggingen av Hauketo som kollektivknutepunkt er i gang. Vi har tatt utgangspunkt i at dette skjer i 2030. Strategien er delt inn i seks faser. Strategi en til fire er relativt enkle å etablere på kort sikt, og vil gjøre at lokalbefolkningen får muligheten til å delta både i utviklingen og bruken av grøntområdene. Det er viktig at innbyggerne rekker å etablere et forhold til omgivelsene sine før knutepunktutviklingen finner sted, siden dette vil komme til å føre til en rekke endringer i lands

Vi mener at strategiene sett som en helhet vil gjøre grønnstrukturen mer tilgjengelig for innbyggerne i Søndre Nordstrand, og at dette gjør at flere får mulighet til å delta i hverdagsfriluftslivet.

De seks fasene vil bli nærmere presentert på de følgende sidene.

OSLO SØR OG ALLBRUKSHUSET

Hva

Strategien for Hauketo begynner i bydelens framtidige allbrukshus. Bydelen er i stadig utvikling og vi mener at huset bør fungere som en arena for medvirkning og deltakelse omkring bydelens framtid. Først og fremst skal innbyggere få være med og bestemme funksjon og innhold for huset og dets uteområder. I annen omgang mener vi at huset bør fortsette som en slik arena i videre medvirkningsprosesser omkring utviklingen av de resterende grøntområdene. Hauketo som framtidig kollektivknutepunkt er en viktig sak å drøfte her, da dette vil føre til store forandringer.

På sør-øst siden av tomta finnes det et større grøntareal som er kommunalt eid. Vi foreslår at dette området inkluderes i utviklingen av bydelshuset. Det kan bli en liten "produktiv park", et område hvor det er mulig å dyrke frukt og grønnsaker i fellesskap.

Inne i huset skal det finnes et felles kjøkken hvor nyttevekstene kan bearbeides, og det skal være mulighet for å spise middag sammen i store grupper - både ute og inne. Her kan det også holdes matlagingskurs hvor man kan knytte sosiale bånd over matretter fra hele verden.

Hit kan foreninger og enkeltpersoner komme med ideer og ønsker. Oslo Sør-satsingen kan bistå med tips om hvordan man søker om forskjellige støtteordninger for å få prosjekt ut i livet.

Hva

Huset ble i 2018 kjøpt av Oslo Sør-satsingen. Vi foreslår at det opprettes et styre i allbrukshuset bestående av representanter fra hver delbydel. Disse bør representere ulike nasjoner og livsfaser. Styret vil bli lønnet av Oslo Sør-satsingen.

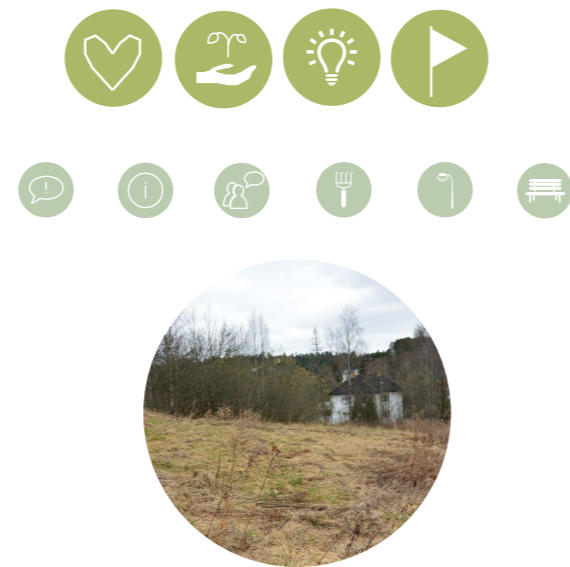
I regi av Oslo Sør-satsingen vil styret ha ansvar for å ta kontakt med frivillige organisasjoner, foreninger, skoler og ildsjeler i forbindelse med de framtidige medvirkningsprosessene. Styret vil være et mellomledd mellom befolkningen og de ulike aktørene som skal gjennomføre dette.

Vi foreslår at huset kan brukes som en base i denne prosessen, der ideer og informasjon kan samles. I huset kan det holdes workshoper for noen grupper, men for å nå ut til alle deler av befolkningen vil det i noen tilfeller være nødvendig å dra dit folk vanligvis oppholder seg.

Oslo Sør-satsingen har allerede utført en rekke medvirkningsprosesser i forbindelse med utviklingen av bydelen. Vi anbefaler at styret samler inn resultatene fra dette for å bruke dette videre.

Opparbeiding og etablering av parsellhager, andelsjordbruk og frukthager gjøres gjennom dugnadsarbeid. Det foreslås å ansette en gartner som vil bidra med tips og anbefalinger for etableringen av området, og ha det overordnede ansvaret for skjøtsel av området.

Allbrukshusets styre søker om finansiering gjennom

Oslo Sør-satsingen og Sparebankstiftelsen for nærmiljøtiltak, som har søknadsfrist 1. februar og 1. september hvert år.

Hvordan bidrar dette til å gjøre grønstrukturen mer tilgjengelig?

Hverdagsfriluftslivet er tett knyttet til folks hverdag, og handler i stor grad om å delta i og gi mening til omgivelsene.

For at dette skal kunne skje er det viktig at alle får muligheten til å bidra gjennom medvirkning. Dette vil igjen føre til at flere får en sterkere tilknytning til omgivelsene sine, fordi de har blitt hørt når det gjelder behov, motivasjon og ønsker.

Den produktive parken gir muligheten til å gi stedet mening gjennom dyrking og høsting av naturens nytteverdi. Det er flere i bydelen som ikke har hage, og vi tror mulighet til å kunne dyrke mat i en parsell kan være en stor motivasjon for å få flere ut. Den produktive parken vil ikke bare være meningsgivende for de involverte, men kan også starte samtaler med forbipasserende.

Vi mener at prosessen vil bidra til at flere får en sterkere tilknytning og eierskapsfølelse både til grøntområdene og til bydelen.

Mulige motkrefter

Da huset allerede er kjøpt og uteområdet er kommunalt eid, er forutsetningene for å gjennomføre fase 1 gode.

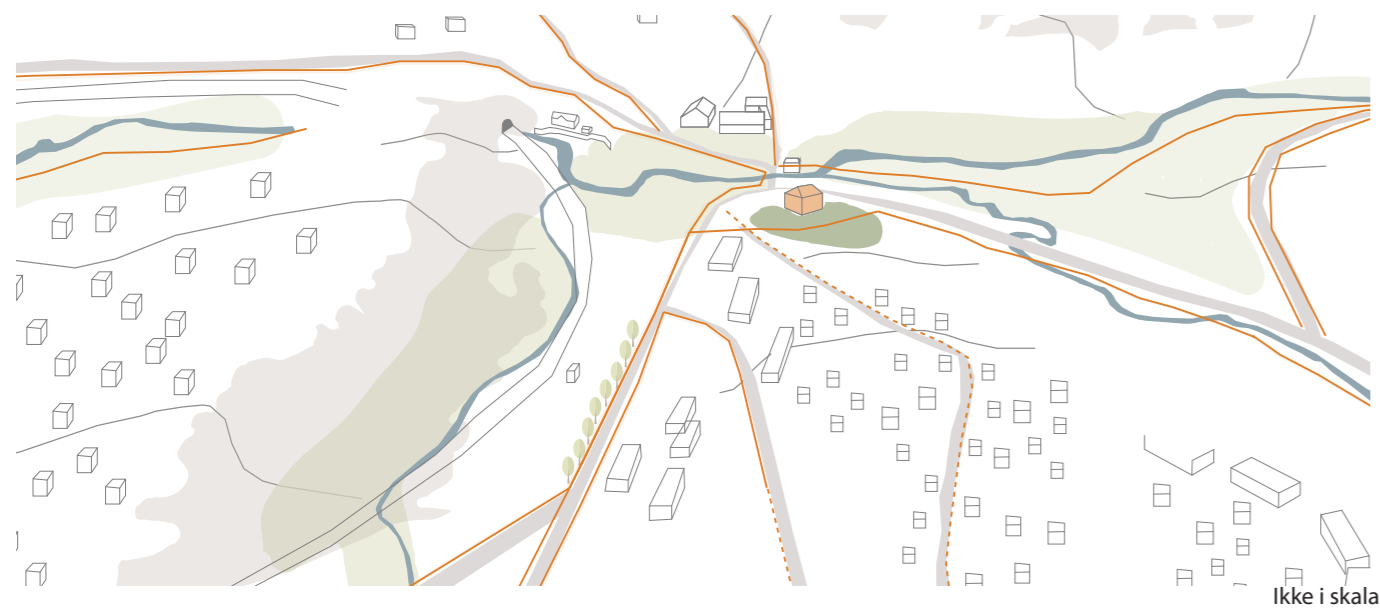
Det var flere av bydelens innbyggere som syntes at beslutningen om å bruke pengene fra Oslo Sør-satsingen på et allbrukshus på Hauketo kom brått på, og at de ikke ble hørt i prosessen. En utfordring kan derfor være å nå ut til hele bydelen når det gjelder allbrukshusets potensiale til å samle bydelen.

Å gjennomføre medvirkning medfører også et ansvar for å formidle hva som blir tatt med videre, hvordan det gjøres og hvorfor noen idéer ikke er mulige å gjennomføre. Deltakerne i medvirkningen må tas på alvor for at det skal være motiverende å bidra ved senere anledninger.

Ved å starte utviklingen av allbrukshuset kan det derfor være en idé å lage en utstilling av resultatene fra de tidligere medvirkningsprosessene. Mye av det tidligere materialet vil kunne brukes, og dette signaliserer at innbyggernes innsats i medvirkningen blir tatt på alvor, selv om et allbrukshus på Hauketo ble prioritert i denne omgangen.

GODE FORBINDELSER

Hva
Denne fasen handler om å gjøre ferdselen i og til Hauketo bedre for myke trafikanter. Det foreslås å senke fartsgrensen gjennom Hauketo til 30 km/t. Dette for å minke barrieren bilveien utgjør i dag.

Til Mortensrud, Bjørndal, Gjersrud og Holmlia finnes det relativt gode fotgjengerfelt. Disse bør dog skiltes.

Det bør også skiltes til omkringliggende grøntområder som Grønliåsen og Gjersrud tjern. Til Østmarka og Hvervenbukta har Miljøprosjekt Ljanselva allerede gjort en god innsats med skilting, men gjennom Hauketo er det vanskelig å navigere. Her er det lett å miste oversikten grunnet møter mellom mange veier og funksjoner. Derfor er hyppig skilting gjennom Hauketo viktig. Turforbindelsen videre mot Hvervenbukta må tydeliggjøres.

Mot Øvre Prinsdal og Grønliåsen finnes det bare fotgjengerfelt et lite stykke på veien. Her anbefales det å opparbeide gang- og sykkelveier videre.

Belysning er viktig for trygg ferdsel. De fleste forbindelsene har allerede belysning. Fra Hauketo og oppover Ljanselva miljøpark bør det oppføres belysning fram til en bålplass, hvor turstien skifter karakter og preges av vill og urørt natur.

Hvordan
Oslo kommune sier at de vil satse på kollektivtransport, samt gang- og sykkelveier i kommunen (Oslo kommune, 2015). Det foreslås derfor at kommunen finansierer og gjennomfører opprustning og opparbeiding av gang- og sykkelveier der det trengs.

Hauketo som framtidig kollektivknutepunkt kommer til å skape et behov for gode grønne forbindelser innad i bydelen - hvorfor ikke begynne med dette nå?

Penger til skilting og merking av stier og gangfelt kan søkes om til kommunen. De har en tilskuddsordning for friluftslivsaktiviteter med søknadsfrist 1. februar. Formålet er blant annet å støtte organisasjoner som bidrar til å fremme kvalitet i Oslos tilbud innen friluftsliv. For hverdagsfriluftslivet er også gangforbindelser mellom delbydelene viktige turveier.

Hvordan bidrar dette til å gjøre grønnstrukturen mer tilgjengelig?
Gjennom disse tiltakene vil framkommeligheten til og fra Hauketo bli bedre.

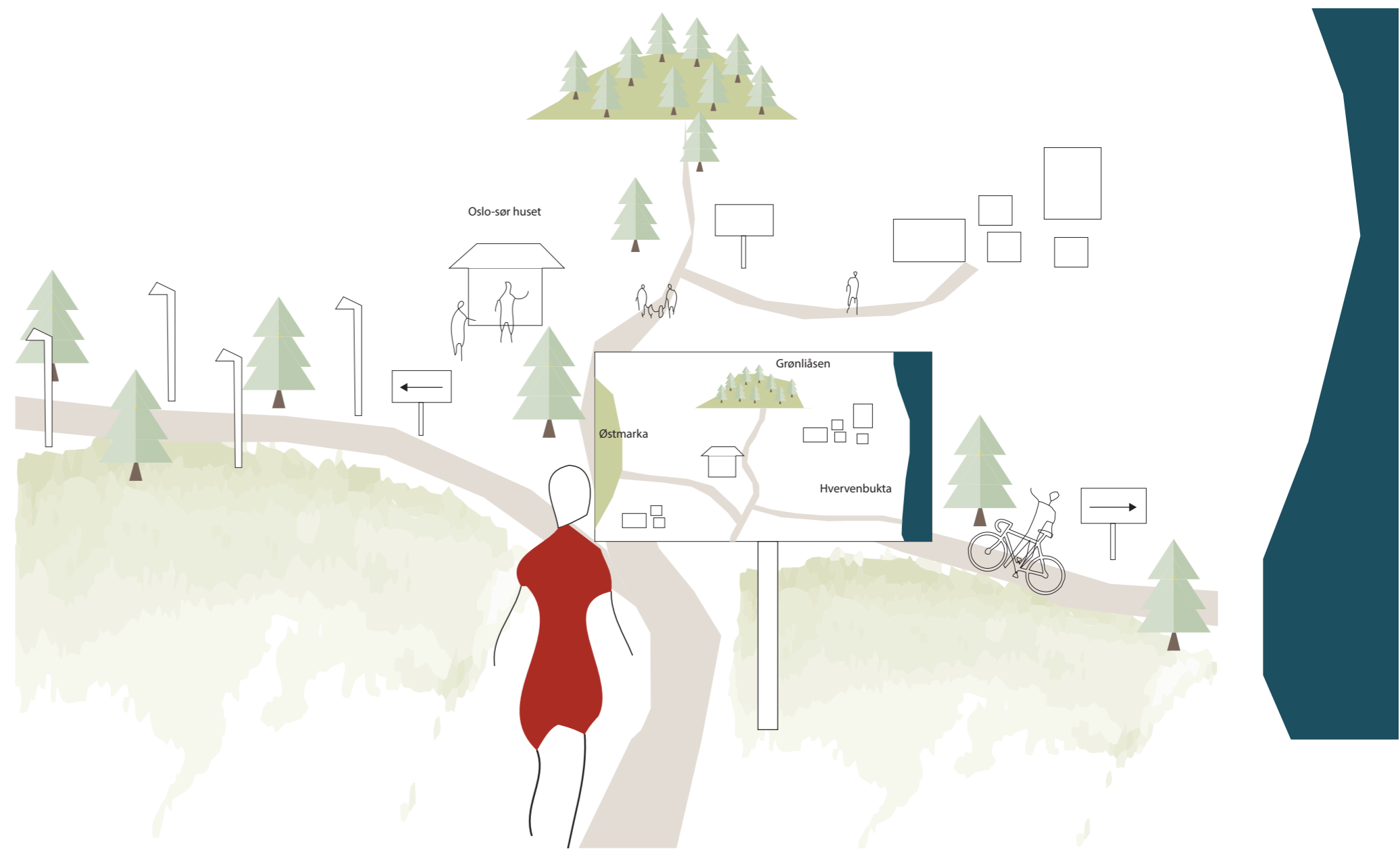
Vi mener Hauketo kan bli et utgangspunkt for søndagsturen for mange, da Hauketo knyttes til de omkringliggende grøntområdene som Hvervenbukta, Østmarka, Grønliåsen og Gjersrud tjern.

Hauketo oppleves med dette mer tilgjengelig for resten av bydelen, og dette vil være viktig for videreutviklingen av allbruksområdet. Nå kan huset bli et målpunkt for turen og en motivasjon for å komme seg ut.

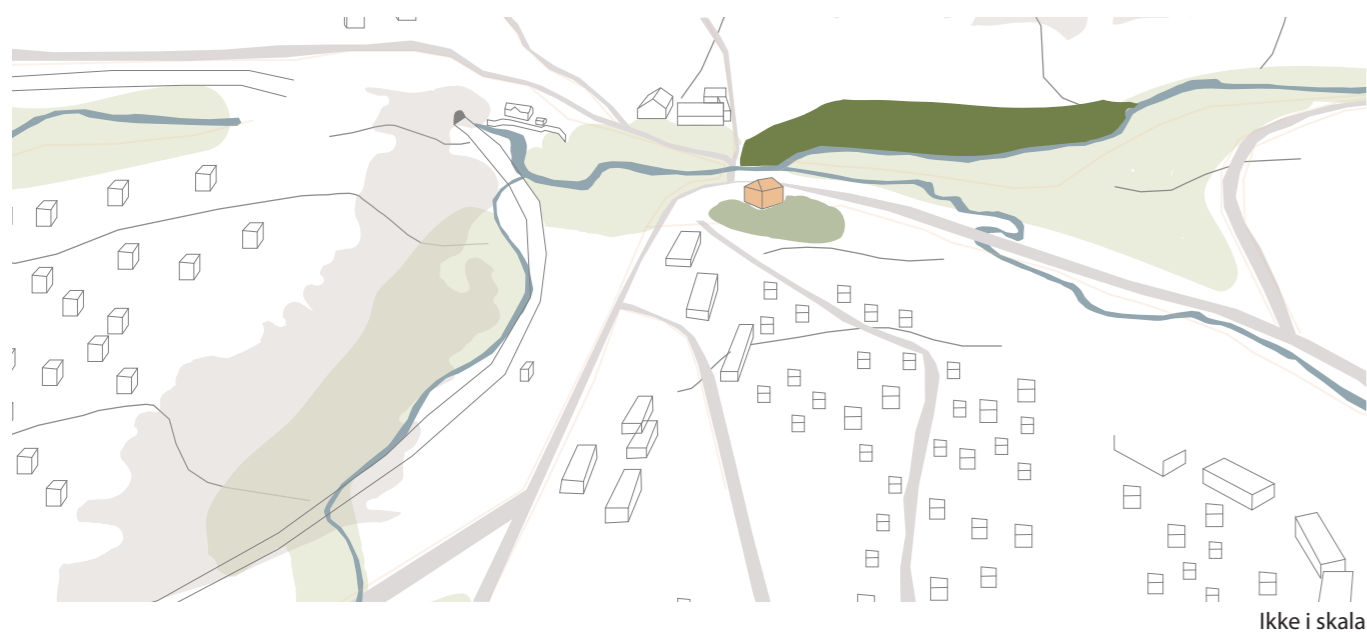
Ljanselva miljøpark er et viktig grøntområde i bydelen og en av de få forbindelsene som er tverrgående. Ved å gjøre framkommeligheten gjennom Hauketo bedre styrkes turstien langs elva.

Mulige motkrefter
Trafikken som går gjennom Hauketo er et hinder mot god framkommelighet i området. Hovedveien har en ÅDT på 20 500 (Statens vegvesen, u.å.). Dette tallet er så høyt at det utvilsomt påvirker livet i området. Trafikken kan likevel gjøres til en mindre barriere gjennom å sette ned fartsgrensen, samt gjennom hyppigere overgangsfelt for fotgjengere. På sikt vil også forbedret kollektivtilbud i regi av knutepunktutviklingen kunne bidra til å få ned bruken av personbil.

Siden Hauketo er blitt utpekt som framtidig kollektivknutepunkt vil det skje store endringer i området i fremtiden. Dette gjør at noen av løsningene i forhold til gang- og sykkelveier på Hauketo kan bli midlertidige. Det er likevel viktig at det gjøres på en kvalitetsmessig måte. Der det er mulig bør de opparbeides ut i fra de framtidige planene slik at det ikke er nødvendig med store endringer i etterkant.

PARK OPPARBEIDET MED DUGNAD

Hva
Området det her er snakk om er i dag stort og åpent med gode solforhold, og det har stort potensiale som en møteplass i grønnstrukturen. Det ligger skjermet fra veien og nærme elva og inngangen til Ljanselva miljøpark. I dag er det ingenting i området som oppfordrer til bruk.

Det foreslås at området ryddes og opparbeides ved hjelp av dugnad. Området vil fungere som en lavterskel møteplass som synliggjør inngangen til elveparken som leder opp til Østmarka. Inngangen bør tydeliggjøres ved hjelp av rydding og belysning. Skiltet som står ved inngangen i dag kan med fordel flyttes lenger ned, slik at det er synlig fra veien.

Området bør ikke være overprogrammert. Dette vil oppfordre til variert bruk av forskjellige lag av befolkningen. Her kan det tilrettelegges for aktiviteter som grilling og piknik. Det kan også opparbeides enkle løyper hvor man kan øve på å sykle eller gå på ski. Belysning bør oppføres i området for økt trygghet og for å oppfordre til bruk også på kveldstid.

Hvordan
Området ligger på bydelsgrensa til Nordstrand. Arealet er delvis eid av Oslo kommune og delvis privat eid. Vi foreslår at Oslo kommune kjøper den resterende halvparten av grunneier eller betaler

grunneier for å feste tomta.
Styret utnevnt i fase 1 samler en gruppe med frivillige som vil bidra til å rydde og opparbeide området. Her trengs det mange hjelpere til varierte arbeidsoppgaver. Noen kan ta seg av ryddingen av området, andre kan opparbeide en turløype og en tredje gjeng kan lage mat og holde humøret oppe. På denne måten krever ikke arbeidet en spesiell ferdighet, men kan henvende seg til en større del av befolkningen.

For å inkludere så mange som mulig i dugnadsarbeidet blir det informert om arrangementet gjennom allbrukshuset, sosiale medier og ved å ta direkte kontakt med organisasjoner og foreninger. En annen mulighet er å dra hjem til folk og direkte invitere dem med på dugnad. Applikasjonen kan også brukes for å annonsere arrangementet.

Styret søker om finansiering til materiale, utstyr og mat. Søknaden kan sendes til Oslo Sør-satsingen eller til Sparebankstiftelsen for nærmiljøtiltak. Resten gjøres på frivillig basis. Grillhytter og benker kan oppføres av hobbysekkere.

Hvordan det bidrar til å gjøre grønnstrukturen mer tilgjengelig?
Opparbeiding av grøntområdet gjennom dugnad kan bidra til at flere føler en eierskapsfølelse og

tilhørighet til området. Et lavterskel grøntområde rett ved inngangsporten til Østmarka kan også bidra til at flere finner veien dit, og oppdager turmulighetene videre.

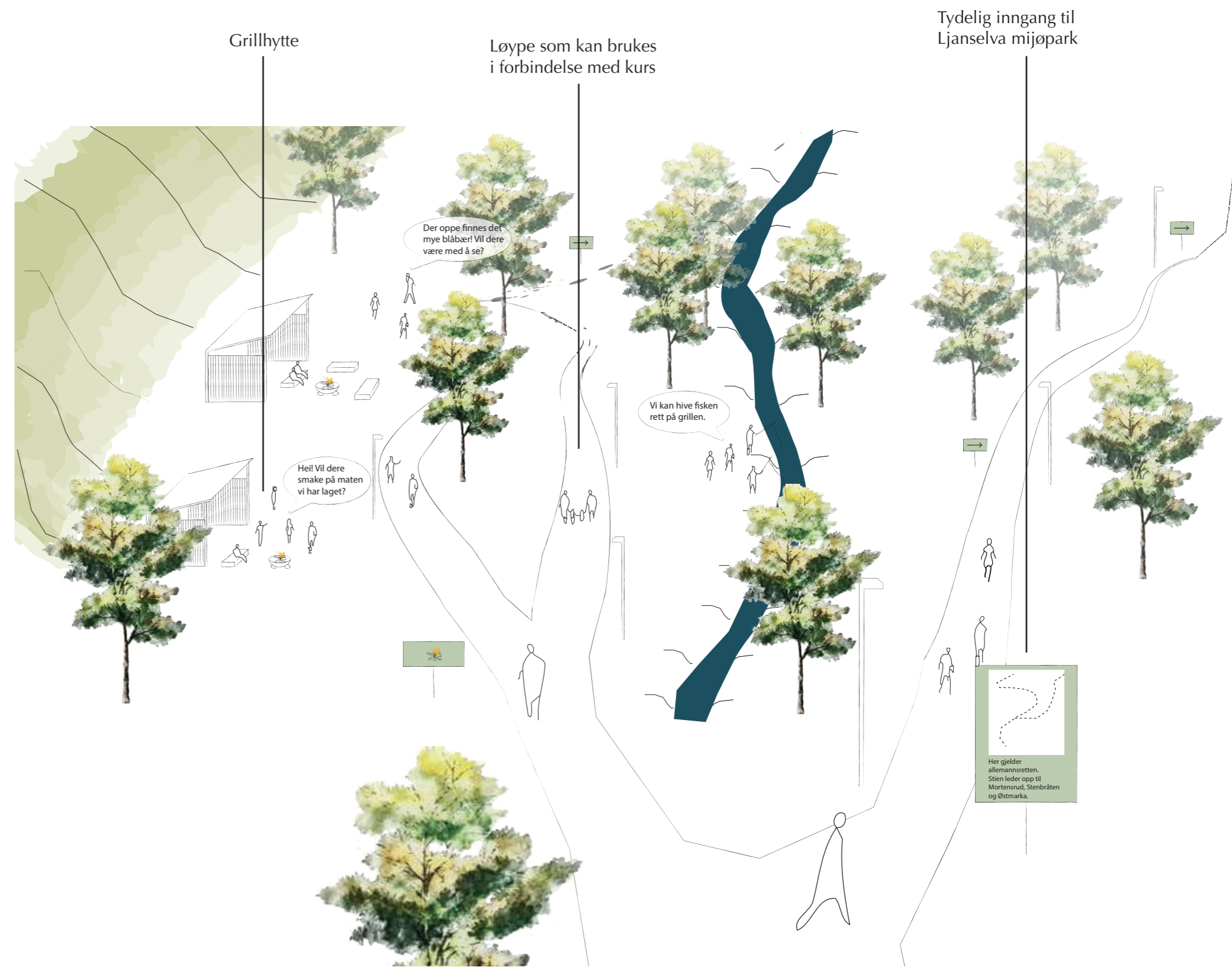
For mange er det sosiale en svært viktig motivasjonsfaktor for å bruke grøntområder. Dette vil være en uformell møteplass der store grupper kan samles og slappe av, grille, fiske og bedrive andre aktiviteter.

Stien som opparbeides kan fungere som en læringsarena for sykling og ski, eller det kan være en del av en joggeløype.

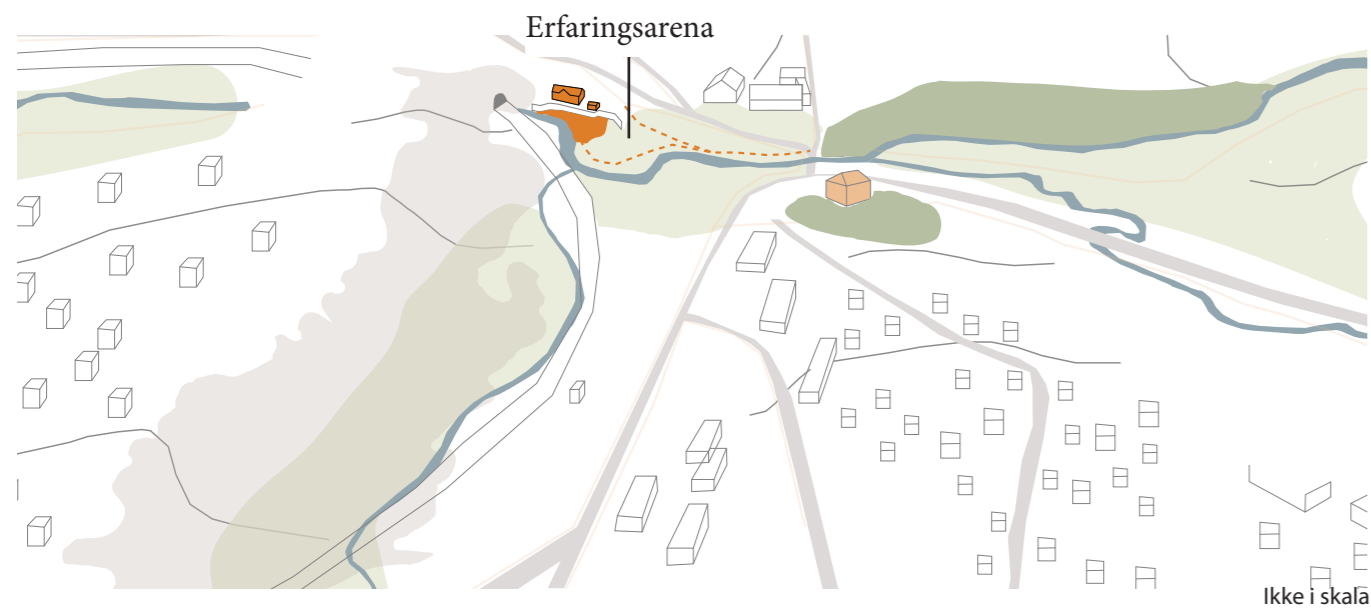
Mulige motkrefter
Opparbeiding av dette området avhenger av at grunneier er villig til å selge eller låne ut tomta si.

En utfordring vil være å skaffe nok folk til dugnad, og å få befolkningen i de andre delbydelen til å føle at dette angår dem. Et dugnadsarbeid som inkluderer så mange mennesker kan være vanskelig å organisere, men dette kan løses ved å bruke ulike kanaler for å informere om arbeidet.

Ikke alle er vant til dugnadsarbeid. Et viktig tiltak for å nå ut til flere er å ta direkte kontakt gjennom ulike borettslag og foreninger eller rett og slett ringe på hos folk og be dem med.

NYTT LIV TIL SMIA

Hva
Den gamle smia restaureres og vil fungere som en uformell møteplass for de som er nysgjerrige på aktiviteter og turer i bydelen, eller for folk som bare vil ha et sted å sette seg ned. Historien til den gamle smia skal formidles videre, og dette vil nok for mange være en grunn til å oppsøke området i seg selv.

Smias 2. etasje blir en utlånsentral for turutstyr, med informasjon om ulike turer i bydelen. Her kan det også holdes kurs om nyttevekster og friluftslivsaktiviteter. Smia blir et naturlig startpunkt for fellesturer gjennom Den Norske Turistforeningen (DNT), Miljøprosjekt Ljanselva og andre organisasjoner.

Smias 1. etasje åpnes opp for cafédrift. Uteområdet utenfor oppgraderes med helhetlig belegning og sitteplasser. For å ikke ekskludere noen skal det være mulig å spise medbragt niste. Her kan folk sitte sammen og nyte lyden av elva som renner nedover et lite fossefall like ved. Det opparbeides en sti som knytter smia sammen med turstien til Marka og Hvervenbukta.

Smia ligger på grensa mellom Søndre Nordstrand og Nordstrand. Tiltaket kan derfor bidra med å bygge bro mellom to bydeler som det i dag er lite kontakt mellom.

Hvordan
Smia og uteområdet er privateid. I dag står bygget og forfaller. Styret utnevnt i fase 1 bistår eieren med

å søke om penger til restaurering gjennom Norsk Kulturminnefond. Restaureringen må skje i samsvar med retningslinjer fra Byantikvaren, og skal utføres av et lokalt byggefirma. Etter restaureringen leier Oslo Sør-satsningen videre bygget av eieren.

Det foreslås at BUA står for utlånsordningen av turutstyr. BUA er en nasjonal samarbeidsordning mellom blant annet Gjensidigestiftelsen, NAV, DNT og Sunne Kommuner (BUA, u.å.). Leder for Oslo-sør satsningen har fortalt oss at det allerede er opprettet tilsvarende utlånsordninger i de andre fire delbydeler (Intervju, 24.01.2018). Det er derfor sannsynlig at det vil være mulig å opprette dette også her.

Styret utnevnt i fase 1 utnevner en daglig leder for kaféen, som er lønnet av Oslo Sør-satsningen. I vinterhalvåret kan personen drifte kaféen selv, mens det i sommerhalvåret vil være nødvendig med mer arbeidskraft. Dette kan f.eks være studenter som er ute etter sommerjobb eller eldre som er ute etter noe å fylle pensjonisthverdagen med. Finansieringen skjer gjennom driften, og ved hjelp av subsidier fra kommunen.

Det opprettes en skiltet sti gjennom dugnadsarbeid. Miljøprosjekt Ljanselva fremmet i 2016 forslag til kommunen om å gjøre dette området til parkområde og tursti (Hvoslef, 2018). Opparbeidningen av stien kan gjøres i samarbeid med dem. Det etableres park i området i fase 5.

Hvordan det bidrar til å gjøre grønnstrukturen mer tilgjengelig?

Smia blir et viktig start, pause- eller målpunkt i det overordnede turveinettet. Her oppstår både planlagte og tilfeldige møter mellom folk med ulike motivasjoner og ferdigheter, og smia blir en viktig arena for utveksling av erfaringer og tips.

Gratis utlån av turutstyr og mulighet til å spise medbragt niste sikrer at økonomi ikke er en barriere for å delta. Tursti med tydelig skilting sørger for at man både finner fram til smia, og veien videre til Hvervenbukta og Marka.

Selve prosessene og samarbeidet som må til for å ferdigstille dette kan bidra til å stifte nye bekjentskap. Når smia er i drift vil den fungere som en uformell sosial arena hvor alle er velkomne uavhengig av alder, sosial og kulturell bakgrunn.

Mulige motkrefter
Da smia er privateid kan dette føre til noen utfordringer. Vi tror likevel at det er gode muligheter for at planen kan settes ut i livet dersom eieren får hjelp av flere.

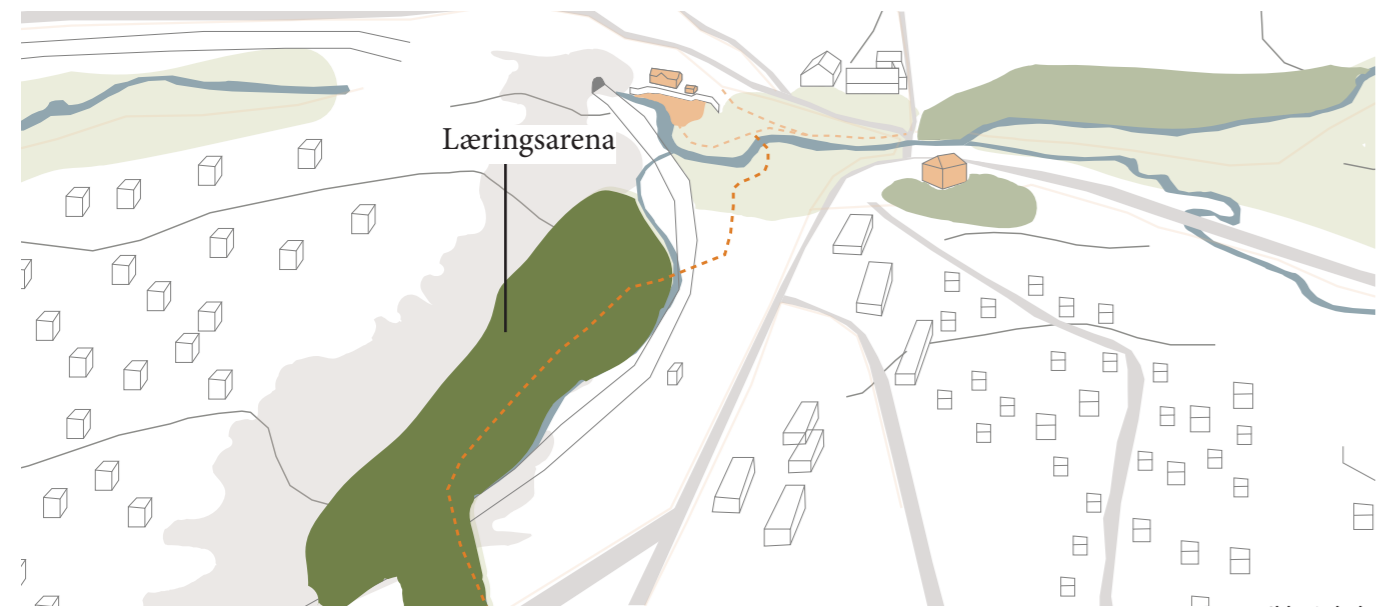
I forhold til driften av kaféen og BUA kan det være en utfordring at bygget er privateid. Vi tror at det kan være en god løsning at Oslo Sør-satsningen leier lokalet.

Området har i dag ingen caféer. Vi tror derfor at smia kan bli et sted som i utgangspunktet kan gå rundt uten subsidier. Da vi mener at det må være lov å ta med seg niste, vil det likevel være nødvendig at kommunen subsidierer noe.

LÆRINGSARENA

Ikke i skala

Hva

Området som ligger mellom Sloreåsens dalside og jernbanelinja, og er forbundet med resten av Hauketo gjennom to underganger for fotgjengere under toglinja.

I dag framstår området som gjengrodd og utilgjengelig - men har et stort potensiale til å fungere som en arena for læring og oppdagelser. Området er svært frodig og består av gråor/heggskog og or- og askeskog (Asplan Viak, 2016). Prinsdalsbekken slynger seg gjennom området, og det er også mulig å plukke bringebær og andre nyttevekster her.

En trappesats ned fra togperrongen gjør at området synliggjøres for de som går til og fra toget. Her kan det etableres enkle turstier med muligheter for å nærme seg bekken for vannlek. Det settes også opp informasjonsskilt som forteller om artene. På denne måten blir området en lærings- og oppdagelsesarena. Fjellsiden til Sloreåsen kan brukes til å etablere en klatrevegg.

Turstien som etableres i området vil fungere som en viktig nord-sørgående forbindelse mellom smia fra fase 4 og mot Holmlia. Det er viktig at dette området etableres før transformasjonen av Hauketo i forbindelse med knutepunktutviklingen.

Både eksisterende og fremtidige skoler og barnehager vil kunne ta turen hit for å fange rumpetroll eller lære om planter og insekter.

Hvordan

Utbyggere finansierer og opparbeider området etter innspill fra medvirkning i Fase 1. Da området huser viktig biologisk mangfold er det viktig at nye planer for området ikke forringer dette mangfoldet vesentlig. Turstien kan derfor med fordel settes opp på klopper som sikrer dette.

Styret fra Fase 1 kan søke om tilskudd til skilting og merking gjennom fylkeskommunens ordning for dette. Informasjonsskiltene kan med fordel utstyres med QR-koder som kan leses av med smarttelefon.

Klatreveggen kan finansieres gjennom spillemidler, og oppføring av bolter kan gjøres av en lokal klatreklubb.

Hvordan det bidrar til å gjøre grønnstrukturen mer tilgjengelig?

Områdets umiddelbare beliggenhet til jernbanen betyr at en stor del av befolkningen passerer daglig. En trapp gjør at folk inviteres inn til grøntområdet.

Grøntområdet kan bidra til å fremme kunnskap om ulike trær, planter og dyreliv. Stiene og

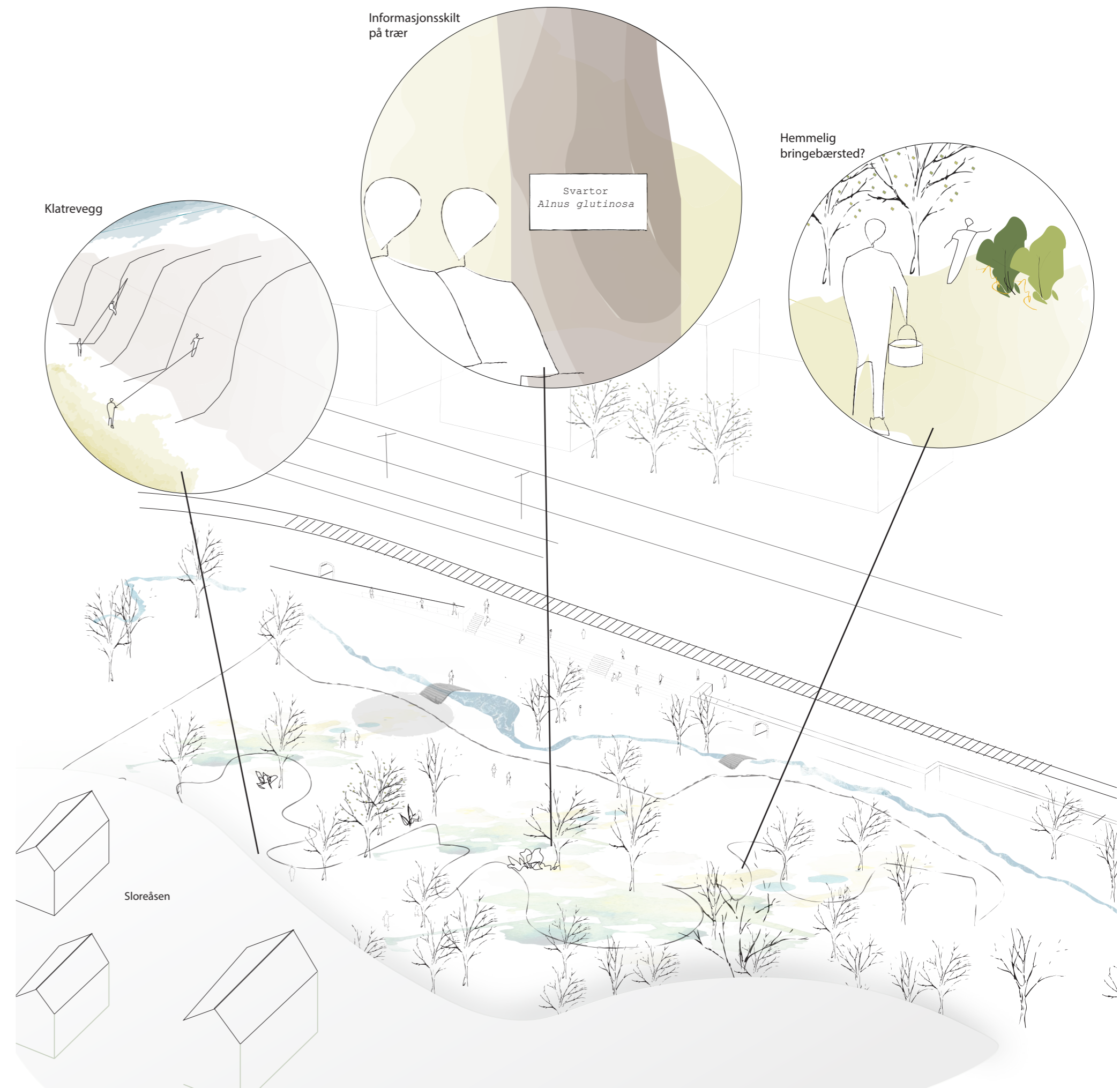
informasjonsskiltene bedrer muligheten for å lære om dette. Ved å ha QR-koder kan alle med smarttelefon lese informasjonen på valgt språk.

At området ligger like ved jernbanen gjør at det ferdes folk i området gjennom alle døgnets tider. Dette, samt at det oppfordres til klatring i området, gir økt folkeliv og mer trygghet.

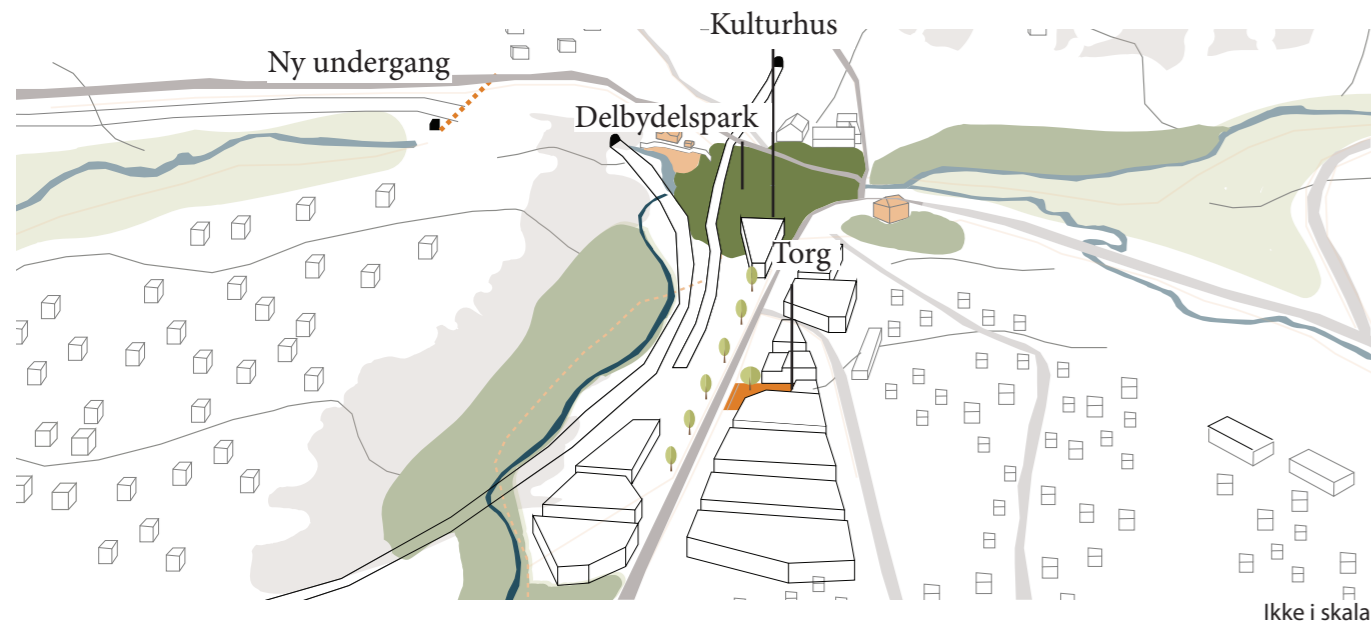
Mulige motkrefter

Solforholdene i området er best på dagtid. På ettermiddagen vil det være skyggefullt. Ved å utvikle området for fysisk aktivitet og bevegelse i stedet for opphold kan området likevel oppleves som attraktivt.

Grunnforholdene på området er vanskelige da det består av kvikkleire. Det er derfor begrenset hva som kan gjøres på området. Området består også av et rikt biologisk mangfold med mye liggende og stående dødved (Asplan Viak, 2016). Dette må bevares og tas hensyn til. Det trenger derimot ikke å være et hinder da det også gir området kvaliteter og muligheter for å lære om naturen.

KNUTEPUNKT OG KATALYSATOR FOR HVERDAGSFRILUFTSLIVET

Hva
Grønnstrukturen får en avgjørende rolle i utviklingen av knutepunktet på Hauketo ved at det siste grøntområdet opparbeides til parkområde. Dette vil bli Hauketos delbydelspark. Parken vil bli den festlige parken med folkeliv, plass til store grupper og arrangement.

Vi foreslår at bygget i nordenden henvender seg til parken, og på denne måten skaper en sammenheng mellom bylivet og grøntområdene. Det foreslås at bygget blir bydelens kulturhus med blant annet kino, kulturscene og øvingslokaler. Det sosiale livet knutepunktet generer kan bidra til at flere oppsøker grøntområdene da det er lett å navigere seg dit fra det nye bo- og handelssentrumet for bydelen. I parken kan for eksempel det være en scene i tilknytning til kulturhuset.

Vi mener at et torg må få en viktig rolle i utviklingen. Torget skal fungere som et sted for både opphold og gjennomfart, og man skal kunne ta del i bylivet ved å sitte og se på menneskene som går forbi. Dette utvikles til det Grahn ville kalt den kulturelle parken, med blant annet kultivert vegetasjon og vannelement. Torget kan brukes som en markeds plass for de lokale der blant annet vekster fra parsellhagene kan selges eller byttes. Istanbul grønnsakshandleri får en sentral plass på torget. Dette er et viktig eksisterende mål punkt på Hauketo og det vil være viktig å ta med seg dette når det er så store forandringer ellers i området.

Til slutt opprettes det en gangforbindelse under toglinja vest for jernbanetunellen. Dette sikrer en mer framkommelig turvei langs elvedraget Ljanselva, som sikrer en forbindelse mellom Østmarka, Hauketo, smia, og Hvervenbukta.

Hvordan
Delbydelsparken finansieres og opparbeides av kommunen med idéer hentet fra befolkningen i Fase 1. I dette området finnes det mange gamle og verdifulle trær, og dette må tas hensyn til i utformingen- slik at de lokale kvalitetene bevares. Vegetasjonen må dog tynnes ut, for å tilrettelegge for opphold og øke trygghetsfølelsen.

Utbyggere finansierer og opparbeider torget, også dette ut i fra ideer fra fase 1.

Det er kommunen som finansierer og oppretter en gangtunnel under jernbanelinja i vest. Ljanselva er her lagt i rør, og da det vil være svært komplisert å få den opp igjen, mener vi at en tunnelforbindelse er en god løsning. Dette er i samsvar med Oslo kommunes overordnede mål om å skape helhetlige turdrag langs elvekorridorer og sikre gode forbindelser mellom Marka og fjorden (Oslo kommune, 2015).

Hvordan bidrar dette til gjøre grønnstrukturen mer tilgjengelig?

Med transformasjonen av Hauketo til kollektivknutepunkt knyttes grøntområdene i de foregående fasene helhetlig sammen, og sørger for

at Hauketo har solide grøntområder som oppfordrer flere til å være ute. Her finnes det flere ulike måter å tilnærme seg hverdagsfriluftslivet på; enten det er å møte en venn over en kopp kaffe, skravle på torget, møte foreningen i Oslo Sør-huset, gå tur til Marka eller Hvervenbukta, dyrke grønnsaker eller lære om naturen.

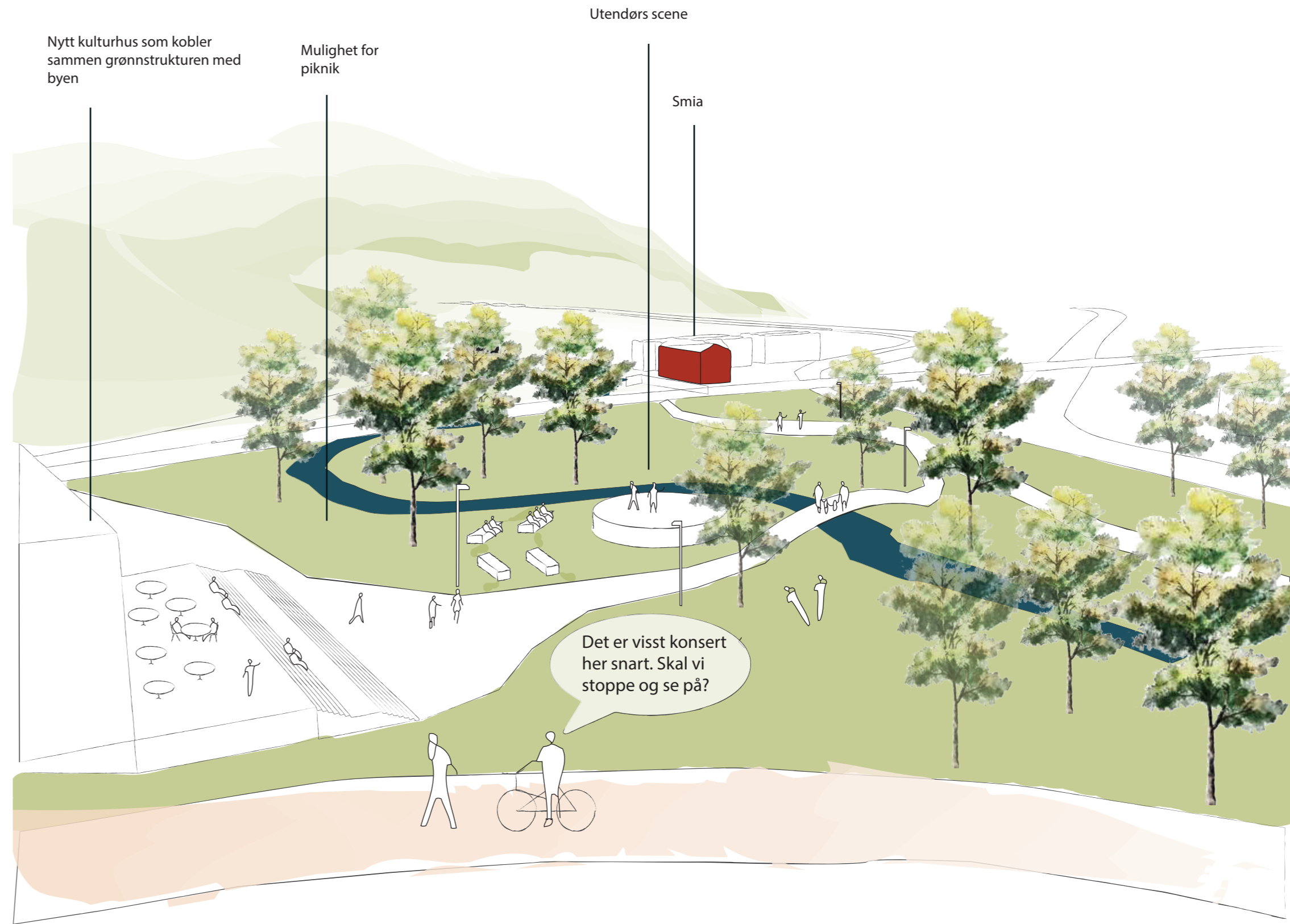
Mange reiser allerede gjennom Hauketo i forbindelse med jobb og hverdagsreiser. Vi tror derfor at grøntområdene ved knutepunktet kan fungere som en katalysator for hverdagsfriluftslivet både for innbyggerne i bydelen og for folk utenfra.

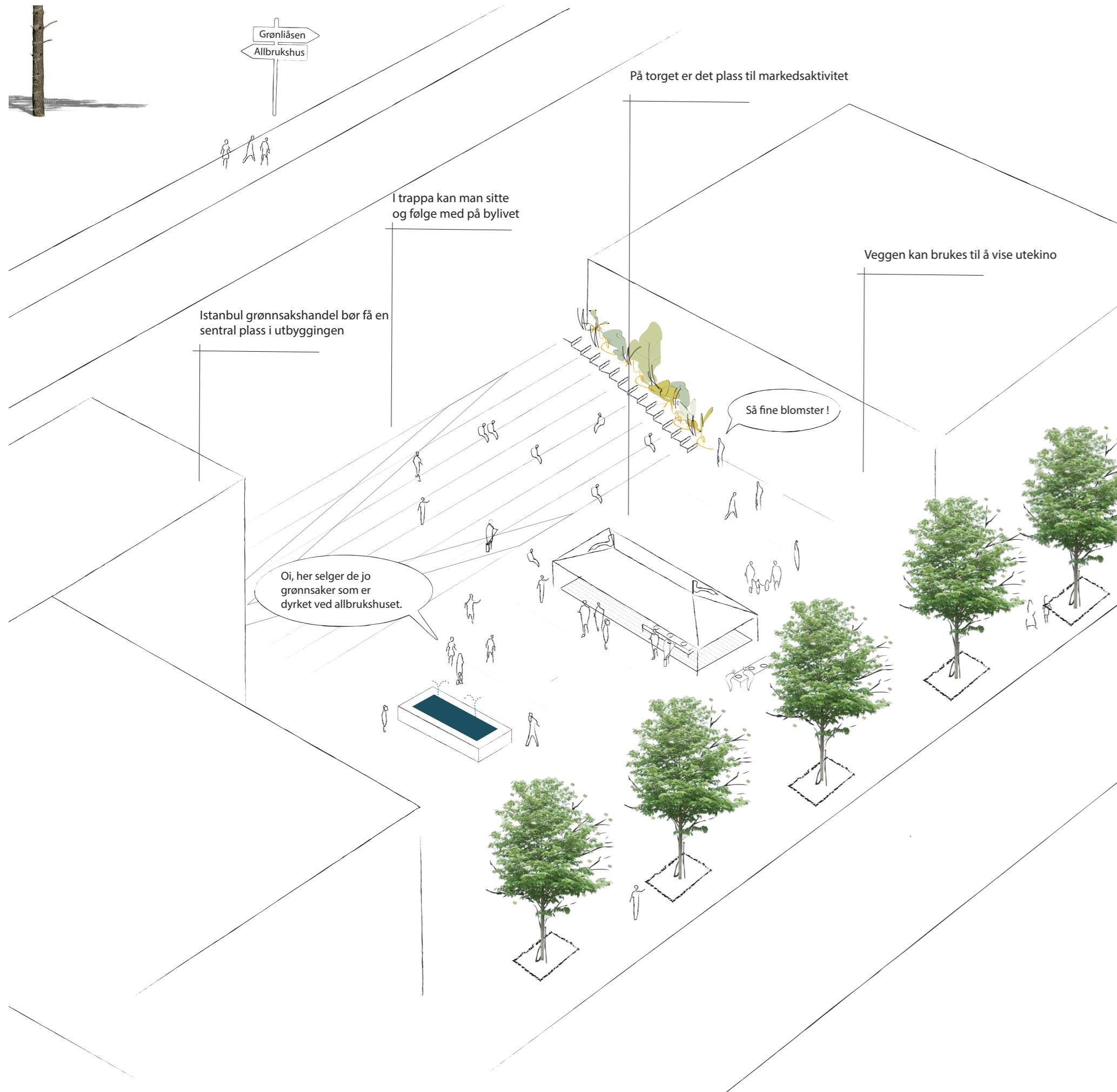
Mulige motkrefter

Grøntområdet som opparbeides til delbydelspark er i dag privat eid, men brukes ikke til noe. Vi foreslår at Oslo kommune fester eller kjøper tomten. Dette vil vise at de tar de kommunale og nasjonale føringene om ulik tilrettelegging av grøntområder på alvor (Oslo kommune, 2015; Miljødirektoratet, 2014).

Utviklingen av et knutepunkt er ofte styrt av økonomiske krefter, og en lavterskel møteplass kan fort måtte vike for kommersielle tjenester. Ved å opparbeide gode uformelle og ukommersielle møteplasser i de tidligere fasene, vil disse få tid til å etablere seg før større markedskrefter kommer inn i området. Da vil disse møteplassene kunne fungere som premissgivere for den videre utviklingen i stedet for at markedskreftene får styre fritt.

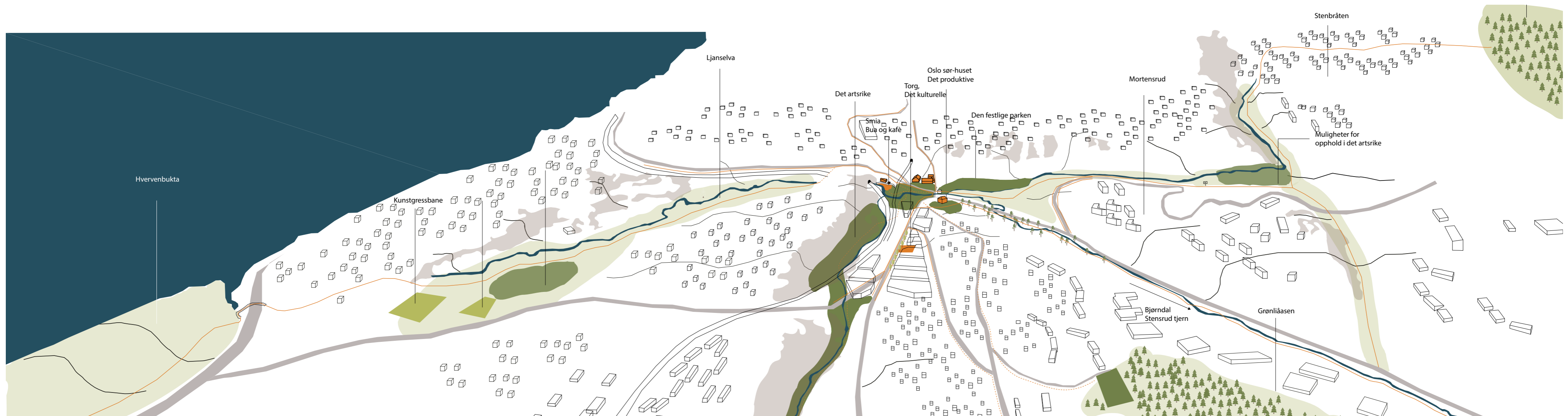
DELBYDELSPARKEN

HAUKETO SOM ET UTGANGSPUNKT FOR HVERDAGSFRILUFTSLIVET

Hauketo fungerer som en katalysator for hverdagsfriluftslivet i Søndre Nordstrand. Her kan folk møtes for fellesturer til Grønliåsen, Hvervenbukta eller Østmarka, som et mål på slutten av turen eller som et stopp på vei hjem fra jobb.

KAPITTEL 9

Avslutning

- 9.1. Konklusjon
- 9.2. Refleksjon

Oppgavens avsluttes med en refleksjon over oppgaven og prosessen.

9.1. Konklusjon

Denne oppgaven har tatt for seg hvordan grønnstrukturen kan tilrettelegges slik at deltakelse i hverdagsfriluftslivet kan skje på tvers av kulturell bakgrunn. Samfunnet blir stadig mer flerkulturell og dette stiller nye krav til oss som planleggere. For at grønnstrukturen skal kunne være et universelt gode er det avgjørende å avdekke ulike behov, erfaringer og tanker knyttet til bruk av grøntområder.

Drabantbyene har ofte et begrenset innhold av funksjoner som stimulerer til sosial interaksjon. I den forbindelse blir grønnstrukturens rolle ekstra viktig for å bidra til å skape trivsel i nærmiljøet.

Våre foreslåtte prinsipper og tiltak er et resultat av en empirisk studie av Søndre Nordstrand. Hverdagsfriluftslivet på en plass er et resultat av de fysiske forutsetningene stedet gir og menneskene som bor der. For å vurdere overføringsverdien til andre steder vil det derfor være nødvendig med tilsvarende metoder på det aktuelle stedet for å avdekke behovene i befolkningen.

Gjennom oppgaven har vi erfart at for å øke den opplevde tilgjengeligheten til grøntområder trengs det både fysiske og sosiokulturelle tiltak. Disse er avhengige av hverandre og må ses i sammenheng, men på ulike plasser trengs det ulik vektlegging av tiltakene. Dette må sees ut i fra steds landskapskarakteristikk. Noen steder vil det være nødvendig å begrense de fysiske tiltakene for å ivareta egenskapene til det gitte stedet og opplevelsesverdien det gir. Dette gjelder for eksempel ville, urørte naturtyper. Her vil det være nødvendig å vektlegge de sosiokulturelle tiltakene. På steder i en mer urban kontekst kan det tillates å gjøre større forbedringer og tilrettelegginger for å forsøke å dekke det store spekteret preferanser og behov.

9.2. Refleksjon

I denne oppgavene er det utformet 13 prinsipp for hvordan grønnstrukturen kan gjøres tilgjengelig for en større del av befolkningen, med fokus på den flerkulturelle delen. Disse er kun basert på undersøkelser gjort i Søndre Nordstrand med et avgrenset antall mennesker. Skal en vurdere overføringsverdi til andre steder, vil det være nødvendig med lignende undersøkelser på det aktuelle stedet. Samtidig er det svært aktuelt å utforske den opplevde tilgjengeligheten andre grupper av befolkningen har til grøntområder. Menn, barn og unge med innvandrerbakgrunn er forslag til fokusgrupper i fremtidige undersøkelser.

Oppgaven har ikke ledet fram til et endelig svar på hvordan grønnstrukturen må tilrettelegges, men er et innspill til videre arbeid. Hovedmålet med oppgaven har vært å løfte fram en problemstilling og belyse den på forskjellige måter.

Denne oppgaven har hatt et sosiokulturelt perspektiv. Det har vært spennende å sette seg inn i et nytt fagfelt, samtidig som det har vært svært utfordrende. Å sette seg inn i et nytt fagfelt har tatt tid, og etter hvert som vi gikk dypere inn i problemstillingen innså vi hvor utrolig kompleks temaet vi valgte er. Forholdet ulike mennesker har til grøntområder og naturen varierer, og det kan være vanskelig å skille mellom hva som kommer av personlige preferanser og hva som kommer av kulturell bakgrunn. Nye perspektiv, teorier og ideer har stadig dukket opp, og vi har vært nødt til å velge bort interessante moment på grunn av tidsbegrensning og mangel på kunnskap. Da dette er en master i landskapsarkitektur måtte dette perspektivet veie tyngst. Vi synes likevel det har vært utrolig spennende å utforske og sette seg inn i et nytt fagfelt og det har gitt oss mye lærdom.

Etter hvert som vi jobbet med denne oppgaven innså vi at vi med fordel kunne ha avgrenset oss mer fra starten av. Dette kunne vi gjort ved å kun fokusere på hvordan kulturell bakgrunn kan påvirke forholdet til naturen. På den måten kunne vi ha gått grundigere inn på dette temaet.

Arbeidet med å lage, distribuere og samle inn svar på spørreundersøkelsen tok lang tid. Da vi ikke fikk så mange svar fra den flerkulturelle delen av befolkningen som vi hadde håpet på, var datagrunnlaget for lite representativt for å kunne trekke noen slutninger vedrørende kulturell bakgrunn og naturforhold. Resultatet fra undersøkelsen har heller fungert som en del av en generell sosiokulturell stedsanalyse av bydelen. Samtidig som dette ikke hadde direkte relevans for det overordnede temaet, ønsket vi å utforme prinsipp som kunne komme hele bydelen til gode. På den måten kom resultatene fra spørreundersøkelsen godt med.

Erfaringen med spørreundersøkelsen har vist oss at dette ikke er den beste måten å nå ut til den flerkulturelle delen av befolkningen på. Direkte kontakt er en bedre metode. Det viste seg at å dra til biblioteket var en effektiv måte å nå ut til andre deler av befolkningen på. Dette er verdifull erfaring å ta med seg videre.

Hauketo var utgangspunktet for denne oppgaven, men endring av tema gjorde at vi anså det som mer hensiktsmessig å analysere og lage prinsipper for hele bydelen.

Hverdagsfriluftslivet er svært komplekst. Det kan være alt fra å gå en tur i nabolaget, til dyrking av grønnsaker og tur i marka. Vi valgte å fokusere på grønnstrukturen, selv om blant annet gater, gang- og sykkelveier og byrom også er viktige arenaer for hverdagsfriluftslivet.

Vi valgte å utføre workshoper med en trimgruppe for innvandrerkvinner. Dette viste seg å være en gruppe som allerede var aktive og benyttet seg flittig av bydelens grønnstruktur. Det gav oss en verdifull innsikt i hvordan det kan være å bli introdusert til den norske naturen og eventuelle hindringer de møtte på veien. Samtidig betydde dette at vi ikke fikk snakket med personer som opplever at grønnstrukturen i større grad er utilgjengelig. Det hadde vært svært relevant. Vi vil derfor anbefale

at videre arbeid rundt temaet kan gjøres med dybdeintervju med de deler av befolkningen som i mindre grad benytter seg av grønnstrukturen.

Vi startet arbeidet med oppgaven med en tanke om at vi ville skrive en oppgave om medvirkning i planlegging. Etter hvert oppdaget vi at det finnes lite forskning på temaet vi hadde valgt, og derfor utviklet oppgaven seg til å bli mer utforskende. Vi må understreke at dette ikke er en forskningsoppgave, da vi verken har hatt tid eller kunnskap nok til det. Datagrunnlaget har heller ikke vært stort nok til å kunne trekke slutninger. Vi tror allikevel at oppgaven vår kan bidra til å belyse et viktig tema innenfor planlegging, og forhåpentligvis være til inspirasjon for forskning på feltet.

Vi håper oppgaven kan være en kilde til inspirasjon og diskusjon i det videre arbeidet til Oslo Sør-satsningen og den videre utviklingen av bydelen.

KILDELISTE

- Akershus fylkeskommune. (2015). *Kulturminner i Oppegård*. Tilgjengelig fra: http://www.akershus.no/ansvarsomrader/kulturminner/kulturminner-i-akershus/oppegard/?article_id=202930 (lest 3. april 2018).
- Asplan Viak. (2016). *Mulighetsstudie Hauketo*. Tilgjengelig fra: <http://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/showfile.asp?jno=2016074114&fileid=6403900> (lest 5. januar 2018).
- Aspøy, A. (2014). Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene. I: *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Kontaktutvalget_mellom_innvandrere_og_myndighetene (lest 30. april 2018).
- Brimi, H. C. (2014). *Fredrikshaldske Kongevei*. DigitaltMuseum. Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011085441347/fredrikshaldske-kongevei> (lest 23.april 2018).
- BUA. (u.å.). *Om foreningen BUA*. Tilgjengelig fra: <https://www.bua.io> (lest 6.mai 2018).
- Buijs, A. E., Elands, B. H. M. & Langers, F. (2009). No wilderness for immigrants: Cultural differences in images of nature and landscape preferences. *Landscape and Urban Planning*, 91 (3): 113-123 doi: 10.1016/j.landurbplan.2008.12.003.
- Byantikvaren. (u.å.). *Gårdstun Mortensrud gård: Enebakkeveien 806*. Tilgjengelig fra: <https://kulturminnesok.no/minne/?queryString=https%3A%2F%2Fdata.kulturminne.no%2Faskeladden%2Flokaltit%2F168048> (lest 15. april 2018).
- Bymiljøetaten. (2013). *Handlingsplan mot støy 2013 – 2018*. Tilgjengelig fra: https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13108642/Innhold/Politikk_og_administrasjon/Milj%C3%B8_og_klima/Handlingsplaner_og_strategier/Handlingsplan_mot_st%C3%B8y_i_Oslo_kommune_2013-2018.pdf (lest 25. april 2018).
- Certeau, M. d. (1984). *The Practice of Everyday life*. Berkeley, California: University of California Press.
- Dahlum, S. (2015). Strukturert intervju. I: *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/strukturert_intervju (lest 3. mars 2018).
- Eriksen, F., Flåten, L. T., Gjerland, L. & Østhus, H. (2014). *Turkart Oslo sør*. Bymiljøetaten. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/tur-og-friluftsliv/turkart-og-turguider/-gref> (lest 10. april 2018).
- Figari, H., Haaland, H. & Krange, O. (2009). *Friluftsliv som hverdagsliv. Innvandrerkvinnens bruk av utendørsområder i Groruddalen*. NINA Rapport 479.
- Folkehelseloven. (2011). *LOV-2011-06-24-29 Lov om folkehelsearbeid*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29> (lest 10. april 2018).
- Føllesdal, O. (u.å.). *Hauketo gård*. Sandvika advokat. Tilgjengelig fra: <https://www.sandvikaadvokat.no/referanser/ovre-prinsdalsvei-1-3-hauketo-gard-solgt/> (lest 20.januar 2018).
- Førde, A., Kramvig, B., Berg, N. G. & Dale, B. (2013). Å finne sted. Oslo: AIT AS e-dit.
- Gehl, I. (1971). Bo-miljø. *SBI-rapport*. København.
- Grahn, P. (1991). *Om parkers betydelse*. Göteborg: Graphic Systems AB.
- Guttu, J. & Schmidt, L. (2010). *Møtesteder i Bydel Søndre Nordstrand*. NIBR-rapport 2010:19.
- Hansen, J. C. (2007). De lange linjene i norsk byutvikling og urbanisering. *Plan*, 39: 60-65 Tilgjengelig fra: https://www.idunn.no/plan/2007/05/boknytt_de_lange_linjene_i_norsk_byutvikling_og_urbanisering (lest 6. april 2018).
- Hansen, T. (2006). Drabantbyene: den sosiale boligbyggingens feilslag? *Plan*, 38: 4-11. Tilgjengelig fra: https://www.idunn.no/plan/2006/02/drabantbyene_den_sosiale_boligbyggingens_feilslag (lest 11. april 2018).
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2013). *Fysisk aktivitet*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/folkehelse/fysisk-aktivitet/id589909/> (lest 25. januar 2018).
- Hester, R. T. (2010). *Design for Ecological Democracy*. Massachusetts: The MIT Press.
- Hvoslef, I. E. N. (2016). *Innspill vedr. forslag til knutepunktutvikling på Hauketo - Spesifikt deler av gnr 184 mellom Ljabruvegen og Ljanselva og manglende deler av turvei E 9 mot Ljanselvdalen og fjorden*. Tilgjengelig fra: http://www.osloelveforum.no/htdocs/joomla15/attachments/177_Hauketo-parkl.pdf (lest 2.februar 2018).
- Haavie, S. (u.å.). *Parsellhagedyrking: parsellhager i Oslo*. Tilgjengelig fra: <http://www.parsellhager.no/index.php/holmlia-parsellhager> (lest 25. mars 2018).
- Jay, M. & Schraml, U. (2009). Understanding the role of urban forests for migrants-uses, perception and integrative potential. *Urban forestry & urban greening*, 8 (4): 283-294. doi: 10.1016/j.ufug.2009.07.003.
- Jensen, B. (u.å.). *Grønliåsen lysløype*. Tilgjengelig fra: <http://trolltur.no/turguide/166-gronliasen-lysløype> (lest 20.mars 2018).
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). *Statlig reguleringsplan med konsekvensutredning for Politiets nasjonale beredskapscenter på Taraldrud, Ski kommune*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2018). *Byvekstavtaler*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/by--og-stedsutvikling/Byvekstavtaler/id2454599/> (lest 23. februar 2018).
- Koppen, G., Tveit, M. S., Sang, Å. O. & Dramstad, W. (2014). The challenge of enhancing accessibility to recreational landscapes. *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 68 (3): 144-154 doi: 10.1080/00291951.2014.904399.
- Kurtze, N., Eikemo, T. & Hem, K.-G. (2009). *Analyse og dokumentasjon av friluftslivets effekt på folkehelse og livskvalitet*. SINTEF RAPPORT A1185. Tilgjengelig fra: <http://www.fritidforalle.no/getfile.php/3674631.2331.ddurpvvieu/SINTEF-Rapport-Friluftsliv-og-helse-desember-2009.pdf> (lest 25. mars 2018).
- Lillebye, E. (2014). *PROSJEKT BYBRUK*. Upublisert manuskript.
- Markaloven. (2009). *LOV-2009-06-05-35 Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-05-35> (lest 25. april 2018).
- Miljødirektoratet. (2014). *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder*. Veileder 100-2014. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M100/M100.pdf> (lest 2. mars 2018).
- Miljødirektoratet. (2017b). *Friluftsliv*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljostatus.no/Tema/Friluftsliv/> (lest 6. februar 2018).
- Miljøverndepartementet. (2009). *Den europeiske landskapskonvensjonen - hverdagslandskapet*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/old/dirnat/multimedia/731/DenEuropeiskeLandskapskonvensjonen.pdf> (lest 8. april 2018).
- Mitchell, D. (2003). *The Right to the City*. New York: The Guilford Press.
- Multiconsult. (u.å.). *Mulighetsstudie*. Tilgjengelig fra: <https://www.multiconsult.no/tjenester/mulighetsstudie/> (lest 26. april 2018).
- Myhre, J. E. (2017). Oslos historie som delt by. I: Ljunggren, J. (red.) *OSLO Ulikhetenes by*, s. 31-51. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Nygård, A. (1990). *Om Holmlia historie: fra bygdeborg til drabantby*. Oslo: Miljøsenenteret.
- Olsen, N. S. (2014). Drømmer om kafé og nytt liv på låven. *Nettavisen Ditt Oslo*. Tilgjengelig fra: <https://www.nettavisen.no/dittoslo/drmmer-om-kafe-og-nytt-liv-pa-laven/3423125782.html> (lest 10. april 2018).
- Oslo Elveforum. (2014). Med innvandrere på tur. Tilgjengelig fra: http://www.osloelveforum.no/htdocs/joomla15/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=10&Itemid=14 (lest 10. april 2018).
- Oslo Elveforum. (u.å. a). Informasjon om Miljøprosjekt Ljanselva. Tilgjengelig fra: <http://www.osloelveforum.org/ljanselva/milja/> (lest 25. april 2018).
- Oslo Elveforum. (u.å. b). Velkommen til Ljanselva. Tilgjengelig fra: <http://www.osloelveforum.org/ljanselva/> (lest 25. april 2018).
- Oslo Elveforum, Levende vassdrag & Oslofjorden Friluftsråd. (u.å. b). *Ljanselva*. Tilgjengelig fra: <http://levendevassdrag.no/wp-content/uploads/2015/01/Ljanselva-faktaark.pdf> (lest 25. april 2018).
- Oslo kommune. (2012). *Bydel Søndre Nordstrand. Strategisk plan 2012-2015: Sammen er vi best*. Tilgjengelig fra: https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/132107/Innhold/Politikk_og_administrasjon/Bydel/Bydel_Søndre%20Nordstrand/Dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Søndre%20Nordstrand/Strategisk%20plan%20Bydel%20Søndre%20Nordstrand%202012-2015.pdf (lest 4. april 2018).
- Oslo kommune. (2015). *Oslo mot 2030 - Smart, trygg og grønn*. Oslo.
- Oslo kommune. (2017b). *Faktaark om befolkning, levekår og boforhold*. Oslo kommune byrådsavdeling for finans. Tilgjengelig fra: https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13201682/Innhold/Politikk_og_administrasjon/Statistikk/Faktaark_bydelene_2017/15_Bydel_Søndre%20Nordstrand.pdf (lest 6. april 2018).
- Oslo kommune. (u.å). *Levekår: trangbodddhet*. I: kommune, O. (red.). Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/statistikk/inntekt-levekar-og-sosiale-forhold/levekar/> - gref (lest 9.mai 2018).
- Pedersen, G. (2007). *Hauketo gård og Edvard Munch*: Nettavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.nettavisen.no/dittoslo/hauketo-gard-og-edvard-munch/3422980265.html> (lest 16. april 2018).
- Peters, K. (2010). Being together in urban parks: Connecting public space, leisure and diversity. *Leisure sciences*, 32 (5): 418-433. doi: 10.1080/01490400.2010.510987.
- Plan- og bygningsetaten. (2013). *Områderegulering Gjersrud-Stensrud: Ti tusen nye boliger*

- (Høringsutkast). Tilgjengelig fra: http://www.pangstart.oslo.kommune.no/getfile.php/131757578/bydelostensjo%20%28BOS%29/Internett%20%28BOS%29/Dokumenter/Politikk/2_Planbeskrivelse%20med%20konsekvensutredning%20kart%20og%20bestemmelser.pdf (lest 23. april 2018).
- Plan- og bygningsloven. (2008). *LOV-2008-06-27-71 Lov om planlegging og byggesaksbehandling*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71> (lest 4. mars 2018).
- Qviström, M. (2013). Searching for an open future: planning history as a means of peri-urban landscape analysis. *Journal of Environmental Planning and Management*, 56 (10): 1549-0568 doi: 10.1080/09640568.2012.734251.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.
- Rishbeth, C. & Finney, N. (2006). Novelty and nostalgia an urban greenspace: refugee perspectives. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 97 (3): 281-295. doi: 10.1111/j.1467-9663.2006.00520.x.
- Ruud, M. E., Brattbakk, I., Røe, P. G. & Vestby, G. M. (2007). *Sosiokulturelle stedsanalyser*. Veileder. Tilgjengelig fra: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/3563/sosiokulturelle_stedsanalyser.pdf (lest 15. januar 2018).
- Ruud, M. E. & Vestby, G. M. (2011). *Utviklingen av Søndre Nordstrand*. NIBR-rapport 2011:19.
- Røe, P. G. (2002). Sosiokulturelle stedsanalyser - et supplement til de tradisjonelle stedsanalysene. *Plan*, 34: 76-81. Tilgjengelig fra: https://www.idunn.no/plan/2002/04-05/sosiokulturelle_stedsanalyser_-_et_supplement_til_de_tradisjonelle_stedsana (lest 20. januar 2018).
- Røe, P. G. (2012). Green Suburbanism: Differentiating the Greenness og Suburbs. I: Luccarelli, M. & Røe, P. G. (red.) *Green Oslo: Vision, Planning and Discourse*, s. 159-176. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Røe, P. G. & Vestby, G.-M. (2013). Sosiokulturelle stedsanalyser: teorigrunnlag og metodologi. I: Førde, A., Kramvig, B., Dale, B. E. & Berg, N. G. (red.) *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser.*, s. 43 - 61: Akademika forlag.
- Rørtveit, H. N. (2011). Negative myter om drabantbyene. *Aftenposten* (Negative myter om drabantbyene). Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/mener/debatt/i/xrREj/Negative-myter-om-drabantbyene> (lest 10. april 2018).
- Simonsen, K. (2005a). Bodies, sensations, space and time: the contribution from Henri Lefebvre. *Geografiska Annaler*, 87 B (1): 1-14. Tilgjengelig fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.0435-3684.2005.00174.x> (lest 28. februar 2018).
- Simonsen, K. (2005b). *Byens mange ansigter*. Roskilde Universitetsforlag.
- Skogheim, R. & Vestby, G. M. (2010). *Kulturarv og stedsidentitet: Kulturarvens betydning for identitetsbygging, profilering og næringsutvikling*. NIBR rapport 2010:14.
- Skår, M. (2010a). *Experiencing Nature in Everyday Life - Nature i hverdagsliv* [Doktoravhandling]. Ås: Norwegian University of Life Sciences. Tilgjengelig fra: http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/Avhandling/Sk%C3%A5r_Experiencing_Drgradsavh_2010.pdf (lest 15. februar 2018).
- Skår, M., Gundersen, V. & Krogh, E. (2010b). Hvordan integrere hverdagsfriluftslivet i planleggingen? *Kart og plan*, 70: 254-264. Tilgjengelig fra: http://www.kartogplan.no/Artikler/KP4-2010/Hvordan_integrere_hverdagsfriluftsliv.pdf (lest 29. januar 2018).
- Statens vegvesen. (u.å.). *Vegkart*. Tilgjengelig fra: <https://www.vegvesen.no/vegkart/vegkart/-kartlag:geodata/@749928,7049069,5> (lest 6. februar 2018).
- Statistisk sentralbyrå. (2015). *Innvandrerens demografi og levekår i Groruddalen, Søndre Nordstrand, Gamle Oslo og Grünerløkka, 15. oktober 2015*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvanderes-demografi-og-levetkar-i-groruddalen-sondre-nordstrand-gamle-oslo-og-grunerlokka> (lest 1. mai 2018).
- Stigsdotter, U. K., Ekholm, O., Schipperijn, J., Toftager, M., Randrup, T. B., Bentsen, P., Grønbæk, M. & Kamperlørgensen, F. (2011). *SUSY Grøn: Brug af grønne områder og folkesundhed i Danmark*. Arbejdsrapport Skov & Landskab nr. 134. Tilgjengelig fra: https://curis.ku.dk/ws/files/33601051/SUSY_rap_net_final.pdf (lest 13. mars 2018).
- St. Meld 18 (2015-2016). *Friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Oslo: Klima- og miljødepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/> (lest 11. mars 2018).
- Tennøy, A. (2017). *Sammenhenger mellom veikapasitet og biltrafikk*, Forelesning NMBU, Ås.
- Thorén, A.-K. H. & Nyhuus, S. (1994). Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder. *DN-håndbok nr. 6. Direktoratet for naturforvaltning*. Trondheim.
- Thorén, K. H. (2016, April 7). *Planlegging av blågrønne strukturer – nedbørfeltet som planenhhet*. Konferanse om Klimatilpasning i Nordland, Bodø.
- Tvedt, K. A. (2016). Søndre Nordstrand. I: *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/S%C3%B8ndre_Nordstrand (lest 15. februar 2018).
- University of Washington. (2016). *Green Cities: Good Health*. Urban Forestry/Urban Greening Research. Tilgjengelig fra: https://depts.washington.edu/hhwb/Thm_Community.html (lest 20. februar 2018).
- Urtehagen stiftelse. (2013). *Maurtu barnebondegård*. Tilgjengelig fra: <http://www.maurtugard.no/artikkel.php?id=5> (lest 5.april 2018).
- Øian, H., Krange, O. & Christensen, E. S. (2017). Nature based integration in Norway. I: Pitkänen, K., Oratuomi, J., Hellgren, D., Furman, E., Gentin, S., Sandberg, E., Øian, H. & Krange, O. (red.) b. TemaNord 2017:517 *Nature based integration*, s. 69-79. Nordisk ministerråd. Tilgjengelig fra: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1099117/FULLTEXT01.pdf> (lest 3. februar 2018).
- Özgüner, H. & Kendle, A. D. (2006). Public attitudes towards naturalistic versus designed landscapes in the city of Sheffield. *Landscape and Urban Planning*, 74 (2): 139-157. doi: 10.1080/01426397.2011.560474.

Figurliste

Kartdatene er fra N20-data i UTM32 Euref89 og er lastet ned fra Norgedigitalt høsten 2017.

Ortofoto fra 6.5.17 er lastet ned fra Norgebilder, november 2017.

Om ikke annet er oppgitt er figurene produsert av forfatter. For figurer med ufullstendig referering vises det til litteraturlisten. Kartdatene er FKB-N20-data i UTM32 Euref89 og er lastet ned fra Norgedigitalt høsten 2017. Ortofoto fra 6.5.17 er lastet ned fra Norgebilder, november 2017.

Figur 1: NTB Scanpix. (1956) Den nye drabantbyen Lambertseter tar form. [Digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/oslo-vokser-og-det-skaper-stor-boligettersporsel-etter-2-verdenskrig-var-det-mye-verre/60660744> [Hentet 02.04.18].

Figur 2: Grahns åtte områdekarakteristikker og sammenheng. Basert på (Grahn, 1991)

Figur 3: Konseptuell modell av dimensjoner ved opplevd tilgjengelighet. Basert på (Koppen et al., 2014).

Figur 4: Konseptuell modell av Lefebvres romlige forståelse. Basert på (Lefebvre, 1991).

Figur 5: Floridi, A. (u.å.) European Landscape Convention [logo] . Tilgjengelig fra: <http://www.coe.int/en/web/landscape/home> [Hentet 12.02.18]

Figur 6: Oslo kommune. (2012) Bydel Strategisk plan 2012 – 2015: Sammen er vi best [logo] Tilgjengelig fra:<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/132107/Innhold/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Søndre%20Nordstrand/Dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Søndre%20Nordstrand/Strategisk%20plan%20Bydel%20Søndre%20Nordstrand%202012-2015.pdf> [Hentet 12.02.18]

Figur 7: Oslo byarkiv (u.å.) Aker inntil 1948. [Kart] Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/OBA/kart/> [Hentet 10.02.18]

Figur 8: Informasjonen er hentet fra Plan- og bygningsetaten (2010:29) Den grønne byen mellom fjorden og åsene [kart]. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/131667/Innhold/Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Overordnede%20planer/Kommunedelplaner/Kommunedelplan%20grøntplan%20for%20Oslo.pdf>. [Hentet 12.02.18]

Figur 9: Informasjonen er hentet fra NIBR 2010:19 (2010) ”Møtesteder i Søndre Nordstrand<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/131667/Innhold/

Plan%2C%20bygg%20og%20eiendom/Overordnede%20planer/Kommunedelplaner/Kommunedelplan%20grøntplan%20for%20Oslo.pdf>. [Hentet 12.02.18]

Figur 10: Grahns åtte områdekarakteristikker. Fritt etter (Grahn, 1991)

Figur 11: Qvale, B. (u.å.) Opplev Østmarka i bilder. [Digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://blog.radissonblu.no/opplev-ostmarka-i-bilder/> [Hentet 02.04.18].

Figur 12: Bymiljøetaten (u.å.). Stensrud tjern. [Digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://nyhetsrom.bymiljo-etaten.no/opplevoslo/idyll-ved-fredsommelige-stensrudtjern/> [Hentet 01.04.18].

Figur 13: Informasjonen er hentet fra Plan- og bygningsetaten (2015). Turkart Oslo sør [pdf]. Tilgjengelig fra: https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/1340404/Innhold/Natur%2C%20kultur%20og%20fritid/Tur-%20og%20friluftsliv/Turkart%20og%20-guider/Turkart%20Oslo%20sør/Turkart%20Oslo%20sør%2C%20kartside.pdf [Hentet 01.04.18].

Figur 14: Visit Oslo. (u.å.) Søndre Ås gård og miljøsender. [Digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.visitoslo.com/no/produkt?TLp=182610> [Hentet 02.04.18].

Figur 15: Urtehagen stiftelse. (u.å.) Maurtu barnebondegård. [Digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://www.maurtugard.no> [Hentet 02.04.18].

Figur 16: Bayer Garden/ANB (2010) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.austagderblad.no/bolig/god-okonomi-i-pene-hager/s/1-39-5100939> [Hentet 13.02.18].

Figur 17: Le cascine (2016) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://no.pinterest.com/offsite/?token=971-86&url=https%3A%2F%2Fwww.instagram.com%2Fp%2FBEQldtosCoA%2F&pin=305892999684400187&client_tracking_params=CwABAAAADDU5NjQ0NDYwNzEyNgA=0> [Hentet 13.02.18].

Figur 18: Bærum kommune (2010) Storøyodden i Bærum [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/tema/norges-beste-strender/64504843> [Hentet 13.02.18].

Figur 19: Jensen, A. (2017) Hva skjer langs kysten vår?

[digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://www.meron.no/nb/blog/merons-blogg/entry/62-hva-skjer-langs-kysten-v%C3%A5r> [Hentet 13.02.18].

Figur 20: Heen Ø. (2016) Hvor mye klimagass slipper norsk landbruk ut? [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.landbruk.no/biookonomi/klimagass-slipper-norsk-landbruk-egentlig/> [Hentet 13.02.18].

Figur 21: Ringvold frukthage (u.å.) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://mapio.net/pic/p-96328230/> [Hentet 13.02.18].

Figur 22: (u.å.) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://no.pinterest.com/pin/305892999684401326/> [Hentet 13.02.18].

Figur 23: Lunke K. (2018) Sørenga sjøbad [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.visitnorway.no/reisemal/ostlandet/oslo/listings-oslo/s%C3%B8rengasj%C3%B8bad/177385/> [Hentet 13.02.18].

Figur 24: Rome (u.å.) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://someonesmum.co.uk/2017/03/17/six-cities-six-years-won-lottery/rome/> [Hentet 13.02.18].

Figur 25: [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://na-bolag.no/> [Hentet 13.02.18].

Figur 26: Øman, R. (u.å.) Sørenga [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/osloby/i/gPpO5/--Politikere-gir-altfor-stor-makt-til-utbyggerne> [Hentet 13.02.18].

Figur 27: Unneberg, E. (2015) Forsommerdag på Holmlia [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.skiforeningen.no/marka/bilder/?id=23752> [Hentet 13.02.18].

Figur 28: Meghji, R. (2017) Your health is like a garden [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://docerewellness.com/author/rabia-meghji/page/8/> [Hentet 13.02.18].

Figur 29: frafroetillblomst.blogspot.com (u.å.) Blomster i Yosemite park [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://frafroetillblomst.blogspot.no/2016/08/blomster-i-yosemite-national-park.html> [Hentet 13.02.18]. Figur 30: DFDS (2012) Fontene i Fælledparken [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://storbycruise.

no/2012/09/10/kule-lekeplasser-gratis-moro-for-barna/fontene-i-faelledparken/> [Hentet 13.02.18].

Figur 31: http://ostkantliv.no (2017) Elvelangs i fakkelys [digitalt fotografi]. [digitalt fotografi]. <https://www.lappeteppet.no/elvelangs-i-fakkelys-akerselva/>[Hentet 13.02.18].

Figur 32: Barbeque in the park (u.å.) [digitalt fotografi]. http://www.pinsdaddy.com/raymondpoortcom-amp-187-blog-archive-a-dutch-bbq-in-the-park_vY3tCuyXjmJidT09sAJQnMd8esE9d3SK*|a24mOF8gGuz7EGyc-GEznHtyjfrXx9L60L9yPqAnC|LqAeAXchQ/D*opvml0bzdHIDZgJnswm2VwuowFP1LJKNu0tjdS4fhjQM|f6GDj-s1JrQEnM3ql6hMlygH6N9HpDb*zF9cvknwVLEkrsVwFvl7pShDXvykwp*GnODYj5aFuIH9IuVWWRP/ [Hentet 13.02.18].

Figur 33: Skorgedagsveien Rauma (u.å.) [digitalt fotografi]. <http://mapio.net/s/46045747/> [Hentet 13.02.18].

Figur 34: Lang, R. (u.å.) Apple picking during harvest in a fruit orchard. [digitalt fotografi]. <https://www.gettyimages.no/detail/photo/apple-picking-during-harvest-in-a-fruit-orchard-royalty-free-image/553145609> [Hentet 13.02.18].

Figur 35: Le tourisme vert (u.å.) [digitalt fotografi]. <http://www.cotedor-tourisme.com/fics_monespace-tourisme/rav/photo/original/18590_Fotolia-4935783-L-Kzenon-Fotolia.com.jpg> [Hentet 13.02.18].

Figur 36: Ottersen, G. (u.å.) Urtehaven [digitalt fotografi]. <http://fagertunhagen.blogspot.no/p/urtehaven.html> [Hentet 13.02.18].

Figur 37: Bakke, F. (u.å.) Friluftsscena [digitalt fotografi]. < http://mosteramfi.no/?page_id=58> [Hentet 13.02.18].

Figur 38: Saugerud, O. (2015) Nye skilt, nye stier, nye muligheter. [digitalt fotografi]. <https://www.skiforeningen.no/marka/bilder/?id=24079> [Hentet 13.02.18].

Fig 39: Nicholls D. (2009) Martinshaw Wood [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: < https://www.naturespot.org.uk/species/ramsons >

[Hentet 03.05.18].

Figur 40: New Moon Nursey (2018) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: < http://www.newmoonnursery.com/plant/Matteuccia-struthiopteris > [Hentet 03.05.18].

Figur 41: Sandoval J.A.C. (2008) Picea abies [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: < http://www.conifers.org/pi/Picea_abies.php > [Hentet 03.05.18].

Figur 42: Dobbie garden centres (u.å.) Raspberry [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: < https://www.dobbies.com/products/plants/soft-fruit/raspberry-sugana/ > [Hentet 03.05.18].

Figur 43: Lehmuskallio, J. (u.å.) Bekkekarse [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: <http://www.luontoportti.com/suomi/no/kukkakasvit/bekkekarse> [Hentet 03.05.18].

Figur 44: Ruddoch P. (2014) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: < https://www.naturespot.org.uk/species/common-nettle > [Hentet 03.05.18].

Figur 45: Calow G. (2007) [digitalt fotografi]. Tilgjengelig fra: < https://www.naturespot.org.uk/species/polypody > [Hentet 03.05.18].

Figur 46: Edlund, K. (2016) Mulighetsstudie Hauketo. [pdf]. <http://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/show-file.asp?jno=2016074114&fileid=6403900> [Hentet 10.02.18].

Figur 47: Oslo Sør-satsingen (u.å.) [logo]. <http://docplayer.me/3333022-Forebyggende-helsearbeid.html> [Hentet 10.05.18].

Figur 48: Miljødirektoratet (2014) [logo]. <http://www.miljodirektoratet.no/no/Om-Miljodirektoratet/Profilbank/Miljodirektoratet/Logo/Norsk/> [Hentet 10.05.18].

Figur 49: Sparebankstiftelsen (u.å.) < https://twitter.com/spbstiftelsen> [Hentet 10.05.18].

Figur 50: Kulturminnefondet (u.å.) <https://www.skann

land.kommune.no/kulturminnefondet.6038639-433439.html> [Hentet 10.05.18].

Spørreundersøkelsen

Naturen som felles møtested

Av personvern hensyn ber vi om at kun personer over 16 år svarer på denne spørreundersøkelsen.

Bakgrunn og formål
Dette er en masteroppgave som vil ta for seg stedsutvikling på Søndre Nordstrand, med fokus på Hauketo stasjonsområde. Vi vil også undersøke ulike kulturers forhold og preferanser til landskapet og naturen rundt seg. Masteren vil bli skrevet ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet og verken eksterne oppdragsgivere eller andre institusjoner vil være inkludert. Problemstillingen er "Hvordan kan naturen og landskapet på Hauketo tilrettelegges som en felles arena for hele Søndre Nordstrands befolkning?"

På bakgrunn av dette ønsker vi å vite mer om befolkningen i Søndre Nordstrand, og ber dere svare på denne spørreundersøkelsen.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studiet innebærer å svare på dette elektroniske spørreskjemaet. Spørsmålene vil omhandle dagens situasjon i Søndre Nordstrand, ditt forhold til bydelen, samt ditt forhold til natur og utendørsaktiviteter. Det vil også være en del spørsmål om bakgrunnsinformasjon.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun de to studentene som skriver masteroppgaven og veileder vil ha tilgang til personopplysninger. Personopplysninger vil lagres adskilt fra øvrig innsamlet data.

Opplysningene fra spørreundersøkelsen vil anonymiseres og det vil ikke være mulig å gjenkjenne enkeltpersoner i det som publiseres.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.18. Oppgaven vil bli lagt ut på BIBSYS Brage, et åpent institusjonsarkiv for effektiv tilgjengeliggjøring av forsknings- og studentarbeider.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med

Kristina Hjøhman Reed, tlf. 41568720 (student)
Pia Sundsvold, tlf. 41008098 (student)
Einar Lillebye, tlf. 93444000 (veileder)

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Utfylling av dette spørreskjemaet regnes som samtykke til å delta i studien

* Required

1. Jeg har mottatt informasjon og er villig til å delta i undersøkelsen *

Mark only one oval.

Ja, jeg er over 16 år og er villig til å delta i denne studien

Fysisk kartlegging

---

2. I hvilket nærområde i Søndre Nordstrand bor du/har bodd?

Mark only one oval.

Holmlia

Hauketo/Prinsdal

Bjørndal

Mortensrud

Other: _____

3. Hvordan kommer du deg rundt i bydelen?

Check all that apply.

Med bil

Med kollektivtransport

Til fots

Med sykkel

Vedlegg

4. Hvor lenge er du villig til å gå for å

Mark only one oval per row.

	5-10 min	10-20 min	20-30 min	Mer enn 30 min
Møte en venn	☐	☐	☐	☐
Gå i butikken	☐	☐	☐	☐
Gå til jobb	☐	☐	☐	☐

5. Hvor fornøyd er du med følgende tilbud i Søndre Nordstrand? *

Mark only one oval per row.

	Svært misfornøyd	Misfornøyd	Verken eller	Fornøyd	Svært fornøyd
Butikker og kaféer	☐	☐	☐	☐	☐
Organisert idrett	☐	☐	☐	☐	☐
Ikke-kommersielle møteplasser	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturtilbud	☐	☐	☐	☐	☐
Gang- og sykkelveger	☐	☐	☐	☐	☐
Offentlig transport	☐	☐	☐	☐	☐
Grøntområder	☐	☐	☐	☐	☐
Lokale arbeidsplasser	☐	☐	☐	☐	☐

Natur og friluftsliv i Søndre Nordstrand

6. Vurder følgende påstander

Mark only one oval per row.

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken uenig eller enig	Delvis enig	Helt enig
Jeg bryr meg om å ta vare på naturen, plantene og dyrene som er der	☐	☐	☐	☐	☐
Naturen er viktig for min mentale velvære	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler en sterk tilknytning til naturen	☐	☐	☐	☐	☐

7. Hva legger du i ordet friluftsliv?

---

8. Hvor ofte bruker du følgende steder om sommeren

Mark only one oval per row.

	Sjelden/aldri	Et par ganger i halvåret	Et par ganger i måneden	1 gang i uka	Flere ganger i uka	Daglig
Hvervenbukta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grønliåsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Østmarka	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Turstier langs bekker og elver	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Parkområder utenfor bydelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre grøntområder	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Hvor ofte bruker du følgende steder om vinteren

Mark only one oval per row.

	Sjelden/aldri	Et par ganger i halvåret	Et par ganger i måneden	1 gang i uka	Flere ganger i uka	Daglig
Hvervenbukta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grønliåsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Østmarka	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Turstier langs elver og bekker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Parkområder utenfor bydelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre grøntområder	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hva liker du å gjøre ute? (Kryss gjerne av flere alternativer)

Check all that apply.

- Fotturer i skogen
- Spaserturer i nærmiljøet
- Bading utendørs
- Båt- og padletur
- Skiturer
- Piknik/grilling/lage mat ute
- Fisketur
- Sykkeltur
- Bær- eller sopptur
- Riding
- Organisert idrett
- Ikke-organisert idrett
- Være i parken
- Annet

11. Hva er din motivasjon for å være ute? (Kryss gjerne av flere alternativer)

Check all that apply.

- Mosjon og helse
- Å tilbringe tid med familien
- Å tilbringe tid med venner
- Å kunne følge med på barnas aktiviteter
- Å ha mulighet til å møte nye mennesker
- Å få tid for deg selv
- Å lære om samspillet i naturen
- Se på dyre- og fuglelivet
- Å nyte synet av naturen
- Nyte naturens stillhet og ro
- Oppleve variasjon i hverdagen
- Sanke bær/sopp/frukt
- Å gå til et mål. F.eks en butikk, en café, en strand, en venns hus etc.

12. Opplever du at noe hindrer deg i å bruke visse uteområder i Søndre Nordstrand?

Mark only one oval.

- Ja
- Nei

13. Hvis ja på forrige spørsmål, hva hindrer deg?

---

14. Hva skal til for at du vil være mer ute? (Kryss av for flere alternativer)

Check all that apply.

- Informasjon om organiserte tur- og aktivitetstilbud der du bor
- Informasjon om turmuligheter der du bor
- At du har mer kunnskap om hvordan naturen i Norge kan brukes
- At du har mer kunnskap om hva som er lov / ikke lov
- Kortere vei til attraktive grøntområder fra der du bor
- Tilgang på flere parkområder
- Tilgang på mer urørt natur
- At du har noen å være ute sammen med
- Flere steder hvor det er plass til at mange kan møtes
- Flere plasser hvor man kan sitte ned
- Flere tilrettelagte og bredere turstier
- Bedre gangveier i nabolaget
- Bedre belysning
- Merking av stier og løyper
- Mindre tett vegetasjon
- Flere områder som er mulig å bruke på vinteren
- Bedre tid
- At jeg føler meg mer trygg ute
- At området er bedre tilrettelagt for rullestolbrukere
- Other: _____

15. Hva slags infrastruktur foretrekker du å ferdes på i grøntområder?

Check all that apply.

- Bred grusvei/skogsvei
- Stier
- Urørt terreng
- Asfaltert gangvei

16. Hvor enig er du i følgende påstander?

Mark only one oval per row.

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken enig eller uenig	Delvis enig	Helt enig
Naturen i og rundt Søndre Nordstrand er viktig for bydelens identitet	☐	☐	☐	☐	☐
Nærhet til naturen er en viktig grunn til at jeg valgte å bosette meg i Søndre Nordstrand	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg kjenner godt turstiene i Søndre Nordstrand	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg synes grøntområdene i Søndre Nordstrand tilfredsstillende mine behov	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har en fast rute jeg bruker å gå, sykle eller jogge	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler meg trygg på kveldstid	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg utforsker stadig nye veier og stier for å gjøre meg bedre kjent i området	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg treffer ofte folk jeg kjenner når jeg bruker grøntområder i Søndre Nordstrand	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg bruker aldri skogen alene	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg bruker offentlige grøntområder oftere enn jeg bruker min egen hage	☐	☐	☐	☐	☐

Stedsidentitet

17. Hva forbinder du med Søndre Nordstrand? Dette kan være ting, personer, følelser, historie og steder. Skriv 3 eller flere stikkord.

_____

_____

_____

_____

18. Nevn 3 steder/egenskaper ved Søndre Nordstrand som du er stolt av

_____

_____

_____

_____

19. Hvilke 3 ord tror du folk utenfra ville brukt for å beskrive Søndre Nordstrand?

_____

_____

_____

_____

Sosialt nettverk

20. Har du deltatt på et sosialt arrangement i bydelen de siste 6 månedene?

Mark only one oval.

- Ja
- Nei

21. Vurder i hvilken grad du er enig i følgende påstander

Mark only one oval per row.

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken uenig eller enig	Delvis enig	Helt enig
Jeg er fornøyd med mitt sosiale nettverk	☐	☐	☐	☐	☐
Mange av vennene mine har en annen kulturell bakgrunn enn min egen	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er stolt av å bo i en fler-kulturell bydel	☐	☐	☐	☐	☐
Det er lett å komme i kontakt med folk i Søndre Nordstrand	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg vil fortsette å bo i Søndre Nordstrand i framtiden	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg føler at jeg er en del av lokalsamfunnet der jeg bor	☐	☐	☐	☐	☐

22. Hvor pleier du å møte andre mennesker? (Gjerne kryss av flere alternativer)

Check all that apply.

- På skolen
- På jobb
- I trossamfunnet
- På fritidsaktiviteter
- I butikken
- I skogsområdene
- På stranda
- Gjennom barna
- Tilfeldig på uformelle møteplasser i bydelen
- Gjennom organisasjoner
- Other: _____

23. Hva er en inkluderende møteplass for deg?

_____

_____

_____

_____

Hauketo som framtidig kollektivknutepunkt

I følge kommunale planer skal Hauketo bli et framtidig kollektivknutepunkt. Dette vil medføre at området rundt stasjonen kommer til å gjennomgå en stor transformasjon med bl.a. fortetting og plassering av nye funksjoner.

24. Hva er ditt forhold til Hauketo (Kryss gjerne av flere alternativer)

Check all that apply.

- Jeg bor der
- Jeg besøker venner eller familie
- Jeg er aldri der
- Jeg bruker Hauketo kun i forbindelse med kollektivtransport
- Jeg bruker tjenester som er lokalisert der (butikker, spisesteder, treningssenter osv)
- Jeg bruker grøntområdene rundt togstasjonen på Hauketo
- Jeg bruker grøntområdene ved Grønliåsen (Prinsdal)
- Jeg kjører kun forbi

23. Hva er en inkluderende møteplass for deg?

_____

_____

_____

_____

Hauketo som framtidig kollektivknutepunkt

I følge kommunale planer skal Hauketo bli et framtidig kollektivknutepunkt. Dette vil medføre at området rundt stasjonen kommer til å gjennomgå en stor transformasjon med bl.a. fortetting og plassering av nye funksjoner.

24. Hva er ditt forhold til Hauketo (Kryss gjerne av flere alternativer)

Check all that apply.

- Jeg bor der
- Jeg besøker venner eller familie
- Jeg er aldri der
- Jeg bruker Hauketo kun i forbindelse med kollektivtransport
- Jeg bruker tjenester som er lokalisert der (butikker, spisesteder, treningssenter osv)
- Jeg bruker grøntområdene rundt togstasjonen på Hauketo
- Jeg bruker grøntområdene ved Grønliåsen (Prinsdal)
- Jeg kjører kun forbi

25. Hvilke funksjoner mener du at bør plasseres ved det nye stasjonsområdet? (Gjerne kryss av flere alternativer)

Check all that apply.

- Arbeidsplasser
- Torg
- Butikker
- Kaféer/restauranter
- Bibliotek
- Kulturtilbud
- Park
- Boliger
- Skole/barnehage
- Ikke-kommersielle møteplasser
- Klubbhus for lokale organisasjoner og foreninger
- Ville naturområder

Historie og kulturminner

26. Søndre Nordstrands historie

Mark only one oval per row.

	Helt uenig	Delvis uenig	Verken uenig eller enig	Delvis enig	Helt enig
Jeg har god kjennskap til Søndre Nordstrands historie og kulturminner	☐	☐	☐	☐	☐
Søndre Nordstrands historie og kulturminner betyr mye for meg og gir oppholdet ute en ekstra dimensjon	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg skulle ønske at kulturminner og historie var mer tilgjengelig for alle i bydelen	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg skulle ønske jeg visste mer om historie og kulturminner i Søndre Nordstrand	☐	☐	☐	☐	☐

Bakgrunnsinformasjon

27. Hvor gammel er du?

Mark only one oval.

- 15-19
- 20-29
- 30-49
- 50-69
- 70+

28. Kjønn

Check all that apply.

- Dame
- Mann
- Ønsker ikke å svare

29. Bor det barn under 16 år i din husstand?

Mark only one oval.

- Ja
- Nei

30. Nasjonalitet

Mark only one oval.

- a) Etnisk norsk
- b) Født i Norge med en eller to utenlandske foreldre
- c) Jeg er fra et annet land

31. Hvis b eller c, hvor er du/dine foreldre fra?

Check all that apply.

- Asia
- Europa
- Afrika
- Sør-Amerika
- Nord-Amerika
- Oseania

32. Hvor lenge har du bodd i Norge?

Mark only one oval.

- Jeg ble født her
- Mer enn 10 år
- 4-10 år
- 1-4 år
- Mindre enn 1 år

33. Hvor lang utdannelse har du?

Mark only one oval.

- Grunnskole
- Videregående
- Høyere utdanning 1-3 år
- Høyere utdanning mer enn 3 år

34. Arbeidssituasjon

Mark only one oval.

- Student
- Fulltidsansatt
- Deltidsansatt (uten å være student)
- Hjemmeværende
- Ikke i arbeid
- I permisjon
- Pensjonert
- Ønsker ikke å svare

35. Hvor lenge har du bodd i Søndre Nordstrand?

Mark only one oval.

- Jeg bor ikke her
- Jeg har nettopp flyttet hit
- 1-2 år
- 2-4 år
- 4-6 år
- 6-10 år
- Mer enn 10 år

36. Takk for at du deltok i undersøkelsen. Er det noe mer du vil legge til?

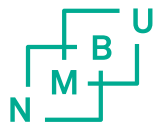

Powered by
 Google Forms

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway